

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

1128 9722

3009 - C20 202

NL 62 B 1000

VOLLEDIG VERSLAG

VAN HET

VERHANDELDE IN DE BUITENGEWONE ZITTING VAN
DE TWEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL,

EN

VERZAMELING VAN AL DE ADVIJZEN,

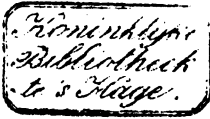
UITGEBRAGT BETREKKELIJK DE KONINKLIJKE BOODSCHAP

VAN DEN 13^{den} SEPTEMBER 1830.

DOOR

MR. THOMAS HENDRIK GRAAF VAN LIMBURG STIRUM,

*Commissie van Staat by de Tweede Kamer
der Staten-Generaal.*

IN 's GRAVENHAGE EN TE AMSTERDAM,
BIJ DE GEBROEDERS VAN CLEEF,
1830.

Op verzoek van eenige leden der Staten-Generaal, heb ik mij belast met het verzamelen en uitgeven van al de advijzen in de Tweede Kamer der Staten-Generaal uitgebragt, bij gelegenheid van de beraadslagingen omtrent de Koninklijke boodschap van den 13^{den} September. Ofschoon wel bevestigd, dat latere gebeurtenissen de belangrijkheid grootelijks verminderd hebben, welke de beraadslagingen van de buitengewone vergadering der Staten-Generaal anders moesten blijven behouden, biede ik nog aan het publiek die verzameling aan, om dat dezelve, niettegenstaande den veranderden toestand des lands, voor den staatsman en voor den geschiedschrijver, van blijvend nut kan zijn. In de verzameling komen de advijzen voor in de orde waarin zij zijn uitgesproken. Op zeer weinige uitzonderingen na, zijn zij gedrukt naar het handschrift van de sprekers. Voor de bereidwilligheid waarmede zoo vele leden der Tweede Kamer mij hunne advijzen ter hand gesteld hebben, om het even of zij uitgewerkt waren en bestemd voor de drukpers, of slechts hadden moeten dienen om de motiven der wijze van stemmen van de sprekers aan hunne medeleden bekend te maken, betuig ik hier mijn' opregten dank aan dezelve.

Dewijl het voorname doel van de uitgave dezer verzameling is: om de zoo zeer verschillende redenen

der gegeven stemmen bekend te maken, heb ik gemeend als eene belangrijke bijdrage achter de verzameling te moeten voegen, de nota's bij de processen-verbaal der afdeelingen ingeleverd door die leden, welke hunne gevoelens bij de openbare beraadslaging niet nader hebben ontwikkeld.

Het buitengewoon groot getal nota's gevoegd bij de zeven processen-verbaal, toont de prijs welke vele leden der Kamer daarop stelden, dat hunne bijzondere wijze van zien aan het gouvernement bekend zou worden. Daarmede meenden zij aan de uitnoodiging van den Koning, ~~om~~ rondborstig hunne gevoelens te verklaren en aan Hoogstdeszelfs oogmerk, om inlichting te bekomen, te zullen voldoen.

Velen heeft het leed gedaan, dat bijna al de zittingen van de Tweede Kamer in hare buitengewone vergadering met geslotene deuren plaats hebben gehad, zoo dat die handelingen der Kamer, welke eene buitengewone oplettendheid van het publiek tot zich trokken, min of meer geheim zijn gebleven. Die geheimzinnigheid, waartegen de noordelijke afgevaardigden zich verzet hadden, ten minste wat de beraadslagingen omtrent de Koninklijke boodschap betreft, houdt thans geheel op. Vóór de verzameling van adviŷen heb ik een verslag van het verhandelde in de buitengewone vergadering der Staten-Generaal geplaatst, waaruit het publiek nog meer inlichting omtrent al wat in de Tweede Kamer is voorgevallen en daartoe betrekking heeft, zal erlangen, dan hetzelfde uit zoodanige verslagen, als gewoonlijk in de couranten te vinden zijn, gewoonlijk kan bekomen. Aanteekeningen door mij van

al wat ik hoorde gehouden, hebben mij in staat gesteld om, zoo ik vertrouw, het verhandelde naauwkeurig te beschrijven.

Een oogenblik heb ik geaarzeld, of het mij wel veroorloofd ware aan het publiek bijzonderheden mede te deelen van beraadslagingen en conferentien, welke, ofschoon niet geheim, zeker niet bestemd waren om in druk te verschijnen; bijzonderheden, met welke ik, buiten mijne ambtsbetrekking bij de Tweede Kamer, niet bekend zoude geworden zijn. Maar ik begreep dat aan de noordelijke afgevaardigden, die de meeste publiciteit verlangd hadden, eene zoodanige openbaarmaking niet dan welgevallig konde zijn, en dat bovendien buitengewone omstandigheden datgene toelieten, wat in gewone tijden minder gepast had kunnen schijnen.

Aangenaam evenwel en geruststellend is het voor mij, de stellige verzekering te hebben mogen ontvangen van leden der Kamer, die aan de conferentien met den Minister deel namen, dat zij geheel van hetzelfde gevoelen zijn.

Bij het opnemen van de pen had ik mij stellig voorgesteld mij zelven geene aanmerkingen, geene oordeelvellingen hoegenaamd te veroorloven. Dan, onder het schrijven, heb ik nu en dan dat voornemen moeten vergeten, deels, om de eentoonigheid van het verslag te vermijden, deels om inlichtingen te geven, die mij niet geheel onbelangrijk toeschenen, ten einde eene volkomene kennis van de toedragt der beraadslagingen te bevorderen.

De lezer zal bespeuren, dat het verslag der laatste

openbare zitting zeer onvolledig is gebleven. Daarvoor, gelijk voor andere onvolmaakheden, welke, door het besteden van meer zorg en tijd, waren te verbeteren geweest, vertrouw ik, gereedelijk verschooning te zullen vinden, als men weet, dat ik mijn werk voor eenige dagen heb moeten staken, om, met zoo veel andere mijner stadgenooten, uit den Haag herwaarts ter bescherming van het vaderland, uittetrekken. Hier dus, te midden van al de moeilijkheden en drukten, welke onvermijdelijk zijn bij den overgang uit eene stille burgerlijke levenskring, tot dien van een' officier, garnizoen houdende in eene vesting in staat van oorlog, heb ik mijn afgebroken taak moeten hervatten en met overhaasting ten einde brengen, wilde ik niet nog langer de reeds zoo zeer vertraagde uitgave uitstellen van een werk, hetwelk iederen dag met mindere belangstelling zal worden gelezen.

De vrijwillige schutter roept deswege eene toegevendheid in waarop de ambtenaar geene aanspraak had kunnen maken.

Breda, den 22sten October 1830.

T. H. VAN LIMBURG STIRUM.

*VERSLAG van het verhandelde
in de buitengewone Vergadering
der Staten-Generaal, geopend
te 's Gravenhage den 13^{den} Sep-
tember 1830, en gesloten den
1sten October daaraanvolgende.*

De buitengewone Vergadering werd door den Koning met de gebruikelijke plegtigheid geopend. Z. M. sprak de vereenigde leden der beide Kamers in de volgende bewoordingen aan:

EDEL MOGENDE HEEREN,

De buitengewone Vergadering van U Edel Mogenden, welke Ik heden opene, is door den drang van droevige gebeurtenissen, gebiedend noodzakelijk geworden.

In vrede en vriendschap met alle volken van ons werelddeel, zag Nederland ook onlangs den oorlog in de overzeesche Bezittingen gelukkig geëindigd. Rustig bloeide hetzelfde door orde, handel en nijverheid. Ik hield mij bezig met de zorg om de lasten van het volk te verligten, en allengskens in het binnenlandsch bestuur de verbeterin-

*

gen in te voeren, die de ondervinding had aangewezen; toen eensklaps te Brussel, en, naar dat voorbeeld, weldra ook in sommige andere plaatsen des Rijks, een oproer uitbarstte, gekenmerkt door tooneelen van brandstichting en plundering, waarvan de voorstelling aan deze Vergadering, voor mijn hart, voor het Nationaal gevoel en voor de menschheid, te bedroevend zijn zoude.

In afwachting der medewerking van U Edel Mogenden, welker zamenroeping mijne eerste gedachte is geweest, zijn onverwijld alle maatregelen genomen, die van mij afhingen, om den voortgang van het kwaad te stuiten, de welmeenenden tegen de slechtgezinden te beschermen, en de ramp des burger-oorlogs van Nederland aftewenden.

Tot den aard en oorsprong van het gebeurde door te dringen, het doel en de gevolgen daarvan met U Edel Mogenden te doorgronden, is in het belang des Vaderlands, op dit oogenblik, minder noodig, dan wel de middelen te onderzoeken, door welke de rust en orde, het gezag en de wet, niet alleen tijdelijk hersteld, maar veel meer duurzaam zullen kunnen gevestigd worden.

Intusschen, Edel Mogende Heeren! is het, bij den strijd der meeningen, bij het woelen der hartsogten en het bestaan van verschillende drijfveren en bedoelingen, eene hoogst moeilijke taak, mijne zucht voor het welzijn van alle mijne onderdanen, te vereenigen met de pligten, die ik aan allen verschuldigd ben en voor allen heb bezworen.

Daarom roep ik uwe wijsheid, uwe bedaardheid

en uwe standvastigheid in, ten einde, gesterkt door overeenstemming met de Vertegenwoordigers van het Volk, met gemeen overleg, te bepalen, wat in deze treurige omstandigheden, voor het welzijn van Nederland behoort gedaan te worden.

Van vele zijden wordt gemeend, dat het heil van den Staat, door eene herziening der Grondwet, en zelfs door eene scheiding van gewesten, welke door Verbonden en Grondwet vereenigd zijn, zoude bevorderd worden.

Maar zulk een vraagpunt is alleen voor overweging vatbaar langs den weg, door die zelfde Grondwet, aan welker voorschriften Wij allen door plegtigen eed verbonden zijn, voorgeschreven.

Die gewigtige vraag zal het voorname onderwerp uwer beraadslagingen uitmaken.

Ik verlang daarover de denkwijze en beschouwing van uwe Vergadering te kennen, met die openheid en kalmte, welke het groot belang der zaak, zoo bijzonder vordert; terwijl ik van mijne zijde, boven alles wenschende het geluk der Nederlanders, wier belangen door de Goddelijke Voorzienigheid aan mijne zorgen zijn toevertrouwd, te bevorderen, volkomen bereid ben met uwe Vergadering mede te werken tot maatregelen, die daartoe leiden kunnen.

Daarenboven strekt deze buitengewone bijeenkomst, om aan U Edel Mogenden kennis te geven, dat de belangen des Rijks, te midden van alles wat plaats heeft, het zamen blijven der militie, boven den tijd voor de gewone wapen-oefe-

ningen, bij de Grondwet bepaald, thans gebiedend vorderen.

De voorziening in de geldelijke benoodigdheden, daaruit, en uit vele andere noodlottige gevolgen van het oproer, voortvloeiende, kan voorloopig uit de geopende credieten plaats hebben, doch zal de nadere regeling derzelve, in de aanstaande gewone Vergadering, een onderwerp uwer overwegingen moeten uitmaken.

Edel Mogende Heeren, Ik rekene op uwe trouw en vaderlandsliefde.

Gedachtig aan den storm der omwentelingen, welke ook over mijn hoofd heeft gewoed, zal ik den moed, de liefde en de trouw, welke het geweld afgeschud, het volks aanwezigen gevestigd en den scepter in mijne hand gesteld hebben, evenmin vergeten, als de dapperheid, welke op het oorlogsveld den troon geschraagd en de onafhankelijkheid van het Vaderland heeft verzekerd.

Volkomen bereid om aan billijke wenschen te gemoed te komen, zal ik nooit aan partijgeest toegeven, noch met maatregelen instemmen, welke de belangen en welvaart der natie aan de driften of het geweld zouden opofferen.

Alle de belangen zoo mogelijk te vereenigen, is de wensch van mijn hart.

Dadelijk na dat Z. M. de zaal verlaten had, had eene zitting der *Tweede Kamer* plaats. Door aldus tegen hare gewoonte, te vergaderen op den dag der

opening , gaf de Kamer al dadelijk een bewijs van haar verlangen om in de buitengewone omstandigheden waarin zij was opgeroepen geworden , met het minst mogelijk verlies van tijd aan het werk te gaan ; in deze openbare zitting werden de Heeren *Baron van Welderen Rengers* en *Cats* , nieuw gekozene leden voor de provincie *Vriesland* , in de Vergadering opgenomen , waarna de tijdelijke Voorzitter aan de Kamer kennis gaf van eene door hem ontvangene Koninklijke boodschap gedagteekend van denzelfden morgen en luidende als volgt :

ED E L M O G E N D E H E E R E N !

Naar aanleiding van hetgeen door Ons , bij de opening Uwer tegenwoordige buitengewone bijeenkomst , aan Uwe vergadering , en vroeger , bij Onze proclamatie van den 5den dezer , aan alle Nederlanders is te kennen gegeven , verlangen Wij dat door U Edel Mogenden , onverwijld in bepaalde en zorgvuldige overweging genomen worde :

1°. Of de ondervinding de noodzakelijkheid heeft aangetoond , om de nationale instellingen te wijzigen.

2°. Of , in dat geval , de betrekkingen , door de traktaten en door de grondwet , tusschen de twee groote afdeelingen van het Koninkrijk gevestigd , tot bevordering van het gemeenschappelijk belang , in vorm of aard , zouden behooren te worden veranderd.

Het zal Ons aangenaam zijn over die gewigtige vraagpunten , zoo spoedig als de aard der zaak het

toelaat, de vrije en openhartige mededeeling van het gevoel der Vertegenwoordigers van het Nederlandsche volk te ontvangen, ten einde vervolgens, naar bevind, met Hun Edel Mogenden de maatregelen te kunnen beramen, die tot het verwezenlijken hunner meening zouden moeten genomen worden.

En hiermede, Edel Mog. Heeren! bevelen Wij U in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage den 13 September 1830.

W I L L E M.

Den volgenden dag hield de Kamer zich bezig met de keuze van eenen Voorzitter. Van 105 tegenwoordige leden bekwam de Heer *van Toulon* 57 en *G. G. Clifford* 40 stemmen. De Heer *van Toulon* was dus de eerste kandidaat, de Heer *G. G. Clifford* werd geplaatst als tweede op de lijst met 85 stemmen, en de Heer *Corver Hooft*, als derde, met 75 stemmen.

Eene commissie werd belast met het aanbieden van het drietal aan Z. M. en de zitting opgeheven.

Ten 2 ure werd eene tweede belegd.

De commissie deed verslag van het gehoor haar door den Koning verleend; Z. M. had de Heer *van Toulon*, tot Voorzitter gedurende de buitengewone vergadering benoemd.

Na de Kamer te hebben bedankt voor de blijken van vertrouwen, welke zij hem gegeven had, door hem in zulke moeilijke omstandigheden tot haren

Voorzitter te kiezen, riep de Heer *van Toulon* de welwillende medehulp en toegevendheid zijner medeleden in, en legde tevens de betuiging af, van zijne vaderlandsliefde en gematigdheid van denkwijze, zoo als van zijn vurig verlangen om iets tot het geluk van het vaderland te kunnen bijdragen.

Na deze korte aanspraak, dadelijk overgaande tot het besturen der werkzaamheden, stelde hij aan de Kamer voor de afdeelingen voor de maand September te trekken; dit geschied zijnde, hielden de afdeelingen zich bezig met het benoemen van hare Presidenten en Vice-Presidenten. De volgende H. H. werden toen gekozen:

	President..	Vice-President..
1 ^e . Sectie	<i>Bijleveld.</i>	<i>De Moor.</i>
2 ^e . »	<i>Pycke.</i>	<i>Van Reenen.</i>
3 ^e . »	<i>Sypkens.</i>	<i>De Jonge.</i>
4 ^e . »	<i>Van Randwijck.</i>	<i>Serruys.</i>
5 ^e . »	<i>Reyphins.</i>	<i>Beelaerts.</i>
6 ^e . »	<i>Le Hon.</i>	<i>G. G. Clifford.</i>
7 ^e . »	<i>Van Crombrugghe.</i>	<i>Dijckmeester.</i>

In de zitting van den volgende dag, den 15den, werd eene commissie benoemd tot het ontwerpen van een antwoord op 's Konings aanspraak. De Voorzitter verzoekt daartoe de H. H. *Corver Hooft*, *Van Crombrugghe*, *Donker Curtius*, *Pycke* en *Sypkens*. De Koninklijke boodschap van den 13den werd naar de sectien verzonden, om op de gewone wijze te worden onderzocht en behandeld. De Heer

Donker Curtius ontwikkelde eindelijk een voorstel, door hem den vorigen dag aan den Voorzitter overhandigd, « dat de Kamer eene commissie van tien leden benoemen zoude, genomen, half « uit de zuidelijke, half uit de noordelijke afgevaardigden, om te overleggen, en aan de Vergadering voor te dragen zoodanige maatregelen als, « in overeenstemming met de attributen van de « Kamer, kunnen genomen worden, om de ingezetenen der plaatsen, waar de wettige orde is « geschonden, tot dezelve terug te brengen, en alzo « zoo het grondwettig gezag, en de kracht der « grondwet, die ook wij gezworen hebben te « handhaven, te herstellen. »

De voorsteller, die in de fransche taal sprak, be- toogde: dat de bloote verzending der Koninklijke boodschap van den 13den, naar de afdeelingen, niet voldoende was om het einde, waartoe de Staten-Generaal buitengewoon bijeen geroepen waren, te bereiken. Het was, zeide hij, duidelijk, dat Z. M. het initiatief in den een of anderen zin aan de Kamer had willen geven, voornamelijk met het doel om den rampzaligen staat van opstand en regeringloosheid, welke eenige gewesten des Rijks vernielde, zoo mogelijk te doen ophouden.

De spreker toonde aan dat, op het kortst genomen, drie maanden onvoldoende waren, om, handelende naar de voorschriften der grondwet, art. 229, en beraadslagende in de wijselijk voorgeschrevene grondwettige vormen, naar aanleiding van de Koninklijke boodschap, tot eenig resultaat

te komen, hetwelk tot leeniging van den ongelukkigen toestand des Rijks strekken konde; dat de behandeling van die boodschap, dus wel aan de hand kon geven eenig middel van behoud en van rust in de toekomst, maar zeide hij, *deliberante principe, perit patria*. Het tegenwoordige moet ons meer ontrusten dan het toekomende, en, met het oogmerk om dadelijk redmiddelen te beramen, onderwierp hij zijn voorstel aan de beraadslaging der Kamer.

De Kamer besloot het voorstel en de ontwikkelende redevoering te doen drukken en naar de sectien te verzenden.

Den 16 en 17^{den} hielden de sectien zich onledig met het onderzoeken van de Koninklijke boodschap van den 13^{den}, en op dien laatsten dag waren de werkzaamheden van alle reeds afgelopen, zoo als blijkt door de dagteekening der zeven processen-verbaal.

Te gelijker tijd hield de commissie tot de redactie van een ontwerp van adres aan den Koning, zich met hare moeilijke taak bezig; gelijk te verwachten was, heerschte bij de leden eene groote verscheidenheid van gevoelens, nopens den geest in welken het adres behoorde te worden gesteld. — Vier der vijf leden, hadden ieder een ontwerp gesteld en zoo wijd verschilden deze onderling, dat het in den beginne een raadsel scheen te zijn,

hoe de stellers derzelve het ooit ééns zouden worden. De Heer *Sypkens* meende dat veel van het antwoord der Kamer afhing. De Koning verlangde, zeide hij, de uitdrukking der gevoelens van de Staten-Generaal; hij wenschte daarom, niet alleen dat het antwoord zoude bevatten de uitdrukkingen van diepe verontwaardiging, waarmede men het oproer aanschouwde, en het uitdrukkelijke verlangen, dat hetzelfde ten spoedigste en voor alles krachtdadig gedempt wierd, door al de middelen, welke de wet den Koning in handen geeft; maar ook de betuiging der bereidwilligheid van de Staten-Generaal, om daartoe zoo veel mogelijk mede te werken, ja (zoo ik het wel onthouden heb); zelfs om, des noods, eene martiale wet aan te nemen.

De Heer *Donker Curtius* beaamde de gevoelens van den Heer *Sypkens*, maar vond het onnoodig en zelfs onregelmatig de middelen aan te wijzen, welke door den Koning zouden behooren te worden in het werk gesteld. Het ontwerp van adres, welk hij gesteld had, was krachtig en scheen de zuidelijke leden der commissie bijna even weinig te bevallen als dat van den Heer *Sypkens*.

De Heer *Corver Hooft*, die tusschen de zuidelijke en noordelijke leden der commissie den middenweg hield, was, over het algemeen, van oordeel dat er geene reden bestond om, in dit geval, van de aangenomene wijze van antwoorden af te wijken, en een adres te maken, hetwelk meer zoude zijn dan een bloote weerklink van de Koninklijke

aanspraak. Hij raadde sterk aan, om in de aanspraak te vermijden al hetgeen op de gemoederen in de zuidelijke gewesten ten nadeele konde werken.

Het ontwerp van den Heer *van Crombrugghe*, hetwelk aan den Heer *Pijcke* wel scheen te bevalen, was kort, en eene zoo flauwe weerklank van de Koninklijke aanspraak, dat de scherpste toonen welke die aanspraak kenschetsten, daarin niet waren wederom te vinden. Het was zeer zwak; en indien ik in de houding van den Heer *van Crombrugghe* ongeduld konde bespeuren bij het hooren voorlezen van de ontwerpen van de Heeren *Sypkens* en *Donker Curtius*, schenen zij geenszins voldaan te zijn met het werk van hun medelid.

Het ware zonder doel om hier naauwkeurig te volgen de discussien, welke toen plaats hadden. Ik kan mij echter niet wederhouden van hulde te doen aan de bedaardheid en aan den toon van hartelijke welmeenendheid, welke dezelve kenmerkten; eindelijk werd besloten, het ontwerp van den Heer *Sypkens* geheel op zijde te stellen, en dat van den Heer *Donker Curtius* tot grondslag te nemen voor een nader ontwerp door den Griffier te stellen. Het nieuwe ontwerp werd den volgenden dag in de commissie alweder besnoeid en veranderd. De Heer *Sypkens* hield zich buiten beraadslaging. De Heer *Donker Curtius* verdedigde ieder overblijvende min of meer krachtige en vrijmoedige uitdrukking. De Heer *Corver Hooft* handelde als bemiddelaar en de Heeren *van Crombrugghe* en *Pijcke* dongen op alles wat af. Een voorbeeld van het

geen ik afdingen genoemd heb, haal ik hier bij; hetzelve kan tevens dienen om het gezegde te staven dat de zuidelijke leden niet vrijelijk beraadslaagden.

Nadat de discussie scheen afgeloopen te zijn, zeide de Heer *Pycke* in eenen weemoedigen toon, dat hij zich waarlijk niet vereenigen konde met het woord *verontwaardiging* (hetwelk in het ontwerp gebezigd werd om de gevoelens uitedrukken, waarmede ieder Nederlander het gebeurde moet aanzien). Een zoodanig woord kan voor ons, zoo drukte hij zich uit, de slechtste gevolgen hebben. Wij hebben alles achtergelaten, vrouw, kinderen en bezittingen, gedenk daar aan! — Die hem aanhoorde, kon bij een gevoel van medelijden voor de vertegenwoordigers, eene opwelling van verachting voor de vertegenwoordigden niet onderdrukken, noch zich weêrhouden van de schouders op te halen, bij het denken aan een beraadslagend ligchaam, hetwelk vooral geheel vrij behoorde te zijn, waarvan zoo vele leden de meening der oproerlingen vóór hun eigen geweten moesten raadplegen, wilden zij alles dat hun dierbaar was, niet in de waagschaal stellen.

Eindelijk besloot men het adres aan de Kamer aantebieden en daarbij tevens te rapporteren: dat de commissie de grootste moeilijkheden had gevonden in haar werk, en dat ieder lid derzelve zich voorbehold om zijne eigene denkbeelden nader te ontwikkelen en te regtvaardigen. Niemand wilde het ontwerp voor het zijne erkennen.

Daags daarna, den 18den September, werd eene

openbare zitting gehouden. De Voorzitter benoemde eene Commissie voor de verzoekschriften, en op voorstel van de Heer *Beelaerts*, werd besloten dat dezelfde zich met geene andere verzoekschriften onledig zoude houden dan met de zoodanige, als onmiddellijk betrekking hadden tot de onderwerpen van be-
raadslaging waaromtrent de buitengewone bijeenkomst der Staten-Generaal zich te verklaren had.

De Heer van *Sytzama* ontwikkelde toen een door hem gedaan voorstel :

« Dat de Tweede Kamer Z. M. zoude verzoeken
« dat het Z. M. moge behagen de Ministers te ge-
« lasten, ieder voor zoo ver het hem kan aangaan,
« aan Hoogstdenzelfen een officieel en omstandig
« rapport in te dienen : van de vermoedelijke re-
« denen welke tot dit oproer aanleiding gegeven
« hebben : van al het voorafgegane aan de beroe-
« ringen en het oproer, van het begin, den voort-
« gang en de gevolgen, met openlegging zoo wel
« van personen als zaken, te dezen aan het Gou-
« vernement bekend, tot op het doen van het rap-
« port; met bijvoeging, welke middelen men ter
« voorkoming heeft aangewend, indien het waar
« is, gelijk de algemeene bekendheid zegt, dat
« men dagen te voren van het mogelijk ontstaan
« eens oproers onderrigt was, en eindelijk wat tot
« stuiting reeds is aangewend geworden : dat Z. M.
« alverder moge goedvinden dit rapport aan deze
« Kamer te doen overleggen.”

Hij betoogde dat de Kamer, door gebrek aan kennis, zoo van de aanleidende oorzaken des oproers

en van de uitgestrektheid van hetzelfde, als van de middelen bereids aangewend en die nog konden aangewend worden om hetzelfde te dempen, niet op het standpunt geplaatst was om met zelfsvoldoening en kennis van zaken over de Koninklijke boodschap te beraadslagen.

De Heer *van Dam van Isselt* ondersteunde het voorstel, beklagde zich over de onwetendheid waarin het volk gelaten wordt omtrent alles wat er omgaat, over het stilzwijgen van het Gouvernement, en nam de gelegenheid waar, om zijne bevreesding uitte drukken dat de Ministers van *Binnenlandsche Zaken*, en voor den *Waterstaat*, de *Nationale Nijverheid* en de *Kolonien*, zich niet gehaast hadden, om zich te zuiveren van de vermoedens welke tegen hen bestonden; tegen den eersten door het gezegde der afgevaardigden van *Luik*, dat zij hem in eene zeer goede stemming gevonden hadden, en dat hij getoond had een regt Belgisch hart te hebben: tegen den laatsten, door zijn verblijf te *Brüssel* en zijn geheel gedrag bij gelegenheid der gebeurtenissen aldaar.

De Kamer zich daarna willende bezig houden met het antwoord op 's Konings aanspraak, zoo vormde zij zich als naar gewoonte in comité generaal.

Na de voorlezing van het rapport der commissie van redactie, ontstond er eene korte discussie, of een voorstel van de Heer *van Alphen*: dat de beraadslagingen over het adres openbaar zijn zouden: — De Voorzitter, ofschoon met den Heer *van Alphen* het eens, dat de meeste publiciteit in deze

gewichtige en buitengewone omstandigheden in welke het gansche volk de oogen op de Kamer gevestigd had, op zich zelve wenschelijk was, meende evenwel het voorstel niet te kunnen ondersteunen; de Heeren *Byleveld*, *van Dam* en andere noordelijke leden verklaarde zich voor de openbaarheid der beraadslagingen, maar op de aanmerking van den Heer *le Hon*, dat de beraadslaging over het antwoord op de aanspraak altoos min of meer geheim was uit een gevoel van kieschheid, welke scheen te verbieden dat men in het openbaar handelde over iets dat aan den Koning moest worden aangeboden, en op het inroepen van art. 11 van het reglement der Kamer door de Heeren *van Reenen* en *G. G. Clifford* werd het voorstel van den Heer *van Alphen* zonder stemming verworpen.

Dat punt beslist zijnde, besloot men, na eenige verdere redewisseling, om dadelijk het ontwerp in de sectien te gaan onderzoeken en behandelen.

Den volgenden dag, Zondag den 19den, kwam de Centrale Afdeeling bijeen omtrent het adres.

Het bleek uit het verslag der Voorzitters van de Afdeelingen, dat omtrent 22 leden der Kamer zich tegen het adres verklaard hadden als te flauw, maar dat de groote meerderheid, zich met hetzelfde in zijn geheel niet vereenigen kon.

Men had, in de Afdeelingen nog aanmerkingen op onderscheidene zinsneden van het ontwerp gemaakt.

Den 20sten , ten 10 ure , kwamen de leden der commissie van redactie bijeen , om het ontwerp zoo veel mogelijk , naar aanleiding der door de sectien gemaakte aanmerkingen , te wijzigen.

Bij het stemmen over het behouden van het woord: *verontwaardiging* , waarvan ik reeds melding gemaakt heb , stemt de Heer *Corver Hooft* , met de Noordelijke leden der commissie , zoo als ook bij het in omvraag brengen , of men de laatste zinsnede behouden zoude van de voorlaatste alinea , beginnende met „ *en ook zij* enz.” welke in vier der sectien was aangevallen.

Ten één uur kwam de centrale sectie bijeen , om het verbeterd ontwerp te hooren voorlezen , en te beoordeelen of er acht was geslagen op de aanmerkingen , door de verschillende afdelingen gemaakt.

Na als nog eenige geringe wijzigingen te hebben ondergaan , werd het ontwerp gearresteerd , zoo als hetzelfde naderhand door de Kamer is aangenomen ; ik laat het hier volgen :

S I R E !

Tot eene buitengewone vergadering door Uwe Majesteit opgeroepen , hebben de leden der Staten-Generaal zich beijverd om zich derwaarts te begeven. Zij worden gedrongen om het diep gevoel hunner deelneming over de droevige gebeurtenissen , welke tot die zamenroeping aanleiding gaven , aan Uwe Majesteit uit te drukken.

Het oproer te Brussel en elders uitgebarsten , te midden van vrede en bloeiende welvaart , de too- neelen van brandstichting en plundering , die hetzelfde gekenmerkt en vergezeld hebben , moeten bij alle ware Nederlanders een niet minder diep gevoel van smart en verontwaardiging verwekken.

Van deze gevoelens doordrongen en zonder thans den oorsprong en het doel van het gebeurde te willen opsporen , overtuigd van Uwer Majesteits vurig verlangen om de belangen van alle Zijne onderdanen te vereenigen en hun geluk te verzekeren , zullen de Staten-Generaal met bedaardheid en standvastigheid medewerken tot de maatregelen , die Uwe Majesteit Hun zal gelieven voor te dragen , en die tot heil des vaderlands gevorderd worden.

Indien zij , na een rijp beraad , vermeenen mogten dat door eene herziening der grondwet , of zelfs door scheiding van gewesten , welke door verbonden en grondwet vereenigd zijn , het heil van den Staat kan worden bevorderd , zoo zullen zij geenszins weigeren om zoodanige bepalingen langs den grondwettigen weg , welks bewandeling voor hen als voor Uwe Majesteit alleen zedelijk mogelijk is , te helpen daarstellen , en zij zullen niet aarzelen de uitdrukking hunner denkwijze en beschouwing deswege , met rondborstigheid , aan Uwe Majesteit kenbaar te maken.

Eerbiedig ontvangen zij van Uwe Majesteit de kennisgeving , dat de belangen des Rijks het zamenblijven der nationale militie vorderen ; doch uiten daarbij den wensch , dat die maatregel , welke te bepalen onder de voorregten der Kroon behoort ,

xx

weldra overbodig zal kunnen worden geacht door de volkomen herstelling der rust.

Met een bevredigend gevoel berusten zij in de verzekering van Uwe Majesteit, dat de voorziening in de geldelijke benoodigdheden, uit de noodlottige omstandigheden voortvloeiende, voorloopig uit de geopende credieten kan plaats hebben, en de nadere regeling derzelve tot de aanstaande gewone vergadering kan worden uitgesteld.

En terwijl zij eindelijk aan Uwe Majesteit op nieuw de plegtige hulde brengen hunner trouw en gehechtheid en der gevoelens van zuivere vaderlandsliefde, welke hen bezielen, zoo zullen ook zij, gedachtig aan den storm der omwentelingen, welke Europa en de Nederlanden meermalen heeft geteisterd, en waarvan zij getuigen waren, nimmer vergeten, hoe, na afgeschud geweld van vreemde overheersching, Nederlands volksbestaan en onafhankelijkheid onder den scepter van Uwe Majesteit is gebragt, en door de dapperheid op het oorlogsveld is bevestigd geworden, en hoe de belangen der Nederlanden en der dynastie van Oranje, ten naauwste aan elkander zijn verbonden.

Ja, Sire! zij durven het in naam des Nederlandschen volks plegtig verklaren, dat geene opofferingen aan dat volk te zwaar zullen zijn, wanneer zij strekken kunnen om Uwen Troon en dynastie te schragen, om orde en rust te herstellen, de wetten te doen handhaven, een eigen grondwettig bestaan te beschermen en alle moedwillige aanvallen op hetzelfde krachtdadig te beteugelen.

Volvaardig bereid om tot deze bedoelingen met standvastigen moed mede te werken, huldigen zij de plegtige verklaring door Uwe Majesteit afgelegd, van Hoogstdeszelfs bereidvaardigheid om alle billijke wenschen te gemoet te komen, zonder immer aan partijgeest toe te geven, noch in te stemmen met maatregelen, welke de belangen der natie aan de driften of het geweld zouden opofferen; en ook zij hebben een diep besef, Sire! van hunne dure verplichting, om meer dan immer te waken tegen die overdrijving der driften, en tegen de kracht dier gewelddadige aanrandingen des gezags, welke geene andere uitkomsten beloven, dan de ondermijning der ware vrijheid, die alleen onder de kracht der wetten bescherming vindt.

Het volk, hetgeen wij geroepen zijn te vertegenwoordigen, tegen dusdanige gevolgen te behoeden, in dien zin voor het behoud der ware vrijheid te waken; en met die bedoelingen te trachten aller belangen te vereenigen, ziedaar, in overeenstemming met den hartelijken wensch van Uwe Majesteit, het doel waarnaar de Staten-Generaal der Nederlanden streven moeten.

Denzelfden dag vereenigde de Kamer zich in comité-generaal, om het gewijzigd adres te hooren voorlezen; het niet eens kunnende worden, of men dadelijk tot de discussie zoude overgaan of dezelve tot den volgenden dag uitstellen, moest men daarover stemmen. *Drie en zestig leden* zich verklaard hebbende voor de dadelijke discussie en

twee en veertig voor het uitstel, wierd de beraadslaging dadelijk geopend. Het was echter reeds laat, zoo dat men dien dag weinig vorderde, de verdere discussie werd uitgesteld tot den volgenden morgen te tien ure.

Alvorens dat de leden de zaal verlieten, noodigde de Voorzitter hun, op verzoek van den Heer *Boddaert*, uit, om over het verhandelde in het comité-generaal de geheimhouding te bewaren. — Wat tot deze ongewone toepassing van art. 11 van het reglement der Kamer aanleiding gaf, was het verschijnen van het eerste ontwerp van adres, bijna letterlijk in een Amsterdamsch dagblad. De Voorzitter zeide, niét volgens dat artikel het stilzwijgen werkelijk op te leggen, maar de leden der Kamer te verzoeken zich over het verhandelde niet uit te laten. Hier stemde men gaarne in toe, zich evenwel voorbehoudende om zijne eigene gevoelens in advijzen te kunnen openbaren.

De beraadslagingen omtrent het adres, hebben door de opvolgende gebeurtenissen zoo veel van haar gewigt verloren, dat ik meen bij dezelve niet lang te moeten stilstaan. — Immers zoo men ten tijde dier beraadslagingen het resultaat derzelve met ongeduld afwachtte, was het om den invloed welke velen meenden dat het antwoord te dier tijde op de gemoederen hebben zoude.

Eene korte schets van de beraadslaging zal thans voldoende zijn, *drie en twintig* sprekers namen daaraan deel.

De Heer *Sypkens* opende de discussie en verklaarde zich in den geest waarin hij zich in de commissie had uitgelaten.

De Heer *Sandelin* die op hem volgde, sprak tot het gevoel zijner medeleden; hij hield aan de noordelijke leden voor, den moeilijken toestand waarin zijne zuidelijke broeders zich bevonden (en niemand kon dit beter doen dan de Heer *Sandelin*, die zelfs het slagtoffer was geweest van de vrijheidszucht zijner medeburgers). Hij riep de edelmoedigheid der Hollanders in, en bad hen om vooral niet mede te werken tot het storten van bloed, door uitdrukkingen in het adres te bezigen, die tot wanhoop zouden kunnen leiden; de spreker betoogde op algemeene grondbeginselen, dat het bezigen van geweld niet dan de heillooste gevolgen hebben konde. Verscheidene noordelijke leden hadden toen het woord, zij bestreden het ontwerp als te flauw. De Heer *van Dam van Isselt* had gewenscht dat in het antwoord de middelen zouden zijn aangewezen, waarmede het kwaad te stuiten en te dempen was. Al de leden van de Kamer uit de provincie Vriesland, stemden tegen het ontwerp, om dat hetzelfde te zwak was. De Heer *Beelaerts van Blokland* uitte den wensch, dat het antwoord de verklaring van de Kamer zoude inhouden, dat zij het onderzoek van de Koninklijke boodschap van 13 September niet aan konde vangen, voor dat de rustige staat van zaken, zonder welke, vrijheid in de beradslagingen niet moest gezocht worden, zoude worden hersteld. De Heer *Luzac* sprak de matigheid

voor. Hij had gewenscht dat in het antwoord, het onderwerp der scheiding niet onaangeroerd ware voorbij gegaan. Hij huldigde de gevoelens door den Heer *Sandelin* uitgedrukt, en verzocht zijne noordelijke medeleden, zich in verbeelding in de plaats hunner zuidelijke broeders te stellen.

De heer *van Asch van Wijck* zwaaide veel lof aan het ontwerp toe. — De heer *de Jonge*, gelijk eenige andere noordelijke afgevaardigden betreurde dat in het veranderde ontwerp niet wederom gevonden werd eene zinsnede, waarbij werd gezegd, dat er geene redelijke oorzaak tot het oproer, hetwelk hij reeds een opstand meende te moeten noemen, bestond. — Niemand zeide hij, zal hier durven afstaan, en eene enkele daad noemen, waardoor het Hoofd des Staats, of regtstreeks of zijdelings, zijnen eed geschonden heeft. Hij hechtte zijn zegel van goedkeuring aan het ontwerp, hetwelk, na rijp oordeel, gekenschetst werd door gematigdheid en waardigheid.

De heer *Donker Curtius* sprak van de wensche-lijkheid dat het adres met eene groote meerderheid zoude worden aangenomen. Hij verdedigde de redactie van hetzelfde tegen verscheidene aanvallen in den loop der discussie gedaan, en verklaarde dat, ofschoon hetzelfde in het geheel niet aan zijne wenschen voldeed, hij echter wel te vrede was dat zekere hoofddenkbeelden, als dat van verontwaardiging over het gebeurde, en de noodzakelijkheid van de valsche beginselen van vrijheid tegen te gaan, in hetzelfde uitgedrukt waren.

De heer *de Brouckere*, na een gematigd antwoord op 's Konings aanspraak te hebben voorgesproken, en te hebben aangetoond hoe moeilijk het moest zijn voor de noordelijke en zuidelijke leden, die zoo verschillend geplaast waren, elkander wel te verstaan, ging over tot het beschouwen van het oproer zelve. Hij erkende dat plundering en brandstichting den toenmaligen staat van zaken waren voorafgegaan. Toen, zeide hij, vloog de burgerij te wapen om de rust te herstellen en te bewaren, om hare bezittingen te behouden; zij nam de rustverstoorders in hechtenis, waaronder zelf sommige zich bevonden die bezoldigd waren om de rust te bewaren.

Maar eens gewapend zijnde, bevond zij zich op eene gladde helling, met het voorbeeld van Frankrijk voor de oogen, met magt in handen kon het anders niet wel zijn of zij dacht aan het herstel van de grieven, waarop men zoo lang uit het Zuiden te vergeefs had aangedrongen. Wanneer ik, zeide hij, aan de eene kant beschouw die pogingen om rust te bewaren, om de wetten te doen eerbiedigen, en aan de andere eene gewapende verzetten tegen het wettig gezag, zocht ik te vergeefs een naam geschikt voor de beweging te *Brussel* en te *Luik*: maar *oproer*, *opstand* kan ik ze niet noemen. Het vestigen van het Hooge Hof te 's *Gravenhage*, de vervolgingen tegen de drukpers, hadden de gemoederen laatstelijk opgewonden; ik verklaar evenwel dat geene inbreuk op de grondwet tot het oproer aanleiding heeft kunnen geven.

Eenige vredelievende woorden, eenige beloften voor de toekomst, zullen den geheelen ondergang onzer schoone gewesten voorkomen (hier wordt de spreker in het voorlezen zijner redevoering, door aan-doening gehinderd,); — toen hij zijne gevoelens weder meester was, sprak hij over het adres, verklaarde zich over het algemeen, met hetzelfde niet ontevrede te zijn, maar behield zich zijne stem voor. — Bij het stemmen was hij de eenige der zuidelijke afgevaardigden die het adres verwierp.

De Graaf *de Celles* was van oordeel, dat de Kamer, bij het adres niet lang moest blijven stilstaan.

De scheiding was het groote onderwerp, waarop de geheele aandacht der Volksvertegenwoordigers zich vestigen moest. Die vraag als toen vlugtig beschouwende, toonde hij aan, dat de belangen van *Zuid* en *Noord* zoo zeer verschilden, dat het Gouvernement in alle zijne handelingen, door den tegenstrijd belemmerd was. *Het Gouvernement*, zeide hij, *kan ik niet beschuldigen, het deed wat het kon*. De kwaal lag altijd in de vereeniging zelve der beide deelen des Rijks. *Welligt* voegde hij hier bij, *zoude ik wenschen, dat de tweede vraag* (die der scheiding), *TOESTEMMEND wierd beantwoord*. Over het oproer, over het verhandelde te Brussel, liet de spreker zich niet uit.

De Heer *le Hon* zeide, dat men voor den geest moest houden, dat Zijne Majesteit in de gebeurtenissen in het Zuiden geene plaatselijke berooving,

maar eene algemeene beweging zag, en dat Zijne Majesteit zich aan de Kamer niet gewend had, om middelen van bedwang te bekomen, krachtige stonden Hem ter beschikking. Neen! zeide hij, in de Koninklijke aanspraak, welke zoo wijs, en waardig luidt, vinde ik overal denkbeelden, welke met dat van geweld niet te vereenigen zijn. Zijner Majesteits wil, gesterkt door overeenstemming der Vertegenwoordigers van het Volk, met gemeen overleg, bepalen, wat voor Nederland behoort gedaan te worden, maar hiermede kan geene andere sterking bedoeld worden, dan eene zedelijke kracht, en geenszins eene krijgsmagt, geenszins prevotale Hoven. De Koning heeft, om zich willen scharen de Vertegenwoordigers uit beide deelen des Rijks. Hij oordeelde dat Hij zijne steun in de grondwet moest zoeken.

Maar Ed Mog. Heeren! zeide de spreker, telken reize, wanneer wij ons met de middelen van uitvoering in onze beraadslagingen bemoeijen, gaan wij dan niet verder als onze zending medebrengt. Daarom kan ik niet dan ten hoogste afkeuren het denkbeeld van hen die verlangen dat het antwoord de middelen zoude aanraden of aanwijzen waarmede het kwaad te stuiten ware. Overgaande tot het onderzoek van het adres, moest hij bekennen, dat hij hetzelfde in al zijne deelen lang niet goedkeurde; hij trof er denkbeelden in aan, welke daar niet behoorden, maar, over het algemeen, kon hij zich met hetzelfde wel vereenigen. Hij *keurde goed, ja zeer goed de uitdrukking «een diep gevoel van smart*

en verontwaardiging.» Hij keurde ook goed de verklaring van den vasten wil der Kamer om medetewerken tot het behoud der dynastie; en vereenigde zich nog met uitdrukkingen, welke, zeide de spreker, misschien gevaarlijk werken zullen op misleide geesten; maar ik keur dit alles goed, dewijl ik geloof dat het antwoord zoo als hetzelfde daar is, over het algemeen geene betreurenswaardige uitwerking hebben zal. Ik geloof niet dat hetzelfde de bestaande onlusten zal verergeren; en de Heer *le Hon* eindigde met ten stelligste te verklaren dat vrees geen invloed hoegenaamd konde uitoefenen op zijne stem of op zijne handelwijze.

De Heer *de Secus* zeide: het is thans te laat om geweld te bezigen, men had dadelijk met kracht moeten handelen, thans moet men slechts aan zedelijke kracht denken.

Het woord *scheiding* had gewerkt als een tooverwoord. In hetzelfde zag men de herstelling van alle grieven. Wij zijn allen overtuigd dat de tegenwoordige instellingen met geene mogelijkheid kunnen blijven bestaan. Dat het Gouvernement dan verklare, bij proclamatie en dadelijk, ja, dat de Kamer dit verzoeke — dat hetzelfde zich zeer ernstig bezig houdt met de afscheiding; daarmede alleen zal men iets verkrijgen; nog eens, van zedelijke kracht, van geene andere kan men thans iets verwachten.

Indien ik eenigzins lang bij de redevoeringen van sommige zuidelijke vertegenwoordigers heb stil gestaan, is het, om dat ik zelf die sprekers met bij-

zondere aandacht en belangstelling heb aangehoord. Toen nog weigerden velen den naam van volksopstand aan het oproer; deszelfs zegepraal was nog zeer twijfelachtig. De aanval op Brussel was nog niet geschied. Ik was verlangende om te hooren hoe die leden van de Kamer zich zouden uitlaten omtrent het oproer, en ik hoopte dat hunne gevoelens aangaande de scheiding in hunne advijzen door zouden stralen.

Men heeft gezien dat dit ook geschied is, en ofschoon men zich thans daar minder over bekommert hoe zekere personen toen oordeelden en dachten, zullen die uittreksels, of den korten inhoud dier advijzen, niet zonder belangstelling gelezen worden.

De weemoedige toon van den Heer *de Brouckere*, zijne waarlijk naïve apologie voor de muitelingen, en tevens zijne stellige verklaring dat er geene inbreuk op de grondwet bestond, waardoor zij konden verontschuldigd worden:

Het betoog van den Heer *de Celles* dat de beide deelen des Rijks ongeschikt waren om vereenigd te zijn, dat aan het Gouvernement niets te verwijten was, dat deszelfs gewaande misstappen alle door die ongeschiktheid onvermijdbaar waren, en eindelijk de verklaring dat hij *misschien* de scheiding zoude wenschen. — De stellige goedkeuring door den Heer *le Hon* gegeven, aan iedere min of meer krachtige uitdrukking in het adres, en de ernst waarmede de Heer *de Secus* de stellige toezegging der scheiding inriep, terwijl uit zijne nota (zie aan het slot van de verzameling) blijkt, welke

afscheiding hij bedoelde, levert stof, veel stof op, tot nadenken, aan hen die publieke personen, hunne handelingen en gezegden, in verband met de gebeurtenissen van den dag beschouwen.

De beraadslaging werd gesloten dingsdag den 21sten, te vier ure. Het adres werd aangenomen door 86, en verworpen door 19 der 105 tegenwoordige leden. Zij, die tegen gestemd hebben, zijn de Heeren: *Bijleveld, Crommelin, Sypkens, Gockinga, van Utenhove, van Dam van Isselt, Hoynck van Papendrecht, Weerts, van Sijtzama, Rengers, van Boelens, Lijcklama à Nijeholt, van Suchtelen tot de Haere, IJssel de Scheppers, Cats, Beelaerts van Blokland, Repelaer, Alberda van Bloemersma en de Brouckere.*

In de Eerste Kamer werd het adres met eenparigheid van stemmen aangenomen.

Het antwoord verscheen en mishaaide aan de groote menigte, omdat hetzelfde den middenweg hield tusschen de gevoelens heerschende in het Zuiden en in het Noorden.

Dit was natuurlijk. — Te midden van gebeurtenissen gelijk die welke de maand September 1830, in onze geschiedenis voor altoos met de zwartste kleuren zullen doen opteekenen, is het getal van de gematigden, altoos het geringste.

In het Zuiden konde men niet goedkeuren een adres, houdende de verklaring van den afkeer welke de Kamer voor het gebeurde gevoelde, van haar volle vertrouwen in Zijne Majesteit en hare bereidwilligheid tot het verleen van bedaarde

en standvastige bijstand in het nemen der noodige maatregelen tot het herstellen der rust; een adres waarbij hoogelijk worden afgekeurd de valsche beginselen, die vooruit gezet en gepredikt werden, onder het voorwendsel van vrijheid voortestaan, en waardoor de ware vrijheid ondermijnd werd, maar vooral waarin de Kamer het woord *verontwaardiging*, door den Koning in Zijne aanspraak gebezigd, overnam om hare eigene gevoelens uittedrukken.

In het Noorden noemde de groote menigte het adres eene flauwe weerklink van de Koninklijke aanspraak, en verweet aan hetzelfde ver beneden de omstandigheden des tijds te zijn gebleven; maar de bezadigden begrepen dat men wijselijk verreed de gemoederen in het Zuiden aan te hitsen en te ergeren; dat men niet uit het oog moest verliezen de benaauwde omstandigheden, waarin de meeste Zuidelijke Vertegenwoordigers zich bevonden, en vergenoegden zich met diezelfde uitdrukkingen en betuigingen, welke aan de voorstanders van het oproer mishagen moesten.

Den 23sten had eene openbare zitting plaats.

De Commissie die belast was geworden, om met die uit de Eerste Kamer, het antwoord op de Koninklijke aanspraak aan Zijne Majesteit aan te bieden, bragt daarin haar rapport uit. De Voorzitter der Eerste Kamer, had het adres aan Zijne Majesteit voorgelezen, en Zijne Majesteit had in substantie geantwoord:

« Dat Hij met genoeg de gevoelens had vernomen, welke de Staten-Generaal daarbij hebben opengelegd; dat deze overeenkomstig waren met hetgeen Hij van zulk eene Vergadering verwachtte; dat Hij zich veel goeds beloofde van de volkomene overeenstemming, welke tusschen de Volksvertegenwoordigers en den Koning heerschte; dat de verzekering, welke Hij daarvan op dat oogenblik ontving, de goede uitwerking zoude hebben van het algemeen vertrouwen te bevestigen, de welgezinden op te beuren, en de kwaadwillige af te schrikken; eindelijk, dat Hij zich vleide met de medewerking der Staten-Generaal, weldra overal rust en orde te zullen hersteld zien, en op deze wijze, 's lands welvaart, welke onlangs zoo noodlottig in gevaar is gebracht geworden.

Daarna hadden eenige leden der Commissie voor de verzoekschriften het woord, om te rapporteren over eenige adressen, zoo vóór als tegen de scheiding. Het voorstel der rapporteurs, om die adressen en verzoekschriften op de griffie te deponeren, werd zonder eenige aanmerking aangenomen.

Ik heb bereids gezegd dat de behandeling der Koninklijke boodschap van den 13den reeds den 17den in de afdeelingen was afgeloopen. De processen-verbaal waren dadelijk aan den Minister van Binnenlandsche Zaken toegezonden, en de leden der

Kamer wachtten met ongeduld dat het Gouvernement eenig gevolg zoude geven aan het werk der afdeelingen. De zich zoo schielijk opvolgende gebeurtenissen, het toenemende gevaar voor het geheele Rijk, schenen het hoogst wenschelijk te maken, dat, indien men zich iets goeds van de buitengewone bijeenroeping der Staten-Generaal konde voorstellen, er in de handelingen met dezelve geen dag verloren werd.

Niet voor den 23sten echter liet het Gouvernement iets van zich hooren; op dien dag werd de centrale afdeeling uitgenoodigd, om op den volgenden eene conferentie met den Minister van Binnenlandsche Zaken te houden omtrent de Koninklijke boodschap van den 13den. Van deze conferentie, mitsgaders van de 2de, op den 27sten gehouden, en eindelijk van de comité's-generaal, waarin besloten is om op de boodschap niet anders dan met *ja* of *neen* te stemmen, zal ik trachten verslag te doen zoo naauwkeurig als mijne aantekening bij die gelegenheden met de meeste inspanning en oplettendheid gehouden, zulks zullen toelaten. Indien ik iets onvermeld late van hetgeen ik heb opgeteekend, geschiedt het alleen om nuttelooze herhalingen te vermijden: natuurlijk-kerwijs wordt veel van hetgeen de leden der centrale afdeeling in de conferentie met den Minister zeiden, in hunne advijzen wederom gevonden.

In de conferentie, zoo van den 22sten als van den 27sten, waren de voorzitters der zeven sectien allen tegenwoordig. Daar waren ook de Voorzitter en de Griffier der Tweede Kamer en de schrijver dezes.

De Minister *de la Coste* opende de eerste conferentie met aan de centrale afdeeling mede te deelen, dat hij het zeer moeilijk had gevonden om uit de processen-verbaal der afdeelingen het gevoelen van de meerderheid der Kamer op te maken, en dat hij gaarne wenschte met de sectie een middel te beraamen waardoor, met gemeenschappelijk overleg der Eerste Kamer, de wensch der Staten-Generaal aan Z. M. kenbaar konden worden gemaakt.

Hierop zeide de Voorzitter de Heer *van Toulon* dat de afdeeling verlangde van den Minister te weten, welken weg de Kamer daartoe moest inslaan.

De Minister vond bezwaar om het initiatief in deze te nemen. Z. M. had ten doel om zich van de medewerking der Staten-Generaal te verzekeren, en verlangde daarom de gevoelens van beide Kamers te leeren kennen; Hoogstdezelve had gemeend dat dit konde geschieden door middel van een adres komende uit den boezem van de Tweede Kamer en aangenomen door de Eerste. De Minister meende zelfs te weten dat de Koning zulks wenschte.

Thans noodigde de Voorzitter de Presidenten der Afdeeling, in de orde van hunne sectien uit, om hunne gevoelens te verklaren.

De heer *Bijleveld*, zeide vooraf dat hij namens zijne Afdeeling, noch wilde noch konde spreken, daartoe geene last hebbende. Hij konde slechts zijne persoonlijke gevoelens uiten. Andere leden der centrale sectie protesteerden, de een na den ander, op eene gelijke wijze, tegen alle opvatting van hetgeen zij zeggen zouden, als of dat namens hunne Afdeeling

gesproken werd; en zij het hier in het voorbij gaan gezegd, dat sedert het besluit van 20 Januarij 1830, betreffende de communicatie tusschen de Tweede Kamer en de Ministers, geene conferentie heeft plaats gehad met één van Zijner Majesteits Ministers, waarbij een soortgelijk protest niet vooraf is gemaakt geworden door een der leden namens de Centrale Afdeeling. Die wijze van overleg met de Ministers wordt niet door de Kamer goedgekeurd; zij wil niet dat de Voorzitters der Afdeelingen zullen handelen of beschouwd worden als hare gecommitteerden, om met den Minister te confereren; en tot nu toe hebben de leden der Centrale Afdeeling altijd tegen zoodanige opvatting gewaakt. Het voorgaande kan dienstig zijn om inlichting te geven omtrent, zoo ik het zoo noemen mag, de huishoudelijke handelingen der Tweede Kamer, en zal misschien niet ongaarne hier gelezen worden door hen die zoo dikwijls met de keuze hunner medeleden tot de Voorzitters der Afdeelingen vereerd worden, en die zich in die conferentien eenigzins in eene valsche positie bevinden, met betrekking tot hunne medeleden in de Kamer. Verder verklaarde de heer *Bijleveld* dat hij voor zich, alle beraadslagingen in den tegenwoordigen staat van zaken ten hoogste afkeurde, en daarom verlangde dat het Gouvernement zich met de kennisneming der processen-verbaal zoude vergenoegen.

Maar, zeide de Minister daarop, een antwoord van een of ander aard moet toch gegeven worden.

De heer *Pycke* beklagde zich dat, dewijl de

processen-verbaal aan de leden der Kamer niet waren medegedeeld, hij niet in staat was om te beoordeelen of het waarlijk onmogelijk was om het gevoelen der meerderheid uit die stukken te ontwaren; maar, naar hetgeen hij meende er van te weten, was er meer eensgezindheid omtrent de eerste dan wel omtrent de laatste vraag. Hij voor zich, wenschte dat de Koning niets meer dan de processen-verbaal zoude verlangen; dat Hij eene Staats-Commissie benoemen en voorts handelen zoude zoo als Hij het meest geraden oordeelde. Hij geloofde dat indien de Kamer tot het antwoorden bij wijze van een adres besloot, hetzelfde geene andere inlichtingen, niets meer bepaalds, zoude inhouden, dan de processen-verbaal.

De heer *Sypkens* geloofde niet dat de Koning het bepaalde gevoelen van de Kamer uit een adres zoude kunnen vernemen, want hij was overtuigd, dat hetzelfde niets meer zoude inhouden dan de processen-verbaal; hij vreesde dat het antwoorden, bij wijze van adres, indien het moest zijn, al de ongemakken en gevaren van eene openbare beraadslaging, naar zich zoude slepen, zonder het gewenschte doel te bereiken, waarom hij, gelijk de heeren *Bijleveld* en *Pycke*, den wensch aan den dag legde, dat Z. M., niets meer dan de processen-verbaal zoude vorderen. Buitendien, zeide hij, wat kan men verwachten van de beraadslagingen van personen die zich niet vrij durven of kunnen uitlaten, en dat nog over een onderwerp waaromtrent een bepaald antwoord niet denkbaar is, dewijl de vereeniging van Noord en Zuid door eene Europesche wet daarge-

steld zijnde, niet dan door eene soortgelijke wet weder ontbonden kan worden, waarom de Kamer daarover niet kan raadplegen. Hij voegde nog hierbij dat hij den vorm der tegenwoordige raadpleging voor informeel hield, en niet overeenkomstig met artikel 229 der grondwet. Het voorstel had in den vorm eener wet moeten gedaan zijn. Tien jaren lang had hij zich verzet tegen beraadslagingen der Kamer bij wijze van voorstel of adres aan den Koning, en meende nog, dat de Kamer slechts over ontwerpen van wet moest beraadslagen.

De zwaarigheid, welke volgens den Heer *Sypkens* in art. 229 der grondwet, zoude gelegen zijn, werd door den Heer *Pycke* in een wederantwoord zoo opgelost, dat men het voorstel moest beschouwen als gegrond op de bepaling vervat in het eerste gedeelte van dat artikel, en dus als aan hypothetisch onderzoek, dat geen wettigen vorm vereischte, doch waarvan het gevolg, indien een stellig antwoord werd gegeven, eene wet zoude zijn, overeenkomstig de slotbepaling van hetzelfde artikel.

De Minister erkende dat iets ongewoons, iets onregelmatigs thans plaats vond, maar kon niet toestemmen dat iets tegen de voorschriften der grondwet daarin gelegen was. Integendeel art. 106 zegt « de Koning zendt zijne voorstellen aan de Tweede Kamer » *dit* is een voorstel om voorloopig te onderzoeken of de wijziging van de grondwet wenschelijk is.

Indien de Kamer zich verklaart met: *neen*, *wij verlangen geene verandering*, dan is de Koning gedeckt tegen alle verwijten van geene wijzigingen te hebben voorgedragen. In het tegenovergestelde geval, zoude Zijne Majesteit in de verklaring der Kamer aanleiding kunnen vinden, b. v., tot het benoemen van eene Commissie, die belast zoude zijn met een voorstel van bepaalde veranderingen in de grondwet voortedragen.

De Baron *van Randwijck* deelde in de gevoelens van den Heer *Sypkens*; ook oordeelde hij dat het tegenwoordig oogenblik ongeschikt was voor de herziening der grondwet.

De Heer *Reyphins*, even als de Heer *Sypkens*, kondé zich niet wel de Kamer voorstellen als een raadgevend ligchaam (*corps consultatif*).

Vijftien jaren lang had hij gedurig aan de betrekkingen tusschen de beide deelen des Rijks gedacht, aan de noodzakelijkheid van eene scheiding in sommige opzigten. Men had altoos art. 1 van het traktaat van Londen tegen hem aangevoerd, maar, zeide hij, bepaalt dan dat artikel een zekeren termijn binnen welken de vereeniging innig en volmaakt zijn moet! Zoo de letter van het traktaat het niet voorschrijft, valt het ten minste zeker in den geest van hetzelfde, dat, indien men de vereeniging, welker doel niet anders is, dan de vermeerdering van de kracht van het vereenigde Rijk, niet langs den ingeslagen weg kan bereiken, men andere middelen zoeken moet om die eensgezindheid te verkrijgen, zonder welke het Rijk tegen den vijand krachteloos blijven zal.

Hij verklaarde zich gereed en, door vroegere overweging van het onderwerp, geheel toegerust te zijn, om dadelijk de beraadslaging omtrent de scheiding te beginnen.

Wat, zeide hij; heeft de Koning door de bijeenroeping der Staten-Generaal gedaan? Vooreerst wat *Hij moest*, om aan de nationale vertegenwoordiging kennis te geven van het onder de wapenen houden van de militie; en, ten tweede, *al wat Hij konde*, door hen die het voorstel tot scheiding, te Brussel, deden, in de gelegenheid te plaatsen, van met hetzelfde in de Kamer vooruit te komen. Wat dit betreft, moet de Koning nooit het initiatief nemen; ook kan de Kamer hier met geen adres volstaan. Dat de teekenaars van de zoogenaamde proclamatie te Brussel, binnen eenen redelijken termijn een ontwerp van wet voordragen. Zij zijn met talenten en welsprekendheid begaafd. Ik ben bereid het strijdperk binnen te treden. Maar, doen zij dit niet, dat dan de Koning de zitting sluite. Hij heeft de gelegenheid aangeboden. Men heeft er geen gebruik van gemaakt. Meer kan men niet verlangen.

Toevallig was de Heer *le Hon* juist nu aan de beurt om te spreken.

Hij meende dat de Heer *Reyphins* van het onderwerp der tegenwoordige raadpleging was afgeweken, om zich in het onderwerp der Koninklijke boodschap te verdiepen. Thans was het alleen te doen om den loop te onderzoeken, welke aan de beraadslagingen der Kamer het best konde worden

gegeven. Evenwel moest hij aanmerken, dat, naar zijne wijze van zien, de Heer *Reyphins*, het doel der bijeenroeping der Staten-Generaal, verkeerd had voorgesteld.

Die bijeenroeping was namelijk geschied vóór dat het denkbeeld eener scheiding was vooruitgezet, dus zeker niet om de bedoelde gelegenheid te geven aan de onderteekenaars der zoogenaamde proclamatie. Hij had gemeend dat het oogmerk van den Koning was geweest, het onderzoek der grieven; en kon zich niet verbeelden, dat Zijne Majesteit verwacht had, dat voorstellen van allerlei aard, in eene vergadering, die zoo kort moest duren, zouden worden gedaan; overigens hadden de gedeputeerden te Brussel (dit was zijne persoonlijke wijze van zien), door den stap, welken zij gedaan hadden, geene verplichting hoegenaamd op zich genomen, jegens de Kamer, noch jegens den Koning. Hij benijdde waarlijk die zijner medeleden, die zich gereed en bekwaam gevoelden, om de hoogstgewigtige en zoo veel omvattende vraag der scheiding te onderzoeken en te beantwoorden. Dit was met hem geenszins het geval, en hier drukte hij zich in deze bewoordingen uit, welke ik liefst letterlijk opgeef: *Venant de l'étranger et voyant un ralliement à la Dynastie, j'adhérai à l'idée de mes collègues, sans l'avoir pu approfondir dans toutes ses parties. Je m'oppose à une séparation entière.*

Daarna overgaande tot het eigenlijke onderwerp der raadpleging, zeide hij, dat hij iets onregelmatigs

bespeurde in de handelwijze van het Gouvernement, Vijftien jaren lang had men anders gedaan. Maar, zeide hij, het is tevens waar, dat de grondwet niet voorschrijft op welke wijze de adressen bij gelegenheid der opening van de Staten-Generaal, van de mededeeling van behaalde overwinningen, enz. zullen worden aangeboden.

Ik vermeen, zeide hij, dat hij deze gelegenheid de Kamer een adres moet aanbieden, houdende de oplossing der eerste vraag en een antwoord op het tweede, aanwijzende die veranderingen welke natuurlijk in verband zouden staan met de eerste vraag. Dit zoude eigenlijk geen adres zijn, maar een openhartig antwoord op de voorgestelde vragen.

De Heer *van Crombrugghe*, Voorzitter der zevende afdeeling, konde niets ongrondwettigs zien in een antwoord bij wijze van adres, maar wel eenige zwaarigheid in de toezending aan de Eerste Kamer. Men kon niet wel aan die Vergadering een adres aanbieden, voorstellende verandering, herziening van de grondwet, zonder de wenschelijke wijzigingen aan te duiden. Maar laat de Tweede Kamer het adres regtstreeks aan den Koning zenden, die de Eerste Kamer afzonderlijk kan raadplegen. Sedert dat hij in de Tweede Kamer zitting had, had hij nooit eene zoodanige uiteenlooping van gevoelens gezien als omtrent de voorgestelde vraagpunten.

De moeilijkheid om tot een of ander stellig denkbeeld daarmede te geraken, was onbegrijpelijk. Omtrent de eerste vraag, ja, geloofde hij dat er eene meerderheid bestond voor de herziening der

grondwet, en dat eens verklaard zijnde, kan de Koning eene Commissie benoemen; maar, wat de afscheiding betrof, zag hij met de beraadslagingen geene uitkomst te gemoet. Sommigen verklaarden zich voor eene algeheele, anderen voor eene beperkte, scheiding. Sommigen wilden niet stemmen zonder de voorwaarden te weten, anderen weder weigerden te beraadslagen zoo lang het wettig gezag niet overal hersteld was.

De Heer *Reyphins* zeide dat men het in de Kamer omtrent een adres nooit eens zou worden, en dat zoo geene voorstellen aan de Kamer gedaan wierden, er geene uitkomst zijn zoude.

De Heer *Sypkens* voegde zich hier volkomen bij.

De Heer *Le Hon* bleef van gevoelen dat een antwoord wenschelijk was, en meende dat men zich wel omtrent een adres zou kunnen verstaan; evenwel scheen hij hier niet zeer op te staan, en zeide dat hij geloofde dat het Gouvernement zich wel met de kennisneming van de processen-verbaal zoude kunnen vergenoegen, en in dezelve, eveneens als in een adres, aanleiding vinden tot het benoemen eener Commissie.

De Heer *van Crombrughe* achtte een antwoord hoogst noodig. De Brusselsche proclamatie, de toetreding tot dezelve van zoo vele leden der Kamer maken het noodzakelijk dat de voorgestelde vrager rijpelijk wierden overwogen. De Kamer moet niet uiteen gaan en alles in *statu quo* laten.

De Heer *van Toulon* zeide dat hij persoonlijk den wensch moest uiten dat het Gouvernement

zich voor genoegzaam ingelicht door de processen-verbaal zouden kunnen houden. Maar het was waar, Zijne Majesteit had recht om een antwoord te verwachten. Ondertusschen, hoe kon men antwoorden, daar waar er zoo veel stemmen als hoofden bestonden! Zouden men niet kunnen, vroeg hij, een adres aanbieden, alleen inhoudende dat de moeilijkheid der beraadslaging in dit oogenblik, en de omstandigheden waarin sommige leden geplaatst waren, alle beslissing onmogelijk maakten?

Dezen middenweg scheen men niet te willen inslaan. De leden der centrale afdeeling bleven bij de door hen geuite gevoelens.

De Minister nam het woord op en zeide: Zijne Majesteit verlangt de gevoelens van de Staten-Generaal te kennen, bij voorbeeld, omtrent de ministeriële verantwoordelijkheid, om iets te noemen, dus *geen adres* kan aan het verlangen van Zijne Majesteit niet voldoen. Wat een adres betreft dat niet door de beide Kamers zoude zijn aangeboden, overeenkomstig de denkwijze van den Heer van Crombrugghe, merkte hij aan, dat het Gouvernement steeds gemeend had de Kamers als één ligchaam te moeten beschouwen. Het daarestellen van eene Eerste Kamer, zeide hij, is bij de stellers der grondwet niet gemakkelijk aangenomen; zij waren zeer genegen om maar ééne Kamer in de constitutie te hebben, voor hem, *hij meende uit de processen-verbaal te hebben kunnen opmaken, dat er in de Kamer eene meerderheid bestond voor eene scheiding van dien aard, dat, om*

dezelve te bewerkstelligen, het niet noodig zijn zoude om de bestaande traktaten aan te raken.

Men moet zeide hij, niet uit het oog verliezen dat de dampkring waarin men zich bevindt, een merkeliijken invloed uitoefent. Ik heb personen gezien, die heden in den onstuimigen dampkring van Brussel, eene stondelijke en algeheele afscheiding eischten, en die drie dagen later, zich in den Haag bevindende, de noodzakelijkheid daarvan niet meer inzagen. Hij eindigde met den wensch te kennen te geven, dat de Kamer door een adres zou antwoorden, waarin de verschillende punten van overweging wel niet opzettelijk en breedvoerig zouden behandeld zijn, maar waarin Zijne Majesteit aanleiding zoude kunnen vinden tot het benoemen van eene Commissie.

Hiermede scheen men zich niet te willen vereenigen, en het bovendrijvend denkbeeld bleef dat het wenschelijk was, dat Zijne Majesteit het daarvoor houden zoude, dat het Gouvernement door de processen-verbaal genoegzaam ingelicht was: eenige woordenwisseling had nog plaats.

De Minister trachtte te vergeefs te vernemen wat het gevoel der meerderheid van de afdeeling was, « al was het maar ten naastenbij *per praesumptionem* »

Eindelijk stelde de Heer *Sypkens* voor, dat de Minister aan den Koning verslag zoude doen, van hetgeen hij in de conferentie gehoord had, en ter kennis van Zijne Majesteit den geuitten wensch zoude brengen, dat Hoogstdezelve aan de Kamer te kennen zoude geven, dat, gelet op het gebrek

aan eenige overeenstemming der gevoelens, in de processen-verbaal aan den dag gelegd, en, verlangende de meestmogelijke inlichting te bekomen, omtrent de belangrijke onderwerpen, waartoe de boodschap van den 13den betrekking had, Zijne Majesteit eene Commissie met het nadere onderzoek belasten zoude.

Hieromtrent scheen men het eens te worden, en de Minister verliet de conferentie, weinig te vrede, naar het mij voorkwam, met de uitkomst van dezelve.

Niet voor maandag den 27sten verzocht de Minister van Binnenlandsche Zaken, de centrale afdeling tot eene tweede conferentie.

Daar verklaarde hij al dadelijk dat Zijne Majesteit het verslag van de vorige conferentie had gehoord, zonder zich te kunnen vereenigen met het daarin te kennen gegeven verlangen. Hij verhaalde bijzonderheden van zijn gesprek met den Koning.

De Voorzitter, de Heer *van Toulon*, zeide toen tegen den Minister dat de Voorzitters der afdelingen zeker gereed waren, om aan hunne afdelingen verslag te doen, van hetgeen zij gehoord hadden.

Hierop drong de Heer *Bijleveld* aan om meer duidelijk en meer bepaaldelijk te weten, wat hij aan zijne afdeling moest mededeelen. De Minister antwoordde dat hij eene nota voor zich gehouden had van zijn gesprek met den Koning, en las

dezelve toen voor. Op verzoek der leden van de centrale sectie stemde hij toe, dat die nota aan de afdeelingen zou worden medegedeeld. Dezelve luidde als volgt:

Conformément au désir exprimé au Ministre de l'Intérieur dans une réunion de la section centrale, il a été examiné, si l'on ne pourrait considérer les observations des sections comme une réponse suffisante au message Royal du 13 Septembre 1830.

Mais on a trouvé que de la sorte la première chambre n'aurait point l'occasion de joindre son vœu à celui de la seconde, puisqu'il serait peu régulier que le Gouvernement s'adressât séparément à chaque chambre; qu'ainsi, le désir du Roi, exprimé dans ledit message, de connaître, sur les questions qui en font l'objet, l'opinion des représentans de la nation, ne serait point rempli, non plus que l'engagement pris par leurs Nobles Puissances, dans la réponse au discours d'ouverture, de faire connaître cette opinion avec franchise à Sa Majesté; Qu'à la vérité, l'exécution des articles 229 et suivans de la loi fondamentale, exigeait qu'un ou des projets de loi, fussent soumis aux États-Généraux; mais qu'il serait superflu de s'occuper de la confection de semblables projets, si les États-Généraux se prononçaient négativement sur les questions proposées.

Que le Roi s'étant adressé à leurs Nobles Puissances, dans une circonstance grave, où le pays et toute l'Europe ont les yeux fixés sur elles, il ne

serait pas conforme à la dignité de ce corps, ni à l'importance du sujet que le Roi fût réduit à rechercher leur opinion dans les procès-verbaux des sections.

Que, de même que les États-Généraux répondent au discours d'ouverture par une adresse où ils expriment leur opinion et leurs vœux, sans que cette marche ait été tracée par aucun article de la loi fondamentale, de même ils peuvent employer cette voie dans la présente occasion; que cela présente d'autant moins de difficulté que plusieurs fois la seconde chambre a agi de cette manière, même pour provoquer des dispositions législatives; et que la première chambre s'est réunie à elle à cet effet à l'occasion de la détresse de l'agriculture, il y a quelques années.

Que la grande divergence des opinions n'empêche pas de constater celle de la majorité, soit qu'elle soit positive ou soumise à des conditions ou à des restrictions.

De Heeren *Sypkens* en *van Randwijck* verklaren bereid te zijn allés aan hunne afdeelingen mede te deelen, maar tevens dat zij het nut van eenige verdere overweging in de afdeelingen niet konden inzien.

Thans was het niet meer twijfelachtig of de Staten-Generaal wel een antwoord aan den Koning zouden zenden of niet. Hoe dit geschieden zoude, was de vraag die nu door de Kamer beslist moest worden. Uit het verslag der eerste conferentie

is genoegzaam gebleken, dat men het daaromtrent niet dadelijk eens zoude zijn. De uiteenlopende gevoelens welke de tegenwoordige personen alsnu daaromtrent aan den dag legden, bevestigden dit.

De Heer *Reyphins* zeide dat hij in de vorige conferentie van een adres niet had willen hooren spreken, gedeeltelijk omdat hij toen onkundig was dat de Eerste Kamer te gelijker tijd met de Tweede niet was geraadpleegd; en uitte alsnu het gevoelen, dat het meest raadzaam zijn zoude, door een adres te antwoorden, waarbij de Kamer de onmogelijkheid betuigen zoude, om het eens te worden omtrent het antwoord op vragen zoo onbestemd en zoo veel omvattend. Hij las een ontwerp van adres, gesteld in dien geest.

De Heer *Le Hon* zeide, dat hij dagelijks meer duidelijk inzag, hoe onwaarschijnlijk het was dat de Staten-Generaal iets tot de herstelling van de rust zouden kunnen bewerken. Hij had gewenscht dat het Gouvernement zich met de processen-verbaal zou hebben vergenoegd, en eene Staats-Commissie benoemd.

Thans evenwel verzette hij zich niet alleen stellig tegen een adres gelijk dat van den Heer *Reyphins*, als hoogstgevaarlijk voor het Zuiden, maar drong met ernst aan op een zoodanig, hetwelk zoude inhouden een bepaald en aan het Zuiden aangenaam antwoord op de vraagpunten. Met een ontwijkend antwoord zeide hij, kunnen wij niets als slecht stichten.

Ik heb niet wel gehoord of begrepen, de rede-

nen welke de Heer *Le Hon* gaf van de verandering in zijne denkwijze, maar nadenkende op de gebeurtenissen, die zich toen zoo schielijk opvolgden, en zoo vele personen zoo dikwijls van gevoelen deden veranderen, herinner ik mij dat de tijding van de nederlaag te Brussel was ontvangen, in den tusschentijd van de twee conferentien.

De Heer *van Crombrughe* meende ook dat een ontwijkend antwoord niet aannemelijk was, maar scheen tevens wel bewust te zijn van de moeilijkheid van het geven van een stellig antwoord. Mogt men daartoe komen, dan geloofde hij dat het antwoord niet te kort konde zijn.

De Heer *Reyphins* verzette zich tegen een zoodanig antwoord, en prees alweder een ontwijkend adres aan, voornamelijk om dat onaangename en pijnlijke discussien, daardoor zouden kunnen worden vermeden.

De Heer *Le Hon* zeide wel te weten, dat een adres die beraadslagingen niet zoude voorkomen.

De Minister wittte zich: Het Gouvernement dringt er juist niet op aan om een adres te ontvangen. Maar de Koning heeft den 13den eene boodschap aan de Staten-Generaal gezonden. De Natie wacht op antwoord. De Koning wacht. De Minister begreep niet dat het zoo moeilijk kon zijn om op de voorgestelde vragen te antwoorden. Welke staatsman zeide hij, kan daaraan twijfelen of de grondwettelijke instellingen wijziging behoeven. Bij voorbeeld: volgens dezelve kunnen wij geen goed leger hebben. De dienstdag begint te vroeg

en eindigt te laat. De bepalingen omtrent de schutterij zijn gebrekkig. Reglementen die een gedeelte van de grondwet uitmaken, zijn in vele plaatsen, in volkomen tegenstrijdigheid met de voorschriften van de grondwet zelve. Ik noem slechts het een en ander tot bewijs, dat het antwoord op de eerste vraag niet twijfelachtig zijn kan. De tweede is zoo gemakkelijk niet opgelost, zij is oneindig moeilijker.

Naar mijne wijze van zien, is eene geheele scheiding noch wenschelijk, noch mogelijk. Ik geloof dat het wijs zal zijn, sommige der banden waarmede de beide deelen des Rijks vereenigd zijn, te verbreken, en vooronderstel, dat de vreemde Mogendheden ons vereenigd Rijk, gaarne daardoor zullen zien behouden.

De Heer *Byleveld* zegt: indien ik den Minister wel heb begrepen, dan verlangt het Gouvernement een antwoord, om een antwoord te hebben.

De Minister antwoordt: *ja*. De Koning heeft inlichting en raad gevraagd, en een antwoord is volstrekt noodig. Het is aan de Staten-Generaal, om zoodanig een te geven als zij goedvinden, maar het valt ligt te begrijpen, dat, hoe duidelijker en bepaalder hetzelfde de wenschen en het oordeel van de Kamers te kennen geeft, hoe aangenamer het aan den Koning zijn zal.

De Heer *Byleveld* sprak alstoen van de gevaren van discussien, die ongetwijfeld de leden nog meer van elkander zouden moeten verwijderen. Hij, voor zich, verklaarde niet te kunnen beraadslagen

met zoo velen die zich vooraf verklaard hadden, dat zij niet vrijelijk spreken noch handelen konden. Hij geloofde dat de Kamer geen ander antwoord geven moest dan een adres, in den zin door den Heer *Reyphins* voorgedragen.

De Heer *van Toulon* deelde in dit gevoelen.

De Heer *Le Hon* zeide, dat een zoodanig antwoord in het Zuiden zou doen gelooven, dat hetzelfde het uitwerksel was van vrees, waarmede de Zuidelijke leden hier bevangen zijn. Hij drong met ernst op de noodzakelijkheid aan, van spoedig een antwoord te geven, en wel zoo stellig mogelijk. Wij moeten ons daarmede haasten, zeide hij, willen wij het dreigende gevaar afwenden. Een gunstig antwoord wordt vereischt, wil men de rust herstellen.

De Heer *Sypkens* vroeg, welke waarborg er bestond, dat het gunstigste antwoord de rust in der daad zoude herstellen. Wij weten niets, voegde hij hierbij, van den eigenlijken aard des oproers. Het Gouvernement laat ons niets weten. Wij hooren dat ons leger tegen onbekenden strijdt, dat zekere personen iets aan het Gouvernement hebben voorgesteld: maar uit welken naam? door wien waren zij daartoe gemagtigd of gezonden?

De Minister sprak van de onmogelijkheid waarin het Gouvernement zelve verkeerde, om den aard der omwenteling met juistheid te bepalen. Ik hoorde hem ook zeggen, dat het Gouvernement zeer vele dingen niet moest bekend maken, vooral hangende zekere procedures. Dit onderwerp spoe-

dig verlatende, stelde hij de vraag voor, of men geloofde, dat, indien een algemeene oorlog uitbarstte, en dat het Rijk en de dynastie behouden bleven, het als dan mogelijk zoude zijn, het bedwongene Zuiden met dezelfde instellingen te blijven regeren. Hij twijfelde daaraan. Als toen terugkomende op aanmerkingen, welke waren gevallen op de zeer onbepaalde uitdrukking van *nationale instellingen*, in de eerste vraag, verklaarde hij volmondig dat daarmede de grondwet bedoeld werd.

De conferentie was nu ten einde geloopt, men begreep, en men zeide dat de Kamer thans de Koninklijke boodschap op de gewone wijze zoude moeten behandelen, en de leden der Centrale Afdeeling gingen uiteen, om aan hunne respectieve afdeelingen verslag te doen van de conferentie met den Minister.

Te twee ure, denzelfden dag, vereenigde zij zich al weder, ten einde verslag te doen van de zoo even gehoudene bijeenkomsten der afdeelingen, en om daarna het centraal rapport te doen opmaken en hetzelfde te arresteren.

Het bleek, dat men zich in sommige afdeelingen al weder verklaard had, met betrekking tot de boodschap zelve, terwijl men in andere gehandeld had over de wijze van beantwoording. De processen-verbaal leverden geene nieuwe of belangrijke resultaten op.

Te drie ure werd een Comité-Generaal gehouden.

Het centraal rapport voorgelezen zijnde, zeide de Voorzitter, dat, volgens den gewonen loop, hetzelfde eerst zoude behooren te worden gedrukt en rondgedeeld, maar dat, dewijl vele leden van de Kamer en het Gouvernement hem den wensch hadden te kennen gegeven, dat de beraadslaging dadelijk plaats zoude hebben, hij voorstelde, zonder naar het drukken te wachten, den volgenden dag te 10 ure weder in Comité-Generaal te vergaderen, ten einde te beraadslagen over de wijze waarop de Kamer zoude gelieven op de boodschap van den 13den te antwoorden.

De Heer *Warin* het woord vragende, stemde gaarne toe in alles dat de beraadslagingen konde bespoedigen. De Staten-Generaal waren reeds sedert 15 dagen vergaderd, en hadden alsnog niets gedaan.

De Heer *van Reenen* meende, dat het punt, waarover men den volgenden dag raadplegen zoude, meer bepaaldelijk behoorde te worden voorgesteld, en de Heer *van Lynden van Hoevelaken* verklaarde niet te begrijpen wat bedoeld werd door *beraadslagen over eene wijze van antwoorden*. Hij kende maar ééne wijze, die door de grondwet voorgeschreven.

De Voorzitter legde aan den Heer *van Lynden van Hoevelaken* uit, dat men zoude onderzoeken en vaststellen, of men een ontwijkend of een stellig antwoord zoude geven.

De Heer *van Reenen* verlangde, dat de Ministers

zouden worden verzocht de vergadering van den volgenden dag bij te wonen. Men deed hem opmerken, dat van den tijd der beraadslagingen aan de Ministers, even als aan de leden, wordt kennis gegeven. De Heer *van Reenen* antwoordt hierop, dat, zoo zij geene bijzondere uitnoodiging ontvangen, het niet denkelijk was, dat zij meer op de vergadering van morgen zouden komen, dan op alle andere. Zijn voorstel evenwel niet ondersteund wordende, en niets meer aan de orde van den dag zijnde, verklaarde de Voorzitter de zitting ~~geëindigd~~.

26 Jul

1851

In het Comité-Generaal van den volgenden dag, den 28sten, heerschte min of meer verwarring. Het zal dus niet te verwonderen zijn, dat een verslag van hetzelfde, daarvan mede den stempel drage. In eene talrijke vergadering, waar de beraadslaging, gelijk in dit geval, meer naar eene zamenspraak gelijkt, dan naar eene ordelijke ontwikkeling van gevoelens, waar het dikwijls gebeurt, dat meer dan ééne stem zich te gelijk verheft, en wel om velerlei verschillende voorstellen te doen, is het eene moeilijke taak ieder een wel te begrijpen, en bijna onmogelijk, om alles met juistheid op te teekenen.

Op die gronden maak ik aanspraak op verschooning voor verzuim of onnaauwkeurigheden in het volgende verslag.

De Voorzitter zeide al dadelijk, dat eenige leden het verlangen te kennen gegeven hadden, dat de beraadslaging met opene deuren zouden plaats hebben. Dat, naar zijn oordeel, daar veel vóór was, weshalve hij ook geen gebruik zoude maken van de magt, die art. 11 van het reglement der Kamer hem verleende, om de Vergadering naar welgevallen in Comité-Generaal te houden. Hij zoude de Kamer daaromtrent raadplegen, en indien een tiende der leden zich voor het Comité-Generaal verklaarde, zoude de beraadslaging met opene deuren, volgens hetzelfde artikel, geene plaats kunnen hebben. Hij wilde als toen overgaan tot de hoofdelijke omvraag.

De Heer *Frets* vroeg of het thans alleen te doen was, om de wijze waarop de Staten-Generaal antwoorden zouden, in welk geval hij meende dat het wel raadzaam konde zijn, met geslotene deuren te raadplegen, maar eene beraadslaging, waarin ieder lid zijne denkwijze aangaande de punten, vervat in de Koninklijke boodschap, zoude kunnen verklaren, moest, naar zijn inzien, openbaar zijn.

De Heer *Donker Curtius* was van hetzelfde gevoelen. Het beslissen omtrent de wijze van antwoorden, betrof den vorm alleen, en behoorde in Comité-Generaal te geschieden, maar die beslissing eens daar zijnde, moest de verdere beraadslaging met opene deuren plaats hebben.

De Heer *van Alphen* wenschte, dat men dadelijk tot het behandelen van de Koninklijke boodschap

zelve zoude overgaan. De Koning heeft, zeide hij, twee vragen gedaan, en dringt aan, om een antwoord te ontvangen. Waarom dan afwijken van den gewonen weg?

De Heer *van Reenen* vond het antwoorden met *ja* of *neen*, niet regelmatig, en stelde voor een adres aan den Koning op de gebruikelijke wijze aan te bieden, hetwelk door beide de Kamers konde worden aangenomen. Hij wilde een ontwerp van adres voorlezen, maar werd door stemmen van alle kanten van de zaal daarin verhindert. De Voorzitter deed hem toen opmerken, dat hij de beraadslagingen vooruitliep.

De Heer *Byleveld* zeide: de Minister heeft in de conferentien uitdrukkelijk gezegd, dat Zijne Majesteit eenig antwoord verlangde, maar in het geheel niet voorschreef, van welken aard dat antwoord zijn moest. Het staat aan ons te zeggen *ja* of *neen*, of wel, *Ik kan nu niet antwoorden*; thans moeten wij beslissen, op welke wijze wij zullen antwoorden.

De Heer *Donker Curtius* voegde hierbij: de Koning wil een antwoord van beide Kamers hebben. Zegt de meerderheid dat men zal antwoorden met *ja* of *neen* of met een *adres*, slechts dan ontstaat de vraag of wij met geslotene of opene deuren zullen beraadslagen.

De Heer *Barthélémy* vond de tegenwoordige discussien slechts verspilling van tijd. Het Gouvernement, zeide hij, heeft ons geraadpleegd, de afdeelingen hebben hare werkzaamheden verrigt:

laat ons nu beslissen of wij *ja* of *neen* antwoorden zullen.

De Heer *Frets* verzocht den Voorzitter in omvraag te brengen of men antwoorden zoude met *ja* of *neen*, of met een *adres*.

De Heer *Beelaerts van Blokland* sprak nagenoeg als volgt: beide Kamers moeten antwoorden, daarom kunnen wij onze processen-verbaal aan de Eerste niet wel zenden. Ons antwoord moet aan haar verzonden worden op de door de grondwet voorgeschrevene wijze. — Jammer is het dat de Ministers hier niet tegenwoordig zijn; maar ik kan met zekerheid zeggen dat het Gouvernement er niet op aandringt om een cathégorisch antwoord te ontvangen. Hetzelve wil slechts een antwoord, al is het zelfs dat het ons onmogelijk is te antwoorden.

De Heer *van Reenen* vereenigde zich met hetgeen de Heer *Barthélémy* gezegd had, en verlangde dat de Staten-Generaal bij een adres zouden antwoorden. Hierop vroeg de Voorzitter, of zij, die zich voor een cathégorisch antwoord verklaard hadden, daarvan afzagen, en, op verzoek van den Heer *Geelhand Dellafaille*, las de Heer *van Reenen* zijn vroeger vermeld ontwerp van adres voor. Voor zoo ver het mij voorstaat, kwam hetzelve zeer veel overeen met het ontwerp door den Heer *Reyphins*, in de tweede conferentie der Centrale Afdeeling voorgedragen.

De Heer *Le Hon* zeide te hebben verstaan, dat men gisteren het eens was geworden om eerst te bepalen den vorm van het antwoord, en hoopte

**** 4

dat van die beslissing niet zoude worden afge-
weken.

De Heer *Sandelin* voerde toen het woord, en begon eene geschrevene redevoering voor te dragen, waarin hij het onderwerp zelve van de Koninklijke boodschap scheen te zullen behandelen; maar op de aanmerking van den Voorzitter, dat hij van het onderwerp der tegenwoordige beraadslagingen afweek, ging hij weder zitten.

De Heer *Barthélémy*, stelde toen voor in omvraag te brengen de vragen zelve, alsdan, zeide hij, zal men moeten antwoorden met *ja*, *neen*, of *ik kan niet antwoorden*, en de uitslag van die stemming zal het antwoord zijn.

Dit voorstel werd door de Heeren *Bijleveld* en de *Moor* geappuijeerd.

De Heer *de Jonge* merkte hierop aan, dat het doel van den Koning om inlichtingen te bekomen, met een eenvoudig *ja* of *neen* niet zoude bereikt zijn; waarom hij wenschte dat ieder lid zijne stem, des verkiezende, kortelings zoude toelichten.

De Voorzitter meende, uit al dat gezegd was, te kunnen opmaken, dat de meerderheid der Kamer verlangde dat men zoude antwoorden met *ja*, *neen*, en *eene verklaring van geene bepaalde stem te kunnen uitbrengen*. Maar het bleek niet dat dit werkelijk het geval was.

De Heer *van Sasse van Ysselt* verzocht dat de voorkeur wierde gegeven aan het voorstel van den Heer *Barthélémy*.

De Heer *Sypkens* stelde de vraag dus voor: zal er anders dan met *ja* of *neen* gestemd worden?

De Heer *Donker Curtius* merkte daarop aan, dat men het doel van het Gouvernement uit het oog scheen te verliezen. Hij zeide, indien men met *ja* of *neen* antwoordt, ontstaat daaruit geene de minste verplichting voor ons, geene zekerheid voor het Gouvernement, want, bevallen ons de naderhand voor te stellen veranderingen niet, dan is het wel zeker dat zij door drie vierden der leden van de dubbele Kamer niet zullen worden aangenomen.

De Heer *de Jonge* antwoordde, dat men door het uit te brengen antwoord zich wel niet zoude verplichten om de voortedragene wijzigingen aan te nemen, maar wel, om naderhand te doen blijken dat men eenige wijziging verlangde. Hij stelde voor de beraadslagingen dadelijk te openen, en vervolgens de stemmen, zoodanig gewijzigd als men die verkiezen zoude, uit te brengen, in het proces-verbaal op te nemen, op die wijze, dat het Gouvernement met de geheele denkwijze van de Kamer bekend worde.

De Voorzitter merkte hierop aan: dat het strijdig was met het reglement van de Kamer, om de advijzen van de leden in het proces-verbaal op te nemen; waarop de Heer *van Dam van Isselt* vroeg, waarom de Kamer zich stiptelijk aan reglementen en gebruiken moest houden, terwijl het Gouvernement toonde zich bij deze gelegenheid aan zoodanige banden niet te leggen.

De Heer *G. G. Clifford* vroeg toen of de voorloopige vraag niet moest zijn: bevindt de Kamer zich wel in staat om met *ja* of *neen* op de vragen

te antwoorden. Zoo de meerderheid *ja* zegt, dan volgt de discussie omtrent de wijze waarop het gevoelen van de Kamer aan Z. M. zal worden kenbaar gemaakt.

Dit denkbeeld vond zeer veel bijval in de Kamer, en de Voorzitter stelde voor om op de vraag alzoo gesteld te stemmen, maar het bleek op nieuw dat men het lang nog niet eens was.

De Heer *de Moor* vroeg of men zich bij die stemming verklaarde ten aanzien van beide vragen.

De Heer *Corver Hooft*, zeide: het is juist de discussie die ons moet inlichten, eerst na dezelve kunnen wij op de vraag door den Heer *Clifford* voorgesteld, antwoorden.

De Heer *Clifford* antwoordde hierop dat hij het ook zoo begreep.

De Heer *van Dam van Isselt* verzette zich tegen de beraadslaging, zeggende dat zij nutteloos was, dewijl het bijna nooit gebeurde dat de discussie een der leden van gevoelen deed veranderen.

De Heer *van Sasse van Isselt* stelde voor eene beperkte of beknopte beraadslaging, zoo als de Heer *de Jonge* ze gewenscht had.

De Heer *de Brouckere* was van hetzelfde gevoelen. Men had, zeide, hij, te onregte art. 8 van het reglement tegen het voorstel van den Heer *de Jonge* aangevoerd; dewijl het aan ieder een vrij stond, zijne bijzondere gevoelens schriftelijk aan den Voorzitter zijner afdeeling te overhandigen. Maar dit werd door den Heer *Le Hon* alweder aangevallen, die meende dat het niet voegde dat de

Tweede Kamer eene verzameling der afzonderlijke gevoelens van hare leden aan de Eerste Kamer toezond. Nu werd de stem van den Heer *Trentesaux* boven alle andere gehoord. Daar komt alles op neer, zeide hij: het Gouvernement wil het initiatief niet nemen en vraagt ons raad; onder-tusschen zal al wat wij hier doen zullen, op niets uitloopen. Wij moeten eenvoudig antwoorden dat wij het initiatief niet nemen kunnen.

Vele schenen zich hiermede te vereenigen, verscheidene stemmen werden te gelijk gehoord. Het was niet wel mogelijk te onderscheiden wat de meerderheid verlangde. De Voorzitter stelde nogmaals voor, om dadelijk tot de beraadslaging over te gaan en daarna met *ja*, *neen*, of *ik kan niet antwoorden*, te stemmen.

De Heer *Trentesaux* vroeg hierop, welke inlichting het Gouvernement uit den uitslag, welke men zich van die stemming konde voorspellen, verwachten konde. Ongetwijfeld, zeide hij, zal de meerderheid verklaren, dat zij noch *ja* noch *neen* zeggen kan, en het Gouvernement zal toch genoodzaakt zijn het initiatief te nemen.

De Heer *Barthélémy* antwoordde dat het Gouvernement de denkwijze van de Staten-Generaal verlangde te weten omtrent eene vraag van grondbeginselen, en dat men zich dienaangaande wel stellig verklaren konde.

De Heer *Pescatore* ontkende dat de voorgestelde vragen, als vragen van grondbeginselen konden beschouwd worden, en drong aan op het in om-

vraag brengen van het door den Heer *Clifford* voorgestelde. Er ontstond weder verwarring in de zaal. Eindelijk wilde de Voorzitter het appel-nominaal houden over de vraag, *bevindt de Kamer zich genoegzaam ingelicht om op beide vragen met JA of NEEN te antwoorden?* De stilte herstelde zich, de Voorzitter stelde de vraag voor in beide talen. Het appel-nominaal begint met den Heer *van Dam van Isselt*, hij stemt: *niet ingelicht*. Het appel-nominaal wordt door vele stemmen afgebroken, de eene wil dit, de andere wil dat, de Voorzitter wil met het opnemen der stemmen voortgaan, hij wordt daarin op nieuw verhinderd. De Heer *le Hon* verstaat niet wat men bedoelt door *genoegzaam ingelicht*. Vijftien jaren ondervinding waren, meende hij, genoegzame inlichting, over die vraag konde hij niet stemmen. De Heer *Bijleveld* verzoekt in omvraag te brengen, of men de beraadslaging omtrent de boodschap zelve op staande voet zou beginnen of niet. Hij wordt door vele geappuijeerd, onder anderen door den Heer *G. G. Clifford*, die voorstelt om, indien men beslist dat er dadelijk zal worden beraadslaagd na de discussie, de door hem voorgedragene vraag te beslissen. Nu is de verwarring zeer groot, vele leden te gelijk doen verschillende voorstellen, die alle geappuijeerd en bestreden worden, zonder eenige orde.

De Voorzitter geen uitweg ziende, wil zijn eigen vroeger voorstel in omvraag brengen. Dit wordt door velen toegejuicht. De verwarring houdt niet op. De Heer *Warin* verlangt dat de beraad-

slaging maar dadelijk geopend worde. De Voorzitter treedt in dit gevoelen, en zegt: alsnu moeten wij beslissen of de discussie openbaar zal zijn. De Heer *Trentesaux* zegt dat het dwaasheid is, eene discussie te beginnen, die tot niets leiden kan. De Heer *Barthélémy* daarentegen reclameert de discussie. Wij hebben, zegt hij, verklaard *gereed te zijn rijpelijk te overwegen*. Ja, antwoordt de Heer *Warin*, maar *langs den grondwettigen weg*, en dat is op een voorstel van het Gouvernement.

De Voorzitter wil in omvraag brengen, of de beraadslaging met opene deuren zal plaats hebben. Men verzet zich hiertegen. Er ontstaat weder verwarring. Eindelijk stelt de Heer *Donker Curtius* voor: dat de Kamer beslisse, of men zal stemmen, kort en stellig, met *ja* en *neen*, of wel onbepaaldelijk.

De Heer *de Gerlache* voegt zich bij het gevoelen van den Heer *Trentesaux*, en vraagt: zal de Kamer het initiatief nemen of niet. Velen verklaren zich voor het voorstel van den Heer *Donker Curtius*, en de Voorzitter brengt eindelijk, zonder tegenspraak, in omvraag, of de Kamer, op de vragen, vervat in de Koninklijke boodschap van den 13den September, een kort en stellig (cathégorische), of wel een onbepaald (zamengesteld of *complexe* zoo als het heette) antwoord zoude geven.

De uitslag van de stemming leverde 53 stemmen voor een stellig en kort, en 41 voor een onbepaald antwoord. De Heeren *Pescatore*, van *Sytzama*, *Sypkens*, *Yssel de Schepper*, van *Meeuwen* en *Warin*,

antwoordden, bij het afroepen van hunne namen, met *non liquet*, en de Heer *Trentesaux* zeide, dat hij niet stemmen konde, om dat hij de vraag niet verstond.

Daarna wenschte de Voorzitter, dat de Kamer alsnu beslissen zoude, of de beraadslagingen openbaar zouden zijn of wel met geslotene deuren plaats hebben.

De Heer *Donker Curtius* verklaarde zich voor de openbaarheid. Hij meende dat de buitengewone belangrijkheid der discussie, zulks hoogst wenschelijk maakte.

De Heer *Fallon* antwoordde, dat de Staten-Generaal in deze, als een consultatief ligchaam handelden, en daarom met geslotene deuren behoorden te beraadslagen.

De Voorzitter wilde toen appel nominaal houden, om zich te verzekeren of een tiende der leden het Comité-Generaal verlangde; maar de Heer *Collot d'Escury* verzette zich daartegen, meenende, dat, indien de Voorzitter geen gebruik maakte van de magt, welke hij, volgens het reglement had, om het Comité-Generaal te beleggen, alsdan in eene openbare zitting moest worden beslist, hoe de beraadslagingen plaats zouden hebben; ten einde het aldus bekend zoude zijn, wie zich tegen de openbaarheid verzet hadden.

Dewijl niemand zich hiertegen verklaarde, sloot de Voorzitter de Vergadering; maar de hamerslag was naauwelijks gevallen, of al de zuidelijke leden gaven hunne ontevredenheid luid over de

vertraging welke hierdoor in de beraadslaging veroorzaakt werd, bijna met ééne stem te kennen. Zij schaarden zich om het bureau van den Voorzitter, en beklagden zich over het zoo onverwachte uitstel. De Heer *Verammeman* zeide: het is eene verrassing. De Heer *de Gerlache*, dat het doel was, om de zuidelijke leden zoo lang mogelijk blootgesteld te houden aan de gevaren die zij op straat liepen. De Heer *Byleveld* was het die dit laatste gezegde met gepaste verontwaardiging, luid, ten gehoor van iedereen, en in de sterkste bewoordingen, wederlegde. De zuidelijke leden bleven er op aandringen, dat de beraadslagingen dadelijk zouden worden voortgezet, en vele der noordelijke voegden zich bij hen, om den Voorzitter over te halen, de Vergadering weder te beleggen. Eindelijk gaf hij toe, en de leden keerden weder naar hunne afzonderlijke zitplaatsen. Nu werd de vraag over het houden der beraadslagingen in het openbaar weder ter tafel gebracht, en dadelijk stonden er veel meer dan een tiende der leden op, zeker 30, alle, zoo ik wel gezien heb, zuidelijke afgevaardigden, om het Comité-Generaal te vragen. Het was dus onnoodig, om de stemmen op te nemen. Men zoude toen dadelijk tot de beraadslaging overgaan, maar op voorstel van den Heer *de Gerlache*, werd de Vergadering tot denzelfden avond te zes uren uitgesteld, uit hoofde van de afwezenheid van sommige leden, die de zaal, bij de sluiting der Vergadering, eenige oogenblikken te voren, verlaten hadden.

In die avond-zitting, verklaarde de Voorzitter, dadelijk na de voorlezing en goedkeuring van het proces-verbaal van het Comité-Generaal, dien morgen gehouden, dat de beraadslaging op de Koninklijke boodschap van den 13den September, geopend was. De Heer *d'Omalius Thierry* was de eerst ingeschrevene om het woord te voeren, maar hij had zijne beurt aan de Heer *van Dam van Isselt* overgedaan, die alstoen aan de Kamer voorstelde om maar dadelijk tot de stemming over te gaan, dewijl, zeide hij, de tijdingen in de laatste dagen, en vooral heden ontvangen, alle beraadslaging nutteloos schenen te maken. Dit voorstel werd door velen geappuijeerd, maar de Heer *van Sijtzama* meende, dat eenige beraadslaging tot inlichting van het Gouvernement, en om de verschillende gronden der eerste nittebrengene stemmen, te leeren kennen, noodzakelijk was. In dit gevoelen deelde de Heer *Donker Curtius*, die meende dat zelfs de meerderheid van de Kamer de minderheid niet zouden kunnen beletten, van adviizen over het onderwerp der beraadslagingen uit te brengen. De Heer *van Asch van Wijk*, en andere, verzetteden zich insgelijks tegen het voorstel, en de beraadslagingen namen eenen aanvang. De Heer *d'Omalius Thierry* bleef van het woord afzien, en de Heer *Cats* nam hetzelfde, hij was de eerste der sprekers, wier adviizen in de volgende verzameling zijn opgenomen. De beraadslagingen werden voortgezet dien avond tot 10 uren, en den volgenden dag, van half tien des ochtends tot half vier, en

van zes uren des avonds tot tien uren. Zij werd toen gesloten. De uitslag der stemming, waarvan naauwkeurige tabellen hierachter gevoegd zijn, was als volgt: Er waren *honderd* leden tegenwoordig, op de eerste vraag antwoordden 50 ja,

44 neen,

6 non liquet;

op de tweede vraag

55 ja,

43 neen,

2 non liquet.

Op het besluit van de Kamer zal ik mij geene aanmerkingen veroorloven. Hij, en hij alleen die de voorgaande en de volgende bladzijden zal hebben ingezien, zal het toestemmend antwoord op de beide door den Koning voorgestelde vragen verstaan. Trouwens, nimmer heeft een antwoord, zoo kort en bondig, zoo vele uitlegging vereischt; of, om mij beter uit te drukken, heeft nooit één woord zoo vele, ja zulke geheel verschillende beteekenissen gehad.

Het antwoord der Tweede Kamer werd op de gebruikelijke wijze aan de Eerste toegezonden, die zich met hetzelfde reeds den volgenden dag, den 30sten, vereenigde met 31 tegen 7 stemmen. Hier achter is gevoegd een naauwkeurige tabel van die stemming.

Den 2den October had eene openbare zitting te twaalf ure plaats. In dezelve trok de Heer *Donker Curtius* het door hem gedaan voorstel in. Door de

gebeurtenissen , die zich zoo schielijk opgevolgd hadden sedert den dag , waarop hij zijn voorstel gedaan had , was hetzelfde thans , zeide hij , zonder doel. De beraadslaging over het voorstel van den Heer *van Sytzama* werd toen geopend. Slechts elf leden der Kamer verklaarden zich voor hetzelfde.

Te twee ure werd de buitengewone Vergadering der Staten-Generaal door den Minister van Binnenslandsche Zaken , namens den Koning gesloten. De Minister sprak de vereenigde leden der beide Kamers aan als volgt:

ED E L M O G E N D E H E E R E N !

De Koning heeft mij gelast de tegenwoordige zitting van U Edel Mogenden te sluiten.

De buitengewone bijeenhouding van de geheele nationale militie , had die zitting noodzakelijk gemaakt. Zij is overigens voornamelijk toegewijd geworden aan het onderzoek van twee vraagstukken van eene groote uitgestrektheid en hooge aanlegenschap.

De Koning , onderrigt van den wensch , door U Edel Mogenden , bij deze gelegenheid gewit , en de meest geschikte maatregelen willende nemen , om denzelven op eene spoedige en regelmatige wijze te verwezenlijken , heeft eene Staats-Commissie belast met het ontwerpen der wettelijke bepalingen , welke zullen noodig zijn , om in de grondwet en in de bestaande betrekkingen tusschen de twee groote afdeelingen van het Koninkrijk , de

veranderingen daar te stellen, welke het algemeen belang, en dat van elk der afdeelingen vorderen.

De tijd, welke tusschen de tegenwoordige en de aanstaande gewone zitting van U Edel Mogenden zal verloopen, zal voor het werk dier Commissie worden ten nutte gemaakt. Dezelve zal insgelijks worden besteed aan de overweging der middelen, om de financiën van het Koninkrijk te verbeteren en het openbaar crediet op te beuren.

Gesterkt door Hoogstdezelfs opregte bedoelingen en de regtvaardigheid Zijner zaak, zal de Koning niets onbeproefd laten, om een einde te maken aan de rampspoeden die een gedeelte van het Koninkrijk teisteren, en vooral om die provincien, welke daarvan nog zijn bevrijd gebleven, krachtdadiglijk te verdedigen en te beschermen.

Brengt, Edel Mogende Heeren! deze verzeeringen in uwe haardsteden over, gelijk ook de bevestiging der hooge tevredenheid, welke de in den boezem dezer Vergadering gegeven blijken van vaderlandsliefde en trouw, zoo wel als de kalmte, welke bij uwe overwegingen heeft geheerscht, den Koning, onder zoo veel leeds, hebben doen ondervinden.

In naam des Konings, verklaar ik deze buitengewone zitting der Staten-Generaal voor geëindigd en gesloten.

STAAT van de stemming in de tweede Kamer der Staten-Generaal, op de twee vraagpunten, in de orde waarin de leden gestemd hebben, volgens de presentie-lijsten.

NAMEN DER LEDEN.	EERSTE VRAAG.			TWEDE VRAAG.		
	Ja.	Neen	Non liquet	Ja.	Neen	Non liquet
De Langhe	1			1		
Op den Hooff		1		1		
Cats		1			1	
Dumont	1			1		
Alberda		1			1	
G. G. Clifford			1	1		
d'Omalius Thierry	1			1		
Rengers		1			1	
Pycke	1			1		
Van den Broucke de Terbecq	1			1		
Serruys	1			1		
Utenhove		1			1	
Collot d'Escury van Heinenoord		1		1		
Hinlôpen		1			1	
De Brouckere	1			1		
Van Tuyll		1			1	
Boddaert		1		1		
Luzac		1		1		
Hofstede		1			1	
Van Genechten	1			1		
Goelens	1			1		
De Rouck	1				1	
De Borchgrave	1				1	
De Liedel de Well		1			1	
Van Meeuwen		1			1	
Dijckmeester		1		1		
Frets		1			1	

NAMEN DER LEDEN.	EERSTE VRAAG.			TWEDE VRAAG.		
	Ja.	Neen	Non liquet	Ja.	Neen	Non liquet
De Bousies	1			1		
Reyphins	1			1		
Duchastel	1			1		
Van Asch van Wijck		1			1	
Fabri-Longrée	1			1		
Van Sytzama		1			1	
Cogels	1			1		
De Jonge		1			1	
Geelhand	1				1	
Van Reenen			1		1	
Surlet	1			1		
Maréchal	1			1		
d'Anethan	1			1		
Van de Kastele		1			1	
Backer		1		1		
Crommelin		1			1	
Veranneman	1			1		
Van Velsen	1			1		
Luyben		1			1	
Faber	1			1		
Collet	1			1		
Van Lynden van Hoevelaken	1			1		
Lemker		1			1	
Van Foreest		1			1	
De Gerlache	1			1		
Taintenier	1			1		
Corver-Hooft		1		1		
Van Hulthem		1			1	
Yssel de Schepper		1				1
Cornet de Grez	1			1		
Angillis	1			1		
Huysman d'Annecroix	1			1		

NAMEN DER LEDEN.	EERSTE VRAAG.			TWEDE VRAAG.		
	Ja.	Neen	Non liquet	Ja.	Neen	Non liquet
Coppieters	1			1		
Van den Hove	1			1		
Pescatore	1			1		
De Celles	1			1		
Donker Curtius			1	1		
Paschal d'Onyn	1			1		
Repelaer		1		1		
Dedel		1		1		
Boelens		1			1	
Beelaerts		1			1	
De Sécus	1			1		
Van Dam	1				1	
Van Randwijck		1			1	
Hoyneck		1			1	
Weerts		1				1
De Melotte d'Envoz	1				1	
Fallon	1			1		
Ingenhouz		1			1	
De Waepenaert	1				1	
Van Nagell		1		1		
Sandberg		1			1	
Gockinga		1			1	
Huyttens-Kerremans	1			1		
Boëyé	1				1	
Warin	1			1		
Van Tuyll		1			1	
Trentesaux	1			1		
Dellafaille d'Huyse	1			1		
Van Alphen			1	1		
De le Vielleuze	1			1		
Sandelin			1		1	
Barthélémy	1			1		

NAMEN DER LEDEN.	EERSTE VRAAG.			TWEEDE VRAAG.		
	Ja.	Neen	Non liquet	Ja.	Neen	Non liquet
Lycklama à Nyeholt		1			1	
Sypkens		1			1	
Clifford		1			1	
De Moor	1				1	
De Roisin	1			1		
Van Sasse van Isselt.		1			1	
Le Hon	1			1		
Verheijen		1			1	
De Voorzitter			1		1	
	50	44	6	55	43	2
	100			100		

STAAT aanwijzende de stemmen van de
afgevaardigden uit de afzonderlijke pro-
vincien, op de twee vragen.

NAMEN DER LEDEN EN DER PROVINCIEËN.	EERSTE VRAAG.			TWEDE VRAAG.		
	Ja.	Neen	Non liquet	Ja.	Neen	Non liquet
NOORDBRABAND.						
Van Meeuwen		1			1	
Ingenhousz		1			1	
Cuypers (afwezend)						
Van Tuyll van Heeze en Leende. .		1			1	
Verheijen.		1			1	
Van Sasse van Isselt.		1			1	
Luyben		1			1	
		6			6	
ZUIDBRABAND.						
Huysman d'Annecroix.	1			1		
Barthélémy	1			1		
De Celles	1			1		
De Snellinck (afwezend)						
Van den Hove	1			1		
Cornet de Grez	1			1		
De le Veilleuze	1			1		
Paschal d'Onyn	1			1		
	7			7		

NAMEN DER LEDEN EN DER PROVINCIE.	EERSTE VRAAG.			TWEDE VRAAG.		
	Ja.	Neen	Non liquet	Ja.	Neen	Non liquet
LIMBURG.						
De Liedel de Well	1	1			1	
De Borchgrave	1				1	
Surlet de Chokier	1			1		
De Brouckere				1		
	3	1		2	2	
GELDERLAND.						
Weerts		1				1
Dijckmeester		1		1		
Van Lynden van Hoevelaken	1			1		
Van Nagell		1		1		
Van Randwijck		1			1	
Van Dam van Isselt	1				1	
	2	4		3	2	1
LUIK.						
De Stockhem (afwezend)						
Fabri-Longrée	1			1		
De Gerlache	1			1		
De Melotte d'Envoz	1				1	
d'Omalius Thierry	1			1		
Collet	1			1		
	5			4	1	

NAMEN DER LEDEN EN DER PROVINCIEN.	EERSTE VRAAG.			TWEDE VRAAG.		
	Ja.	Neen	Non liquet	Ja.	Neen	Non liquet
OOSTVLAANDEREN.						
Van Hulthem		1			1	
Boeyé	1				1	
Dellafaille d'Huyse	1			1		
Huytens-Kerremans	1			1		
De Waepenaert	1				1	
Goelens	1			1		
Van Crombrughe (afwezend)						
Derouck	1				1	
Van den Broucke de Terbecq	1			1		
.....						
	7	1		4	4	
WESTVLAANDEREN.						
Serruys	1			1		
Reyphins	1			1		
Coppieters	1			1		
Angillis	1			1		
Pycke	1			1		
Veranneman	1			1		
De Langhe	1			1		
Sandelin			1		1	
	7		1	7	1	

NAMEN DER LEDEN EN DER PROVINCIEN.	EERSTE VRAAG.			TWEED E VRAAG.		
	Ja.	Neen	Non liquet	Ja.	Neen	Non liquet
HENEGOUWEN.						
Dumont.	1			1		
Trentesaux.	1			1		
Taintenier.	1			1		
Duchastel.	1			1		
De Bousies.	1			1		
De Roisin.	1			1		
Le Hon.	1			1		
De Sécus.	1			1		
	8			8		
HOLLAND.						
Van Hees (afwezend).						
Van Wickevoort Crommelin.		1			1	
Repelaer van Molenaarsgraaf.		1		1		
G. G. Clifford.			1	1		
Van Foreest.		1			1	
Collot d'Escury van Heinenoord.		1		1		
Luzac.		1		1		
Hoyneck van Papendrecht.		1			1	
Dedel.		1		1		
Donker Curtius.			1	1		
Corver Hooft.		1		1		
Van Toulon (Voorzitter).			1		1	
Van de Kastele.		1			1	
Van Alphen.			1	1		
Beelaerts van Blokland.		1			1	
Van Reenen.			1		1	
Clifford.		1			1	

NAMEN DER LEDEN EN DER PROVINCIEN.	EERSTE VRAAG.			TWEDE VRAAG.		
	Ja.	Neen	Non liquet	Ja.	Neen	Non liquet
Warin	1			1		
Backer		1		1		
De Jonge		1			1	
Frets		1			1	
Op den Hooff		1		1		
	1	15	5	11	10	
Z E E L A N D.						
Hinlôpen		1			1	
Boddaert		1		1		
Bijleveld (afwezend)						
		2		1	1	
N A M E N.						
de Stassart (afwezend)						
Fallon	1			1		
	1			1		
A N T W E R P E N.						
Van Velsen	1			1		
De Moor	1				1	
Geelhand	1				1	
Van Genechten	1			1		
Cogels	1			1		
	5			3	2	

NAMEN DER LEDEN EN DER PROVINCIEËN.	EERSTE VRAAG.			TWEDE VRAAG.		
	Ja.	Neen	Non liquet	Ja.	Neen	Non liquet
UTRECHT.						
Van Utenhove		1			1	
Van Tuyll van Serooskerke		1			1	
Van Asch van Wijck		1			1	
		<u>3</u>			<u>3</u>	
VRIESLAND.						
Van Boelens		1			1	
Van Welderen Rengers		1			1	
Lycklama à Nijeholt		1			1	
Cats		1			1	
Van Sytzama		1			1	
		<u>5</u>			<u>5</u>	
OVERIJSEL.						
Sandberg		1			1	
Lemker		1			1	
IJssel de Schepper		1				1
Van Suchtelen tot de Haer (afwez.).						
		<u>3</u>			<u>2</u>	<u>1</u>
GRONINGEN.						
Tammo Sypkens		1			1	
Gockinga		1			1	
Van Alberda van Bloemersma		1			1	
Jarges (afwezend)						
		<u>3</u>			<u>3</u>	

NAMEN DER LEDEN EN DER PROVINCIEN.	EERSTE VRAAG.			TWEED E VRAAG.		
	Ja.	Neen	Non liquet	Ja.	Neen	Non liquet
DRENTHE.						
Hofstede		1			1	
		1			1	
LUXEMBURG.						
Faber	1			1		
Pescatore	1			1		
Maréchal	1			1		
D'Anethan	1			1		
	4			4		

NAMEN DER PROVINCIEËN.	EERSTE VRAAG.			TWEDE VRAAG.		
	Ja.	Neen	Non liquet	Ja.	Neen	Non liquet
NOORDELIJKE PROVINCIEËN.						
Holland	1	15	5	11	10	
Noordbrabant		6			6	
Gelderland	2	4		3	2	1
Zeeland		2		1	1	
Utrecht		3			3	
Vriesland		5			5	
Overijssel		3			2	1
Groningen		3			3	
Drenthe		1			1	
	3	42	5	15	33	2
	50			50		
ZUIDELIJKE PROVINCIEËN.						
Zuidbrabant	7			7		
Limburg	3	1		2	2	
Luik	5			4	1	
Oostvlaanderen	7	1		4	4	
Westvlaanderen	7		1	7	1	
Henegouwen	8			8		
Namen	1			1		
Antwerpen	5			3	2	
Luxemburg	4			4		
	47	2	1	40	10	
	50			50		
	100					

NAMEN DER PROVINCIEËN.	EERSTE VRAAG.			TWEDE VRAAG.		
	Ja.	Neen	Non liquet	Ja.	Neen	Non liquet
Noordelijke provincien	3	42	5	15	33	2
Zuidelijke provincien	47	2	1	40	10	
	50	44	6	55	43	2
	100			100		

De afwezende leden waren de Heeren:

Cuypers.
de Snellinck.
de Stockhem.
van Crombrugghe.
van Hees.

Byleveld.
de Stassart.
van Suchtelen, en
Jarges.

(In plaats van den Heer *Surmont de Volsberghe*,
van Oost-Vlaanderen, overleden, was geen nieuw
Lid voor de buitengewone vergadering benoemd.)

STAAT der stemming in de Eerste Kamer der Staten-Generaal over de twee vraagpunten.

(AANMERKING. In de Eerste Kamer heeft men in eens op beide vragen gestemd.)

N A M E N der 38 tegenwoordige leden in hunnen rang van ancienniteit en in de orde waarin zij gestemd hebben.	JA.		NEEN.	
	Noord	Zuid	Noord	Zuid
De Baron Röell	1			
De Prins de Gavre, (Voorzitter)		1		
De Markies de Trazegnies		1		
De Graaf J. F. van Hogendorp			1	
De Baron van Brienon	1			
De Markies d'Assche		1		
De Baron van Asbeek	1			
Cambier	1			
De Baron van Heeckeren van Beverwaard	1			
De Graaf van der Goltz			1	
De Baron van Lijnden van Hemmen	1			
De Graaf van der Burch		1		
De Prins van Chimai		1		
J. W. Dedel	1			
De Baron de Loen		1		
Moreau de Bioul		1		
De Graaf de Liedekerke		1		
De Baron van Pallandt van Beerse	1			
H. B. Martini			1	
De Graaf de Bethune		1		
De Graaf d'Aerschot Schoonhoven		1		
De Graaf van Heerdt			1	
De Graaf d'Hemricourt		1		
De Graaf de Marnix		1		
N. C. de Jonge			1	
De Graaf van der Meere		1		
Jonkheer Pestere van Cattenbroek			1	
De Graaf van Reede	1			
De Baron de Goër		1		
De Baron de Vinck de Westwezel		1		

N A M E N der 38 tegenwoordige leden in hunnen rang van ancienniteit en in de orde waarin zij gestemd hebben.	JA.		NEEN.	
	Noord	Zuid	Noord	Zuid
Jonkheer B. J. Holvoet		1		
P. F. Nicolai		1		
De Graaf de Thiennes de Rumbeke		1		
De Baron Goubau		1		
Jonkheer W. G. van de Poll.	1			
De Burggraaf van Vaernewijck d'Angest		1		
A. C. Membrède				1
C. de Brouckere		1		
	10	21	6	1
	31		7	
	38			

DE ELF VOLGENDE LEDEN WAREN AFWEZEND.	Noordelijke	Zuidelijke.
De Graaf de Thiennes de Lombize		1
De Prins de Méan		1
De Burggraaf de Nieuport		1
De Baron Sloet tot Warmelo	1	
De Baron Ozy van Zegwaard	1	
De Baron de Keverberg d'Aldengoor		1
J. P. van Wickevoort Crommelin	1	
A. van Gennep	1	
Jonkheer Steengracht van Oosterland	1	
De Baron de Stockhem de Heerse		1
De Graaf de Renesse		1
	5	6
	11	

I.

ADVIJS VAN MR. CATS EZ.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Niet dan sedert weinige dagen zitting in deze Vergadering hebbende, zoude ik zeker in gewone omstandigheden en bij eene niet buitengemeen gewigtige voordragt, mijn gevoelen door eenvoudig voor of tegen te stemmen, te kennen geven: thans echter, bij eene beraadslaging over de gewigtigste punten van ons nationaal bestaan, gevoel ik mij gedrongen, hoezeer, naar den door vele mijner geëerde medeleden geuiten wensch, zeer kortelijk, ook mijne beweegredenen kenbaar te maken.

Hartelijk had ik gewenscht dat de omstandigheden hadden veroorloofd, dat de vragen, waarvan de rede is, ons niet waren voorgesteld reeds nu, terwijl de rust geenszins is hersteld, terwijl nog vele hartstogten gaande, ja misschien niet alle meeningen vrij kunnen zijn: liever had ik dezelve ook beantwoord na eene meer volledige kennis van den aard en den oorsprong van het gebeurde, waarbij ik dan beter had kunnen beoordeelen of, en zoo ja, welke, misschien nog bestaande, bezwaren, *althans medegewerkt* hadden, om de taal van onruststokers bij een zoo groot gedeelte onzer misleide landgenooten zoo gereeden ingang te doen vinden; bij

A

welke kennis ik dan met meer grond mijn oordeel had kunnen bepalen, of zoodanige bezwaren hunnen oorsprong hebben uit de grondwet zelve, dan wel uit den niet door deze juist *zoo* voorgeschrevenen gang van zaken; alsmede daarover, of inderdaad verschil van belangen, zeden en gewoonten *zoo* groot, ja de ongelukkiglijk opgerokkende haat tusschen Zuid en Noord *zoo* hoog geklommen zoude zijn, dat zelfs op een eenigzins verwijderd tijdstip aan geene geheele verbroedering zoude te denken, en dus geheele afscheiding van instellingen volstrekt onvermijdelijk zoude wezen; en gevoel ik hierbij dan te meer het nut en het gewigt, al is het ook nog voor onze volgende deliberatien, van het, mede tot het bekomen van zoodanige informatien strekkende voorstel van mijnen geachten vriend en medelid, den Heer *van Sytzama*.

Doch heb ik gerekend, dat die wenschen en bedenkingen mij in den gegeven stand van zaken, niet mogten weerhouden, ook reeds nu, en bij mindere, dan gewenschte, kennis, mijne meening, althans voor als nog, te vestigen.

Wat nu aangaat de eerste vraag » of, » namelijk, » de ondervinding de noodzakelijkheid heeft aangetoond » om de nationale instellingen te wijzigen, » is mijne meening geworden, dat ik die vraag met *neen* zal moeten beantwoorden:

Omdat ik onder de bij de vraag genoemde nationale instellingen meen bedoeld te zijn alleen de *fondamentele, de grondwettige* nationale instellingen; en ik mij de vraag verder zoodanig gedaan voorstelle, niet of er in die instellingen gebreken zijn, dan wel, of die gebreken, *zoo* zij bestaan, van zoodanigen gewigtigen aard zijn, dat dezelve noodzakelijk wijziging vorderen:

Omdat ik van oordeel ben, dat *zoo* het altijd gevaar-

lijk en buiten den uitersten nood onraadzaam is , het fundamenteel verdrag van den Staat aantetasten , zulks in bijzondere mate het geval moet zijn in onzen tegenwoordigen toestand , waarbij wij ons niet behoeven te ontveinzen , dat dan punten in discussie zouden komen , welke door Zuidelijken ernstiglijk verlangd , door het Noorden nimmer *kunnen* toegegeven worden :

Omdat ik meene , dat vele inderdaad , tegen den wensch van onzen geëerbiedigten Koning , ook mijns oordeels in ons Staatswezen bestaande gebreken , en wel inzonderheid dezulke , welke , niet theoretisch , dikwijls van meer belang schijnen , dan zij wel praktisch bevonden worden te zijn , maar dezulke , welke tot de zenuw van den Staat behooren , kunnen verbeterd worden , met behoud en onder het regime onzer tegenwoordige grondwet :

En eindelijk , omdat ik voor alsnog mede *neen* acht te moeten antwoorden op de tweede vraag , en ik dus ook deswege geene wijziging der grondwet noodzakelijk behoeve te houden .

Deze tweede vraag » of , » namelijk , » de betrekkingen door de traktaten en door de grondwet , tusschen » de twee groote afdeelingen van het Rijk gevestigd , tot » bevordering van het gemeenschappelijk belang , in vorm » of aard zouden behooren te worden veranderd , » is , mijns bedunkens , wijd gesteld ; terwijl ik dezelve echter heb opgevat en mij voorgesteld , als of daarbij alleen bedoeld wordt die zoogenaamde politieke of gedeeltelijke afscheiding , waarvan wij sedert eenige dagen het eerst , doch ook zoo veel , hebben hooren spreken , meen ik ook die vraag , voor als nog althans , *onthennend* te moeten beantwoorden ; al ware het ook alleen om de bron , waaruit dat denkbeeld het eerst , ik zeg het eerst , deszelfs oorsprong schijnt genomen , en om de tijden en

omstandigheden , waarin hetzelfde meer ingang schijnt gevonden te hebben , en in welke wij nog verkeerden.

Want juist die bron , die tijden en omstandigheden doen mij twijfelen , of datzelfde denkbeeld wel in kalmer' en beteren tijd , wanneer het geweld gefnuikt , orde , rust en veiligheid hersteld , en vele aan onderscheidene zijden opgewekte gemoedsbewegingen bedaard zullen zijn , nog zal wezen de wensch niet alleen , maar de stellige begeerte der Nederlanders.

En zoo lang ik dien twijfel voede , wil ik niet door een overigens , bij *deze* deliberatie , tastbaar onbepaald , en tot geenerlei stellige uitkomst brengend *ja* medewerken tot , maar zal ik door *neen* mij verklaren tegen verdere behandeling en overweging van schikkingen , in welker vaststelling ik onoverkomelijke zwarigheden meen te zien , en welker uitwerking , zoo dezelve tegen mijne verwachting konden daargesteld worden , ik de beginselen reken gelegd eener duurzame , steeds wijder wordende , welligt allengs tot veel verdere , tot geheele separatie , leidende kloof , ook tusschen nog door vele gelijke belangen verbondene , inderdaad Nederlandsche gewesten.

Boven zoodanige , niet dan na langdurige twisten , botsingen en schokken , uit veelvuldige zeer verschillende oorzaken , te wachten geheele separatie , zoude ik die dan , moest het zijn , liever nu reeds dadelijk geheel zien tot stand gebragt , en dan wel *of* tusschen onze tegenwoordige Noordelijke en Zuidelijke gewesten , *of* wel tusschen alle de eigenlijk Nederlandsche en de Waalsche provincien ; doch tot deze , niet alleen het Nederlandsche volk , maar ook de belangen der doorluchtige dynastie , welke ons regeert , ja geheel Europa , rakende kwestie , meen ik de gedane tweede vraag niet te mogen uitstreken.

II.

DISCOURS DE M. CORVER HOOFT.

NOBLES ET PUISSANS SEIGNEURS,

IL est des tems tellement difficiles que, pour être invariable dans son opinion et ferme dans ses principes, on est, en quelque sorte, obligé de modifier sa conduite d'après les circonstances, et de suivre une ligne opposée à celle que l'on a tenue auparavant. Tels sont les tems de nos jours, telle est la position où je me trouve.

Si mes antécédens ne semblent pas d'accord avec le vote que je me propose d'émettre, il m'importe d'être compris et je demande un moment d'attention pour développer mes idées.

Jettons à cet effet un regard sur le passé: quel était, dans le principe, l'objet constant de nos réclamations auprès du Gouvernement? et vous verrez combien nous nous en sommes éloignés. La stricte observation de notre loi fondamentale, n'était-elle pas le theme permanent de tous nos discours, le but vers lequel tendaient tous nos efforts? Par quelles gradations n'avons-nous pas dû passer, en partant de là, pour en venir à l'objet de notre délibération actuelle? Comment sommes-nous parvenus à discuter une proposition qui ne tend, ni

à maintenir, ni à modifier la constitution que nous avons jurée, qui ne peut être résolue affirmativement sans l'anéantir. Si, autrefois, au moindre écart de l'autorité vers l'arbitraire l'on nous a toujours trouvés prêts à la ramener dans les bornes constitutionnelles, de combien n'a-t-on pas maintenant outrepassé ces bornes de tous les côtés. Qu'il y a loin d'une opposition franche, mais respectueuse, même d'un exposé de griefs vrais ou supposés, qu'on soumet à l'examen impartial du Gouvernement, à cette haine de toute autorité légitime qui est dégénérée en sédition, en révolte, hélas ! en guerre civile.

Lorsque je vins, il est bientôt six ans, siéger au milieu de vous, j'apportai un sentiment consciencieux de mes devoirs, et le désir sincère d'être utile à mon pays, d'appuyer le Gouvernement dans tout ce qu'il proposerait d'utile, mais de le contrôler avec exactitude dans tous ses actes et ses dépenses. Jamais aucune animosité ne m'a fait dévier de la conduite que je m'étais tracée, et si j'ai combattu plus souvent que je n'ai appuyé les mesures qu'il proposait, la faute n'en a pas été à m'a volonté, mais à ma conviction. Un sentiment surtout a dominé dans ma pensée, et je m'y suis attaché d'autant plus que je le voyais méconnu davantage dans cette assemblée et dans toute la nation ; c'était l'unité de notre patrie, et le sens du serment que nous avons prêté, de représenter ~~TOUTE~~ la nation, sans avoir égard aux intérêts particuliers de telle ou telle province dont nous pourrions nous croire en quelque sorte plus particulièrement les mandataires par notre élection. Ce principe je l'ai poussé aussi loin que possible, au risque de déplaire non seulement à mes commettans, mais à la presque totalité des habitants de la partie du royaume à laquelle j'appartiens.

Je me suis pénétré des intérêts de la partie opposée, et là où je les ai vus en contradiction avec ceux de l'autre moitié, je n'ai examiné que ce que je croyais le plus utile au bien-être général du royaume, tel qu'il était composé; mais je ne me suis jamais laissé séduire par le préjugé national ou l'intérêt local des lieux qui m'étaient chers. — C'est dans ce sens que je concevais l'unité de notre patrie, et plus d'une fois j'ai donné des preuves que je l'entendais ainsi. Si mon impartialité a mérité votre suffrage, Nobles et Puissans Seigneurs, et si j'ai obtenu la preuve honorable de votre confiance dans une occasion subséquente, j'étais loin de l'ambitionner ou de me le proposer pour but. La manière dont je m'en suis acquitté, a prouvé, je l'espère, que je courtais tout aussi peu les faveurs du Gouvernement que les applaudissemens populaires, et que la seule règle de ma conduite était la stricte observation de la loi fondamentale et la neutralité entre les intérêts du Nord et du Midi. — J'ose invoquer ici le témoignage de plusieurs députés du Midi. Ils connaissent les peines que je me suis données pour contribuer à une fusion plus complète; ils me rendront justice, parcequ'ils connaissent mes sentimens personnels et, quel que soit le parti pour lequel je me décide, ils n'imputeront ma décision ni à la haine, ni au préjugé.

Vous vous rappélerez peut-être, du moins quelques-uns de vous, combien d'éléments de discorde je signalai entre les deux grandes divisions du royaume à l'occasion de la trop fameuse discussion sur les pétitions des griefs à Bruxelles et lors de l'adresse par laquelle un honorable collègue et moi, nous tâchâmes de donner un écoulement paisible à ces humeurs malsaines du corps social, qui, refoulées à l'intérieur, ont depuis éclaté par une éruption si funeste. Eh bien, Nobles et

Puissans Seigneurs , ces élémens de discorde signalés alors comme difficiles à maintenir en équilibre et dans un juste repos , irrités par la violence des passions , et développés par la force des circonstances , viennent nous déborder avec tant de fureur que , malgré l'énergie du Gouvernement et le patriotisme des citoyens , je cherche en vain le moyen de les contenir , de les apaiser au point qu'on puisse se flatter de sauver l'édifice de l'état. Au milieu de ces événemens le cri de séparation s'est fait entendre ; ce cri a trouvé un écho dans tous les cœurs , et je crois que , quelles que soient les difficultés que présente cette idée dans son exécution , et quelque fondées que soient les craintes qu'elle inspire pour les intérêts publics et privés , c'est le seul remède dont on puisse espérer quelque soulagement. Que la séparation se fasse donc , mais qu'elle soit entière , qu'elle s'opère librement et avec équité , afin que , de frères qui se portent de la haine et de l'envie , nous devenions des voisins serviables , prêts à s'entraider au besoin : alors , après avoir abjuré la patrie commune , chacun sera de nouveau libre de défendre les intérêts de sa première et vraie patrie. Nous conserverons de part et d'autre nos mœurs , nos coutumes , notre langue , et notre devoir ne nous imposera plus la dure obligation de faire éternellement le sacrifice de nos sentimens particuliers sur l'autel du bien-être général. Ne vous en étonnez donc point , Nobles et Puissans Seigneurs , si , après m'être montré le partisan le plus fidèle d'une union intime , je suis à présent un des premiers à demander une séparation entière. Par elle , par elle seule , je redeviens libre de reporter toutes mes affections sur mon ancienne patrie , qui , de ce moment , aura le droit exclusif d'exiger de moi l'exécution de tous ces devoirs que réclamaient auparavant également l'une et l'autre partie du royaume.

Mon choix est maintenant fait; je redeviens entièrement Hollandais, et je puis, sans changer de principe, abandonner tous les intérêts de la Belgique. C'est dans ce sens que j'interprète le message Royal, et c'est là l'explication que j'ai voulu donner de ce que je disais en commençant « que, quand même on désirerait rester fidèle à ses principes, il devient quelquefois nécessaire de régler sa conduite d'après les circonstances. »

Ici je pourrais terminer mon discours, s'il ne s'agissait que de motiver mon vote, mais, outre que nous avons à régler les conditions du partage, si nous votons pour la séparation, il nous reste aussi à nous déclarer sur la manière de l'effectuer.

Avant de m'engager dans la discussion sur ces deux points importants, permettez-moi, Nobles et Puissans Seigneurs, de m'arrêter un instant pour examiner la marche que nous avons à suivre dans la discussion des questions qui nous sont soumises.

Par la première, le Gouvernement nous demande, si l'expérience démontre que le pacte fondamental doit subir une révision. Ceci n'est point une question abstraite; c'est un fait, sur lequel on nous demande de nous prononcer. Nous ne pouvons répondre que *oui* ou *non*, selon notre conviction particulière; mais, supposé que la réponse fût négative, suit-il delà que la seconde question tombe d'elle-même? Je ne le crois pas; au contraire, il me semble qu'il peut se faire et qu'effectivement le cas existe, qu'une révision du pacte fondamental serait un remède insuffisant à nos maux, et fait pour les aggraver, tandis qu'un changement dans les relations qui subsistent entre les parties du royaume, en vertu de la constitution et des traités, comme la seconde question définit la séparation, qu'un tel changement, dis-je, qui, à mon avis, est une dissolution complète

de la constitution, pourrait être très salutaire et même notre seul moyen de salut.

C'est pourquoi, si l'on vote séparément sur la première question, je répondrai *contre*, sans pour cela me déclarer contre la seconde question, qui, d'après mon avis, devra toujours être mise aux voix, de quelle manière que la première soit résolue. C'est dans cette supposition que je continuerai de développer mes idées sur la possibilité d'un traité de partage avantageux aux deux parties.

Je crois que l'équité la plus parfaite doit être la base d'un tel traité. Sous ce rapport, je crois qu'on ne peut rien proposer de plus équitable et de plus simple que le *status quo* de l'époque de la réunion. Séparons-nous comme des époux d'une classe honorable qui désirent le divorce pour cause d'incompatibilité d'humeur, mais qui ne demandent pas mieux que de s'arranger à l'égard de leurs affaires et d'éviter tout procès. Gardons-nous surtout de mettre le public de moitié dans nos disputes, et d'attirer par nos querelles l'intervention indiscrete de ceux que nos intérêts ne regardent pas, proposons un arrangement à l'amiable, et que chacun reprenne ce qu'il a apporté dans le ménage, partageant ensemble et les pertes et les profits survenus depuis l'association; enfin, que l'on s'entende sur la possession des objets qui pourraient mieux convenir à l'une ou à l'autre partie. D'après cette base, la dette Austro-Belge avec la moitié de l'accroissement de la dette publique depuis l'année 1815 viendrait à la charge de la Belgique, le reste à la nôtre. Si des échanges de territoire ou des privilèges pour la liberté du commerce avec nos colonies paraissent désirables, cela pourrait, ainsi que d'autres objets d'un grand intérêt de part et d'autre, donner matière à des conventions spéciales.

Tout cela peut s'arranger, mais, pour fonder un état de choses ferme et durable, il faut laisser subsister le moins de points de contact possible entre les deux nouveaux peuples. La condition *sine quâ non*, la seule sous laquelle je consente à la séparation, c'est : qu'elle soit entière, complète. Il faut que deux nouveaux états remplacent le royaume des Pays-Bas, et, si nous ne pouvons empêcher qu'ils se rangent tous deux sous le sceptre de la même Dynastie, il faut que ce lien commun ne serve qu'à leur donner de la force au dehors, par une alliance défensive étroite et sincère, mais que du reste, ils n'aient rien à démêler ensemble, et si la réunion de forces militaires sous le commandement d'un même chef, nécessite des arrangemens à cet égard, je pense qu'on pourrait stipuler d'avance que, l'armée étant composée de milice dans les deux pays, le contingent en hommes et en argent pour son entretien devra être fourni par chaque état; en proportion de sa population, du moins dans les tems ordinaires.

Or, Nobles et Puissans Seigneurs, une séparation aussi entière ne peut pas s'appeler une modification ou un changement dont notre pacte fondamental. C'est de son renversement complet dont il s'agit. Il ne peut s'effectuer que de fait, non de droit. Il ne peut donc plus être question des moyens voulus par la loi fondamentale pour y apporter les modifications dont l'expérience aurait indiqué la nécessité. Non, la séparation anéantit la constitution, et chaque partie du royaume rentre dans la position qu'elle occupait avant l'union. Nous, Hollandais, nous nous retrouvons sous le régime de la constitution qui nous régissait à cette époque, et si nous voulons la modifier, nous le ferons de la manière qu'elle prescrit. Vous, Belges, si vous êtes fidèles à la Dynastie d'Orange, un avenir heureux vous

sourit. Vous pourrez faire une constitution analogue à vos besoins sous sa domination, et, sous sa protection, les arts et l'industrie pourront prendre un nouvel essor, tandis qu'en cas de guerre, vous trouverez toujours en nous des alliés fidèles prêts à s'unir à vous pour la défense commune. Mais, par contre, si la guerre civile et la révolte viennent briser les liens d'amour qui vous attachent à cette illustre Maison, sans doute, sera-t-il libre au Roi de vous remettre entre les mains de ceux qui vous confièrent à ses soins paternels. Cette idée qui est la mienne, parce que je l'avais conçue avant de la trouver ailleurs, et mieux exprimée que je n'aurais pu le faire, dans une brochure du jour, je la transcris ici et la recommande à votre méditation, en terminant avec elle mon discours.

« Si Guillaume I voit les soins paternels que, depuis
 » quinze ans, il n'a cessé de prodiguer aux Belges,
 » payés de la plus noire ingratitude, alors, renonçant
 » à l'idée de faire valoir ses droits par la force, il
 » peut encore, sans déshonneur, faire entendre cette
 » déclaration du haut de son trône : Vous avez cessé de
 » m'obéir, moi je cesse de vous gouverner, vous n'êtes
 » plus mes sujets. Mais l'Europe m'a imposé une obli-
 » gation, je saurai la remplir, c'est en mes mains
 » qu'elle a confié le sort de la Belgique. Au nom
 » de l'Europe j'occuperai votre pays par les armes, jus-
 » qu'à ce que l'Europe ait disposé de vous. Je ne verse
 » pas le sang dans ma propre cause, mais, malheur à
 » celui qui s'oppose à cette mesure de sûreté. Je fais
 » valoir le droit de l'Europe. Que Ses souverains pro-
 » noncent sur votre sort.»

III.

ADVIJS VAN DEN HEER V A N D A M V A N I S S E L T.

EDEL MOGENDE HEEREN!

EVEN zeer als ik alle discussien in deze Kamer voorsta, die tot eenig resultaat kunnen leiden, evenzeer ben ik in dit oogenblik overtuigd, dat de discussien over de vraagpunten door het Gouvernement voorgesteld, welke wij zoo even hebben aangevangen, alleen strekken kunnen, om ons eenen hoogst kostbaren tijd te doen verliezen, terwijl de breedvoerige ontwikkeling van politieke geloofs-belijdenissen, welke wij te wachten hebben, zeker niemand van zijn gevestigd gevoelen over zoo groote, en zoo wij hopen, weloverdachte, belangen, zal doen terug komen.

De meerderheid heeft dezen morgen beslist, dat men op de twee voorgestelde vragen, bepaald door *ja* of *neen* zoude moeten antwoorden.

Ik had gaarne gezien dat men mijn voorstel van dadelijk tot de stemming over te gaan, hadde aangenomen. Het was de wensch van velen. — Nu blijft mij niets over dan het voorbeeld te geven van kort te zijn.

Toen wij de belangrijke vragen welke ons voorgesteld zijn, voor de eerste maal in de sectien hebben overwogen, heb ik bij eene Nota mijn gevoelen bekend gemaakt:

dat wij niet genoegzaam waren ingelicht om over de zaak te kunnen oordeelen, en dat daarenboven het oogenblik mij niet geschikt voorkwam, om dezelve met de noodige kalmte en vrijheid (voor sommigen althans) te kunnen onderzoeken.

Na hier echter de zaak uit een ander oogpunt wel beschouwd te hebben, en men schijnt te gelooven, dat een toestemmend antwoord op de eerste vraag door de Kamer gegeven, een gunstigen invloed zoude kunnen hebben op de opgewondene gemoederen in België, wil ik gaarne verklaren (om ook het geringste voorwendsel niet te laten aan kwaadwilligen), dat ik geloof, dat er wenschelijke veranderingen in onze grondwet zouden te maken zijn. — Ik zal dus de eerste vraag met *ja* beantwoorden.

Hierdoor wil ik echter geenszins te kennen geven, dat de onvolmaaktheden van dezelve immer tot verschooning zouden kunnen verstrekken aan diegenen, die oproer hebben aangestookt en geweld hebben geplaatst in stede van de wet.

Wat nu de tweede vraag betreft, E. M. H., ik beken rondborstig dat ik mij niet in staat bevind om dezelve zoo maar dadelijk te beslissen, en om als, van den drievoet, te verklaren dat alléén de scheiding der twee groote deelen van het Rijk de zaken kan herstellen.

Hoewel ook ik meer dan verzadigd ben van die zoo dikwerf herhaalde beschuldiging, dat Holland zich ten koste van België verrijkt, en hoewel ik onder de treurenden niet zoude behooren, indien de twee groote afdeelingen van het Rijk gescheiden konden worden, zoo geloof ik mij hierover nog niet te kunnen of te mogen uitlaten.

Ik wanhoop nog niet aan het welzijn van den Staat; wanneer men van de eene zijde steeds rondborstigheid en

goede trouw wil doen heerschen bij het behandelen van de belangen des Lands, en wanneer men van den anderen kant de kronkelpaden zal verlaten eener onbruikbaar gewordene staatkunde, om den breeden en grondwettigen weg te bewandelen, dan is er welligt nog redding mogelijk.

En zoo lang ik niet geheel van de ongegrondheid van dit mijn gevoelen overtuigd zal zijn, zal ik de tweede vraag negatief blijven beantwoorden.

IV.

OPINION DE M. ANGILLIS.

NOBLES ET PUISSANS SEIGNEURS!

Je m'étais proposé de donner une certaine étendue à ma pensée sur la question qui nous occupe, mais, satisfaisant à la proposition qui a été faite de réduire, autant que possible, les discours pour abréger la discussion qui paraît devoir être longue, je me bornerai à motiver simplement le vote que j'ai à émettre.

Je déplore, Messieurs, bien sincèrement les circonstances malheureuses qui ont amené à l'ordre du jour les questions qui sont soumises à la délibération : en me faisant ces questions, j'en ai été effrayé, c'est un poids immense que je ne puis porter ; pourrai-je le soulever ! Cependant, Messieurs, pendant que nous délibérons, les événemens marchent avec la rapidité de l'éclair, le sang coule, notre position change à chaque instant ; ce qui était utile hier, ne le sera plus aujourd'hui ; ce qui est bon aujourd'hui, sera inutile demain ; des mesures calmantes, des mesures propres à faire passer l'irritation, et par conséquent rétablir le calme, sont non seulement nécessaires, mais indispensables pour empêcher en même tems que la conflagration ne devienne générale.

Je supprimerai, Messieurs, les réflexions qui se présentent en foule à mon esprit, dans la crainte qu'on n'interprète mal mes intentions dans un moment où la bonne foi et la franchise seules peuvent opérer quelque bien ; j'aborderai donc les deux questions sans autre préambule, et je répondrai à chacune d'elles la main sur le cœur comme un juré du grand conseil de la nation, sans, pour le moment, entrer dans les motifs qui ont formé ma conviction.

À la première question, je dis *oui*, la loi fondamentale est susceptible de plusieurs modifications. Cette idée, datée de bien loin chez moi, elle est née avec la loi fondamentale elle-même.

Appelé à faire partie des notables, pour exprimer mon opinion sur la loi fondamentale encore en projet, j'apercevais alors ce que l'expérience m'a confirmé depuis, et la manière dont on a si souvent interprété cette loi, a prouvé à l'évidence, qu'elle doit subir une révision dans quelques-unes de ses parties. Vous me direz, Messieurs, que j'aime les innovations ; non, je n'aime pas les innovations, mais, s'opposer à toute innovation, ce serait s'opposer à tous progrès.

Où serions-nous si le principe eut été suivi jusqu'à présent ? Car enfin tout ce qui a existé a commencé, et toute institution a été innovation, et ceux-là même qui approuvent aujourd'hui une loi comme ancienne, l'auraient autrefois blâmée comme nouvelle ; d'ailleurs, dans les conceptions les plus parfaites de la politique, il se mêlent toujours quelques vices cachés dont souvent il n'est pas donné à la sagesse humaine de découvrir la cause, ni d'arrêter l'effet.

La deuxième question me paraît plus difficile, plus délicate, et, si j'ose le dire, plus déplorable. On aurait peut être pu prévenir cette extrémité, en envoyant dans

B

les provinces des hommes choisis, sans autres passions que l'amour du bien, pour écouter les plaintes, pour étouffer les griefs et resserrer ainsi les liens de l'union du peuple au Gouvernement, union qui fait la principale force et qui est le boulevard de l'indépendance nationale.

Pardon, Messieurs, j'allais sortir du cercle étroit que je m'étais formé, je reviens donc à la question. Je ne me dissimulerai pas les grandes difficultés qu'elle présente, je voudrais pouvoir y répondre négativement, mais quand je l'entends prononcer au milieu du carnage, entre les morts et les mourants, comme un mot d'ordre général, quand je vois que les cités, les bourgs et les communes qui sont restés jusqu'en ce moment tranquilles, la réclament presque unanimement, comme la seule planche de salut qui nous reste, puis-je, hélas! refuser d'y donner mon adhésion? non certainement, le vœu de la Belgique doit être le mien, et en loyal député je dépose sur l'autel de la paix et de la concorde mon opinion personnelle, et je voterai affirmativement pour la deuxième comme pour la première question.

Qu'il me soit permis, Messieurs, de dire que nous avons perdu un tems précieux pendant les quinze jours que nous sommes ici sans rien faire; nous aurions pu utiliser ce tems pour le bien de la patrie; d'un autre côté, le Gouvernement aurait pu mieux s'expliquer en faisant les questions; c'est ainsi qu'on donne ouverture à des questions inévitables qui sont toujours plus vivement discutées, quand l'administration néglige de les renfermer dans des formes convenables. Il semblerait qu'un esprit de vertige plane sur une partie de notre administration! mais je me tais. — J'ai promis de ne motiver que mon vote et je tiendrai parole.

En finissant, Messieurs, je vous prie de songer que le sang coule, que dans ce sanglant conflit il y a toujours des victimes et des malheureux; que la terre couvre souvent dans la même fosse les vaincus et les vainqueurs, et que les uns et les autres sont nos frères.

V.

ADVIJS VAN DEN HEER MR. C. G. BYLEVELD.

EDEL MOGENDE HEEREN!

GEROEPEN om met mijne medeleden van deze Kamer mijne stem uit te brengen op 's Konings boodschap van den 13^{den} dezer, houdende: » opgave van twee vraag- » punten, welke Zijne Majesteit aan eene onverwijldige, » bepaalde en zorgvuldige overweging van Hun Edel » Mogenden onderwerpt; » en omtrent welke Z. M. » verlangt de vrije en openhartige mededeeling van het » gevoelen van de Vertegenwoordigers van het Neder- » landsche volk; » neem ik geen deel aan de debatten, om mijne wijze van zien omtrent die, ja — in waarheid te regt als gewigtige vraagpunten, aangekondigde vraagstukken, te doen kennen.

In de afdeeling, tot welke ik behoor, en in de centrale afdeeling, ook tegenover 's Konings Minister van Binnenlandsche Zaken, heb ik genoeg gezegd om het boven alle bedenking te stellen, dat ik het tegenwoordig oogenblik en de omstandigheden, waarin wij verkeerden, ongeschikt reken, om die vraagpunten te behandelen.

Dat de Vergadering, zoo als wij die hier gezamenlijk uitmaken, thans niet is te zamen gesteld om met de

overweging van zulke twee ingewikkelde vraagpunten zich bezig te houden; en eindelijk, dat een bevestigend, even weinig als een ontkennend antwoord, goede gevolgen hebben kan.

Waar vandaan dan ook ik met hart en ziel verlangd had, zoo als ik nog laatstelijk in de centrale afdeeling, op gister gehouden, den vurigsten wensch daartoe heb aan den den dag gelegd, dat het Zijne Majesteit mogte behagen, zich te vergenoegen met de kennis van de uiteenlopende gevoelens der leden, vervat in de processen-verbaal van het verhandelde in de afdeelingen aan 's Konings Minister ter hand gesteld; edoch met geen ander gevolg dan dat 's Konings Minister ons heeft doen kennen het verlangen van den Koning, om een legaal antwoord omtrent de beide vraagpunten: — evenwel met dien verstande, en dit moet wel in het oog worden gehouden (het is ook om dit wel te doen weten, dat ik er hiervan ook bij deze discussie melding make), dat het Zijner Majesteits doel niet is aan de vergadering eenigzins voor te schrijven van hoedanigen aard dat antwoord zoude moeten wezen, maar dat slechts een antwoord wordt verlangd, hoedanig dat zoude mogen zijn.

Ik neem dus geen deel aan deze debatten om met mijne wijze van zien mijne medeleden bekend te maken; maar slechts om met korte woorden eenige ontwikkeling te geven van de gronden waarmede ik mijne stem denk te zullen kunnen wettigen.

Ik zeg *kortelijk*, omdat ik van mijne zijde zoo min mogelijk eenig verder beletsel wil in den weg leggen, dat zoo velen van onze medeleden die met mij leden zijn van de vergadering van het Amortisatie-Syndicaat, hetwelk tegen heden te Amsterdam is bijeengeroepen, nog deel gaan nemen aan die bijeenroeping, om, ten

minste op morgen of overmorgen , te kunnen helpen besluiten , omtrent punten die zeker van een groot belang kunnen zijn , belangrijker misschien dan wel oppervlakkig zoude kunnen gedacht worden.

Men wachte zich voor alles waaruit de kwaadwilligheid stof kan ziften , om wantrouwen in te boezemen.
Ne quid durius.

Hiermede trede ik nu dadelijk ter zake en beweer dat het tegenwoordig oogenblik en de omstandigheden waarin wij verkeerden , ongeschikt zijn om vraagstukken van zoo veel gewigt als die zijn , welke aan ons worden voorgelegd , te behandelen.

Het oproer rigt , in sommige deelen van het Rijk , de gruwelijkste tooneelen van brandstichting en roof aan : een burger-oorlog van den ergsten aard , staat op het punt van los te barsten , zoo dezelve niet gezegd kan worden reeds te bestaan : 's Konings troepen houden zich bezig om , door geweld van wapenen , muitelingen tot orde en onderwerping te brengen : het bloed van zoo vele braven wordt vergoten dáár , waar ongelukkigen noch in persoon , noch in bezittingen veilig zijn tegen het moorddadig geweld van de heffe des volks , aangevoerd door vreemde deelgenooten van het vloekgespan , hetwelk alle deelen van Europa met eenen geheelen ommekeer van orde dreigt , en met zich voeren vreemde huurlingen , die niet anders dan misdaad kennen.

Op zulk een oogenblik , onder zulke omstandigheden , worden wij geroepen om » op onze ondervinding af » gaande , » welke *geens* is , zonder eenige inlichting omtrent hetgeen men weten moet , zal men eenig oordeel kunnen vellen , — op zulk een oogenblik , en wat zoude ik nog al meer er van kunnen zeggen , om er de ongeschiktheid van aan te toonen ; maar ik zwijg

liever dan iets te zeggen, hetwelk de hartstogten nog meer aan het zieden zoude kunnen brengen, — op zulk een oogenblik intusschen worden wij geroepen om, *met kalmte*, vraagpunten te behandelen, die betwijfeld worden of zij wel tot ons behooren, en over welke men niet dagen of weken, maar maanden moet nadenken om er, bevredigd met zijn eigen geweten, op te durven antwoorden.

Groote God ! wie zijn de raadslieden, bij welke eerst het denkbeeld is opgekomen en het hebben durven mededeelen aan Neêrlands dierbaar Opperhoofd, onzen Koning, wiens ziel geschokt wordt door het zien van zoo veel euvel daden als plaats vinden, wiens vaderhart bloedt over het moeten in het werk stellen van middelen van geweld, waarvan zijn stamhuis een afkeer heeft, op wiens gelaat te zien zijn de groeven van pijnigend verdriet welke de snoodste ondankbaarheid, met eene helsche vreugd op het gelaat, er in geploegd heeft.

Maar ik ga verder, en wel tot mijnen tweeden grond en zeg : onze vergadering, zoo als die thans is zamengesteld, is ongeschikt om op de voorgestelde vraagpunten eenig stellig antwoord te kunnen geven.

Voor alles verlaat ik mij tot hetgeen ik bij gelegenheid van de deliberatien over het adres, in antwoord op 'sKonings aanspraak van den troon, op dat punt heb gezegd ; en wat zoude ik daar nog al niet bij kunnen voegen ? Zijn er geene leden in ons midden, die, blijkens de door hen gedane proclamatie, niet voorondersteld kunnen worden met eene genoegzame vrije stem op de voorgestelde vragen te kunnen antwoorden ?

Zijn er geene leden in ons midden, die als afgevaardigden van de opstandelingen (ik wil, ik mag de bedoelingen van die leden niet beoordeelen, zij kunnen zuiver zijn geweest ; — zoo lang de daartoe bevoegde magt geene an-

dere uitspraak heeft gedaan , moeten die buiten onze oordeelvelling blijven), zich hebben laten gebruiken tot eene daad , die veelligt hun een ander lot had kunnen doen te beurt vallen , dan dat van eene toelating tot den troon van onzen Koning?

Maar ik schuif het gordijn voor het gebeurde en vraag : zijn er niet in ons midden leden , die moeten beven op het aandenken aan hun goed en hunne bezittingen , gelegen in die in opstand zijnde streken van het dierbaar , maar , helaas ! ongelukkig , rampzalig vaderland ; die er hunne dierbaarste panden hebben , vrouw , kinderen , bloed- en aanverwanten ; die hunne zonen en bloedverwanten op het slagveld hebben ; zonen , bloed- en aanverwanten , die misschien reeds zieltogend hier of daar ter neder liggen , veelligt op dezen oogenblik reeds ontzield ?

Is het van zulke leden te verwachten dat zij in staat zijn over de twee vraagpunten welberaden oordeel te kunnen vellen ?

Maar zijn wij allen , zoo veel wij zijn , niet te zeer door hartstogten van allerlei aard buiten alle bedaarde stemming gebragt , om met een *ja* of *neen* op elk der vraagpunten in het afgetrokken , of in verband met elkander beschouwd , te kunnen antwoorden ?

Vraagt het u af , mijne mede-leden ! vraagt het u af , voor God en uw geweten , en bedenkt dan hoe het met ulieden gesteld zij.

Wat mij betreft , ik leg mijne hand op de borst , en zeg voor mij *neen* ! Ik ben niet in die stemming , welke mij bij zulk een onderzoek behoeft.

En wat zal nu het gevolg zijn van een stellig antwoord ? Zegt men *neen* ! dan heeft eene meerderheid , eene meerderheid , bestaande uit de zoodanigen , die men als de onderdrukkers van de Belgen altijd heeft uitge-

kreten, het besluit in de wereld gebragt; dan zijn de Belgische Afgevaardigden overstemd geworden; dan veel-
 ligt tijgt men hun aan, zich niet waardig hunner roe-
 ping te hebben gedragen; dan vinden de opstandelingen
 nieuwe stof om hunne aanhangelingen op te hitsen; dan
 wordt veelligt alles wat aan onze mede-leden dierbaar
 is, aan de grootste onheilen blootgesteld.

Maar is de Koning er dan daarmede af?

Zal zijne Majesteit daarin stof kunnen vinden, om
 naar bevind, met Hun Edel Mogenden de maatregelen
 te kunnen beramen, die tot het verwezenlijken hunner
 meening zouden moeten genomen worden? Naar mijn
 inzien, zeker *neen*!

De Koning, en de Koning alleen, kan de ondervin-
 ding hebben; Zijne Majesteit, die het geheel overziet,
 kan de ondervinding hebben, welke vereischt wordt,
 om met kennis van zaken, eenig voorstel betrekkelijk
 het vraagstuk te doen.

De Koning, en de Koning alleen, maakt traktaten met
 de vreemde Mogendheden, en kan de gezindheid van
 dezelve kennen: dus Zijne Majesteit, niet wij, kunnen
 oordeelen over de vraag, hoe eene afscheiding der twee
 groote deelen des Rijks, bij dezelve zal worden opge-
 nomen en kunnen worden verwezenlijkt. Wij slaan
 naar alles als een blinde naar het ei.

Dit; dit kan in U Edel Mogenden een *neen* wettigen,
 maar dit *neen* kan nooit den Koning dekken, wanneer hij
 dat *neen* tot rigtsnoer van zijn doen of laten wil leggen.

Maar zeggen wij nu *ja*! Wat dan? Dan brengen
 wij den Koning op het gevaarlijk standpunt van onver-
 wijld voorstellen te moeten doen; om die meening der
 vertegenwoordigers des volks te moeten doen verwe-
 zenlijken, en wel zulke voorstellen, die aan de hoof-
 den der factie welgevallig zijn.

Doet hij dat niet, dan geeft hij nieuw voedsel, om nog meer de Majesteit Zijner kroon aan te randen; — misschien wel om daarin aanleiding te vinden om gewapenderhand den geheelen Staat om ver te werpen, ten minste daartoe den kans te wagen.

Ik oordeel dus dat geen stellig maar ontwijkend antwoord behoort gegeven te worden; waartoe ik besluit; er alleen dit bijvoegende: dat, zoo men stellig antwoorden wil, ik *neen* zeg op beide vragen.

VI.

DISCOURS DE M. VAN ALPHEN.

NOBLES ET PUISSANS SEIGNEURS,

LE Chef de l'état nous soumet les deux questions suivantes :

1°. Si, l'expérience a prouvé la nécessité de modifier les institutions nationales.

2°. Si dans ce cas, les relations établies par les traités et la loi fondamentale entre les deux grandes divisions du royaume, devraient, dans l'intérêt commun, changer de forme ou de nature.

Je tâcherai d'y répondre avec franchise, avec calme et bonne foi, en profitant des lumières que m'a fournies une expérience de quinze ans, durant lesquels j'ai été associé aux travaux de la Chambre, où chacun connaît mes opinions et à pu juger de ma conduite.

Le Roi réclame le résultat de cette expérience : je vais le donner.

Je tâcherai de prouver *que tout le mal qui nous tourmente et nous afflige, prend sa source dans les relations actuellement en vigueur, établies par les traités et*

la loi fondamentale, entre les deux grandes divisions du royaume. Cette assertion prouvée décidera les deux questions et rend inutile de traiter la première séparément.

Notre union intime et soudaine établie par les traités, commandée par la loi fondamentale, ne s'est jamais réalisée, parce qu'elle ne pouvait se réaliser *sous le régime représentatif*, d'après les circonstances où la Belgique et la Hollande se trouvèrent en 1815, c'est-à-dire, disparité de position, d'antécédens, du nombre d'habitans ou bien disparité du présent, du passé et d'expectances pour l'avenir.

La raison en est simple et évidente.

Le régime représentatif n'est autre chose que le *Gouvernement de la majorité des opinions* reposant sur la plus grande masse des intérêts, après que les intérêts se sont bien classés pour faire cause commune, afin de faire valoir leur poids par des moyens légaux dans la balance de l'intérêt général.

Cette *majorité* n'a pu se former dans le royaume des Pays-Bas, tout y a été contraire, et la conséquence en fut, absence d'un parti véritablement national sur lequel le Gouvernement pouvait s'appuyer. Donc, édifice sans base, et institutions sans racine et sans résultat possible pour l'intérêt général du pays.

La raison en est encore très simple et voyons l'état réel des choses en 1815 dans les deux grandes divisions du royaume, suivons en le cours et nous verrons que la fusion soudaine, loin d'obtenir son but, a produit un résultat qui y était diamétralement opposé.

Tout le monde sait, que cette union ne fut pas l'effet de la volonté, du désir ou du besoin de s'unir de ces deux peuples. Mais qu'elle leur fut imposée; à la Belgique, comme conséquence du droit de la conquête;

à la Hollande, comme un agrandissement de territoire, en vue d'en faire une forte barrière Européenne contre la France.

Tout le monde sait, qu'il existait dans les deux pays des préventions contre cette union basée sur une législation uniforme, prévention qui cherchait peut-être et trouvait des motifs à se fortifier et à se justifier de plus en plus.

Tout le monde sait, que les opinions, l'histoire, les mœurs, la religion, les institutions sociales, les moyens d'existence, les sources de prospérité du Nord et du Midi *différaient essentiellement*.

Cette différence, ces préventions se seraient effacées peut-être, quoique lentement, sous le pouvoir absolu. Communauté de malheur et d'oppression, Messieurs, réunit, communauté de bonheur et de liberté fait trop souvent éclore des divisions et quand elles existent, les rend plus fortes et plus actives.

Donc, sous le régime de la liberté, cette différence, cette séparation morale devait se marquer et se prononcer de plus en plus.

Car sur cette différence s'est établie une *lutte nationale Belge et Hollandaise* qui n'a jamais discontinué, qui n'a jamais laissé le tems aux intérêts de se classer, de se lier, de faire enfin cause commune sans distinction du Nord et du Sud. — Appeler ces préventions, cette dissidence d'opinions, d'intérêts, à se manifester, se prononcer, se combattre dans une seule *assemblée législative*, soumise à la publicité des débats, c'était renforcer la séparation en y intéressant l'honneur national de chacune des grandes parties du royaume, c'était former un esprit public différent et hostile même l'un à l'autre par des exagérations qui sont inséparables des discussions parlementaires.

L'honneur national est plus fort que tout raisonne-

ment, que l'évidence même, car, c'est un sentiment et, comme tel, devient souvent une passion.

Cette lutte où l'honneur était intéressé, acquit dans la deuxième Chambre qui en était le foyer, un caractère plus grave, plus odieux et plus irréconciliable par les discussions sur les questions dans lesquelles les différents cultes étaient intéressés. Quatre millions de catholiques étaient unis avec deux millions de protestans et cette union ne pouvait se baser que sur la *suprématie* du pouvoir civil, du temporel sur le spirituel.

Sans la reconnaissance de cette suprématie, sans son action pour contenir les deux sectes dans les bornes de la loi, notre union et notre loi fondamentale ne serait qu'un œuvre de déception, d'injustice, qu'un tissu de mensonges et de contresens, et pourtant cette suprématie fût nommée dans la Chambre *une dangereuse chimère*.

Le premier appel à la majorité numérique de tel ou tel culte fut un premier pas fait pour saper et détruire la base de notre édifice social. C'était établir la lutte qui déjà existait sur les intérêts commerciaux et financiers, sur un terrain volcanique, c'était le premier pas vers l'abus du pouvoir d'une majorité qui tôt ou tard devait finir par triompher dans le choc des opinions, dans leurs rapports et leur application à la législation uniforme à établir pour les deux grandes divisions du royaume.

La minorité (la Hollande) écarta ces questions et invoqua la suprématie civile, son unique égide contre la domination du clergé, de quelque culte que ce soit.

Cette minorité numérique avait toujours fondé la liberté de conscience et d'examen en matière religieuse sur *l'instruction publique* dont le maintien et la surveillance active étaient imposés au Gouvernement comme

un devoir de la plus grande importance, prescrit par l'article 226 de la loi fondamentale combinée avec les règles prescrites aux différens cultes dans le chapitre sixième.

Si le principe de cette liberté d'examen est irréconciliable avec des croyances positives, la loi fondamentale, est, pour elle, une œuvre de violence pour les consciences, — pour nous *l'instruction publique était la pierre angulaire de notre édifice social*, et de la suprématie du pouvoir civil; c'était l'unique garantie de la liberté de conscience par le moyen et dans le but d'en écarter l'enseignement des *dogmes*, but, à la vérité très difficile à obtenir, mais vers lequel tous les efforts du Gouvernement devaient se diriger, et se sont dirigés.

L'instruction publique, dans le véritable esprit de la loi fondamentale, devint donc de plus en plus le point central de l'attaque et de la défense, la grande pierre d'achoppement, qui déjà avait été le motif du rejet de cette même loi fondamentale par les notables de la Belgique.

Les croyances religieuses s'unirent donc à l'honneur national pour désunir et séparer moralement de plus en plus les deux grandes parties du royaume et leurs représentans respectifs dans la Chambre élective, et les élections même se firent de plus en plus dans cet esprit d'opposition hostile.

Mais en outre: dans la Chambre élective, le nombre des députés du Nord et du Midi était égal.

Cette égalité de nombre fut considérée dans le midi, comme une injustice. Ce sentiment d'une injustice qu'on crut subir, envénima la lutte et fit naître l'accusation de l'oppression intentionnelle de la minorité de la population du royaume des Bays-Bas sur la majorité.

La croyance de cette injustice avait l'apparence d'être

fondée, parce qu'elle reposait sur une vérité abstraite et arithmétique, suivant les principes de statistique du régime représentatif.

Suivant la théorie aride, superficielle et matérielle des chiffres, tel nombre d'habitans doit avoir tant ou tant de représentans: en cas que ce calcul matériel n'est pas suivi exactement, tout autre mode de représentation est jugé faux dans sa base et les sectateurs de cette théorie, en criant à l'injustice, à l'inégalité, font, sans le vouloir peut être, appel à la multitude numérique, et les masses invoquées sur lesquelles un si simple calcul doit toujours faire son effet, se mettent en mouvement pour faire sentir leur poids et pour faire valoir leur droit à être représenté, c'est alors que le règne du devoir finit et que le règne des lazaronis commence.

Mais tel ne fut pas l'esprit de notre association.

La croyance de cette injustice, qui fit naître l'idée de l'oppression de la majorité par la minorité, fut une *erreur de fait et de droit*, par rapport avec le contrat, qui unissait deux nations, comme *corps moraux*, avec une représentation nationale en nombre égal, parce que les colonies étaient considérées partie intégrante de la Hollande, et certes ces colonies en offrant assez d'avantages à l'industrie Belge, ont bien mérité de valoir leur poids dans la répartition égale du nombre des représentans — On n'en tint aucun compte.

Nos quinze années de fusion, soit-disant intime, n'ont donc été, n'ont pu être qu'une lutte constante de la majorité numérique (la Belgique), contre la minorité (la Hollande) pour obtenir la suprématie, que la loi fondamentale lui refusait. De là tous nos maux et plus la lutte se marquait, plus on s'éloignait du but, plus l'impossibilité grandissait de former un véritable *parti natio-*

mal, que dans la *Gazette de Pays-Bas*, qui couvrait de fleurs fanées ce vide total, cet abîme, duquel surgissent l'éloignement et l'irritation et la guerre civile, conséquence forcée qui tôt ou tard devait arriver, dans le cours des événemens actuels.

Dans un tel état de choses il n'y avait pas de système représentatif, ni de Gouvernement; le Roi ne trouvait nul soutien que dans son cœur juste et généreux, que dans ses intentions pures et bienveillantes, et dans son infatigable dévouement.

Ni le Ministère, ou plutôt les Ministres, ni le Conseil d'État, ni la représentation nationale, ne lui assurait un appui solide de véritable nationalité, car la lutte se trouvait partout, et la nationalité nulle part.

Par cela le Roi se trouva isolé et son Gouvernement ne fut qu'une *administration personnelle*.

En vain le Roi s'associa ses nobles Fils, ils partageaient sa position sans remédier au mal qui se trouva dans la base même de l'union de deux nations d'opinions différentes.

Le Monarque étranger aux partis n'en eut aucun; et pourtant chacun le vénérât, le chérissait individuellement, mais la division, la lutte existait. Pour être impartial, il dut s'isoler de plus en plus, et de plus en plus, il dut mécontenter les deux divisions: ce résultat était inévitable.

La majorité numérique invoqua la responsabilité des Ministres comme moyen de faire triompher les opinions du plus grand nombre.

La minorité n'insista pas sur cette responsabilité, par instinct de préservation. Et elle soutint le pouvoir et dut le soutenir, c'était son ancre de salut.

La presse périodique ne peut pas être comprimée par des lois seulement. Elle doit se corriger, se châtier s'épurer soi-même, l'esprit de parti, sous la bannière

de *l'honneur national* rendit ce remède moralement impossible.

De là, animosité, exaltation et exaspération toujours croissante; dictature sans contrepoids. Des écrivains étrangers s'en mêlèrent et prirent le parti de défendre le pouvoir. On ne les écouta pas, on scruta leur vie privée au lieu de réfuter leurs raisonnemens, et le dernier argument d'une logique incendiaire fut le pillage et l'incendie!! Et Messieurs! (et ce sera l'unique reproche que je me permettrai) pas une seule voix indépendante dans tout le midi ne s'éleva et se fit entendre pour repousser la calomnie de l'oppression dont la Hollande fut accusée! Pas une plume impartiale ne repoussait cet odieux mensonge! Et le silence des honnêtes gens enhardit l'audace des pervers, et le cri d'*à bas la Hollande* retentit dans toute l'Europe, étonnée que ces cris partissent du sein d'une prospérité toujours croissante, *prospérité en grande partie acquise par les sacrifices qui furent imposés au nord par le midi.*

Ce malheureux résultat dérivait de la même source, quoiqu'il soit certain que les derniers événemens en France en ont hâté l'explosion.

Quel est l'unique, le véritable remède à ce grand mal de guerre civile morale et matérielle? Renoncer aux illusions et revenir aux réalités. Moralement la séparation du nord et du midi existe, matériellement et de fait elle existe dans quelques parties du midi; le conseil appelé par le Prince d'Orange l'a proclamé unanimement, — la Hollande l'accepte; *le contrat est rompu par le fait et par le droit.*

La Hollande rentre dans sa position avant l'année 1815.

Les Colonies font une partie intégrante de son territoire. Elles suivent le sort de leur véritable mère-patrie.

La liberté des mers et du commerce est le principe

constitutif, le principe de vie de la Hollande; c'est son droit incontestable. Elle y rentre; aucun pouvoir, aucune autorité ne peut le lui ravir; rentré dans son droit, elle peut faire des concessions, jamais on ne pourra les exiger.

La dette se divise; la Hollande se charge de sa dette antérieure, la Belgique de la sienne; le reste est partagé.

L'union intime de la Belgique et de la Hollande fut le produit d'un traité. Le Roi fait et ratifie les traités, c'est à lui qu'appartient le pouvoir de les modifier ou de les dissoudre.

Les États-Généraux extraordinairement convoqués n'ont qu'à proclamer le principe de la séparation et s'adresser au Roi pour en confier l'exécution à Sa sagesse et à Son impartialité. C'est un moyen de conciliation pour le présent, c'est un moyen de prévenir des chocs, des bouleversemens pour l'avenir; en se séparant en amis, c'est un moyen de rapprochement futur par des liens moins intimes mais plus réels, parce qu'ils seront plus volontaires. C'est un cas imprévu par la loi fondamentale, c'est un cas d'urgence; les États-Généraux en nombre double n'ont pas plus de droit de proclamer ce principe, que les États-Généraux maintenant assemblés.

Leur convocation en nombre double serait un mal de plus, un mal inutile, par la perte de tems et par la fausseté de l'application forcée de l'art. 229 de la loi fondamentale qui ne pouvait avoir en vue une séparation du nord et du midi. En conservant le vice radical de la fusion, je proteste contre toute convocation d'États-Généraux en nombre double, pour amender la loi fondamentale qui nous régit. La loi actuelle pêche par sa base, et se contredit elle-même, et le remède de proportionner le nombre des représentans au nombre

des représentés serait pire que le mal, serait une incorporation de fait et une violation manifeste de tout ce qu'il y a de juste et de sacré dans le monde ; car la Hollande s'étant constituée elle-même en 1813 et ayant été reconnue comme état indépendant par toute l'Europe, n'a pu, ne pourra jamais consentir à une union qui ne serait qu'un suicide moral de sa nationalité.

Le Roi étant l'arbitre suprême et le chef des deux grandes divisions, nommera une commission de dix membres, en nombre égal du midi et du nord, pour régler les conditions de la séparation ; en cas de contestation il en aura l'arbitrage et la décision en dernier ressort.

Le Roi convoquera dans chaque grande division de son royaume, des États-Généraux en nombre double, pour présenter à chacune de ces assemblées une constitution qui, acceptée par la majorité, deviendra loi fondamentale pour chaque partie du royaume.

Au reste, et sans entrer dans des détails, je dirai seulement, que la transaction doit se faire loyalement et généreusement ; la Hollande et les colonies resteront ouvertes sans droits aux importations des produits de la Belgique ; les liens que je veux former doivent être dans l'intérêt de la prospérité des deux parties de la Belgique comme de la Hollande. La vraie liberté commerciale désire, favorise et protège même le bien-être, la tranquillité et la prospérité de ses voisins.

Messieurs ! le mal est grand, le remède doit être proportionné au mal ; tout palliatif, toute mesure à demi ne fera que provoquer plus tôt ou plus tard des explosions toujours plus terribles. Qu'on prenne en considération l'état de l'opinion publique en Europe chez nos voisins ; et qu'on prononce en conscience et en connaissance de cause. — Au chef de l'état à qui des nations étrangères puissantes ont confié le jugement de

leurs disputes de territoire; — à ce chef la nation des Pays-Bas peut confier avec pleine sécurité un provisoire ou suspension momentanée de la loi fondamentale commune pour ce qui regarde les États-Généraux, suspension qui existe de fait et matériellement dans une partie du royaume.

La Hollande fut souffrante et se crut lésée dans son principe de vie. Elle se trouva blessée dans son honneur, calomniée, exposée au mépris du monde civilisé, et cette Hollande subit, depuis treize ans, la loi générale de toute minorité numérique, et, juste ciel ! elle fût accusée d'opprimer la Belgique !

La Belgique accrut en prospérité constante, positive et universelle et elle se nomma opprimée, exploitée et asservie !!

La Belgique ne peut revenir de son faux jugement, que par des faits et surtout par le fait de la séparation aussi plénière que possible, son jugement fut le produit inévitable de sa fausse position et de la nôtre.

Séparés, nous pourrons nous rapprocher un jour, quand les intérêts et les opinions en Belgique se seront plus librement classés : — l'union intime est une impossibilité de fait, la séparation ne l'est pas.

J'apporte des paroles de paix et de conciliation; je n'ai accusé personne, je n'accuse que les illusions d'une utopie bienveillante, mais que l'expérience a prouvé être, pour le présent, impossible à réaliser; je déteste le crime, mais j'ai de l'indulgence pour l'égarement, et celui de l'amour du sol natal, même dans ses excès, trouvera toujours une excuse dans mon cœur. — Les événements sont bien de fois les véritables dictateurs de la loi, ils ont rendu le décret de la séparation de la Hollande et de la Belgique; malheureusement il a été scellé par le sang de tant de nobles victimes du

devoir; préventions, reproches, égarement, frénésie, carnage et destruction, voilà la graduation progressive et l'affreux résultat de combinaisons politiques, bienveillantes peut-être, mais, mal vues, parceque ces combinaisons méconnaissaient le premier principe de toute *union intime* : homogénéité de mœurs, de caractère, de besoins, de désirs, d'expectance pour l'avenir. — Quittons ce chemin, car il mène à la mort !

Messieurs ! j'avais proposé de prononcer dans la réponse au discours du Roi, le mot magique de séparation, je le repète encore — c'est toujours, sauf les conditions.

Si le mouvement, l'exaltation, la frénésie qui existent sont véritablement *Belges*, ce mot fera son effet ; s'il ne l'est pas, il fera encore son effet, en ce qu'alors la question devient Européenne ; — en tout cas, je dis *oui* sur la seconde question, et, pour les objections que j'ai faites, je dis conditionnellement *non* à la première.

VII.

ADVIJS VAN DEN HEER VAN DE KASTEELE.

EDEL MOGENDE HEEREN!

GESLINGERD door onderscheidene gewaarwordingen , neem ik het woord op in deze moeilijke aangelegenheden.

Treurigheid en weemoed bezielen mij als ik den ellendigen toestand beschouw , waarin een opgeruid graauwde meest bevoorregte stad van ons Rijk gedompeld heeft, juist op het tijdstip van haren meestmogelijken bloei.

Verontwaardiging grijpt mij aan tegen de heillooze aanstokers van dat oproer, die verdienen dat zij zelve de slagtoffers daarvan worden, en die het in allen gevalle te hopen is, hunne welverdiende straf niet ontgaan zullen.

Tevredenheid en goedkeuring ondervind ik over den toestand van alle onze noordelijke gewesten, alwaar bij de bewaring van orde en rust, eene heilige geestdrift voor Vorst en Vaderland heerlijk uitblinkt.

Medelijden en bekommering eindelijk overstelpt mij over die gewesten, alwaar wel eenige gisting bespeurd wordt, voortgebracht door het kwade zaad der onruststokers, maar die echter, hun wel begrepen belang voor

oogen houdende, aan eene vereeniging willen vasthouden, die hunne welvaart uitmaakt.

Maar wat kan mij uit dezen slingerenden doolhof teregt brengen, om met kalmte te beantwoorden de mij voorgestelde vragen over de noodzakelijkheid der wijziging van de grondwet, en over de afscheiding der twee groote deelen van het Koninkrijk!

Ik geloof, Edel Mogende Heeren! dat wij ons daartoe moeten zoeken te plaatsen op de hoogte, waarop wij eigenlijk staan moeten als Vertegenwoordigers der geheele Nederlandsche Natie, zonder dat wij schijnen te behooren tot een gedeelte van dezelve, zonder dat wij de belangen van een bijzonder deel boven die van een ander voor oogen hebben; dan kunnen wij beslissen of de ondervinding van vijftien jaren de noodzakelijkheid van eenige wijzigingen in de grondwet heeft doen zien; dan kunnen wij beoordeelen en met heradenheid beslissen, of het in het belang is van al de gewesten of van eenige of van geene derzelve, dat de innige vereeniging, welke volgens de grondwet tusschen dezelve bestaat, verbroken worde, en of het te voorzien is, dat volgens den tegenwoordigen staat van Europa, de onderscheidene belanghebbende mogendheden daartoe hunne toestemming geven willen.

Maar kunnen wij ons wel op die hoogte plaatsen, in de tegenwoordige omstandigheden? — Nu er in een onzer bloeiendste steden een heilloos oproer is uitgebarsten, hetgeen eene volkomene regeringloosheid heeft ten gevolge gehad, hetgeen die stad, niet slechts moreel maar, fysiek en inderdaad in lichte laaije vlam heeft gezet, nu er in eenige nabijgelegene steden en gewesten eene gisting bestaat, welke van zoodanige regeringloosheid en brand niet veel verschilt.

Bezitten nu velen onzer wel die onpartijdigheid en

vrijheid welke tot zoodanige gewigtige beraadslagingen noodig is?

Ik geloof inderdaad dat dit allermoeijelijkst is, en ik zoude dus gaarne Zijne Majesteit verzocht hebben de beraadslagingen over deze gewigtige vragen uittestellen, tot dat kalmte en rust dáár, waar dezelve geschonden zijn, hersteld mogten wezen.

Doch dewijl het de Kamer anders begrepen heeft, en ik volgens het besluit van heden categorisch op de beide voorgestelde vragen moet antwoorden, nu kan althans op dit oogenblik mijn antwoord niet anders dan *ontkennend* zijn.

Wat de eerste vraag aanbelangt, zoo heeft toch in het algemeen en, afgetrokken van de tijdsomstandigheden, de ondervinding mij niet aangetoond de *noodzakelijkheid* van de wijziging der grondwet, en althans in de tegenwoordige oogenblikken raadt mij de voorzigtigheid aan het onwrikbaar vasthouden aan deze grondvesten van ons Staatsgebouw.

En wat de tweede en groote vraag aanbelangt, of de betrekking door de traktaten en door de grondwet tusschen de twee groote deelen des Rijks gevestigd, in vorm of aard behoort te worden veranderd? met andere woorden, of eene scheiding tusschen de twee deelen des Rijks behoort plaats te hebben? Al voedde ik dan als bijzonder Hollandsch ingezeten den vurigsten wensch tot zoodanige scheiding, dan nog kan en mag ik dezelve niet begeeren als Vertegenwoordiger der geheele Nederlandsche Natie, daar ik eene scheiding noodlottig vinde voor al de Zuidelijke gewesten in het algemeen en dezelve althans niet kan opdringen aan die gewesten, die begeeren met ons vereenigd te blijven. Trouwens als de mogendheden van Europa, die ons bij elkander hebben gevoegd, over eene eventuele scheiding hun oor-

deel hebben uitgebragt , en dat oordeel tot mijne kennis gekomen is , dan eerst kan ik over de scheiding in het algemeen , en over de voorwaarden van die scheiding in het bijzonder mijne meening uitbrengen. Maar tot dien tijd toe moet ik de beide voorgestelde vragen *ontken-*
nend beantwoorden.

VIII.

ADVIJS VANDEN HEER BARON M. P. D. VAN SYTZAMA.

EDEL MOGENDE HEEREN!

GEROEPEN eene stem te uiten over de vragen, die ons ter beantwoording zijn voorgesteld, zoo wensch ik die mijner ambtgenooten geluk, die in de gelegenheid schijnen te zijn geweest, om zich eene kennis van oorzaken en daden te verschaffen, noodig om zich daarop te kunnen verklaren.

Ik ben zoo gelukkig niet geweest, en wachte dus af dat de Regering, hetzij op mijn voorstel, hetzij *eigenmagtig*, opening doe van hetgeen noodig is te weten, om met kennis van zaken twee zoo belangrijke vraagpunten te beantwoorden.

Wanneer ik niet weet, waarom of hoe het denkbeeld eener afscheiding door eenige oproermakers is vooruitgesteld, kan ik mij niet uitlaten over de noodzakelijkheid van dezelve; wanneer, bij voorbeeld, dit eens door landverraders was voorgesteld, met oogmerk om België voor te bereiden tot deszelfs overgang tot Frankrijk — hoe zou ik dan *ja* kunnen zeggen op die vraag — al was zij mij overigens aannemelijk toegeschenen?

Wanneer ik niet weet waarom, hoe, en door wie

tegen het wettig gezag opstand is gemaakt, hoe kan ik mij dan uitlaten over de noodzakelijkheid van veranderingen in de grondwet, bij voorbeeld, wanneer die gevraagd, vooruitgezet, en verlangd werd door democraten, en als een eerste stap tot omverwerping van onzen monarchalen regeringsvorm; — hoe zal ik dan ook hierop *ja* kunnen zeggen, al scheen deze vraag mij overigens nog zoo aannemelijk.

Zoo lang het Gouvernement mij dus geene zoodanige officiële mededeelingen gelieft te doen, die mij op het standpunt kunnen plaatsen van waar ik deze allerbelangrijkste vragen zal kunnen overzien; — zoo lang storm en onweér op dat standpunt mij omringen, en ik niet die kalmte ondervinde, als welke ik meen te behoeven, om misschien over het politiek bestaan van mijn vaderland, over de vrijheid van deszelfs ingezetenen uitspraak te doen; — zoo lang ik niet weet of andere Europesche Mogendheden, met voorbijgang van bestaande traktaten, zullen kunnen en willen homologeren, hetgeen wij in de tegenwoordige orde van zaken zouden veranderd hebben; — tot zoo lang, Edel Mogende Heeren! laat ik *en* het Koninkrijk der Nederlanden *en* deszelfs grondwettelijke instellingen in hun geheel, *en* zal zoo wel tegen de eene als andere vraag stemmen.

IX.

DISCOURS DE M. LE BARON SURLET DE CHOKIER.

NOBLES ET PUISSANS SEIGNEURS,

LORSQUE la commission nommée par Son Altesse Royale, le Prince Héréditaire d'Orange, et assemblée à Bruxelles dans les premiers jours de Septembre pour émettre son opinion, non-seulement sur ce qui serait le plus convenable de faire pour ramener l'ordre, mais aussi pour maintenir par la suite la paix et la bonne harmonie entre toutes les parties du royaume, eut déclaré à l'unanimité, que le moyen le plus propre pour y parvenir était la séparation des intérêts des deux grandes divisions du royaume sous le sceptre de la Dynastie régnante, ce mot opéra sur les esprits un effet presque magique; il calma d'abord l'effervescence et fit naître dans tous les cœurs l'espoir d'un plus heureux avenir pour tous les Belges sans distinction.

Chacun fit alors ses plans et ses projets. Quant à moi, j'avoue ingénument, que je fus long-tems sans en faire aucun. Ma situation était celle d'un homme qui sort d'un rêve pénible, encore tant préoccupé de ce dont il a été fortement ému, et qui cherche à mettre de l'ordre dans ses idées; ajoutez à cela la conviction de mon incapacité à improviser des constitutions et

des plans généraux d'administration pour tout un royaume ; tout cela, dis-je, a paralysé mes facultés et pendant long-tems je me suis laissé aller à l'entraînement des circonstances et devancer par les événemens, qui, dans des tems comme ceux-ci, marchent vite et changent à chaque instant la situation des affaires ; ceci est un point important qu'il ne nous faut pas perdre de vue, et dont on ne paraît pas encore assez pénétré.

Revenant donc à la déclaration de la commission, elle établit, comme condition immuable, l'existence du royaume des Pays-Bas sous le sceptre de la Dynastie de la Maison de Nassau-Orange et la séparation des intérêts des deux grandes divisions du royaume ; ceci conduit naturellement aux questions suivantes :

Qu'est - ce qui demeurera uni ?

Qu'est - ce qui sera séparé ?

Je prie ici Vos Nobles Puissances de ne regarder ce que je m'en vais avoir l'honneur de leur dire que comme des idées jetées rapidement sur le papier, et qui seront peut-être propres à nous fixer sur quelques points principaux, car je n'ai pas la présomptueuse prétention de les donner, ni comme des conditions, ni comme le fruit de longues et sérieuses études. Nous avons été surpris par les événemens, ainsi mes idées doivent inmanquablement porter le caractère de cette surprise.

A la première question on peut, ce me semble, répondre : le royaume des Pays-Bas demeure dans les limites extérieures telles qu'elles ont été fixées par les traités, et divisé en provinces, conformément à l'article 1 de la loi fondamentale ; et sous le sceptre de la Dynastie régnante, conformément à l'article 12 de la même loi.

Rien n'est changé à la succession au trône. Les

revenus de la couronne et les fruits de la liste civile sont supportés par tout le royaume.

Rien n'est changé quant à la tutelle et à la régence.

La prérogative royale demeure la même jusqu'à la section septième où il sera peut-être nécessaire de faire quelques changemens relatifs au Conseil-d'État.

Ainsi, la direction des affaires étrangères ;

Le droit de déclarer la guerre, de faire la paix et de conclure des traités ;

La disposition des forces de terre et de mer, ainsi que la nomination des officiers ;

La direction des colonies, celle des finances en ce qui concerne les intérêts communs et généraux du royaume, battre monnaie, conférer la noblesse etc., demeurent les mêmes.

Le budget de l'état est commun pour tout le royaume en ce qui concerne les dépenses générales, savoir la dette publique et son amortissement, la solde de l'armée de terre et de mer, l'entretien des places fortes et leur construction, ainsi que celle des vaisseaux de guerre et des grands travaux maritimes.

Les lois de douanes, celles qui règlent les relations commerciales, tant intérieurement qu'avec l'étranger, celles qui protègent l'agriculture et les fabriques seraient communes à tout le royaume ; ainsi conformément à l'article 147 de la loi fondamentale il ne pourrait être mis aucune restriction à la libre importation, exportation et transit des marchandises et denrées dans toute l'étendue intérieure du royaume et des colonies.

La défense commune de l'état est et demeure confiée aux soins du Roi, et les deux grandes divisions du royaume devraient y concourir, chacune en raison de leur population et de leur revenu ; mais l'armée serait

composée de régimens appartenant à chacune de ses divisions; ainsi que les hommes, les officiers, jusqu'au grade de colonel inclusivement, ne pourraient être pris que parmi les individus, nés dans la partie du royaume à laquelle appartiennent les régimens dans lesquels ils servent.

Ceci n'est rien de nouveau et a eu lieu dans ce pays sous la domination Espagnole et Autrichienne et existe encore dans les états de la maison d'Autriche où il y a des régimens Bohêmes, Hongrois, Autrichiens, Italiens et Polonais. D'autres puissances offrent encore le même exemple, qu'il est inutile de vous citer, et sans que cela nuise en rien à la force matérielle de l'armée; il s'établit même une noble émulation qui tourne au profit de la classe publique; enfin les régimens Wallons n'étaient ni les moins courageux, ni les moins fidèles de l'armée Autrichienne; J'en appelle à l'histoire et à vos souvenirs et à ce qui se passe dans ce moment-ci.

Quant à l'organisation judiciaire et enfin à tout ce qui a rapport à l'administration de la justice, il semble qu'on pense différemment dans le nord et dans le midi; cela tient probablement aux mœurs et aux habitudes; ainsi sur ce point chaque division du royaume pourrait avoir sa législation particulière et supporter ses frais de justice. Il faudrait donc faire un changement à l'art. 163 de la loi fondamentale, comme aussi à l'art. 175; car, dans cette hypothèse, il faudrait pour chaque division du royaume une cour de cassation, et alors la haute cour deviendrait inutile, mais pourrait être remplacée par la 1ère Chambre des États-Généraux, lorsqu'il s'agirait de juger les fonctionnaires publics compris dans la catégorie de ceux désignés par l'art. 177, et qui se seraient rendu coupables de quelque délit dans l'exercice de

leurs fonctions; et en effet les délits politiques doivent, ce me semble, être jugés par un corps politique, et non par un corps judiciaire; au reste ceci n'est qu'une idée susceptible de plus grands développemens.

Il y a aussi divergence d'opinion sur deux points fort délicats: l'instruction publique et le culte; eh bien, adorons Dieu, chacun à notre manière, et instruisons nos enfans ainsi que nous le jugeons le plus convenable. Renonçons à tout esprit de prosélytisme et pénétrons-nous bien de cet esprit de charité qui est le plus doux comme le plus fort lien des sociétés humaines. Que les frais du culte et de l'instruction publique demeurent donc à la charge de chaque division du royaume, nous éviterons par là un point de contact qui, pendant longtemps encore, sera un sujet de division et d'irritation qu'il nous faut soigneusement éloigner.

Quant à la direction des eaux, ponts et chaussées, il est nécessaire qu'il y ait dans cette branche d'administration séparation d'intérêt entre les deux parties du royaume, et que la direction des travaux et les frais qu'ils nécessitent deviennent des charges et des attributions provinciales, sauf les exceptions dont j'ai parlé plus haut.

Enfin, pour faire cesser tout sujet de plaintes qui depuis des siècles a constamment été le même, tant sous la domination des Ducs de Bourgogne que sous celle de l'Espagne, de l'Autriche et de la France, il est nécessaire que les fonctionnaires publics et tous les employés civils et militaires soient pris exclusivement parmi les habitans de la partie du royaume dans laquelle ils sont employés; sans cette clause je crains bien, que jamais on ne parviendra à ramener le calme et la tranquillité, et qui peut en effet se refuser à une pareille condition? Ne repose-t-elle pas sur les prin-

D

cipes de la plus rigoureuse justice, n'est-ce pas le *ouïque nam* dans sa véritable application pour un chacun ? Qui pourrait donc avoir le droit de s'en plaindre ?

Ainsi un seul ministre des finances dirigerait les finances communes de l'État.

Un seul ministre de la guerre dirigerait l'armée, ainsi qu'un seul ministre de la marine aurait dans ses attributions la direction des colonies et des forces maritimes.

Le ministère des relations extérieures demeure aussi en commun pour tout le royaume; mais il serait nécessaire d'avoir deux ministères de l'intérieur, dans les attributions desquelles seraient comprises diverses branches d'administration publique.

Voilà en gros les points principaux qui m'ont le plus frappé; mais que de lacunes encore, et que de difficultés surgiront quand on sera à l'œuvre, si jamais on l'entreprend !

Au reste, quelque difficile, quelque hardie que soit cette grande entreprise, si elle est notre seule planche de salut, devons-nous pour cela la repousser ? Si elle est le seul moyen de ramener la paix dans le royaume, de conserver sa force et son unité, ne devons-nous pas de part et d'autre y apporter le tribut de nos lumières et de notre bonne volonté ; cette dernière condition est surtout indispensable, sans elle pas de salut pour nous, et qui peut prévoir et calculer les suites et les conséquences de tout ceci !

Le chef de l'État invoque notre sagesse, tout notre calme, toute notre fermeté : nous devons donc nous interdire tous reproches, toute récrimination ; le passé n'est plus en notre pouvoir ; il nous faut remédier au présent et faire tous nos efforts pour assurer à tous un plus heureux avenir, et que, quel que soit le sort que nous réserve la Divine Providence, soit unis,

soit séparés, nous puissions conserver les uns envers les autres, les sentimens d'estime réciproque auxquels nous avons tous des droits.

Je voterai affirmativement sur les deux questions.-

X.

ADVIJS VAN DEN HEER VAN FOREEST.

EDDEL MOGENDE HEEREN!

Bij het bepaald en zorgvuldig overwegen der twee vragen, waarop Zijne Majesteit verlangd heeft het gevoelen der Vertegenwoordigers van het Nederlandsche Volk te vernemen, heb ik mij voor den geest gesteld, dat dezelve mij ter beantwoording werden voorgelegd, bij het eindigen onzer laatste gewone zitting.

Toen, voorzeker, nadat alle de zoogenaamde grieven, in het breede waren toegelicht en bestreden, zonder dat eene enkele van die duizenden petitionarissen zijne stem voor de afscheiding der twee groote afdeelingen van het Rijk had doen hooren, zoude mijn antwoord gereed en eenvoudig zijn geweest.

Ik zoude destijds op de eerste vraag als mijn gevoelen hebben opgegeven, dat de ondervinding eenige artikelen en bepalingen der grondwet had doen kennen, waarvan de wijziging nuttig konde zijn, wanneer men te eeniger tijd tot eene herziening der grondwet mogt besluiten, doch dat ik zoodanige herziening volstrekt niet noodzakelijk achtte:

En op de tweede vraag, waarvan de voorstelling toen naauwelijks denkbaar was, zoude ik hebben geantwoord, dat, naar mijn inzien, met het behoud der grondwet

en zonder hare vernietiging, geene verandering kon worden daargesteld in den vorm of aard der betrekkingen tusschen de twee groote afdeelingen van het Koninkrijk gevestigd, of liever, dat het met den geest der grondwet onbestaanbaar zoude zijn, onderscheidingen invoeren tusschen gewesten welke zij innig moest trachten te vereenigen.

Ik heb mij al verder voor den geest gebragt, hetgeen sedert onze laatste gewone Vergadering is voorgevallen, en mij afgevraagd, of, door het gebeurde, mijn gevoelen kon en moest worden gewijzigd.

Indien de ondervinding op den 1sten Junij 1830, niet had aangetoond de noodzakelijkheid om de nationale instellingen te wijzigen: indien toen de betrekkingen der gewesten, zonder vernietiging der grondwet, niet konden worden veranderd, zal zulks thans het geval evenmin zijn, ten ware er sedert dien tijd, nieuwe ondervinding mogt zijn verkregen.

En waarin zou dan die ondervinding bestaan? Er is te Brussel en elders een oproer uitgebarsten: het gezag van den Koning is miskend: Z. M. zelve, Hoogstdeszelfs Doorluchtige Zonen, de nationale vlag, zijn schandelijk gehoond: aan de legers van den Staat is den toegang eerst geweigerd, en naderhand op de treurigste en moorddadigste wijze betwist: doch wij kennen dat oproer slechts uit resultaten, en niet dan bij gissing, in oorsprong, in bedoeling, in aanleggers, ja zelfs in degenen die er deel aan hebben genomen.

En zal dan dat oproer de ondervinding daarstellen, die de nuttigheid heeft aangetoond om onze grondwet te wijzigen?

Wat mij betreft, met betrekking tot de voorgestelde vragen, heeft dat oproer op mijn reeds uitgedrukt gevoelen den navolgenden invloed:

Ik blijf niet alleen de eerste vraag, naar mijne wijze van zien, ontkennend beantwoorden, maar ik vermeen zelfs, dat het thans na het gebeurde niet *nuttig*, hoe veel te minder *noodzakelijk* zoude zijn, om eenige, anders misschien wenschelijke, veranderingen in de grondwet daartestellen.

Ik blijf van gevoelen dat mijn eed van de grondwet te zullen onderhouden en handhaven, van bij geene gelegenheid, en onder geen voorwendsel hoe ook genaamd, daarvan te zullen afwijken, mij verbiedt eenig gehoor te geven aan eene kreet voor afscheiding, welke, voor het eerst, te midden van een oproer is aangeheven, en waartegen zich de stem doet hooren van eene menigte trouwe en nijvere Nederlanders; die in de Staten-Generaal ook hunne grondwettige Vertegenwoordigers behooren te vinden.

Ik zal dus voor een ontkennend antwoord op de beide vragen stemmen.

XI.

ADVIJS VAN DEN HEER HOFSTEDE.

(De Heer Hofstede heeft mij zijn advijs niet toegezonden. Hij had in Comité-Generaal zeer in het breede betoogd dat de ondervinding hem de noodzakelijkheid van eenige wijziging in de grondwet niet geleerd had, en dat hij derhalve, zoo als ook om andere redenen, de tweede vraag insgelijks ontkennend zoude beantwoorden.)

XII.

OPINION DE M. L. C. LUZAC.

NOBLES ET PUISSANS SEIGNEURS,

Vous connaissez déjà, par le peu de paroles que j'eus l'honneur de vous adresser (le 21 de ce mois) lors de la discussion sur notre réponse au discours du trône, quelle est la conclusion générale, que ma conviction intime me dicte dans les circonstances difficiles où nous nous trouvons.

Il ne vous paraîtra donc pas étranger que, fixant mon attention spéciale sur la deuxième question, corollaire de la première, et qui, à mon avis, dominera toutes nos discussions futures, je suis fort éloigné de répondre affirmativement à la première si l'on exige de ma part une réponse expresse et catégorique sur elle seule. — Non parce que les institutions nationales pour le royaume, la loi fondamentale, me paraisse si bonne, si parfaite, que des changemens, des améliorations, ne puissent être désirés et utiles, mais parce que, partant alors de la supposition, que le royaume restera composé tel qu'il est, toutes les améliorations ou changemens demandés ou introduits, de la manière présente, par l'article 229 de la loi fondamentale, ne sauraient aboutir qu'à rendre notre charte un instrument facile, par le

moyen duquel cette partie du royaume qui aura obtenu ces améliorations d'après ses vœux et dans son esprit, à la suite des événemens les plus anticonstitutionnels possibles, dominera cette autre partie des Pays-Bas, à qui l'usage de pareils moyens pour arriver à l'accomplissement de ses désirs, restera, j'espère, éternellement inconnu. Si donc besoin est de répondre catégoriquement à la *première* question, sans la combiner avec la seconde, je réponds « que l'expérience prouve le nécessité de ne » pas modifier *dans les circonstances où nous nous trouvons*, » nos institutions nationales.»

Quant à la *seconde*, je réponds: « que les relations » établies par les traités et la loi fondamentale entre » les deux grandes divisions du royaume, doivent dans » l'intérêt commun, changer, non seulement de forme » et de nature, mais que le seul et unique moyen » de salut pour tous, est dans *une séparation pleine*, » *entière et définitive* des deux parties du royaume.»

Si l'on m'eut présenté le choix entre ces idées, il y a deux ans, même encore à la fin de la session qui fut close au mois de Mai dernier, tout en conservant les principales raisons qui fondent ma conviction à cette heure, j'aurais encore balancé, espérant pouvoir arriver avec vous à cette heureuse fusion des peuples Belge et Batave, qui fut long-tems mon utopie, à laquelle j'ai voulu coopérer de tous mes faibles moyens; dont non seulement je désespère aujourd'hui, mais que les derniers événemens m'ont prouvé, au-dessus de toute évidence, être d'une impossibilité absolue.

Je déclare donc hautement, que j'appelle de tous mes vœux, et que je désire travailler, pour autant que j'en ais la mission, à la séparation des deux parties du royaume, non encore parce que je me dissimule les difficultés, les dangers même de ce divorce, mais parce qu'il y a,

entre les deux époux, une incompatibilité d'humeur absolue, parce qu'il y a pour eux impossibilité de vivre ensemble en paix dans un seul et même ménage, sous les mêmes lois, sous la même direction, sous le même partage de puissance et de pouvoirs.

Des hommes sages et réfléchis l'ont senti dès la première nouvelle de notre réunion; ils ont prédit la marche des événemens, et ce n'est que cette disposition de l'esprit humain qui nous fait à peu près croire vrai et certain ce que nous espérons fortement, qui a ébloui notre entendement, qui a caché à notre vue le précipice qui fut creusé sous nos pas.

Pour bien examiner la question avec vous, souffrez, Nobles et Puissans Seigneurs, que je porte mes regards pour un instant dix-sept années en arrière, et que je vous rappelle, que lors de la grande croisade Européenne contre la tyrannie de Napoléon, tous les peuples furent appelés par l'Empereur Alexandre par sa proclamation publiée à Varsovie en date du $\frac{19}{22}$ février 1813 (1) à prendre les armes contre l'ennemi commun, à reconquérir leur indépendance nationale, à se reconstituer en corps de nation.

Il appela nominativement les Hollandais et les Belges, et fut entendu des premiers: ils se levèrent, prirent les armes avec enthousiasme, se joignirent aux libérateurs de l'Europe, firent trembler ceux qui, dans ces jours de deuil et de douleur, appesantirent sur eux le joug impérial, et, vrais souverains de leur patrie délivrée, ils rappelèrent, par un mouvement spontané, le Prince d'Orange, jadis leur concitoyen, d'une terre étrangère, et lui mirent en main le sceptre de la souveraineté.

(1) H. Bosscha, *Geschiedenis der Staatsomwenteling in de Nederlanden*, I. Deel, p. 44 der Aanteek. en Bijlagen.

Les Belges attelés, pendant une vingtaine d'années, au char victorieux de la France, ne suivirent pas ce bel exemple. Je ne le leur reproche pas : pendant des siècles, tantôt provinces Espagnoles, tantôt Autrichiennes, dernièrement départemens Français, ils ne pouvaient guère trouver au milieu d'eux ce centre d'opérations, cette unanimité de vues et d'action, qui seul rend possible de pareils glorieux événemens. D'ailleurs, composés de plusieurs petits états séparés, il était difficile d'attendre de leur part cet élan, cette réunion d'intentions qui nous fit agir avec un si heureux succès.

Ils furent donc envahis ; conquis par les armées alliées, et lorsque par le traité de Londres, en date du 20 Juin 1814, la Belgique fut réunie, ajoutée, (le terme m'est indifférent) aux provinces que nous avons coutume d'appeler septentrionales, déjà constituées en état indépendant, leurs vaillans fils combattaient dans les rangs des vainqueurs.

Cette réunion fut décidée, sans le consentement, ni de la Hollande, ni de la Belgique ; elle fut faite en faveur du prétendu repos de l'Europe. Le nouvel état devait servir de boulevard contre la France ; mille chimères furent proclamées en défense de cette belle décision des diplomates réunis à Londres.

Je crois que l'expérience des dernières années les aura déjà détrompés et fait sentir que de pareilles réunions et accolemens de provinces peuvent se faire sous le régime d'un Gouvernement absolu, et lorsqu'on a les moyens de réprimer, d'un manière prompt et arbitraire, les plaintes quelquefois inconsidérées et vives des peuples réunis ; comme le prouvent les agrandissemens successifs de la France, sous ses Rois absolus : Mais que, vouloir opérer de pareilles fusions entières et intimes entre deux peuples, jaloux de leurs droits, et inégaux en

forces, sous un régime d'une libre discussion, d'une presse sans censure, et d'une représentation nationale *également partagée*, est une chimère, dont on cherchera jusqu'ici, mais en vain, un exemple dans les annales de l'Europe.

D'après l'article 1 du traité de Londres, les bases de la constitution que nous avons adoptée, durent servir de principes à la loi fondamentale, qui devait régler les intérêts du nouveau royaume, les devoirs du peuple envers le Souverain et ceux du Souverain envers le peuple.

Cette réunion déplut en général aux deux parties; les provinces septentrionales y virent l'asservissement de leur commerce, la perte de leur nationalité véritable, et autres dangers: ils se rappelèrent encore la fameuse maxime d'un de leur plus grands hommes d'état, qui leur avait appris comme article de foi politique « que » nous devons tâcher d'être amis avec la France, mais » éviter de devenir leurs voisins directs. » Les provinces méridionales avaient d'autres sujets de crainte, d'autres raisons d'antipathie, d'autres scrupules, qui furent amplement exposés au congrès de Vienne, dans le fameux mémoire qu'une partie du clergé Belge lui adressa le 8 Octobre 1814, et que tout homme qui veut jamais bien connaître les affaires de ce pays doit non seulement parcourir, mais méditer et étudier à fond.

Il n'y avait donc que la Dynastie de Nassau, qui put se rejouer d'une réunion, laquelle étendit d'une manière si honorable, le cercle dans lequel la libéralité de ses principes et de ses sentimens pouvait s'étendre et s'élargir.

Pour nous accoutumer tous à l'idée de cette malheureuse réunion, on publia alors plusieurs brochures sémi-officielles, et j'ose affirmer que les habitans des provinces

septentrionales s'y soumirent enfin, par amour, par respect pour le Roi qu'ils s'étaient donné, par un sentiment de satisfaction et d'orgueil national, en voyant rehausser l'éclat d'une Dynastie qui leur était si chère, qui leur devait la Souveraineté de leur ancienne patrie.

A peine liés ensemble par les dispositions expresses du Congrès de Vienne, une commission composée de Belges et de Septentrionaux fut créée par le Roi, pour réviser la loi fondamentale qui nous régissait déjà, et l'adapter aux besoins du nouveau royaume.

Elle fut changée et présentée au mois de Juin 1815 à l'acceptation de la Belgique : 1603 notables furent appelés pour la sanctionner par leurs votes.

Je ne vous importunerai pas, Nobles et Puissans Seigneurs, par la lecture de quelques passages des illibérales et singulières brochures qui inondèrent alors la Belgique, écrites pour insinuer à tous ses habitans que cette loi fondamentale ne pouvait et ne devait jamais être acceptée par eux; qu'elle était contraire, subversive de leur religion : — je ne vous lirai que la petite feuille volante signée *Forgeur*, Vicaire-Général, et adressée aux Notables à Malines, pour vous mettre en état de juger de l'esprit de cette époque.

A Messieurs les Notables du Diocèse de Malines, choisis pour voter le rejet ou l'acceptation de la nouvelle constitution.

MESSIEURS!

D'après l'instruction pastorale de Mgr. l'Évêque de Gand, et surtout d'après les autorités des Souverains Pontifes, Pie VI et Pie VII, qu'allègue ce respectable Prélat, il doit vous conster que le projet de la nouvelle

constitution contient des articles tout-à-fait contraires à notre Ste Religion , et que , par conséquent , il ne peut être accepté par aucun bon catholique. Il est donc de notre devoir de vous obliger (et malheur à nous , si nous ne nous en acquittions pas , comme aussi malheur à vous , si vous ne nous regardiez pas pour les organes de la Religion Catholique , qui vous presse d'émettre votre vœu pour sa conservation) ; il est donc , disons-nous , de notre devoir de vous obliger , comme nous vous obligeons par les présentes , de rejeter ce projet *purement et simplement*. C'est ce que la bonté de S. M. Notre Roi vous permet de faire , en vous choisissant pour voter le rejet ou l'acceptation dudit projet , et en assurant à l'Église Catholique son état et ses libertés.

Nous avons l'honneur d'être avec une parfaite considération.

Malines, le 7 Août 1815.

FORGEUR, Vicaire-Général.

Par Mandement ,

J. B. VAN VRECKEM, Secrétaire.

Mgr. l'Évêque de Tournai a fait la même défense à MM. les Notables de son Diocèse.

Le résultat de ces conseils fut décisif : de 1603 notables , seulement 527 acceptèrent la loi fondamentale , et dans ce nombre il faudra encore compter tous ceux qui déjà étaient employés ou fonctionnaires publics et ceux qui avaient l'espoir de le devenir , 280 ne votèrent pas et 796 le rejetèrent en termes exprès.

Les États-Généraux des provinces septentrionales convoqués en nombre double , avaient accepté à l'unanimité la nouvelle charte , et réunissant leurs suffrages à ceux des acceptans du midi , on se crut en droit de la dé-

clarer obligatoire pour tout le royaume, par la proclamation du Roi en date du 28 Août 1815.

Je n'examinerai pas la question de la justice de cette décision, du droit qu'on avait de la prendre, parce que cette question me paraît oiseuse après quinze années d'existence de cette loi fondamentale, après que tous les fonctionnaires et magistrats la connaissant l'ont jurée, après que la Belgique, par ses pétitions, a déclaré la vouloir, ne vouloir qu'elle. Cette question est surtout oiseuse après que le clergé même, renonçant à son opposition primitive, agissant en sens inverse de ses injonctions précédentes, oubliant les ordres de ses chefs, ou en ayant reçu momentanément de contraires, s'est mis en 1829 et 1830 à la tête de ceux qui en réclamaient l'entière exécution.

A peine était-elle mise en vigueur, que nous sentîmes les désastreux effets d'une réunion, dont les deux parties avaient des intérêts si différens, des cultes si divers, des mœurs, des coutumes opposées, un orgueil national, et des souvenirs de gloire si peu en harmonie les uns avec les autres. Le Gouvernement de son côté, sentit combien les forces physiques et morales de ses nouveaux enfans étaient grandes, combien l'héritage qui leur appartient est beau, combien leur industrie est intéressante, et il tâcha de toutes manières de les gagner, de leur complaire, même en sacrifiant quelquefois les plus chers intérêts, les affections des provinces du Nord, en heurtant violemment leurs préjugés, en bouleversant les fondemens de leur croyance commerciale, les principes de leur ancienne administration.

Je n'entreprendrai pas, Nobles et Puissans Seigneurs, de parcourir avec vous toute l'histoire parlementaire des quinze dernières années, ni d'énumérer toutes les mesures législatives qui furent prises pendant cette

époque en opposition avec les vrais intérêts des provinces du Nord, parce que, de l'autre côté, on voudra me répondre par une liste également longue de mesures par lesquelles on prétendra que les intérêts du midi ont été négligés ou froissés.

Cet examen ne peut jamais produire une conviction entière chez aucun de nous, mais il suffit pour appuyer la thèse de mon discours, c'est-à-dire, *que notre union est impossible*, du fait patent, que, tour à tour, les deux grandes divisions du royaume se sont amèrement plaints, et qu'aucune grande mesure, aucune question législative de quelque importance n'a presque jamais pu être résolue à la satisfaction commune.

Mais, me répondra-t-on peut être, cette diversité d'opinions, cette désharmonie n'est pas le résultat obligé et nécessaire de l'union, mais uniquement de la manière peu sage, peu équitable dont les bases ont été posées; de la manière peu franche avec laquelle on a suivi la loi fondamentale, et par laquelle on en a interprété l'esprit et les paroles! en un mot, la faute en est au Gouvernement seul; s'il avait suivi une autre voie, la crise dans laquelle nous nous trouvons n'aurait pas eu lieu.

J'avoue, Nobles et Puissans Seigneurs, que le Gouvernement est tombé quelquefois dans de grandes erreurs, qu'il n'a pas toujours rempli les vœux des hommes sages et prudents, et qu'une marche différente de celle qu'il a souvent suivie eut été désirable, mais la vraie source du mal ne gît pas, à mon avis, dans ces fautes, dans ces erreurs: la crise dans laquelle nous nous trouvons devait toujours avoir lieu, et se renouvelera, même si l'on parvient à calmer l'effervescence générale, et si nous restons réunis, dans des circonstances peut-être encore plus fâcheuses pour le Roi, et pour notre Patrie.

Le mal gît tout entier, pardonnez, Nobles et Puissans Seigneurs, les accens un peu durs peut-être de ma franchise, et veuillez la croire le résultat d'une conviction intime que nul motif blâmable ne guide; le mal gît dans l'impossibilité de gouverner les provinces méridionales, dans leur état actuel, sous l'empire d'une constitution comme la nôtre, basée sur les principes modernes de publicité de discussions, de liberté de conscience, d'égale protection de cultes et de liberté de la presse.

Cette impossibilité ne se trouve pas dans les sommités de la société, ni dans la classe des industriels. Je veux les croire suffisamment éclairées pour bien sentir et comprendre les principes sur lesquels les Gouvernemens modernes doivent être fondés, et que la suprématie du pouvoir civil dans les affaires politiques de l'état, n'est pas une chimère; mais cette impossibilité résulte de l'état intellectuel des masses, de la situation dans laquelle se trouvent encore peut-être les trois quarts de la population, ce qu'on appelle le peuple.

Il n'a aucune idée, certes aucune juste ni bonne idée de ces principes, ils ne sont pas entrés dans ses mœurs, et ceux avec qui cette majorité de la population est en contact immédiat et forcé, à toutes les grandes et solennelles époques de la vie, ne sont guère franchement désireux de les leur enseigner: que dis-je? malheureusement ils prétendent trop souvent que les devoirs de leur ministère les obligent d'enseigner et de suivre des principes diamétralement opposés.

Il est inutile de discuter long-tems sur cette question: les actes qui le prouvent sont là, les déclarations existent, et s'il est vrai que l'autorité dont elles émanent ne se trompe jamais, et ne peut jamais changer de principes, il sera bien certain, et au dessus de

E

tout doute, que ce qu'elle condamna en termes exprès dans les années 1814 et 1815, ne sera pas enjoint, loué ni enseigné, comme bon et vrai en 1830. — Or, aussi long-tems que les masses, la très-grande majorité en Belgique ou dans quelque contrée du monde que ce soit, sera soumise et en contact obligé avec ceux qui sont et furent de tous tems opposés aux idées et institutions libérales, qui les poursuivent de leurs éloquentes anathèmes, les déclarant anti-sociales, des preuves d'une guerre flagrante et manifeste contre Dieu et Sa loi, aussi long-tems il sera impossible de régner d'après ces principes, de constituer la société sur ces bases, et ce d'autant plus que cette soumission vous empêchera de les faire éclore et germer; que même l'usage qu'on en fait ne tourne que trop souvent contre vos intentions les plus libérales, les plus bienveillantes, et les détruit entièrement.

Pour vous le prouver, Nobles et Puissans Seigneurs, je ne vous citerai que la liberté de la presse, la libre circulation des journaux et ouvrages périodiques! — Vous m'avouerez que dans tout Gouvernement moderne, libre et représentatif, cette liberté est considérée comme une condition, une nécessité de son existence: eh bien! quels bons effets cette liberté de la presse pourra-t-elle opérer dans un pays, où ceux qui sont en contact immédiat et journalier avec le peuple, avec la masse non éclairée, ont les moyens en main de paralyser, avec les mauvais, aussi les bons effets de cette liberté, en défendant de lire ce qui leur aura déplu, et ce qui peut-être instruirait la nation.

Je suis loin de condamner aucune croyance, je veux les respecter toutes, et vous prie donc de ne pas expliquer mes paroles dans un sens hostile à aucune conscience; jaloux du libre examen qui m'appartient, je ne le contesterai certes à personne, mais le tems est venu

de nous parler avec une entière franchise, et, m'inclinant devant les opinions religieuses de tous, j'ose pourtant demander qu'on veuille être conséquent, et reconnaître que là où des hommes pensent avoir le droit, et même se croient obligés de guider les opinions de leurs concitoyens en toutes choses, que là où, si non les personnes éclairées, certes la masse obéit et se soumet à cette prétention à mes yeux exorbitante, là aussi les bons effets de cette liberté de la presse doivent être à peu près nuls. — Au contraire, qu'elle n'y sert que trop souvent qu'à détruire les germes des opinions libérales et indépendantes qui pourraient se former; parce que ceux qui exercent cette censure active et vigilante, se servent de cette liberté même pour propager leurs opinions trop rigides, pour les inculquer par cette voie facile et journalière là où leurs bouches et leurs conseils ne sauraient se faire entendre.

L'expérience est encore faite pour prouver la vérité de ces observations, et l'abus qu'on a fait de la presse, pour instiller même gratis des doctrines que j'appelle d'obscurantisme, dans nos provinces du nord, où elles étaient presque oubliées depuis trois siècles, est si patent, que je ne vous fatiguerai pas par un fastidieux amas de preuves. Si toutefois on pouvait encore douter de ces faits, ou qu'on voulût les nier, j'en étalerais volontiers devant vous l'inconcevable nomenclature.

Je crois et soutiens que les derniers événemens à Bruxelles servent à l'appui de ces raisonnemens et prouvent combien on y est encore peu fait pour jouir de cette précieuse liberté; puisque le premier acte de la soi-disante explosion populaire a été de briser, de détruire les presses d'un journal qui avait attaqué les publicistes, dits de l'opposition.

Mais nous serons bientôt d'accord, je crois, que ce

n'est pas une vile et ignorante populace à qui l'idée de ruiner cet établissement est venue, mais que d'autres provocateurs cachés dans l'ombre, ont désigné la victime, en trouvant des mains assez perverses pour exécuter leurs infernaux décrets, et je vous demande, si une population où la contradiction entraîne après elle des suites si terribles est en droit de jouir de cette liberté?

Depuis la découverte, faite par le coryphée d'un certain parti, que tous ceux qui n'écrivent pas avec une sottise et lâche virulence contre tous les actes du Gouvernement sont des ministériels, qu'on peut et doit même honnir, baffouer et mettre au ban de la nation; depuis que cette illibérale sentence est passée dans la croyance du peuple, personne ne pourra jamais élever une voix vraiment indépendante dans ces malheureuses contrées; car, Messieurs, on peut être courageux à la vue de quelque danger, on peut être d'un caractère ferme contre des attaques personnelles, contre les plus virulentes injures de la presse, mais nulle indépendance ne saurait être exigée, ni maintenue, sous les torches incendiaires ou le poignard d'un assassin!

Comment encore, Nobles et Puissans Seigneurs, pourrions-nous dans la suite émettre ou attendre des votes libres et consciencieux dans un pays, où l'homme qui doit être le plus exempt de toute crainte, et le plus franc, n'est pas sûr de rester un jour paisiblement assis au coin de son foyer domestique dès qu'il aura, par la manifestation de son opinion, déplu à quelque parti assez bas, assez lâche, pour stipendier une horde de pillards et de brigands? — Qui pourra voter librement dans des provinces où les masses s'arrogent le droit de contrôler non seulement les opinions émises, mais d'en tirer une vengeance affreuse, selon leur bon plaisir? L'incendie et le pillage des propriétés d'un des

membres de la représentation nationale, qui n'a échappé qu'avec peine aux brutalités du peuple est une tache indélébile pour la ville qui le vit allumer, et prouve certes qu'elle n'a pas la plus légère notion du respect que, dans un gouvernement représentatif, on doit aux votes publiquement émis : c'est une preuve qu'on y ignore absolument que nous votons ici sans mandat, d'après le cri de notre conscience, dont nous ne devons compte qu'à Dieu seul ! —

Avec des dispositions pareilles, avec de tels mœurs, il est de toute impossibilité de maintenir et de vivre selon la loi fondamentale, et la génération qui a trempé dans ces déplorables excès et qui ne les verra pas châtiés selon toute la rigueur des lois, devra s'éteindre et faire place à une autre avant que les principes constitutionnels modernes puissent prendre racine sur le théâtre où ces scènes lugubres ont été jouées.

Je me demande d'ailleurs, Messieurs, comment rétablirions-nous le régime constitutionnel, c'est-à-dire, celui de l'ordre et de la loi, là où on a méconnu toutes les lois, là où les mots d'opposition, de rébellion, de révolte, conjuration, sont, hélas ! devenus synonymes ; où la quantité de ceux, qui, d'après les termes du Code Pénal de tout peuple civilisé, se sont rendu coupables des plus grands crimes, est si énorme, qu'il faudra renoncer à l'idée de faire bonne et due justice, de punir tous les coupables.

J'avoue, Nobles et Puissans Seigneurs, que je me perds en conjectures sur la marche que le Gouvernement devrait suivre, et comment il pourrait jamais se maintenir sans déployer des forces militaires si considérables, quelles seront une charge presque intolérable pour la nation, contre une population, pour qui insurrection est effectivement devenu le plus saint des devoirs,

et devant qui toutes les autorités, tant civiles que militaires, ont dû baisser le front.

Nous avons vu, dès l'établissement de notre forme présente de Gouvernement, une opposition surgir dans cette Chambre, et des voix éloquents et franches des deux parties du royaume ont combattu l'administration, quelquefois avec une grande acerbité.

La nation ne s'en est nullement effrayée : j'ose même dire que dans les provinces septentrionales où la franchise républicaine n'est pas encore oubliée, ni étouffée par ces formes oratoires, qui expriment le bien et la louange en cachant le mal et le mensonge, ces attaques loyales ont été fortement applaudies.

Lorsque cette opposition est pour ainsi dire sortie de cette chambre, et a envahi une partie de la nation, se manifestant, pendant la session de 1828 à 1829 par de nombreuses pétitions, encore a-t-on pu la concilier avec les formes constitutionnelles, et ne pas trop s'en effaroucher ; mais lorsque, dans la dernière session, le renouvellement des pétitions a prouvé ce que certains meneurs osent entreprendre, et avec quelle hardiesse ils mettent en pratique : » que tous les moyens sont bons et légitimes par la fin qu'ils se proposent«, alors on a dû fortement douter de la paix et de la possibilité de maintenir la constitution et de conserver les liens qui unissent les provinces.

Mais à cette heure, que, de degrés en degrés, de malheurs en malheurs, nous sommes arrivés au point de voir des milliers de pétitionnaires l'arme au bras, dicter insolemment leur volonté souveraine, désertier l'héritier du trône, dans sa mission de paix et de clémence, et qu'il faudra choisir entre une soumission honteuse à leurs demandes, ou une guerre civile, à cette heure, je dois considérer le pacte comme rompu, et déclarer

avec douleur, une grande partie de ce beau royaume incapable de comprendre le règne de la loi, incapable de vivre sous ce régime, incapable de rester réuni à cette partie de la nation qui est assez dégénérée (nous aimons à le reconnaître), pour préférer l'ordre à l'anarchie, les raisonnemens francs et loyaux à la force brutale et au renversement de l'ordre légal.

Je sais que plusieurs d'entre vous, Nobles et Puissans Seigneurs, (et ici je m'adresse surtout à mes honorables collègues du nord) quoique désirant avec moi la séparation, dont il s'agit, n'osent y donner leur voix, eu égard aux difficultés que cette décision leur paraît présenter, aux dangers même inévitables qu'ils y entrevoient. — Je vous prie de croire que je les sens avec vous, que je ne me les dissimule nullement, mais je vous engage à vouloir, pour quelques instans, vous représenter les résultats, les conséquences d'une décision contraire !

Si, pour le malheur de l'auguste Dynastie qui nous régit, pour notre malheur commun, cette malencontreuse décision des diplomates de Londres, doit être maintenue, et la réunion, quant au fond, continuer encore, qu'arrivera-t-il ? — La paix, l'ordre et la tranquillité devront être rétablis, ou par la force et la violence, ou par des voies de douceur, par des négociations amicales !

Dans le premier cas, il y aura, comme malheureusement il n'y en a déjà que trop, carnage et dévastation : nombre de victimes seront faites, les échaffauds devront être dressés, peut être des commissions militaires établies ! — Et bien, Messieurs ! je vous le demande, ces moyens de terreur, que je veux avouer être légitimes, tout en soumettant le peuple, changeront-ils les dispositions de son esprit ; engageront-ils leurs cœurs et leurs sentimens en faveur du Gouvernement, n'établiront-ils pas chez eux en permanence, la vengeance et la rage ?

Ne nous y trompons pas, Messieurs, les cocardes de toutes les couleurs, ne croîtront-elles pas avec une force redoublée sous les couleurs Néerlandaises, imposées par la seule persuasion des armes ?

Domptées par la force, il faudra appesantir une main de fer sur ces provinces, et empêcher l'hydre de la rébellion de relever sa tête altière, en déployant toujours un grand appareil militaire, une rigueur, une sévérité, qui n'entre pas dans le caractère de nos Gouvernans.

Cet état de choses entraînera des dépenses incalculables, sera une charge intolérable pour le trésor, nous préparera des déficits dont personne ne peut calculer la profondeur, et sur qui toutes ces déplorables dépenses devront-elles retomber ? En majeure partie, sur ceux qui n'en sont nullement les causes, sur ces provinces qui sont resté fidèles.

Si vous pensez peut-être à les porter toutes à la charge de celles qui en sont les causes immédiates, réfléchissez à l'augmentation des impôts que vous devrez ordonner et jugez si encore là ne se trouveront pas les germes d'une révolution future ?

Et comment réunirons-nous les fonds nécessaires pour notre armée d'occupation ? par des impôts nouveaux, votés dans cette Chambre par 55 Belges et 55 députés du nord ? et comment nous nous entendrons-nous jamais sur ces impôts et leurs bases, depuis que le sacrifice de la mouture, consenti par le nord contre sa conviction intime, et qui en 1828 devait apaiser la Belgique entière, a été payé par des vœux et des votes pour l'impôt sur le café ? ou faudra-t-il peut-être, pour combler nos déficits, d'après les idées et les vœux de quelques-uns de nos collègues, consignés dans les procès-verbaux des sections, sur la dernière loi, imposer les tabacs étrangers, le thé et toutes les autres denrées coloniales ? ou fau-

dra-t-il inventer d'autres mesures oppressives des moyens d'existence d'un peuple commerçant?

Et combien de tems faudra-t-il maintenir cet état de compression ? veuillez je vous en prie, me le dire ? qui de nous osera en fixer le terme ? qui osera nous assurer quand cette main lourde et forte pourra être retirée ? Nos baïonnettes et nos sabres seront-ils enfin plus éloquens et plus persuasifs que l'indépendance nationale, et la prospérité non contestée dont la Belgique a joui pendant quinze années consécutives ?

Si l'on parvient *en second lieu*, à rétablir l'ordre, le calme et la paix, par des voies de douceur, par des négociations ostensibles ou cachées, avec qui pourra-t-on les entamer, avec qui devra-t-on les conclure ? et comment ?

Encore ici deux suppositions se présentent à mon esprit. Car, ou ces voies de douceur seront accompagnées ou suivies de changemens, peut-être même désirables, dans la charte qui nous régit, ou elles n'accorderont rien, ne seront suivies d'aucune concession, laissant les institutions nationales telles qu'elles se trouvent aujourd'hui.

Dans les deux cas on se sera mis en contact avec des gens qui ont donné des preuves irrécusables de vouloir une révolution, qui ont publié des actes d'une rébellion ouverte, et qui ne se désarment, que parceque leur entreprise aura manqué, que les secours attendus ou l'appui de l'étranger ne sont pas arrivés en tems utile.

Si dans le premier cas, ils sont assez forts, ou assez fins, pour arracher encore des concessions au Gouvernement, des changemens dans la loi fondamentale, selon leurs vœux et leurs intentions, ils y trouveront la récompense de leurs actions criminelles, de leurs manœuvres inconstitutionnelles. Ils y puiseront, non

de la reconnaissance pour la générosité avec laquelle on aura agi envers eux , mais des encouragemens pour en arracher encore d'autres , dès qu'ils se verront assez forts pour recommencer leurs attaques , pour reprendre le fil de leur infernale tactique.

Si, dans le second cas et la plus favorable supposition, cette pacification désirée se fit sans aucune concession ultérieure, par un effet de la peur ou de la lassitude qui se sera emparée des chefs dirigeans du complot, en maintenant toutes nos lois , toutes nos institutions, dans le même état où elles étaient au 25 du mois passé, ne croyez-vous pas, qu'alors les sentimens de haine et de vengeance qui les animeront, le dépit d'une entreprise manquée, leur amour-propre blessé de la manière la plus sanglante, les attaques imprudentes des écrivains du parti victorieux, maintiendront et fomenteront dans les esprits cette antipathie entre les deux peuples qu'on a su créer avec un si déplorable succès.

Sans une police aussi vigilante, presque aussi oppressive que celle des Français, sans des mesures exceptionnelles et acerbes, opposées à l'esprit de notre loi fondamentale, on ne sera jamais sûr ni tranquille: et le pourra-t-on encore, avec tous ces moyens? le règne militaire et despotique de Napoléon n'a pas été exempt de conspirations; le règne doux et consciencieux de Guillaume pourrait-il jamais l'être? — Qu'on ne se berce plus d'une espérance trompeuse, qu'on ne se crée pas des illusions fausses et mensongères, la désaffection, pour me servir d'un terme aussi modéré que possible, est générale et rien ne la fera changer entre tous les frères de la grande famille en cordialité et *Union*.

Ce mot, Nobles et Puissans Seigneurs, me rappelle des circonstances et un fait auquel j'attribue en gran-

de partie tout ce qui est arrivé dans les deux dernières années ; ce qui rend nécessaire et urgente la grande mesure dont nous parlons. Ce fait est l'existence de cette fameuse *Union*, formée et conclue dans les provinces méridionales ; dont on a proné les heureuses suites et la nécessité dans les deux dernières sessions, au sujet duquel on a dit en termes exprès que je copie ,

» l'alliance entre les apostoliques et les libéraux est naturelle , elle prend sa source dans l'intérêt commun ,

» il n'a fallu que se rapprocher : les libéraux ont reconnu que ceux qu'on gratifiait du titre d'apostoliques étaient véritablement libéraux ; ils ont réuni leurs forces , et elles ont été dirigées contre ces hommes qui proclament sans cesse la tolérance pour avoir le droit d'être intolérans et la massue dont ils écrasaient une opinion s'est brisée entre leurs mains : dès lors les Jésuites qu'on voyait ou qu'on feignait de voir partout , ont disparu , et aujourd'hui la lanterne de Diogène à la main , on parcourerait la Belgique entière sans en rencontrer un seul ; c'est qu'en y regardant de plus près , l'effet de la fantasmagorie a cessé de produire de l'illusion , c'est que le tems est passé , comme l'a très bien dit M. de Stassart , où l'on jetait le capuchon sur la tête de l'un , et le manteau jésuitique sur l'épaule de l'autre , pour vouer à la risée publique celui qui avait le tort d'avoir raison.»

(Gazette des Pays-Bas du 28 Février 1829).

Par cette fatale union la Belgique a présenté à l'Europe étonnée et trompée par les apôtres de cette nouvelle croyance , un spectacle en contradiction manifeste avec tout ce qu'elle observe ailleurs. Dans l'Italie presque entière , en Espagne , en Portugal , partout , on voit le libéralisme luttant contre l'absolutisme et les ténèbres , momentanément dompté par la force , com-

primé par les influences ultramontaines. En France, après une lutte non interrompue de quinze années, la bataille décisive entre les deux partis s'est enfin engagée le 26 Juillet, et je n'aurai pas besoin de vous rappeler, Messieurs, sous quelles influences les coupables conseillers de Charles X ont engagé le combat, quels principes ont rejetés, au delà des mers, leur malheureux souverain et toute sa dynastie, je ne vous rappellerai pas, quelle liberté un roi *devôt* dans le vrai sens du parti, commença par détruire.

Dans la Belgique seule, ce qui dans tout autre pays se déteste, se combat et se détruit, a formé une union intime, et les deux partis, feignant de renier leurs vrais et véritables principes, peut être également avides de pouvoir et de domination, se sont entendus en haine du Gouvernement légitime, pour ruiner et détruire les fondemens de nos institutions nationales. Aussi longtemps que cette association subsistera, toute franchise, toute amélioration de notre position sociale, est impossible; elle continuera à travailler dans l'ombre et le secret, minant sans relâche le sol de la patrie avec les immenses moyens, dont les deux partis peuvent disposer.

Ils sont pourtant loin d'être égaux en forces, et certes, sans l'influence des événemens très possibles dans un royaume voisin, ce parti qui dispose à son gré des masses les moins instruites et éclairées, devra, dans la Belgique, l'emporter un jour sur ses imprudens associés. Alors ces derniers reviendront, mais trop tard, de leur inconcevable aveuglement, et regretteront avec amertume, d'avoir soutenu leurs faux frères dans leur grand et unique but, celui de reconquérir la domination du monde, en pétrissant les jeunes cœurs dans leurs principes absolutistes, par le moyen, non

d'une liberté d'enseignement raisonnable, mais par une licence complète, qui ne tournerait qu'à leur seul et unique profit.

Cette conduite de ceux qui se disent à la hauteur des idées libérales du siècle, m'a long-tems paru un énigme, ou une preuve évidente qu'ils n'en comprennent pas encore les fondemens solides. Ils veulent la liberté, ils désirent que le peuple soit éclairé pour pouvoir comprendre et juger ses intérêts civils, ils demandent pour l'état des citoyens indépendans: et lorsque le Gouvernement a voulu ouvrir des voies pour travailler au bonheur du peuple en offrant à tous ses sujets une instruction conforme aux besoins et aux lumières du siècle, au lieu de le soutenir, au lieu de se ranger du côté de ces voix éloquentes et fortes qui défendaient ces idées, on l'a abandonné, on les a méconnues, on a provoqué des mesures contraires, dont l'effet doit être de maintenir ce que j'appelle le peuple, dans cet état d'ignorance et d'asservissement, dans lequel il n'est déjà que trop long-tems retenu.

Par ces fausses mesures, par cette déplorable tactique ils ont rendu le rapprochement entre les bien-intentionnés du royaume, totalement impossible, et la rupture qui s'est opérée entre les deux parties tout-à-fait incurable. Jamais ils ne pourront, ni ne devront se plaindre, si, dans la suite, les provinces qui les virent naître, redescendues du rang honorable de nation indépendante, pour devenir encore la proie facile d'un peuple étranger, toute l'Europe mieux instruite sur les événemens qui eurent lieu dans ces provinces depuis l'année 1815, n'efface leur nom pour toujours de la liste des nations.

C'est ici, Nobles et Puissans Seigneurs, que je dois répondre à une objection, que nous entendîmes répéter

assez souvent dans ces derniers jours, pour ne pas la passer sous silence. On insinue par elle, que le vœu, le cri de la séparation n'est pas général en Belgique, que ce ne sont que les agitateurs, les chefs du complot, les journalistes qui le demandent, que même des provinces entières se sont encore tues sur cette question, que des villes se sont fortement prononcées contre cette idée.

Je sais et reconnais que dans plusieurs localités, par exemple à Gand, à Anvers, à Liège même, des voix se sont élevées en faveur de l'état présent des choses, de la réunion en un mot, mais quelles sont ces voix ? quels motifs les engagent à se prononcer ?

Ces voix sont, à Anvers, celles des fonctionnaires et du haut commerce, de foule de négocians étrangers et indigènes qui s'enrichissent par le négoce, qui se sont établis à Anvers, comme ils s'établiraient peut être partout ailleurs, parceque cette ville a une situation presque unique dans ce monde; à Gand les chefs des belles fabriques qui y sont établies, redoutent une séparation qui certes ne les rapprocherait pas des colonies, conquises avec le sang et les trésors des provinces du Nord. Ils commencent à sentir qu'ils se sont trompés en voulant isoler les intérêts des fabriques de ceux du commerce, et que celui-ci doit soutenir les efforts de l'industrie; à Liège et ailleurs, les liens qui unissent ces deux grandes branches de la prospérité nationale commencent à être appréciés, et rien n'est plus naturel que de voir les personnes en relation directe et avantageuse avec nous, s'opposer à l'exécution de cette idée.

Mais, Messieurs, ces fonctionnaires, ces négocians, ces manufacturiers, ne composent qu'une bien faible partie, *quant au nombre*, de la population de ces provinces et de ces villes, et la question serait certes autrement résolue, si on la faisait à toute la petite bourgeoisie, à

cette nombreuse classe qui , n'ayant aucun capital à faire valoir , vit du travail de la journée , aux masses enfin. — Elles détestent avec une égale cordialité le nom Hollandais , le seul qu'elles connaissent ; et s'imaginent que nous opprimons , que nous asservissons la Belgique , que nous la traitons effectivement en pays conquis ; elles croient que , délivrés de nous , ils seront plus heureux et leur pain moins cher.

La preuve manifeste de ce que je viens d'avancer est que déjà aussi dans ces provinces (à Anvers par exemple), on a signé des pétitions pour la séparation , comme renfermant *le redressement de tous les griefs* , et que dans certains endroits , l'autorité militaire est intervenue pour empêcher le mouvement pétitionnaire.

On dira peut être encore , mais se sont toujours les meneurs , c'est la même faction , qui ayant parlé de la séparation comme d'un moyen de salut pour elle , veut maintenant appuyer par ces pétitions une demande par elle seule inventée. — Soit , Messieurs ! mais alors pourquoi comprimer les populations là même où des troubles n'ont pas éclaté ? pourquoi des forces militaires imposantes ? pourquoi des patrouilles , des gardes , là où l'on pense si bien , où l'on dit que des milliers de bons citoyens veulent marcher contre les rebelles. Si la population est contente , si elle ne demande qu'à rester avec nous , si elle ne sympathise pas avec les signataires des adresses pour la séparation , pourquoi ces villes déclarées en état de siège , ces forces militaires imposantes ? alors elles vous sont inutiles ! si vous me soutenez le contraire , si vous pensez qu'elles ne peuvent vous quitter sans dangers , avouez donc que votre population à Gand , Anvers et ailleurs , est attaquée de la même maladie contagieuse , qu'on doit appeler un *miso Hollandisme* invétéré et incurable.

Si maintenant les habitans sages et plus éclairés de ces provinces souffrent de cet état des choses, et redoutent la triste perspective qui se présente pour eux, je veux volontiers les plaindre, compâtrir à leur sort et partager leurs regrets; mais qu'ils ne s'en prennent qu'à eux-mêmes, qu'ils n'en accusent que leur propre aveuglement, que leur inconcevable myopie, qui, pendant ces quinze années de notre réunion, les porta trop souvent, à se réunir à ceux qui n'ont eu à tâche que de pervertir l'esprit public, d'inculper à la population méridionale des opinions ruineuses pour le commerce, qui ont applaudi aussi souvent qu'on l'entourait de liens étouffans.

Les seuls vrais principes de la liberté n'ont guère été défendus dans ces provinces par des voix nationales, respectables et indépendantes; — au contraire, on les a laissé attaquer, avec une virulence extrême, confondre avec la licence par les sophismes les plus dangereux, et lorsque le Gouvernement a voulu défendre ses actes, exposer ses principes, on a brûlé et lacéré ses feuilles au lieu d'y répondre, et toutes les invectives basses et jalouses contre la nation Hollandaise, n'ont jamais, pour autant que je me rappelle, trouvé des contradicteurs publics et équitables parmi ceux qui voudraient volontiers éviter maintenant la dissolution du corps social, miné par un poison aussi lent que subtil.

Croyez, Nobles et Puissans Seigneurs, je vous en supplie encore, que dans les accens d'une âpre franchise que j'ose vous adresser, dans cette heure solennelle, il n'entre aucune animosité contre vos belles provinces, aucune jalousie envers votre intéressante industrie, votre culture perfectionnée, ni la plus légère opinion intolérante contre votre antique croyance,

ni la moindre animosité contre la masse de votre population active et honnête.

J'ai plusieurs fois parcouru vos belles provinces, je les ai comparées à ces pays étrangers que je visitais, avec les marais, dans lesquels nous vivons, et qui nous sont chers, en raison des efforts que nous avons faits pour les conquérir; je vous avoue que vos contrées réunissent, par la fertilité du sol, par leur heureuse position, par le pittoresque de leurs forêts et de leurs montagnes, tout ce que la bonté divine peut accorder, en dons matériels, à ses enfans.

J'ai eu des relations avec un grand nombre de ses habitans, j'ai appris à en estimer beaucoup, à admirer votre activité soutenue, votre industrie exemplaire, et longtemps je me suis bercé de la douce espérance, que le mariage diplomatique de 1815 se changerait un jour en union sincère de cœur, en affection intime et réciproque.

Si donc j'émetts, dans cette occasion, le vœu que vous connaissiez, vous devez certes le croire profondément gravé dans ma conviction intime, non le résultat d'une courte réflexion, mais d'un mûr examen des argumens contraires.

Si je désire qu'il se remplisse bientôt, le plus tôt possible, c'est que je crains, que si nous ne nous déclarons dans ce sens; les événemens qui nous tallonnent, l'accompliront, contre notre volonté, dans des circonstances plus déplorables encore, dans des circonstances qui nous empêcheraient, peut-être, de nous séparer comme des amis, comme des frères consanguins, qui s'estiment et se respectent.

J'avoue, Nobles et Puissans Seigneurs, et je sens le besoin de le dire, que le vif désir de venger noblement l'orgueil national blessé, et de détromper l'Europe, y entre pour quelque chose.

F

De tous tems nous eûmes une réputation non contestée de loyauté et de franchise : nous fûmes toujours respectés, quelquefois recherchés, craints des puissantes nations de l'Europe. Notre pavillon tricolore domina long-tems sur toutes les mers du globe, et les esprits les plus élevés de la civilisation moderne rendirent justice à nos efforts, pronèrent le haut degré auquel notre instruction publique était parvenue, admirèrent la philanthropie de nos institutions de bienfaisance.

Les trois années d'esclavage sous Napoléon, étouffèrent nos petites dissensions ou disputes domestiques, en ranimant les sentimens de notre esprit national ; et à l'aurore de notre indépendance, au mois de novembre 1813, nous pûmes nous flatter de recouvrer dans l'estime de l'Europe, cette bonne place, ce respect général, dont toute nation doit être jalouse.

Si l'on désire connaître, à quel degré nous avons récupéré cette flatteuse renommée, allez, Messieurs, parcourez la France, la Suisse, toute l'Allemagne, et les pays voisins, demandez qui nous sommes ; placez-vous dans la plupart des salons de ces pays, demandez qui nous sommes ! et, grâce à l'équité d'honorables publicistes, grâce aux calculs mensongers et perfides qu'on a publiés sous la devise *audacter calumniari, semper aliquid haeret*, grâce aux presses de l'*opposition*, et à la manière dont on a compris ce mot chez nous, nous sommes stigmatisés aux yeux de l'Europe, aux yeux du monde entier, comme les oppresseurs de la Belgique, de vils égoïstes, de lâches marchands, d'obscurantistes fauteurs d'idées féodales, d'enragés sectaires, prêchant la tolérance pour pouvoir être intolérans envers les autres, enfin, sacrifiant tout à leurs étroites vues mercantiles.

Je rends grâce à Dieu de ce que nous serons maintenant

justifiés par les faits et que l'Europe apprendra, que ces oppresseurs, que cette Hollande égoïste qui exploitait les provinces méridionales dans son seul et unique intérêt, fera monter des accens de jubilation devant le trône de l'Éternel, à la nouvelle de la séparation pleine, entière et définitive.

XIII.

ADVIJS VAN DEN BARON

J. M. K. VAN UTENHOVE VAN HEEMSTEDE.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Na het besluit, heden morgen door de kamer genomen, waarbij ons slechts een volstrekt en onvoorwaardelijk antwoord op de beide vrragpunten, door *ja* of *neen* uit te brengen, is toegestaan, zal ik dan ook slechts met weinige woorden de beweegredenen behoeven op te geven, waarom ik die beide *ontkennend* meen te moeten beantwoorden. Ik had gemeend en gehoopt dat op eene nota, welke ik in de vierde afdeeling had overgelegd, eenige nadere ophelderingen en inlichtingen, gelijk dit gewoonlijk plaats heeft, van Gouvernementswege zouden zijn gegeven. — In die nota had ik te kennen gegeven, dat, ofschoon bij eene ontkennende beantwoording der eerste vraag door de meerderheid der afdeeling, de tweede mogt komen te vervallen, ik nogtans van meening was, dat, bijaldien *in de tegenwoordige omstandigheden* eenig denkbeeld van scheiding *tusschen twee groote afdeelingen van het Koninkrijk* konde in aanmerking komen, er dan door deze *grootte afdeelingen* niet wel andere konden worden

verstaan, dan die der *Waalsche* en der *Nederlandsche* gewesten, en dat dien ten gevolge, de beide Vlaanderen, Antwerpen en Limburg, ten minste voor het grootste gedeelte, in geen geval van Noord-Nederland zouden behooren te worden gescheiden, te minder, daar in de *tegenwoordige omstandigheden* zulk eene scheiding door die gewesten in geenen deele scheen te worden verlangd.

Maar in de onregelmatige wijze van beraadslaging, thans door de Kamer gevolgd, waarbij de verslagen der afdeelingen niet eens gedrukt, en aan de leden zijn rondgedeeld, kan ik nu niet anders, dan beide die vragen eenvoudig met *neen* beantwoorden: de eerste, dewijl ik de grondwet, welke ik nu vijftien jaren geleden heb helpen invoeren, en gedurende dien tijd handhaven, — en waarin noodzakelijke veranderingen, krachtens haar 229ste artikel, door eene *wet*, geenszins door eenen wensch, allermint door eenen oproerkreet moeten worden aangeduid, — thans, nu ik voor de laatste maal aan de beraadslagingen dezer Kamer deel neme, niet wil helpen vernietigen, even als of zulk een oproerkreet een proefondervindelijk bewijs voor hare onvolmaaktheid konde opleveren: de tweede, dewijl men zich niet eens duidelijk verklaart, welke gewesten men al of niet in die afscheiding zoude willen begripen, en bovendien, dewijl eene ontkennende beantwoording der eerste, de tweede vraag, naar mijn inzien, van zelve doet vervallen.

XIV.

ADVIJS VAN JHR. MR. G. G. CLIFFORD.

EDEL MOGENDE HEEREN!

LANG heb ik mij zelven niet kunnen overreden , dat het voor mij gepast ware het woord te voeren over de zoo gewigtige en zoo teedere vraagpunten , door de Koninklijke boodschap van den 13den dezer maand ons voorgelegd ; lang vermeende ik , dat het genoegzaam geweest ware , dat elk onzer in de verschillende afdelingen dezer Kamer , voor zoo veel hem mogelijk was , zijn gevoelen over de beantwoording dier beide vragen met bedaardheid , maar ook onbewimpeld en openhartig had uitgedrukt ; en dat de bij elkandervoeging dier kennelijk geworden meeningen in een centraal rapport volkomen toereikende zoude geweest zijn , om , wat deze Kamer aanbelangt , en voor zoo veel in de tegenwoordige omstandigheden geschieden kon , aan de bedoeling van Zijne Majesteit bij het voorstellen dier vragen te voldoen.

Te meerder werd deze meening bij mij versterkt ; daar ik , voor mij ten minste , hoe langer hoe meer bevestigd werd in de gedachte , dat wij ons buiten staat bevonden , om een bepaald of categorisch antwoord op elk dier beide vragen te geven ; maar dat wij voor alsnog slechts konden uitdrukken , welke onze wenschen

waren, tot zoo lang, dat wij, door nadere inlichtingen en openleggingen van het Gouvernement, ons in staat zagen gesteld om, met betere kennis van zaken, eenig oordeel over de punten in die vragen vervat te kunnen vellen, en dus op dezelve tot eenig berede-neerd eind-besluit te kunnen komen.

In de zesde sectie, tot welke ik de eer heb te be-
hooren, heb ik dan ook in substantie gezegd, dat ik,
voor mij, de beantwoording der eerste vraag: » *of de*
» *ondervinding de noodzakelijkheid heeft aangetoond, om*
» *de nationale instellingen te wijzigen,*” geheel onder-
geschikt acht aan de beantwoording, welke ik zoude
kunnen of zoude *moeten* geven op de tweede der ons
voorgelegde vragen, namelijk: » *of de betrekkingen,*
» *door de traktaten en door de grondwet tusschen de twee*
» *grootte afdeelingen van het koninkrijk gevestigd, in*
» *form of aard, tot bevordering van het gemeenschap-*
» *pelijk belang zouden behooren te worden veranderd;*”
maar dat ik tot de beantwoording dezer tweede vraag
op welke naar mijn inzien alles aankomt, en waaruit
de beantwoording der eerste vraag noodwendig volgt,
mij niet in staat bevinde, voor en aler ik van het
Gouvernement inlichting bekomen had: 1°. Of de in-
zigten der staatkunde der grootte Mogendheden van Eu-
ropa, die de vereeniging van de beide grootte afdeelin-
gen van dit koninkrijk, zoo als hetzelfde thans bestaat,
in der tijd hebben daargesteld, eenigermate in over-
eenkomst waren met eene eventuele verandering in
den vorm of aard onzer bestaande betrekkingen?

2°. Zoo ja, welke alsdan de artikelen zijn, die in
de bestaande traktaten en in de grondwet zouden be-
hooren te worden veranderd?

3°. Welke de schikkingen en de voorwaarden we-
derkeurig zouden kunnen zijn, waarop de thans be-

staande betrekkingen tusschen de twee groote afdeelingen van ons Rijk zouden kunnen worden gescheiden? En

4°. Op welke wijze alsdan voortdurende het doel zoude kunnen bereikt worden, hetwelk men zich voorgesteld heeft door de zamenvoeging van ons Rijk, zoo als hetzelfde thans bestaat, en door de traktaten en de grondwet is gevestigd geworden?

Omtrent deze vier punten, heb ik, zoo als ook natuurlijk voor alsnog zijn moest, geenerlei inlichting of eenige verduidelijking kunnen bekomen; daardoor vind ik mij ook voor alsnog in de onmogelijkheid gesteld, om mijn oordeel te vestigen, ten einde eenig beredeneerd en bepaald antwoord op de tweede der voorgestelde vragen te geven; en daardoor ben ik dus tevens buiten staat, om de eerste der beide vragen, welker beantwoording naar mijn inzien geheel afhangt van die welke op de tweede vraag *kan* of *moet* gegeven worden, met *ja* of *neen* te beslissen.

In dezen staat van onzekerheid, of liever van onmogelijkheid, om eenig bepaald oordeel te vellen, door dien al wat de overweging, redenering en oordeelveling leiden en grondvesten moet, mij toeschijnt ons te ontbreken, is mij het bediscutiëren van de stellige antwoorden, welke op de beide onderhavige vraagpunten zouden moeten gegeven worden, voorgekomen te zijn ontijdig, nutteloos en zelfs ongepast. Uit dien hoofde is zeer lang bij mij de gedachte overwegende geweest, dat, in eene eventuele discussie, wegens de stellige beantwoording der ons voorgelegde vragen, het voor mij voegzamer ware stil te zwijgen, dan deel te nemen aan eene redekaveling, aan welke al datgene noodwendig ontbreken moet, wat tot eene juiste oordeelveling en tot het definitief uiten van eene bepaalde stemgeving dienen moet.

Dewijl echter de meerderheid in deze kamer beslist heeft, dat de stellige beantwoording der door Zijne Majesteit ons voorgelegde vragen, een onderwerp behoort uit te maken van onze beraadslaging, en ik bij nadere overweging gevoel, dat bij zulke bestaande buitengewone en overwigtige omstandigheden, als thans plaats hebben, het pligtmatic kan geacht worden, dat ten minste blijke, welke de geest zij, waarin men is, en welke denkwijzen men koestert over het hoofdzakelijke in die vragen begrepen; zoo acht ik mij bevoegd, om eenige oogenblikken het woord op te nemen en U Ed. Mogenden zoo kort mogelijk, want vele en lange redevoeringen schijnen mij, vooral thans minder te pas te komen, open te leggen, op welke wijze ik voor mij wensch, dat ik de voorgestelde vragen zoude kunnen beantwoorden.

Na rijpe overweging en daardoor te weeg gebragte innige overtuiging, koester ik den vurigen hartewensch, dat ik in staat gesteld moge worden, om, tot bevordering van het ware gemeenschappelijk belang, de vraag: » *of de betrekkingen, door de traktaten en de grondwet tusschen de twee groote afdeelingen van dit koninkrijk gevestigd, in vorm of aard zouden behooren te worden veranderd?* » met een volledig ja te kunnen beantwoorden; waaruit dan ook noodwendig volgt, maar ook anderzins niet, dat de eerste der ons voorgelegde vragen, mede geheel toestemmend door mij zoude kunnen opgelost worden, omdat alsdan de noodzakelijkheid van de nationale instellingen te wijzigen onwidersprekelijk daargesteld en van zelve aanwezig is: hetgeen, in het tegenovergesteld geval, naar mijn oordeel, hoegenaamd geene plaats vindt.

Ja, Edel Mogende Heeren! de zucht tot bevordering van het in mijne oogen eenige ware gemeenschappelijk

belang, doet mij uit den grond mijns harten wenschen, dat de betrekkingen, door de traktaten en de grondwet tusschen de twee groote afdeelingen van dit Koninkrijk gevestigd, zoo geheel en volledig als maar doenlijk is, in vorm en aard worden veranderd.

Die betrekkingen, zoo als dezelve thans bestaan, zijn in mijne oogen voor het ware gemeenschappelijk belang hoogst schadelijk, ja zelfs vernielend. Het denkbeeld van het bestaan van twee groote afzonderlijke deelen, die dit Koninkrijk uitmaken, en hetwelk door het Gouvernement zelf in de tweede der voorgestelde vragen nu wordt aangenomen en uitgedrukt, is voor mij reeds eene beweegreden tot het koesteren van den zoo even door mij uitgesproken hartewensch.

Steeds heb ik, zelfs tot in mijne innigste denkwijze getrouw willende zijn aan onze grondwet, alle verschil tusschen Noord en Zuid, tusschen twee hoofd-afdeelingen in ons Rijk, uit mijne gedachten willen verbanen, en in hetzelfde slechts één enkel innig te zaam verbonden geheel willen beschouwen; ik geloof dat de taal, welke ik steeds in het midden van U Edel Mogenden gevoerd heb, en mijne gedragingen, dit overtuigend hebben bewezen; maar eindelijk is de kracht der waarheid te sterk, en de dwang, welke ik mijne individuele beschouwing welmeenend oplegde, verdwijnt voor de magt van onweêrstaanbare daadzaken. Het Gouvernement zelf erkent ook nu het bestaan van twee verschillende groote afdeelingen van ons Rijk; en inderdaad dat verschil der verdeeling is dadelijk aanwezig. Twee geheel en al verschillende deelen zijn door eene willekeurige samenstelling, door eene gedwongene vereeniging, maar niet door eenigerlei natuurlijke banden, in een kunst-ligchaam zamengehecht. De onvereenigbaarheid van die twee zoo verschillende deelen is

thans duidelijk en onwederlegbaar gebleken. Elk deel, door eene verschillende nationaliteit bezielde zijnde, zoo kan geene eigenaardigheid in dat te zamen gewrongen geheel bestaan of gehandhaafd worden. De ware kracht echter van een Rijk bestaat alleen in eigenaardigheid, in een en dezelfde nationaliteit van deszelfs geheel; daarvandaan, dat, in onze tegenwoordige samenstelling, voor elk der beide groote afdeelingen het eigenlijke vaderland is verloren gegaan, en er voor elk hunner als het ware geen vaderland meer bestaat; door de vernieling van dat mislukte kunstgewrocht kan alleen wederom voor ieder der afzonderlijke deelen het vaderland, en daardoor tevens ware veer- en levenskracht worden herborren, en de magtelooze verachterende staat, waarin dit Rijk, over het geheel genomen, juist door dien onnatuurlijken dwang en kluistering is weggezonden, opgebeurd en weder bezielde worden.

Door dit gebrek aan eenheid kan ons tegenwoordig Rijk nimmer tot die zelfstandigheid geraken, welke hetzelfde hebben moet, zal het met de vereischte kracht daar staan, om het eenzelvig en gemeenschappelijk belang te bevorderen en het doel te bereiken, waartoe hetzelfde door de traktaten en de grondwet is vereenigd. Want in eene samenstelling, zoo als die van ons tegenwoordig Rijk is, kan het hoofd-vereischte van iederen Staat, namelijk kracht en eenheid van bestuur, niet aanwezig zijn. Al is het Hoofd van den Staat één; nimmer kan hij een ministerie hebben, waarin kracht en eenheid te huis is, en dus evenmin in alle de verdere afdalende onderdeelen van het algemeen bestuur; door het onvermijdelijke gemis van die kracht en eenheid is de Regering steeds magteloos, en moet zij steeds in tegenstrijdigheden vervallen.

In de gewestelijke en plaatselijke besturen wordt daar-

door almede een groot verschil te weeg gebragt, en kan bij dezelve geene eenzelvigheid van beginselen en verordeningen bestaan; en toch een Rijk moet over zijn geheel naar een en dezelfde beginselen worden bestuurd; die hoogstnoodige eenheid van beginselen schijnt mij toe onmogelijk gemaakt te zijn bij de Regering van een Rijk, zamengesteld zoo als het onze tegenwoordig. Waarlijk dit heeft de ondervinding reeds genoegzaam geleerd: hoe vele bewijzen voor deze mijne stelling zoude ik U Edel mogenden niet kunnen aanvoeren; vele komen gewis u zelve voor den geest; laat ik slechts eene der jongst gemaakte verordeningen tot voorbeeld nemen, die, namelijk, omtrent het openbaar onderwijs: hetgeen daarin passende, goed en wijs is voor de Zuidelijke gewesten, is indedaad nadeelig en gebrekkig voor het Noordelijk gedeelte; en hetgeen voor dit laatste wederom doelmatig en noodig is, uit hoofde van den verschillenden trap, waartoe aldaar denkwijds, verlichting en kennis over het algemeen opgeklommen is, zoude geheel ongeschikt en nadeelig zijn voor het Zuidelijk gedeelte van onzen Staat; dit breeder te ontwikkelen, zoude mij te verre doen afdwalen van het eigenlijke hoofdpunt dezer mijne rede, en is welligt ook bovendien onnoodig, doordien de juistheid van het aangehaalde voorbeeld misschien wel door U Edel Mogenden zelve erkend wordt.

En hoe groot zijn de nadeelen niet, welke het onvermijdelijke gemis van eenheid in het bestuur en van eenzelvigheid in de grondbeginselen en de verordeningen van hetzelfde noodwendig te weeg brengt. Worstelt men niet, sedert eenige jaren, vruchteloos tegen die zelfde voortstuwende kracht, waardoor de sloping van ons staatsgebouw van lieverlede is begonnen en steeds voortgezet wordt? Heeft ons Gouvernement nog immer kunnen komen tot het daarstellen van een eigenlijk

gezegd ministerie? Integendeel, hetzelfde is, hoe langer hoe meer, daarvan verwijderd geraakt: het heeft zelfs niet eenmaal kunnen vestigen, hetgeen men in andere Rijken door Ministers verstaat. Dit groote gebrek in ons bestuur is onafscheidbaar van de bestaande betrekkingen, waarin de twee groote afdeelingen van het Rijk te zamen gedwongen zijn: door dit groote gebrek zijn aan den Koning zelf ondragelijke lasten opgelegd, en de zedelijke verantwoordelijkheid van alles rust verkeerdelijk op hem alleen. In de ongelijksoortige vereeniging van, ieder op zich zelf staande, doch tot in de geringste bijzonderheden afhankelijke Ministers, zoo als die bij ons aanwezig zijn, kan geene eenheid van beraadslaging, geene zamenstemming van doel en handelwijze plaats hebben. Hierdoor is alle kracht van het Gouvernement verlamd, en alle zedelijk overwigt voor hetzelfde onmogelijk gemaakt. De Regering moet daardoor geheel magteloos en lijdelijk worden, en is het oogenblik daar, dat zij zich tegen den stroom, die verkeerd geleid of buiten de oevers opgedreven wordt, verzetten wil, zoo blijkt hare onmagt, en wordt zij ook onmisbaar in den afgrond medegesleept: en toch, zonder vastheid van het Gouvernement, zonder hetgeen aan: » *Je maintiendrai* » klem en magt moet geven, kunnen geene vrijheden van de natie bestaan; dit heb ik bij eene vorige gelegenheid, zoo ik meen, overtuigend betoogd: hoe wil men ook, dat de bundel pijlen in zijn geheel blijve, als de band, die haar te zamen moet houden, los en zwak is.

En moeten wij het niet erkennen, — want het is pligt hier de waarheid onbewimpeld te zeggen, — waartoe heeft gemis van eenheid van het Bestuur, en van ongelijkheid in beginselen, en verordeningen niet aanleiding gegeven? Hoeveel zoude men niet kunnen op-

sommen, waardoor binnen en buiten de muren van Ilium gezondigd is? Wij kunnen het ons niet ontveinzen, dat wij soms grond gehad hebben te vreezen van gevaar te zullen loopen, dat de teederste belangen van verschillende deelen des Rijks, door kuiperijen buiten deze Kamer, en door onderhandeling en overleg zelfs van hooge ambtenaren met eenige leden, door afzonderlijke gewesten afgevaardigd, zouden behandeld en misschien wel beslist zijn geworden. Hierdoor kan natuurlijkerwijze een regtmatig misnoegen en wantrouwen te weeg gebragt zijn bij vele hartelijk welgezinde Vertegenwoordigers uit andere gewesten, die voor dergelijke handelingen *en* ongeschikt *en* daartoe ook ongenegen zijn. Dit kan bij een eenzelvig en vast Bestuur nimmer plaats hebben, maar bij zulk eene Regering zal ongekreukt vertrouwen tusschen Gouvernement en vertegenwoordiging veeleer veilig en onschendbaar bestaan; thans wordt de ware kracht der natie en van het Bestuur, voor zoo verre zij er is, door verdeeling over twee landstreken, met tweederlei middelpunt, eigenlijk gezegd, verspild: nijverheid kan zich niet geheel naar eisch ontwikkelen, en handel wordt gedwarsboomd, ja gedeeltelijk gestremd. Niets is verderfelijker dan het daardoor veroorzaakte stelsel van beurtelingsche begunstiging van twee zoogenaamde partijen. Dit is voedsel voor de ziekte, waaraan onze Staat kwijnt. De Regering bevindt zich daardoor welhaast zonder een eenigen vriend; want het kwade wordt veel langer onthouden, dan het goede, en weldaden zijn spoedig vergeten, want de wrok wordt beurtelings gevoed; en eindelijk staat de Regering geheel alleen, verlaten en krachteloos. Van daar zoo als wij, helaas! te veel gezien hebben, dat de Regering eens genomen besluiten weder moet terug nemen, hetgeen altoos botsing veroorzaakt, en hetgeen ook hare zwak-

heid verraadt : door de tegenstrijdigheid der belangen, vermeend of waar, van de twee groote afdeelingen des Rijks, kan de Regering nimmer tot een vast stelsel geraken, en voor zich eenen weg afbakenen, welke het met grootmoedigheid en staatkundige eerlijkheid onveranderlijk volgt; daarvan dat ongenoegelijke, dat wrevelachtige, hetwelk men bijkans overal bespeurt: afscheiding der beide hoofdafdeelingen van het Rijk, zoo volledig als doenlijk zal bevonden worden, is het eenige geneesmiddel voor dit verderfelijk kwaad.

De tegenwoordige hartverscheurende omstandigheden kunnen dienen tot herstel van de gedane misstappen, en tot genezing van den ons anders verteerenden kanker; afscheiding, ik herhaal het, en zulks zoo volledig mogelijk, is in mijne oogen het eenige ware redmiddel. De terugkeer tot de grondbeginselen, waarvan men van den beginne af aan had moeten uitgaan, kan alleen het duurzaam behoedmiddel opleveren: Belgie, als een afzonderlijke zelfstandige Staat, met een troon, die door adel en geestelijkheid, want middelstand is aldaar voor als nog minder aanwezig, ondersteund en niet zoo als thans ondermijnd wordt, zal een beter bolwerk tegen allen vreemden aanval en uitbreiding van vreemde magt uitmaken, dan het zulks thans oplevert met de oude zeven verbonden gewesten vereenigd; want hetzelfde zal alsdan oneindig meer zedelijke kracht hebben, welke toch wederzijds, zoo lang wij zoo als thans vereenigd zijn, niet kan bestaan en verloren moet gaan; want ongelijksoortigheid van grond, van aard, van bewoners, van volkszedes, van behoeften en belangen vermindert, door de daardoor te weeg gebragte oneenigheid, die zedelijke kracht, en vernietigt dezelve eindelijk ten eenenmale, en doet ons dus wederkeerig dat aanzien verliezen, hetwelk wij anders ieder op ons zelve hebben

zouden; en de zeven steeds verbonden geweest zijnde gewesten, het oude Nederland, hetwelk thans hoe langer hoe magteloozer wordt, juist door de kluisters, die men hetzelfde heeft aangelegd, zal, heeft het dezelve afgeschud, nu het nog tijd is, wederom zoo als voorheen de rotssteen kunnen zijn, waarop ten minste voor hen, die door de ondervinding wijs geworden zijn, de omwentelings-geest afstuit, welke, weder losgebroken, al wat hij bereiken kan in den verderfelijken draaikolk dreigt mede te slepen.

Physische overmagt maakt niet uitsluitend de kracht uit; zelfs vereenigd zoo als thans, blijft ons Rijk nietsbeduidend, met betrekking tot de groote Mogendheden van Europa. Zonder vreemde hulp zijn wij tegen geen een hunner bestand. Elk op ons zelve, wordt wederzijds onze zedelijke kracht oneindig grooter, en maken wij dus, wanneer wij in den nood de handen in een slaan, een veel hechter bolwerk uit tegen hetgeen gevreesd mogt worden, en waarom de traktaten zijn aangegaan, dan wanneer, door verschil in denkwijze, zeden en belang zoo verre van elkander verwijderd, wij gedwongen een geheel moeten uitmaken, dat toch nimmer één kan worden, en dat door de wederzijdsche ontevredenheid, en door een uit zijn aard noodwendig zwak en wifelend Bestuur, magteloos en verlamd, niet anders dan voor het doel zelf, dat men bereiken wil, verderfelijk zijn moet. Onze vereeniging toch, wij kunnen het niet ontkennen, is thans geworden wat de helder vooruitziende staatsman, die voormaals in ons midden zat, reeds in 1816 schreef dat hetzelfde worden moest: » een onding, een schijnbeeld; » ja, de afscheiding bestaat reeds in al haar zedelijk aanwezen; indien men die kunst-vereeniging, dat mislukte meesterstuk van korzigtige staatkunde nog verder dwingen wil, zoo zal

het toch niet lang duren, of de voorstanders daarvan zullen weldra uit hunne eigen ontwerpen gedrongen worden; maar met welke groote onheilen en rampen, welke nu nog in tijds kunnen voorgekomen worden, zal zulks alsdan wederom voor de beide afdeelingen van dit Rijk onmisbaar gepaard gaan?

Bij een vereenigd te samenblijven is eene wijziging van de bestaande nationale instellingen, naar mijne wijze van zien, geheel en al onuitvoerlijk; want, ten opzichte der voornaamste en teederste punten, zal het eene deel des Rijks verlangens uiten, in welke het andere nimmer toegeven kan: de bronwel van het aanwezige kwaad zal dus blijven bestaan; of het eene gedeelte des Rijks zal door het andere als het ware onderdrukt worden; hetgeen de aangeboren fierheid nimmer lijdelijk zal doen dulden; en ondertusschen zal men toch eene wijziging der nationale instellingen niet kunnen vermijden; te meer daar dezelve ook nog geacht worden noodig en nuttig te zijn. Bij eene afscheiding der twee groote deelen des Rijks wordt zulks alleen mogelijk; dan kan elk deel van het Rijk van die instellingen voor zich zelf datgeen behouden of veranderen wat aan hetzelfde gepast en doelmatig toeschijnt: vereend, zal het lasterlijk wederzijdsch verwijt, als of het eene deel het andere beschouwen en behandelen wil als wingewest, ja dat het eene deel het andere tot vasal wil vernederen, bij voortduring gehoord worden; afgescheiden, vervalt zulks van zelf; alsdan kan ieder deel zijne eigene taal, zijne eigene zeden en gebruiken handhaven en doen eerbiedigen; ongelijkheid in de verdeling van ambten en gunsten kan niet meer worden voorgewend; voor aller belang kan dan ieder bij zich zelf zorg dragen, en geene vermeende of ware inbreuk kan dan meer worden gemaakt op bestaande regten, van wie het ook zij.

G

Mijn hartewensch is dus eene, ter bevordering van het algemeene welzijn, zoo volledig mogelijke afscheiding der beide groote afdeelingen des Rijks. Maar denkt niet, Edel Mogende Heeren! dat ik die afscheiding wil tot stand gebragt zien, als die van twee vijandige partijen, die na het voeren van eenen krijg, gedwongen worden vrede te sluiten, en de hardst mogelijke voorwaarden elkander trachten op te leggen of af te dwingen. Neen, de scheiding geschiede als goede vrienden, die wederzijds elkanders welzijn willen bevorderen, en daarom wederkeerig al datgeen willen toegeven, wat tot ieders goed en gelukkig bestaan onmisbaar is, en, dus doende, in plaats van den vriendenband te krenken of te verzwakken, dezelve nog hechter en vaster willen maken.

Het niet te ontkennen voordeel, hetwelk de handel en de fabrieken in de verschillende hoofd-afdeelingen van ons Rijk elkander wederkeerig verschaffen, moest in het belang van het algemeen niet vernietigd worden, en behoeft zulks ook niet: billijke schikking, of, indien ik mij zoo uitdrukken mag, een wederzijdsch regtvaardig commercie-traktaat, kan daar naar eisch in voorzien. Bestaande lasten, welke de eerlijkheid en goede trouw verbiedt van zich af te werpen, kunnen op eene billijke wijze wederzijds gedragen en verligt worden, en verliezen reeds veel van het drukkende, wanneer eensgezindheid niet meer gestoord wordt, doordien de steenen des aanstoots die bestonden, zijn weggenomen, en dus de wederzijdsche krachten welwillend worden aangewend, om dezelve lasten te dragen; weldaden, welke de kwistige natuur door ligging als anderzins, aan de eene of andere plaats geschonken heeft, kunnen, zoo als waarlijk van zelf spreekt, door een der beide vriendschappelijke naburen niet worden gehinderd of

nutteloos gemaakt, en bij den terugkeer, (in *statu ante Bellum*, zoude ik haast gezegd hebben) liever tot den staat der zaken, zoo als die in 1814 was, kan daarvan ook de reden niet zijn, of de minste vrees deswege gekoesterd worden; want alstoen waren de oude belemmeringen, welke omtrent de voornaamste dier punten bestaan hadden, reeds niet meer aanwezig en weggeruiind.

Wanneer men die afscheiding eerlijk, welmeenend en zonder wederzijdschen naijver, maar hartelijk en broederlijk wil, dan zie ik, hoe meer ik over dat gewichtig punt nadenke, hoe langer hoe minder bezwaren; en in de gewisheid, dat deze heilvolle denkbeelden, als men het wederzijds vastelijk wil, kunnen verwezenlijkt worden, zie ik reeds de voorbode, die het schoone morgenrood aankondigt van den zegenrijken dag, welke door de gunst der milde Voorzienigheid, die uit hetgeen wij, kortzigtige stervelingen, kwaad noemen, het goede doet geboren worden, een tijdvak opent van geluk en welzijn, van rust en vrede en van ware eendragt voor Vaderland en Vorst.

Uit hetgeen door mij gesproken is, blijkt dus, dat ik op de tweede der voorgestelde vragen slechts eenen wensch kan uiten, en dus geene wezenlijk beslissende of categorische stem op de beide vragen kan uitbrengen.

XV.

ADVIJS VAN DEN HEER TAMMO SYPKENS.

(Op mijn dringend verzoek om met een afschrift van het door hem uitgebragte advijs te worden begunstigd, heeft de heer Sypkens mij wel gelieven te antwoorden, dat hij voor de vuist gesproken had, en dus aan mijn verlangen niet konde voldoen, maar dat de hoofdzakelijke inhoud zijner redevoering hierop neêrkwam:)

Dat een welgeplaatst hart, vol van liefde tot het dierbaar Vaderland, bij de overweging van de onderwerpen dezer raadpleging, namelijk eene geheele verandering der grondwet, diep getroffen is. — Van eene constitutie die in de velden van Waterloo door het bloed van zoo vele braven verzegeld, nu meer dan vijftien jaren den grondslag heeft uitgemaakt van dien trap van voorspoed en welvaart van het Koninkrijk, elders ongekend, en overal door den vreemdeling benijd.

Dat de ondervinding den spreker niet geleerd had dat daarin eene verandering noodzakelijk was.

Dat hij in die grondwet, door ondervinding en beschouwing, wel gebreken had leeren kennen, eigen aan alle menschelijk werk — ook daarin verschillende bepalingen aantrof, min geschikt om het maatschappe-

lijk welzijn tot die hoogte te bevorderen , waartoe , naar zijne wijze van zien , de grondwet leiden konde.

Dat wanneer de vraag was , om eene nieuwe constitutie daar te stellen , daarin veel te veranderen , veel te wenschen , naar zijn oordeel , zoude overblijven.

Dat hij hier niet in breede ontwikkelingen wilde treden , maar alleen in het voorbijgaan wilde aanmerken dat , in vele punten daarin , of te veel of te weinig gedaan was , waardoor dezelve te veel nieuwe zaken onder oude benamingen had daargesteld , geschikt om verwarring van denkbeelden te veroorzaken en om aanmatigingen te doen geboren worden met botsing van magt.

Dat in de verdeeling van het gezag , andere bepalingen konden worden gemaakt , gelijk mede in de reglementen welke als suppletiën der grondwet moeten worden beschouwd.

Dat zoowel sommige voorschriften , ten aanzien der betrekkingen van de beide Kamers der Staten-Generaal , als ten aanzien der regterlijke magt , herziening behoeften , ook het stuk der schutterijen en verschillende andere punten , waarover de spreker niet verder wilde uitweiden.

Maar dat bij deze overweging dit alles minder in aanmerking kwam , alzoo niet de vraag slechts was van eenige wijziging , maar van eene geheele verandering.

Dat men hiertoe niet dan uit nood komen moest , omdat , wanneer men schudde aan de grondslagen van een gebouw , hetzelfde ligtelijk geheel zoude instorten , en dat de geschiedenis , de ondervinding van onzen leeftijd en de uitkomsten van den dag ons moeten waarschuwen tegen de gevaren der staatkundige eutopie en droomen van volmaaktheid.

Dat men dus , in het algemeen , op de eerste vraag

niet affirmatief konde antwoorden , maar zoo veel te minder om dat dezelve gerezen is van uit de vlammen en puinhoopen van het oproer , gesproten uit conventiculen door velen dezer vergadering te Brussel gehouden zamenkomsten welke hij niet bij haren naam noemen wilde ; waarin het woord *separatie* , zoo als men gezegd heeft , als een tooverwoord weergalmde . Dat het ook daarom moeilijk was deze vragen met ja te beantwoorden , zonder den schijn te hebben van dat alles , zoo niet te wettigen , ten minste overtezien en toe te geven , hoedanig vergelijk niets dan de uiterste nood of de kracht der wapenen konde regtvaardigen .

Dat al verder de raadpleging over deze vraag tot geene goede uitkomst leiden konde , omdat , zoo het scheen , vele leden niet vrij waren in het uiten van hunne meening , ieder oogenblik ten huize bedreigd door plundering , brandstichting en mishandeling over hun gevoelen .

Dat de eerste vraag zoodanig onbepaald was , dat de affirmative beantwoording daarvan niets wezenliks konde uitwerken , ten zij eene inleiding tot hun antwoord op de tweede , waarmede dezelve correlatief is . Op zich zelve beschouwd , konde de eerste vraag door eene groote meerderheid uit de meest tegenstrijdige inzigten met ja worden beantwoord .

Dat het twijfelachtig was dat de beantwoording dezer vragen sedert de laatste gebeurtenissen nog als een middel konde worden beschouwd om de gemoederen in de zuidelijke provincien , waarvan de physiognomie zoo te zamengesteld en onzeker scheen , tot bedaring te brengen . Want die oproerige koorts scheen niet slechts te zijn van een staatskundigen aard . Het was de tijd niet om over de oorzaken daarvan in onderzoek te treden ; men moest deswege zijn oordeel tot nadere opheldering opschorten ;

genoeg, hij meende dat een middel tot bedaring der gemoederen niet gelegen was in de affirmative beantwoording dezer vragen.

Maar hetgeen bij den spreker bovenal in aanmerking kwam om de voorgestelde vragen niet affirmatief te kunnen beantwoorden, was eene bedenking ontleend uit art. 229 der grondwet; — eene bedenking welke voor hem opleverde een gemoedelijk bezwaar hetwelk hem tot hiertoe niet was opgelost en waarover geen een der redenaars zich had uitgelaten.

Zie hier dezelve:

Art. 229 en volgende der grondwet regelt den vorm en de wijze op welke er eene verandering der grondwet kan worden daargesteld.

Een eerste vereischte daartoe is dat de noodzakelijkheid tot het veranderen der grondwet moet verklaard worden bij eene wet. Alle de vormen van eene wet moeten dus voorhanden zijn bij de akte waarbij deze noodzakelijkheid door de Staten-Generaal en den Koning wordt verklaard, den Raad van State gehoord; en het bepaalde punt van verandering moet in die wet zijn uitgedrukt, opdat dezelve, aangenomen bij de beide Kamers, volgens de voorgeschrevene wijze van stemming, door de Staten-Generaal in dubbelen getale kan worden beoordeeld.

Dat deze voorgestelde vragen, hebbende tot onderwerp de verandering der grondwet, waarover men zal moeten stemmen met ja of neen, niet hebben dezen grondwettigen vorm, en die noodzakelijke vereischten. Al waarom het bijgevolg onmogelijk was dezelve affirmatief te kunnen beantwoorden.

Dat de spreker, voorzitter van de derde afdeeling in de centrale sectie, deze bedenking had geopperd aan den Minister van Binnenlandsche Zaken; maar dat het bekomen antwoord zijn bezwaar niet had weggenomen.

Men gaf te kennen dat deze raadpleging slechts preparatoir was om het gevoelen te kennen der Staten-Generaal, maar dat daarna een andere wet in den vereischten vorm zoude worden voorgesteld. Maar hier tegen bestond de bedenking, dat die grondwet geene zoodanige preparatoire raadpleging kende en duidelijk voorschreef, zonder onderscheid van preparatoire of definitive beslissing, dat de akte waarbij de noodzakelijkheid wierd verklaard eener verandering, in geen geval anders dan in den vorm van eene wet konde worden uitgebragt. Dat het waar was op grond van antecedenten, dat de Kamer ook andere dan wettelijke voorstellen konde doen aan den Koning, en omgekeerd, maar dat niet te min op het stuk der verandering van de grondwet bij art. 229 eene uitsluitende bepaling daaromtrent bestond.

Dat deze bedenking ook was van toepassing op de tweede vraag betrekkelijk de scheiding der twee groote afdeelingen van het Rijk. Ook deze leverde op zich zelve, buiten verband met dit artikel, groote moeilijkheid op; hetzij men zich die scheiding voorstelle als absoluut in twee onafhankelijke Staten, of als betrekkelijk, namelijk twee verschillende administraties in een en denzelfden Staat.

Ten aanzien der eerste merkte de spreker aan: dat vraagstuk konde niet worden beslist door de Staten-Generaal, maar scheen een onderwerp van beslissing door de Verbondene Mogendheden. Het was bekend dat de vereeniging van België met Noord-Nederland tot één Rijk bepaald was, bij het traktaat van Londen. Deze bedenking maakte het overtollig te treden in eene discussie over het wenschelijke van zoodanige scheiding, waarbij men niet mogt voorbij zien vermindering van kracht en invloed naar buiten, zoo min als de verlamming van het wezenlijk doel dezer vereeniging, het bestaan namelijk van eenen voormuur tusschen Frank-

rijk en Duitschland, door Europesche staatkunde daargesteld. Ligtelijk konde het gebeuren dat België, gescheiden van Noord-Nederland, vroeg of laat een prooi wierd van eene groote mogendheid die de onafhankelijkheid der overige deelen gevaarlijk bedreigen zal.

Het denkbeeld bij sommige sprekers vooruit gezet, dat deze scheiding wenschelijk was in het belang der commercie van sommige provincien die steeds groote opofferingen gedaan hadden, ten behoeve van de fabrieken en den landbouw, kwam den spreker voor van eene al te bekrompene staatkunde om daaraan gehoor te geven. Hij oordeelde dit vooruitzigt daarenboven bedriegelijk, omdat het verval der commercie aan geheel andere oorzaken scheen te moeten worden toegeschreven, waarin men niet alleen voorzien kon door een veranderd stelsel van tol- en accijns-regten. Hij zoude niet spreken over de moeilijkheden in een vergelijk over de publieke schuld en de koloniale belangen, omdat dit geacht konde worden te zijn *posterioris curæ*!

Wanneer eene geheele scheiding wenschelijk mogt voorkomen, zij zoude, naar zijne wijze van zien, alleen gelegen zijn, in verschil van nationaal karakter, trap van verlichting, onderscheid van godsdienst. Noord-Nederland kan zich nimmer bukken onder priesterlijken invloed. Die invloed, altijd onbestaanbaar met eene vrije en waarlijk onbekrompen stelsel van regering, schijnt in België te groot, dan dat niet altijd aldaar onrust en tegenkanting te vreezen is. Ook waren er meer andere zedelijke oorzaken die eene scheiding konden aanraden, waarvan echter de verdere ontwikkeling onnoodig was.

De ondervinding had echter, niettegenstaande de moeilijkheden welke daaruit ook werkelijk zijn ont-

staan , geleerd de mogelijkheid van den gang van zaken. En zoo de jongste gebeurtenissen niet eene algemeene koorts in België hadden doen ontstaan , welke lang was voorbereid door eene gestadige poging ter verlamming van het openbaar gezag , en vergiftiging der algemeene denkwijze , de zaken zouden , op den duur immers , eenen dragelijken loop hebben kunnen blijven behouden. Thans echter erkende de spreker alle de moeilijkheden eener voortdurende vereeniging , omdat hij de geslagen wonden aan de beide kanten toegebracht , hield voor ongeneeslijk , gedurende eene reeks van jaren.

En wat aanging eene betrekkelijke afscheiding , of de oprigting van twee verschillende administratiën in een en hetzelfde Rijk , dit scheen den spreker voor geene oogenblikkelijke beslissing vatbaar. Soortgelijke zaken konde men niet improviseren. De mogelijkheid der executie en de wijze hoe , moesten eerst worden aangegeven. Want in den eersten opslag , vertoonden zich eene reeks van moeilijkheden wanneer men dit denkbeeld toepaste op de verschillende takken van administratie , die te groot was om onvoorwaardelijk het beginsel van scheiding , zonder opgaaf der wijze hoe , te kunnen aannemen.

Om alle deze redenen zoude de spreker beide vragen beantwoorden met *Neen*.

XVI.

DISCOURS DE M^r. VAN ASCH VAN WYCK.

NOBLES ET PUISSANS SEIGNEURS,

J'AI entendu prononcer des discours éloquens pour défendre le principe de la séparation des deux parties du royaume; d'un côté c'est un mot magique qui a calmé, dit-on, les esprits; mais qui, au contraire, a fait éclater en fureur, ce qui n'était que vertige; de l'autre côté, ce mot a excité un élan patriotique; les Provinces-Unies sont reparues dans les souvenirs historiques, entourées de tout leur éclat, encore une fois couvrant toutes les mers de leurs flottes, et redevenues marché universel du monde entier. Ah! combien ces souvenirs me sont chers; c'étaient les premiers sentimens de mon enfance, ils seront toujours présens à mon esprit jusqu'au tombeau.

Mais calme parmi les tempêtes publiques, imposant silence à mes sentimens, pour me renfermer dans mes devoirs, je sens, plus vivement que jamais, par la difficulté même de ma position, combien elle est importante.

Je parle de la position que moi, que nous tous, Messieurs, occupons dans cette Chambre; je ne représente par la province, dont je suis député, mais la

nation entière; le Luxembourg comme la Hollande, la Flandre et Anvers, comme Groningue: le bien-être général des Pays-Bas me pèse sur le cœur. Oui, dans mon opinion particulière, je pencherais pour cette Hollande, à laquelle j'appartiens, parceque j'y ai commencé ma carrière politique. Mais le royaume des Pays-Bas existera-t-il, ou sera-t-il dissout? voilà en deux mots la question: ce royaume n'existe, n'est reconnu par les puissances européennes, que tel qu'il est constitué par le pacte fondamental.

Cette loi cesse d'exister par la séparation. Le gouvernement constitutionnel cesse quant à la Belgique, conséquence naturelle et terrible de la séparation; les puissances devront s'unir en congrès pour délibérer, non sur les points que nous leur proposerons, mais sur la question de savoir, ce qu'on fera de nous, qui avons manqué le but qu'ils s'étaient proposé, qui leur sont devenu inutiles, qui suscitons un germe de guerre continentale; — Oui, nul doute, l'existence politique des Provinces-Unies, antérieure à leur réunion à la Belgique, ne court aucun risque; elles sont reconnues comme puissance européenne; toutes les autres puissances sont liées à elles par des conventions et des traités antérieurs; mais les Pays-Bas autrichiens, c'est une vérité dure, mais c'est une vérité, qui n'eurent jamais une existence politique séparée, que l'Autriche a cédés, que la France conquit, mais qu'elle a encore une fois cédés aux puissances alliées, que deviendront-ils? Vous désirez un congrès qui prononcera sur votre sort. Comme représentant également de ces provinces, en me plaçant dans votre position, je redouterais ce congrès; vous aurez perdu votre loi fondamentale, que deviendra votre existence politique. Vous serez sous la Dynastie d'Orange — je l'espère — mais en êtes vous assurés, s'il est vrai que le tems

des échanges de territoire semble passé ; mais si les alliés jugeaient que vous appartenissiez à la Prusse et que la maison d'Orange fût indemnisée d'autre part, qu'auriez-vous à y opposer ? Nous ne voudrions pas. Je le crois bien. La France est là ; oui, mais serez-vous maître de votre sort, risquera-t-on une guerre continentale pour vous, et quel sera donc le résultat de cette guerre ? La France vous a envahis dans la guerre de la succession, votre beau pays fut le théâtre d'une guerre longue et sanglante. La France vous céda aux Provinces-Unies en faveur de la maison d'Autriche en 1713. Les États-Généraux vous cédèrent en 1715 à la maison d'Autriche qui entra en possession en 1716, sous condition, que vous ne seriez jamais à la France. Vous n'avez pas perdu de vue, je pense, cette condition intéressante du traité de barrière, traité qui ne fut jamais révoqué. Je ne m'élançai pas dans le champ de la rhétorique, mais je parle histoire ; je vous cite des faits, et je vous demande que deviendriez-vous ? — S'il y avait quelque espoir, que, placés entre trois puissances vous pussiez devenir peuple indépendant ; mais comment résister à toutes les puissances, défendre une triple frontière, équiper des flottes pour défendre votre commerce. Si donc je demande que deviendra la Belgique, je le demande à moi-même, parce que je suis obligé par serment à ne pas sacrifier les intérêts d'une partie du royaume à l'autre. Votre sort doit m'intéresser.

Lorsqu'à la section dont j'étais membre, le mot magique de *séparation* circula de bouche en bouche, je voulais pénétrer dans les vues des défenseurs de cette séparation, je demandais qu'on m'expliquât dans quel sens on entendait ce mot ; je n'ai obtenu aucune réponse claire, précise, satisfaisante. Plusieurs députés de la Hollande, mes amis, l'ont dit très-positivement : nous ne voulons pas vous dominer, nous vous abandonnons volontiers par-

ce que nous ne nous convenons pas ; soyez heureux , et vivez contens ! Ce ton de franchise m'a plu singulièrement ; j'y ai reconnu cette honnêteté antique , cette loyauté , que je révère ; on la proclamera dans l'Europe entière. Non , dira-t-on , nous nous sommes trompés , la Hollande ne veut pas dominer la Belgique. Je partage entièrement ces sentimens , mais comme représentant de tout le royaume , serais-je en droit de vous tenir ce langage , aussi long-tems que j'ignore quel sera votre sort par la séparation ? — mon honneur et mon devoir me le défendent.

L'honorable Mr. Surlet de Chokier a expliqué la séparation bien différemment : union en presque tous les points de législation et d'administration , mais séparation partielle. L'honorable membre a passé en revue toute la loi fondamentale ; elle semble lui convenir assez. Voilà donc déjà dans la même réponse affirmative , deux opinions diamétralement opposées ; celle de Messieurs Corver , van Alphen et Luzac , et celle de Monsieur de Surlet de Chokier. Ainsi l'affirmative renferme contradiction évidente dans les principes qui l'auront dictée.

Monsieur de Surlet nous a fait cependant sortir du vague ; je me suis persuadé par son discours , qu'il ne pense pas que nos intérêts soient si opposés et qu'il réclame plutôt une séparation pour quelques branches d'administration , qu'une séparation en deux nations sous la même Dynastie.

Mais si nous considérons le véritable esprit de notre loi fondamentale , je pense qu'une séparation administrative entre toute entière dans la prérogative Royale , et que , pour l'effectuer , il n'y a besoin ni de changement dans le pacte fondamental ni de congrès. L'art. 145 de cette loi m'a toujours paru extrêmement intéressant , en ce qu'il confère l'exécution des lois sur l'instruction publique et sur le culte et autres objets y dénommés aux états-provinciaux , dans le but d'adapter les lois y relatives aux besoins

locaux, à cette divergence d'opinions et de mœurs, qui existe entre les provinces ; le même article rend facultatif à S. M. de confier à ces corps intermédiaires l'exécution de toute loi qui lui semblera convenable.

Cette disposition, qui est conforme aux anciennes institutions de toutes les provinces, est presque textuellement la même que la constitution des provinces septentrionales de 1801, qui rétablit l'administration départementale que la constitution de 1798 avait remplacée par le système français de centralisation ; presque toutes les dispositions du chapitre IV de notre loi fondamentale, relativement aux états-provinciaux sont textuellement conformes à celles sur les conseils départementaux de 1801. Et quels furent les principes de ces dispositions analogues ? — de rapprocher l'administration aussi près que possible des habitans, de l'adapter aux besoins locaux. Soyons francs, ce ne sont pas les lois générales, ce sont les mesures générales d'exécution, qui ont quelquefois fait naître du mécontentement ; l'administration générale a trop centralisé et voulu modeler tout sur un pied exact d'uniformité ; les hommes, êtres moraux et pensans se sentent heureux lorsqu'on a égard à leur esprit de localité, à ce qu'ils appellent plus particulièrement leur patrie.

Dans ce même esprit, je pense que, soit les états-provinciaux pour chaque province, soit une administration séparée, qui embrasserait plusieurs provinces, qui auraient plus d'analogie entre elles en mœurs, usages, besoins et intérêts, serait plutôt conforme que contraire, à l'esprit de la loi fondamentale. Je vais plus loin, je ne verrais aucun inconvénient, qu'en législation générale elle-même, lorsqu'une loi proposée ne serait pas entièrement conforme aux intérêts de la généralité des habitans, ou que quelques dispositions ne s'y adapteraient pas aussi convenablement, la loi elle-même

pourrait abandonner à la sagesse du Roi, après consultation des états-provinciaux, d'adapter le mode d'exécution aux circonstances de localité.

Nous en avons eu l'exemple dans la loi de la mouture; nous connaissons encore les divergences de législation dans la chasse, les dîmes, quelques droits casuels et même seigneuriaux, qui n'ont jamais mis obstacle à la réunion des Pays-Bas.

Peut-être serais-je taxé d'extravagance, si je risquais encore quelque pas dans cette route conciliatrice, mais je le fais avec quelque assurance, puisqu'elle n'est pas la mienne, mais qu'elle m'a été suggérée. Serait-il impossible, quant à la haute cour, ce point essentiel de discorde, de la subdiviser en deux Chambres, lesquelles siègeraient dans les deux parties du royaume? L'augmentation du nombre des conseillers et de légers changemens dans la loi d'organisation lèveraient les plus grands obstacles; la divergence de jurisprudence qui résulterait de cette division, devrait faire l'objet de la législation; vous me pardonnerez, j'espère, quand j'aurai donné un trop libre cours à mes spéculations, je m'épuiserai en mesures conciliatrices; et je concourrai toujours avec ardeur à tout ce qui peut y conduire.

Vous voyez bien, Messieurs, que je ne partage pas l'opinion de cette incompatibilité d'humeur et de caractère, laquelle aurait, selon plusieurs préopinans, tracé une ligne de démarcation ineffaçable entre deux peuples; l'histoire ne me le prouve pas. Lorsque la Hollande était encore en guerre continuelle avec ceux d'Utrecht et le Duché de Gueldre, avec les Frisons, déjà elle faisait partie des États des Ducs de Bourgogne; des tems les plus réculés encore le Hainaut et la Hollande eurent les mêmes comtes; — les États-Généraux sous Charles-le-Hardi, Philippe-le-Bel et Charles V, n'é-

taient-ils pas un corps d'État, où toutes les provinces envoyèrent leurs Députés, et pendant deux siècles cette ligne de démarcation a-t-elle été visible, les intérêts furent-ils opposés ? Tous ceux qui connaissent l'histoire, m'avoueront que ce furent les troubles de Gand qui causèrent la scission des provinces Wallonnes, et leur réconciliation avec l'Espagne ; que la Flandre, le Brabant et le Limbourg ont été arrachés de l'union qui existait entre les provinces des Pays-Bas, par une guerre sanglante, et après une résistance vigoureuse ; l'intolérance religieuse fut la cause de la scission et le véritable obstacle de la réunion. Mais la révolution française, source abondante de calamités et de malheurs, a cependant rendu possible la réunion ; elle a pénétré dans la Belgique, elle a introduit ses principes, ceux de la tolérance religieuse, elle a aboli tout ce que les coutumes et usages auraient pu opposer à la réunion ; elle a nivelé tous les obstacles en introduisant une législation uniforme ; mais encore la réunion eut été difficile, si elle eut dû se faire avant l'invasion française, qui a fait pénétrer la législation française dans l'ancien territoire des Provinces-Unies ; l'occupation de 1810 y a introduit les mêmes lois, et par un concours de circonstances extraordinaires, la Providence a préparé la réunion du plus beau pays de l'Europe, le royaume des Pays-Bas. Nous l'avons reconnu dans l'adresse au Roi à la dernière session ; ce qui était vrai en Décembre, ne le serait plus en Septembre suivant ! Non ! ce qui était vrai alors l'est encore ; la réunion des Pays-Bas est l'ouvrage de la Providence et irons-nous le détruire ? Nous n'avons donc rien fait en quinze années de réunion ?

Nous avons fait notre législation nationale, nos Code Civil, de Commerce, de Procédure et d'Instruction

H

Criminelle, il n'y eut là, j'en proteste hautement, aucune division du Midi et du Nord ; nous avons fixé encore tout récemment à presque unanimité les moyens du budget décennal ; nous avons discuté, il est vrai ; nous avons été d'opinions divergentes sur plusieurs objets de législation, mais je demande avec assurance, quelle est la loi que le Nord a imposée au Midi ?

Il est impossible, a-t-on dit, que nous demeurions réunis ; le germe de la séparation est dans la loi fondamentale elle-même ; la représentation égale des deux parties est un vice radical. Mais, Messieurs, la réunion est en effet une grande confédération entre les Provinces-Unies et les colonies d'une part, avec les Pays-Bas Autrichiens et le pays de Liège de l'autre. Anciennement la Hollande, riche et populeuse, s'est confédérée avec six provinces infiniment moins grandes et peuplées, et cependant, aux États-Généraux, la Hollande n'avait qu'une seule voix sur les sept ; et cependant l'édifice social des Provinces-Unies a résisté à tous les chocs, durant deux siècles, à tous les chocs, dis-je, celui seul excepté qui a renversé l'Europe entière, la domination française.

On s'est disputé, on s'est accommodé, on s'est disputé de nouveau ; notre histoire des Provinces-Unies est également un enchaînement continu de dissensions, cependant nous ne nous sommes pas séparés. Les sept provinces, vous le pensez, ne se disputeraient plus ; les dix provinces seraient toujours d'accord ! vaine illusion ! peut-être le Brabant dans le Midi, et la Hollande dans le Nord, prétendraient à une supériorité et une prépondérance que les autres leur contesteraient ; peut être l'ancien système de représentation à voix égales par province, serait invoqué ; dans le Midi les partis maintenant unis, se déchireraient, la guerre civile

changerait de face; je me demande en conscience, puis-je comme représentant de la nation entière me déclarer pour une séparation, afin de terminer, en coupant le nœud gordien, les disputes sur la divergence de quelques intérêts? Oui, je dis sur quelques intérêts! Le territoire des Pays-Bas est situé sur trois fleuves, le Rhin, la Meuse et l'Escaut, qui se réunissent en un seul bras de mer, entrecoupé d'un nombre de rivières et de canaux, qui facilitent les communications; quant aux routes, on a aplani les difficultés jugées insurmontables et pénétré jusqu'à l'extrémité du Luxembourg. Ce territoire forme le plus beau royaume de l'Europe; en rapport à son étendue, tous les grands intérêts sociaux y sont combinés; ceux du commerce, de l'agriculture et de l'industrie; et par la distribution des provinces elles-mêmes, chacun de ces intérêts a des voix presque égales dans la représentation; ils se sont choqués vivement, ils se choquent encore, mais leur opposition commence à se résoudre; on commence à se persuader, qu'ils peuvent co-exister, qu'ils se soutiennent, s'entraident; ils se sont devenus indispensables, la balance finira par s'établir.

Mais par la séparation la balance sera rompue; les intérêts du commerce deviendront prépondérans et exclusifs dans le Nord, ceux de l'industrie et de l'agriculture prévaudront dans le Midi; dès lors une ligne de douanes deviendra indispensable, où sera-t-elle placée? Entre Anvers et la mer. Sur le canal de ter Neuse en la partie flamande de la Zélande. Limbourg sera séparé du Brabant septentrional; chacune de ces provinces, et en général chaque province adjacente, sentira tout ce que la séparation a de douloureux. Quelle infinité de réclamations, encore inconnues, s'élèveront; telle province voudra plutôt appartenir au Nord, l'autre au Midi,

H 2

l'état social va se dissoudre, le crédit public se perdre , les finances se ruiner , la prospérité s'évanouir , peut-être une guerre générale s'allumera ; c'est ainsi que le Nord et le Midi vont se jeter dans un abîme de désolation et de malheurs.

Si les événemens nous y conduisent, si une fatalité affreuse nous y entraîne, si les factions changées en rébellion armée vont nous déchirer, il faudra subir la dure loi de la nécessité, mais porter la main à la destruction de l'édifice que j'ai juré de conserver et de défendre, Dieu m'en préserve ! — J'ai dit.

XVII.

ADVIJS VAN MR. J. E. N. VAN LYNDEN.

EDEL MOGENDE HEEREN !

HET is genoegzaam bekend dat ik geen voorstander ben van openbare beraadslagingen, als hebbende daarvan nimmer eenig goeds verwacht, maar daar het alomme als een beginsel is aangenomen, en ook bij onze grondwet, art. 108, is vastgesteld, dat het volk het regt heeft om toe te zien, hoe het vertegenwoordigd wordt, en dat daarom de zittingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal in het openbaar worden gehouden, zie ik met innig leedwezen, dat, wanneer de grootste aangelegenheid van den Staat behandeld wordt, wanneer het zake is van het volksbestaan, dat volk uit ons midden geweerd wordt, en meer dan een tiende gedeelte der tegenwoordige leden van hun grondwettig regt gebruik maken om zulks te vorderen.

Wat mij betreft, ik acht mij verantwoordelijk jegens dat volk, dat ik mede help vertegenwoordigen, en ben dus verplicht aan hetzelfde rekenschap te geven van mijne gevoelens, en handelingen, als zoodanig.

Er zijn er onder ons, die de eerste aanleiding gegeven hebben tot de vragen door den Koning bij de boodschap van den 13den September aan ons gedaan, en thans beweerd hebben dat die vragen niet constitutio-

neel zijn , en dus niet kunnen beantwoord worden , maar dat de Koning , het initiative hebbende , ons te dien opzichte eene wet had moeten voorstellen. Dit ontken ik.

De Koning toch had de grondwet niet verbroken. Bij hem was het denkbeeld niet opgekomen dat de betrekkingen door de traktaten en door de grondwet tusschen de twee groote afdeelingen van het Koningrijk gevestigd in vorm of aard zouden behooren te worden veranderd. Dit denkbeeld was te Brussel geboren , en zij , die van het initiative spreken , konden van het regt bij art. 113 en 114 hun toegestaan hebben gebruik gemaakt , indien zij deze wijze van raadpleging als onwettig beschouwden.

Beide de ons voorgestelde vragen kwamen mij voor in zoo een naauw verband met elkander te staan , dat ik dezelve als onafscheidbaar reken ; mijns inziens komt hetzelfde hier op neder.

Heeft de ondervinding geleerd , dat de twee volken , die door de traktaten en de grondwet tot één volk waren misvormd , zoodanig verschillen in geaardheid , zeden en gewoonten , dat hunne vereeniging op den duur onmogelijk is , en dat mitsdien de noodzakelijkheid daar is om de nationale instellingen te wijzigen , en de betrekkingen tusschen die volkeren in vorm of aard te veranderen ?

En dan moet ik bekennen dat eene vijftienjarige ondervinding mij overtuigd heeft van de noodzakelijkheid om de betrekkingen door de traktaten en door de grondwet tusschen de twee groote afdeelingen van het Koningrijk daargesteld , in vorm en aard te doen veranderen : en in dien zin kan ik op beide vragen een stellig *ja* zeggen.

Wat mijn oud vaderland betreft , dat gedurig het

slagtoffer geweest is van die noodlottige verbindtenis, ik zal het gelukkig achten, wanneer het mogt kunnen terugkeeren tot dien onafhankelijken staat, die hetzelfde in 1814 en 1815, vóór de oprigting van het Koninkrijk der Nederlanden, door eigen toedoen verkregen had; maar dit te verkrijgen, zal minder van mijne wenschen en gevoelens afhangen, dan van het regt der sterksten. Vier groote Mogendheden van Europa hebben het Koninkrijk daargesteld in hun belang, maar niet in het onze. Die Mogendheden zullen hun werk of bevestigen of laten varen; en in het laatste geval zal deze Staat ondervinden, dat een verdeeld Rijk niet kan bestaan. Het zal dus niet ons antwoord zijn, dat den Staat onheil zal berokkenen, maar het zal het noodzakelijk gevolg zijn van het gedrag van hen, die tot deze vragen aanleiding gegeven hebben.

XVIII.

OPINION DE M. FALLON.

NOBLES ET PUISSANS SEIGNEURS ,

Le cœur profondément ulcéré des affreux désastres qui plongent tout ami de son pays dans la plus vive douleur, je m'expliquerai en peu de mots sur les deux questions qui nous ont été soumises par le message Royal du 13 de ce mois.

Dès le principe , j'ai partagé l'opinion de ceux de nos collègues qui ont accueilli l'idée d'une séparation entre les deux grandes divisions du royaume sous la même dynastie, comme un remède salutaire à des maux qu'ils redoutaient et dont la trop affligeante réalité a si subitement et si cruellement dépassé leurs prévisions. Je n'ai donc pas hésité à émettre un vote affirmatif sur les questions proposées et examinées en section, déclarant en même tems que je me réservais de me prononcer ultérieurement sur les conditions d'une séparation qui doit être combinée de manière à classer , avec justice et équité , tous les intérêts du nord et du midi.

Nous n'étions pas appelés à préposer les conditions ; nous devons donc nous attendre que le gouvernement s'empresserait de prendre l'initiative dès qu'il aurait recueilli les procès-verbaux de nos sections qui contiennent d'utiles réflexions sur la matière.

Il n'en a pas été ainsi ; cependant il y avait une extrême urgence à se prononcer avec netteté et précision sur le principe que les questions soulevaient. Plusieurs d'entre nous le disaient avec raison , un jour , une heure de retard pouvaient amener de nouveaux et d'irréparables malheurs.

Qu'avons-nous fait depuis 15 jours ? une adresse en réponse au discours de la couronne et voilà tout ; encore comment en a-t-on traité l'objet principal ; n'est-ce pas avec une extrême circonspection, avec une réserve étudiée qui semble montrer peu d'empressement d'aborder le fond de la question.

Quoiqu'il en soit , des considérations d'un ordre plus élevé et qu'il est inutile d'indiquer ici , parce que Vos Nobles Seigneuries peuvent aisément les apprécier , m'ont fait faire le sacrifice de ma répugnance à admettre cette adresse, dans laquelle j'aurais voulu trouver une allure plus décidée au sujet de la séparation, qui sans doute ne peut jamais se conclure, sans en livrer les conditions à un examen réfléchi.

Une commission d'état pourrait être chargée d'en réunir et d'en présenter les élémens qui feraient ultérieurement l'objet des délibérations du pouvoir législatif dans les formes constitutionnelles. Dieu veuille qu'il soit encore tems de finir par où l'on aurait dû commencer. D'un moment à l'autre les choses empirent. Je le sais , le passé ne nous appartient plus, mais hâtons-nous, peut-être le présent nous échappe. Quoiqu'il en soit, de fidèles mandataires de la nation ne doivent jamais désespérer du salut de la patrie. Et s'il n'est pas en leur pouvoir de remédier au mal existant , ils doivent au moins voler au devant de tout ce qui peut prévenir de plus grands maux , en s'efforçant d'écarter de leur patrie l'horrible fléau de la guerre civile.

Enfin je réponds *oui* à la première et à la seconde question :

1°. Parceque l'expérience de quinze années m'a démontré qu'il existe une telle divergence entre certaines opinions du nord et du midi, qu'il n'y a plus d'espoir de les voir jamais sympathiser sincèrement.

2°. Parcequ'une séparation quelconque, soit la plus entière possible, soit seulement limitée à certains points de législation et d'administration intérieure, aurait pour infaillible résultat de faire jouir d'une plus grande somme de liberté et de bien-être moral chacune des deux parties du royaume dont le culte, les intérêts, le caractère, les habitudes, les mœurs enfin présentent des nuances d'opinions et de préjugés dont la fusion est un problème insoluble.

N'est-il pas vrai, Messieurs, qu'un grand nombre de lois d'une très-haute importance n'ont pu être adoptées par cette Chambre qu'à une bien faible majorité? n'est-il pas vrai que l'on a été presque toujours en désaccord sur la manière d'envisager la plupart des principes vitaux de notre organisation politique?

Je pourrais citer bien d'autres exemples à l'appui de ce perpétuel conflit, mais le tems nous presse et j'en ai dit assez pour motiver mon vote, seul but que je m'étais proposé en demandant la parole.

XIX.

ADVIJS VAN MR. FRANÇOIS FRETS.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Ik kan niet zien, zoo als een geacht medelid, dat wij strijdig met de grondwet handelen, indien wij de voorgestelde vragen in overweging nemen. Ons antwoord daarop te geven kan, wel is waar, niet verbindende zijn, en voor zoo verre is artikel 229 van de grondwet toepasselijk; maar daarom sluit dit artikel het vermogen niet uit, dat de Koning ons wegens onze ondervinding raadplege, om daaruit de noodzakelijkheid van veranderingen of bijvoegingen in de grondwet des te beter te kunnen opmaken, en vervolgens aan ons hieromtrent een bepaald voorstel te doen. Ik zie integendeel in deze wijze van handelen een bewijs dat de Koning allen schijn van willekeur wil vermijden en in de omstandigheden, waarin wij verkeerden, kan niemand dit afkeuren. Het moge niet juist overeenkomen met de uiterlijke vormen, die anders het gemeen overleg tusschen den Koning en de Staten-Generaal vergezellen; het moge zelfs aan ons groote moeilijkheid verschaffen, en voor een oogenblik de wetgevende magt in eene raadgevende magt herscheppen; de moeilijkheid van het oogenblik wettigt dit vermogen, vooral omdat altoos onder het meerdere het min-

dere is begrepen. Ik acht het dus van onzen pligt dat wij met openhartigheid antwoorden.

Het blijkt uit 's Konings woorden, bij de opening dezer zitting uitgesproken, dat dezelve onze *denkwijze* en *beschouwing* verlangt te kennen. Ik beklaag mij daarom, Edel Mogende Heeren! dat het voorstel om buiten *ja* of *neen*, ook nog met eene *voorbehouding* te antwoorden, niet is aangenomen. Wij loopen nu gevaar dat aan ons *ja* of *neen* eene andere beteekenis worde gegeven dan wij bedoeld zullen hebben. Daarom zoude ik nog verlangen dat het resultaat van onze raadpleging met een kort adres aan Zijne Majesteit werd aangeboden, nadat ook de Eerste Kamer geraadpleegd, het resultaat van hare raadpleging bij de onze gevoegd en zich met het adres zoude hebben vereenigd. Er blijft anders niets overig dan het formulier van artikel 109 der grondwet te bezigen om die Kamer in de raadpleging te betrekken, indien ons antwoord eens *ja* zal inhouden; doch wanneer tevens een eventueel *neen* bij die Kamer onze raadpleging geheel nutteloos zoude kunnen maken, en daardoor het eigenlijk oogmerk des Konings worden verijdeld.

Ik ga nu over tot de vragen zelve.

Wat de eerste vraag betreft » of de ondervinding de » noodzakelijkheid heeft aangetoond om de nationale » instellingen te wijzigen » het komt mij bedenkelijk voor, of ik met mijn antwoord wel verder mag gaan dan mijne eigen ondervinding en mijn eigen begrip mij alhier het spoor wijzen. Gewetenshalve moet ik *neen* zeggen. Wat erook gegrond zij van de klagten, die zich elders verheffen, ik geloof dat het herstel niet te vinden is waar zoo velen het zoeken willen. Ik deel volkomen in het gevoelen van een geacht medelid, dat het minder op instellingen dan op uitvoering aankomt. Indien men altoos de

grondwet zoo als die is, en den goeden wil des Konings met meer getrouwheid was nagekomen, zoude er gewis geen grond van klagen zijn. Mijne ondervinding heeft mij dus niet geleerd dat onze nationale instellingen wijziging behoeven. Ik wil echter niet gezegd worden doof te willen zijn voor bedenkingen van anderen: ik weet mijn eigen gevoelen, waar het kan of mag, opteofferen aan de eendragt, en ik kan het ligtelijk aan anderen vergeven, dat zij in theorien hun heil zoeken, waarin ik geen heil zie, indien zij slechts in de goede trouw verkeerden. — Indien ik derhalve op de eerste vraag neen zegge, hetwelk ik mij voorbehoude, dan wil ik daarmede het ja van anderen niet afkeuren, noch mij onttrekken aan het aannemen van een bepaald voorstel, dat in der tijd door de Regering tot verandering der grondwet zoude kunnen gedaan worden.

Minder bedenking heb ik op de tweede vraag: » of » in het geval van noodige wijziging, de betrekkin- » gen door de traktaten en door de grondwet, tus- » schen de twee groote afdeelingen van het Koninkrijk » gevestigd, tot bevordering van het gemeenschappelijk » belang, in vorm of aard zouden behooren te worden » veranderd?" Ik zeg er bepaaldelijk *neen* op; maar de zaak is te gewigtig om dit antwoord niet met eenige redenen te omkleeden.

Het is kennelijk, en vele leden hebben het reeds aangemerkt, dat de wensch naar eene scheiding, op welke wijze ook daartestellen, en tot welke provincien ook uittestrekken, ook bij de Regering slechts eene wensch kan zijn, en dat de uitvoering niet in hare magt is. Maar omdat nu deze zaak een onderwerp van traktaten is, en het van de groote mogendheden afhangt aan dien wensch gevolg te geven, acht ik evenwel het uiten van dien wensch voor eene zaak van de hoogste bedenking.

Het uiten namelijk van dien wensch kan een' dadelijken invloed uitoefenen op de rust van Europa. Al was het alleen dat daaruit de zamenkomst van een zoogenaamd congres kon geboren worden; wij weten wat dit zeggen wil. Het is derhalve geen zaak, waar wij ligtvaardiglijk over heen kunnen stappen. Ik spreek altoos, als of wij nog in ons geheel zijn. Anderen mogen van eene scheiding met er daad spreken, en daarom onze raadpleging, hetzij nutteloos, hetzij ontijdig noemen, het gepleegd geweld en het ontstane oproer staan daar voor mijne oogen als zoo vele gronden van verontwaardiging en leedwezen, maar zij kunnen mijne overtuiging niet omkeeren omtrent datgene, wat ik buiten die onheilen voor goed of kwaad, voor aannemelijk of verkeerd houde. Het oproer doet mij zelfs te eerder overhellen om eene scheiding aftekeuren, of ik loop gevaar door mijne toestemming te gelijk het bedreven kwaad goed te keuren en het geweld regt te noemen.

Er zijn er van mijne geachte medeleden., die het eerste denkbeeld van scheiding te Brussel opgeworpen achten. Men zegt ook dat het een tooverwoord geweest is, om de opgewonden menigte gerust te stellen. Ik geloof voor mij, dat een gemeente wensch naar scheiding reeds veel vroeger, maar in Holland, gevoed is. Er zijn geachte sprekers uit die provincie, en ik doe hulde, zoo wel aan hunne welsprekendheid als aan hunne gevoelens, die den wensch naar scheiding bij ons voor allerregtmatigst houden, en de gronden daarvoor, vooral in het belang van dit gedeelte onzes vaderlands, met de meeste kracht ontwikkeld hebben. Ik geloof waarlijk, dat het te Brussel een tooverwoord geweest is, en in het belang van dat gedeelte onzes vaderlands, wenschte ik wel dat het een tooverwoord bleef. Maar

ik wil noch mag hier de belangen van dit of dat gedeelte in aanmerking nemen. Mijne stem moet gerekend worden, door het besef van algemeen belang. Mijne ontkennende stem zal steunen op de overtuiging, dat eene scheiding ons geheele vaderland in gevaar brengt.

Ik wil daarom toch van de beide gedeelten spreken. Let wel, Edel Mogende Heeren! niet uit het oogpunt van koophandel of van financiën, maar uit dat van politiek aanwezen; ik wil nu toch vragen wat er van onze onafhankelijkheid zal worden.

De Koning heeft van ons openhartigheid verlangd. Ik schroom dus niet te vragen, of in de zeven provincien het zaad van verdeeldheid wel zoo geheel is uitgeroeid, dat, vroeger opgeschoten, ons in het verderf heeft gebragt; nimmer is ooit minder partijgeest in de provincien gehoord, dan na de vereeniging met tien anderen. Het verschil zelfs met deze laatste heeft bij ons eene zamenstemming te weeg gebragt, waarvan men nooit te voren gehoord had. Maar zal bij eene scheiding de oude aard niet terug keeren? — Ik zoude er meer van zeggen, indien niet een geacht spreker, die ik bij de behandeling van de eerste vraag reeds genoemd heb, mij niet was voorgegaan. Ik gedraag mij aan zijne gezegden.

En wat denkt gij, Afgevaardigden uit de tien andere provincien! of hoe men anders het zuidelijk gedeelte, dat naar de scheiding zoude verlangen, bepalen wil? Uwe afhankelijkheid is daargesteld, zoodra gij van ons gescheiden zijt. Nog eens, Edel Mogende Heeren! wij moeten openhartig zijn. Ik beschouw den bestaanden opstand als een gewrocht van Fransche zendelingen, die welligt met hunne eigene regering nog niet te vreden zijn. Ik zwijg om der eendragt wille

van zoo vele middelen , vroeger door verschillende lieden en met verschillende oogmerken aangewend om het volk ontevreden te maken , maar ik ontveins daarom niet dat die heillooze middelen den weg aan vreemden gebaad hebben. Een Fransch beheer staat aan de zuidelijke grenzen gereed , of heeft zich misschien al van de zuidelijke provincien meester gemaakt. Gij beklaagt u welligt , die ter goeder trouw gedwaald hebt , en den opstand hebt helpen aanvuren. Wij hebben ook onze jaren van 1787 en van 1795 gehad. Wij hebben ze gehad , die Vaderlanders wilden heeten , en ter goeder trouw dien naam meenden te verdienen ; maar wij hebben ook voor onze dwaling geboet. Ik sprak van de rust in Europa. In den stand der zaak en met een geuitten wensch naar scheiding kan wellicht in korten tijd het gedeelte onzes vaderlands , dat nu reeds door eigen onrust bestookt wordt , een twist-appel tusschen groote mogendheden worden. Ik zeg daarom niet , dat ook de zeven provincien zouden bevrijd blijven , maar gij ligt het eerst aan de beurt , Edel Mogende Heeren ! uit dat gedeelte , van waar het woord van scheiding nu het eerst in het openbaar gehoord is. Ik spreek dus wel in uw belang , wanneer ik u de scheiding afrade , of gij moest verlangen uwe provincien tot een wingewest van eene groote mogendheid te maken. In dat geval verdient gij niet dat ik mij met u bezig houde.

De onafhankelijkheid van ons vaderland is de voorname toetssteen , waaraan ik de deugdelijkheid van ons te geven antwoord wil onderkennen. Een en ander van mijne geachte medeleden is mij hierin voorgegaan. Maar , Edel Mogende Heeren ! vergunt mij nog van iets anders te spreken , dat nog niet in aanmerking is genomen , ofschoon men , in goeden zin van de Neder-

landen sprekende , wat ik bedoele , niet kan vergeten hebben. Ik bedoel , namelijk , de onschendbaarheid der kroon. Ik wil gevraagd hebben of de Koning verdient , dat wij hem vergeten , en ik vraag het niet als een vleijer. De Hemel beware mij dat ik mij daartoe in dit oogenblik verlagen zoude.

Niet allen weten wat wij den Koning zijn verplicht. Toen in 1813 onze herstelling aanbrak , kwam er als het ware een nieuw leven in Holland. Ik doe opregtelijk den roem regt wedervaren , door vaderlandsche mannen in die dagen behaald. Maar het mag gezegd worden , zonder dien roem te willen verminderen , dat de geestdrift van ons volk hen staande hield , terwijl bijna alle middelen van verweër onthruken. — Uit *Engeland* was geen hulp te wachten , zoo lang er hier gevaar was dat die hulp in Frankrijks magt zoude vallen. In zulke omstandigheden kwam onze Koning , toen als Souverein Vorst tot ons op de eerste roepstem over. Alleen namelijk en zonder hulp. Hij was niet door geallieerden voorafgegaan , zoo als Lodewijk XVIII ; maar ook daarom werd er vervolgens in het Engelsch Parlement erkend , dat de vrije keus der Hollanders hem geroepen had. Ik ben geen voorstander van een zoogenaamd Goddelijk regt , dat alle Vorsten zoude toekomen , maar zulk een Koning mag toch wel een Koning bij de gratie Gods heeten. — Nu kunt gij het immers begrijpen , Edel Mogende Heeren ! dat zulk een Vorst in Holland en andere provincien bemind is , want hij is de Vorst van onze vrije keuze geweest.

Ik vergeef het anderen , ik kan het verklaren in andere provincien , dat zij niet zoo als wij aan den Koning gehecht zijn. Eerst later zijn die anderen aan ons toegevoegd. Hunne vereeniging met ons scheen meer

het werk van de geallieerde mogendheden te zijn. De oorspronkelijkheid, die bij ons bestond, ontbrak elders. Maar is dit eene rede om *Willem den Eersten* met *Karel den Tienden* gelijk te stellen; of moet niet integendeel belang en dankbaarheid tevens de zuidelijke provincien aan den Koning verbinden, die voor zijne weldaden aldaar berispingen hier ondervindt; en waar of hoe kan eene kroon gescheiden worden, zonder die in gevaar te brengen.

Ik wil nog meer van belang dan van dankbaarheid spreken. Eene scheiding geeft de zuidelijke provincien het eerst aan Frankrijk over en tevens aan alle de beoernten, waaraan dat Rijk alsnog is blootgesteld. Laten wij in Gods naam, Edel Mogende Heeren! laten wij allen van Noord en Zuid de hersenschimmen laten vallen, en daaraan niet onze onafhankelijkheid, ons eigen nationaal bestaan opofferen. Laten wij mannen en geen kinderen zijn! De ontstane burgeroorlog zelfs, want dit is de naam die sommigen aan den opstand geven, is eene reden te meer, dat gij U voor driften en droombeelden wacht. Laat ons niet de een zich tegen den anderen laten opzetten. De scheiding is hier te gevaarlijker naarmate zij door sommigen heviger gewenscht wordt.

XX.

ADVIJS VAN DEN BARON H. COLLOT DESCURY VAN HEINENOORD.

EDEL MOGENDE HEEREN!

HET is eene oude spreuk, dat men den staat der regering niet ligtvaardig moet veranderen: vele volken, en daar onder ook wij, hebben het miskennen van dit wijze voorschrift ten duurste geboet. Het blijft in onze tegenwoordige constitutionele regeringsvormen, vooral in tijden van beroering en opgewekte volksdriften, niet minder krachtig aanbevolen. De grondwet, onder welke wij leven, is mij altijd toegeschenen voor onzen Staat wijselijk te zijn ontworpen. — Voor de vrijheid des volks, welke toch altijd de grondslag van elk maatschappelijk verdrag behoort te wezen, zijn in onze grondwettige instellingen genoegzame waarborgen voorhanden; de Troon is met den hem voegenden luister omgeven, en de Koning oefent een gezag, dat toereikende is, om het volk, aan zijne zorg toevertrouwd, voorspoedig en gelukkig te maken, en uit alle vormen van regering is datgeen tot wet en regel overgenomen, dat voor de behoeften van den tijd berekend is.

Met dien lof, Edel Mogende Heeren! aan onze grondwet toe te kennen, wil ik niet beschouwd worden, als zoude ik haar vrij keuren van die onvolkomenheden, aan welke alle menschelijke inrigtingen en ontwerpen onderhevig zijn: verre van daar! de leemten en gebreken van ons staatsgebouw zijn mijne opmerking geenszins ontgaan; maar, om deze te verhelpen, behoort er eenstemmigheid van zin en bedoelingen tusschen degenen te bestaan, die dat werk zullen ondernemen; men behoort het eens te zijn over de maatschappelijke kwalen, die niet door den eenen in den hoeksteen van het gebouw, door den anderen daarentegen in kanteel of loofwerk moeten gezocht worden. — Zulke heelmeesters genezen geene wonden, zulke bouwmeesters verbeteren geen gebouw: men moet zich dus wel wachten, van aan het uithalen en uiteenschraken van steenen en gebindten te gaan, eer men zich verzekerd hebbe, dat dáár de kwaal huisvest, eer men wete, wat er voor in de plaats te voegen, of ter onderschraging te leggen.

Zoo heeft men, om het hier aan geen tot ernstige opmerkzaamheid wekkend voorbeeld te laten ontbreken, met zekeren ophef hooren gewagen van de noodzakelijkheid, om de vertegenwoordiging in deze Kamer op eene wijze te veranderen, dat daardoor het getal der Belgische afgevaardigden dat der Noordelijken aanmerkelijk zou te bovengaan, waardoor in eens de groote voorwaarde, waarop de twee volken vereenigd zijn, zoude verbroken worden. — Zoo dit immer gebeuren moest, zou Holland een wingewest van België worden: dit weten de drijvers zeer wel; maar zij verliezen daarbij moedwillig uit het oog, dat een volk, dat tachtig jaren voor zijne vrijheid gestreden heeft, zich nimmer zoo diep zal vernederen! Neen, ik durf

het zonder grootspraak verzekeren: van den eenen uit-
 hoek van het Noorden tot den anderen is er geen
 Noord-Nederlander, die niet goed en bloed veil zou
 hebben, om die schande van zijn land te weren: zij
 verliezen moedwillig uit het oog, die onzinnige drijvers,
 dat het voor den Koning eene zedelijke onmogelijkheid
 zoude wezen, immer daarin toe te stemmen, veelmin er
 het voorstel toe te doen; zij vergeten, dat het zedelijk
 onmogelijk is, dat de Koning ooit den val en de verne-
 dering zou gedoogen van een volk, onder hetwelk Hij
 geboren en opgevoed is, en hetwelk aan Hem en Zijn
 Huis zulke ondubbelzinnige en aandoenlijke bewijzen
 van verknochtheid gegeven heeft, toen in het Zuiden
 de standaard van den opstand tegen zijn grondwettig
 gezag geplant werd, onder het huichelen van verkleefd-
 heid aan Zijne *dynastie*.

In zulk eenen stand van zaken valt er in ernst aan-
 geene verandering of wijziging der grondwet, met het
 doel, waartoe zij is ontworpen, te denken, en ik meen
 alzoo de twee vraagpunten met elkander in verband te
 moeten beschouwen, en onder één gezigtspunt te
 brengen.

Ja, voorzeker heeft de ondervinding geleerd, dat de
 betrekkingen, door traktaten en grondwet, tusschen de
 twee groote afdeelingen des koninkrijks gevestigd, in
 vorm en aard behooren te worden veranderd!

Ten allen tijde is het waarheid bevonden hetgeen
 dat een oude wijze, onder de latere Grieken, wiens
 spreukmatig gezegde onze groote staatsman *de Witt* dik-
 wijls gewoon was te bezigen, de staatslieden van zijnen
 tijd telken reize voorhield: » heb Frankrijk tot vriend,
 » nimmer tot nabuur; » het was daarom, sedert bijna
 twee eeuwen, eene der eerste bezorgdheden van de Eu-
 ropesche staatkunde om voormuren daartestellen tegen.

de veroveringszucht van dit magtig Rijk, en de met zoo veel roem door ons gevoerde successie-oorlog levert het bewijs op, hoe diep de onze doordrongen was van de noodzakelijkheid, om in deze zijne veiligheid en zijn behoud te stellen. De staatalieden van onzen tijd zijn in dit spoor getreden, en men heeft te regt begrepen, dat dit beginsel niet moest uit het oog verloren worden; er kon een andere *Lodewijk XIV* of een andere *Buonaparte* te eeniger tijd opstaan, die de Belgische provincien met zijne talrijke legers kon overdekken, en zich van daar verder uitbreiden, eer de middelen voorhanden waren, om dien geduchten stroom te keeren. — Van daar het stelsel der vestingen, van daar het denkbeeld van het oprigten van een Rijk van den tweeden rang, op welks grondgebied deze zouden aangelegd, aan welks bewaring en hoede zij zouden worden aanvertrouwd, tot dat Europa zelve zich in slagorde zoude geschaard hebben, om het geweld eener wereld-monarchie op nieuw te keer te gaan. — Zoo kreeg het Rijk der Nederlanden zijn aanwezen; de Belgische provincien, over welke het regt des oorlogs de Mogendheden vrijelijk deed beschikken, werden bij het, gelijk te voren, vrije Noorden gevoegd, en de ineensmelting had plaats.

Tot de staatkundige droomen van alle tijden heeft het, Edel Mogende Heeren! behoord, volken, in godsdienst, taal, zeden en belangen verschillende, op eene wijze te willen verbinden dat daaruit, als met eene tooverroede, ééne Natie zou te voorschijn treden; ook in onze dagen heeft deze staatkundige droom niet kunnen verwezenlijkt worden; en geen wonder. — In België heerscht een Catholicismus in aard en strekking met dat van het schier-eiland één. — In het Noorden is het verdraagzaamheid-lievende Protestantisme de godsdienst van verre het grootste gedeelte der Natie. — In het Zuiden wil men Fransche

wetten, Fransche taal, zeden en instellingen. — Hier voelt men de waarde van een vrij volk te zijn, vindt men in eigene taal en eigene zeden en verordeningen de plegt-ankers der nationale zelfstandigheid, en gruwet men vooral van het vreemde juk. — In het Noorden is handel en scheepvaart de groote bron van volks-voorspoed, en acht men landbouw en fabrieken belangen van groote waarde; in het Zuiden zijn deze de voornamste takken van den algemeenen welvaart, terwijl men er den handel, waarvan men de voordeelen miskent, wil onderdrukt, en aan deze onvoorwaardelijk opgeofferd hebben.

Dan, waar zou ik eindigen, indien ik al datgeen wilde opsommen, hetwelk de onmogelijkheid bewijst van die naauwe en innige verëeniging, welke men zich bij de traktaten heeft voorgesteld. Maar, zal ik nu de Staatslieden, die dezelve in de jaren 1814 en 1815 ontworpen hebben, van kortzigtigheid beschuldigen, zal ik hen verdenken, van staatkundige droomen te hebben willen verwezenlijken? Dit zou in den striktsten zin onregtvaardig kunnen schijnen. — Vol van het denkbeeld, dat, na zoo veel doorgestane rampen, na de schande der vreemde overheersching, waaronder het vaste land had gezucht, er bovenal moest gezorgd worden, van niet weder in hetzelfde leed te vervallen, dacht men er voornamelijk aan, om de maatregelen, daartoe strekkende, daar te stellen en te bestendigen; het overige werd natuurlijk aan den tijd overgelaten. Noord-Nederland dacht toen ook aan dat groot belang, en voelde er het gewigt van. — Niets voor zich begeerende, en geene uitgebreidheid van grondgebied verlangende of behoevende, wilde het echter van zijne zijde in de groote maatregelen van het vereenigd Europa treden, en bragt de offers van hetzelfde gevorderd. — En waarlijk, die offers waren niet gering. — Een gedeelte van

zijne kolonien werd het, om de toevoeging van België, niet teruggegeven; het zag zich met een aanzienlijk gedeelte der Russische schuld belasten ter schadeloosstelling van de kosten, door dat Rijk ter verovering der Zuidelijke gewesten besteed; het moest eindelijk Zweden te gemoet komen voor de toestemming door hetzelfde verleend tot de teruggave van Guadeloupe aan Frankrijk, » *en consideration*,» opdat ik de woorden van het traktaat zelve bezige, » *de l'incorporation à la Hollande des provinces Beligiques.*»

Zoo, en in dien geest en met dat doel, zijn de twee groote afdeelingen des Rijks vereenigd; en met welk gevolg? De ondervinding heeft geleerd, dat die vereeniging op den duur onbestaanbaar is; men moge daaromtrent zich droombeelden scheppen zoo veel men wil, wie zijn vaderland lief heeft moet de waarheid niet sparen: het voorledene heeft bewezen, dat de beide volken niet in ziel en zin te vereenigen waren, en hetgeen wij nu zien gebeuren, levert de vergewissing op, dat, al had men zich van de lengte van den tijd iets durven beloven, het bedoelde einde nimmer, na de gruwelen van Brussel, kan bereikt worden.

Wij zagen, jaren aan den anderen, België in voorspoed en welvaren onbegrijpelijk toenemen, deszelfs fabriek-wezen zich tot eenen te voren ongekenden bloei verheffen, en dezen trapsgewijze vermeerderen, door het ontsluiten voor hetzelfde onzer havens in andere werelddeelen: in plaats van wingewesten eener groote monarchie, maakten de Belgische provincien een aanzienlijk deel uit van eenen vrijen staat: de landbouw werd op allerlei wijzen aangemoedigd; de steden namen bij den dag in welvaart toe, en het zoo ondankbaar Brussel verhief zich tot eenen trap van aanzien en luis-

ter , waarvan in onze tijden geen tweede voorbeeld is aan te wijzen.

Wie zoude zich niet hebben moeten verbeelden , dat zulke voordeelen niet zouden miskend geworden zijn ; en ondertusschen het tegendeel heeft plaats gehad. Reeds van den beginne aan ontstond er een journalismus , hetwelk alleen ten doel had verdeeldheid tusschen de twee groote deelen des Rijks , wrevel en misnoegen tegen Koning en zijne regering te doen geboren worden. Het vond niet slechts aanmoediging , maar verwierf zich zelfs eenen invloed , waarvan wij nu de bittere gevolgen ondervinden. Uit hetzelfde ontstond de factie , aan welke het gelukt is , den zedelijken band der vereeniging voor altijd te verbreken. Wij zagen zoogenaamde grieven zonder wezen smeden , en dezelve tot voorwendzels strekken van de onregtmatigste eischen : alle menschelijke driften zagen zij opwekken , en het regt van petitie op de schandelijkste wijze misbruiken , tegen het doel , waarmede het bij de grondwet is erkend ; ja , in deze zelfde Vergadering vond een nietswaardige *Fontan* , die de Hollandsche natie en onzen geboortegrond zoo gruwelijk had gelasterd , zijne voor- spraken en zijne lofredenaars.

De omwenteling van zaken heeft naauwelijks in het naburig Frankrijk plaats gegrepen , of in Belgie is een opstand uitgebroken , waarvan het door den Koning en zijn Huis zoo beweldadigde Brussel de hoofdzetel werd : een opstand , die zoo snood in bedoelingen is bevonden , als verfoeijelijk door de misdrijven , welke hem hebben gekenmerkt ; het groote doel heeft gefaald , en Frankrijks Regering heeft te regt begrepen , dat , mui- ters en weerspannelingen ten geval , de fakkels des oorlogs in Europa niet moest ontstoken worden : ja , op de trouw van den Zuid-Nederlandschen krijgsman heeft

de factie den aanval gewaagd ; maar de krijgsman van het Zuiden heeft met dien van het Noorden gewedijverd , in trouw aan den Koning , in zucht ter beteugeling eener euvelmoedige muiterij.

De eisch tot afscheiding is geschied , en zij heeft ten voorwendsel gestrekt van dien opstand , waartoe geen schijn zelfs van willekeurige of ongrondwettige gezags-oefening , aan de zijde der Regering , de minste aanleiding heeft gegeven. Op Holland was het gemunt , deszelfs juk moest verbroken worden , het had zich een overwigt over België aangematigd , en was daarin door de Regering ondersteund : zoo sprak de factie tot dat onnoozele en misleide volk , dat men om de verantwoordelijkheid der Ministers , om de Jury , had in beweging gebracht , zaken welke het ter naauwernood bij naam kende. En , wat is er intusschen van dat Hollandsche juk , wat van dat Noordelijk overwigt , wat van de zucht der Regering , om het ten koste van België te vestigen ? — De nakomelingschap zal het weten en vonnis vellen !

Noord-Nederland heeft geene voordeelen hoegenaamd van de vereeniging genoten ; het opende zijne havens in andere werelddeelen voor de nijverheid van het Zuiden ; het moest een belastingstelsel zich zien opdringen , geheel in belang van hetzelve , en de wegwijning en verlegging van den handel was er het gevolg van , niet van dien wereld-handel , welke onze vaders gekend hebben , maar van het overblijfsel van denzelven , waarvan wij , zonder de noodlottige vereeniging , ook bij veranderde omstandigheden , de weldadige vruchten hadden kunnen plukken. — Wij mogten een oogenblik verademing genieten , door het aannemen van betere beginselen , en wij zagen eenigermate de groote onevenredigheid in het dragen van lasten verminderen ; maar de wetten op deze gegrond , zagen wij ook voor onze oogen aan stukken

scheuren, en de belasting, waartegen in België de kreet was aangeheven, werd, om hetzelfde te believen, door wet en verordening vervangen, geschikt om den laatsten doodsteek aan onze handels-nijverheid toe te brengen.

En, bij alle die voorregten, genoot, vijftien jaren lang, het Zuiden het voordeel, dat het oneindig mindere bijdragen tot de schatkist van den Staat aangebragt heeft. Zoo ongelijk toch waren deze, dat, terwijl dezelve in het Noorden gedurende die jaren van *f* 14.51 tot *f* 18.19 per ziel beliepen, die in het Zuiden over hetzelfde tijdvak, van *f* 7.88 à *f* 10.65 per ziel bedroegen, en aldaar slechts één jaar *f* 11.45 opgeleverd hebben.

En, Edel Mogende Heeren! het Noorden onderdrukt het Zuiden! — Waarlijk men weet niet, waar men zich het meest over moet verontwaardigen, over de valsheid van het voorgeven, of over de onbeschaamdheid, waarmede het wordt op den voorgrond gesteld. — Dat de Mogendheden van Europa het hooren en beslissen! dat zij oordeelen, of het Europeesche staatsregt, of het regt der volken hun de magt toekent, om het vrije Noord-Nederland, sedert eeuwen onafhankelijk als zij, tot deze rampzalige vereeniging, in deszelfs gewis berderf, alleen omdat zij de sterksten zijn, te dwingen.

Neen, het Leeuwen-verbond moet verbroken worden; men heeft ons den scheidbrief toegeworpen, en met beide handen grijpe ik ze aan. Dit acht ik aan mij zelven, aan mijne betrekking in deze vergadering, dit bovenal aan mijn vaderland, dit aan de nakomelingschap verschuldigd te zijn, en ik zal het oogenblik zegenen, waarop het staatkundige huwelijk, dat ons zoo vele jammeren en ellende berokkend heeft, voor eeuwig zal ontbonden worden!

XXI.

ADVIJS VAN DEN HEER OP DEN HOOFF.

EDEL MOGENDE HEEREN!

OVERTUIGD van het groot belang dat wij allen er bij hebben dat, in den moeilijken tijd dien wij beleven, Zijne Majesteit spoedig met het gevoelen der Staten-Generaal worde bekend gemaakt, omtrent de vragen door Hoogstdenzelfen aan de Kamer gedaan, heb ik geenszins het voornemen om door het houden eener uitgebreide redevoering het oogenblik te vertragen, dat zulks zal kunnen geschieden.

Het besluit echter op gisteren genomen, heeft mij in de verplichting gesteld, om deze beide vraagpunten eenvoudig met *ja* of *neen* te beantwoorden, en ik acht mij dan gehouden, om eenige weinige woorden te zeggen, ten einde de gronden, waarop mijn antwoord steunt, te doen kennen, maar vooral om den zin te verklaren waarin ik wensch dat hetzelfde worde opgevat.

En al aanstonds dan overgaande tot de eerste vraag, zoo vermeen ik dezelve met *neen* te moeten beantwoorden.

Immers, Edel Mogende Heeren! indien de beide deelen des Rijks te zamen moeten vereenigd blijven, en het is in die vooronderstelling, dat de vraag mij toeschijnt te zijn gedaan, zoo kan ik mij niet over-

tuigen dat er noodzakelijkheid bestaan zoude , om onze grondwet te wijzigen ; geenszins , om dat ik zoude gelooven dat ons staats-verdrag dien trap van volkomenheid bereikt heeft , dat daarin geene veranderingen te maken waren , die tevens verbeteringen zouden wezen ; het tegendeel houde ik voor waar.

Gaarne wil ik erkennen dat meerdere artikelen onzer grondwet tot uitleggingen hebben aanleiding gegeven , zoo geheel van elkander verschillend , dat het te wenschen geweest ware , dat men dezelve in meer duidelijke bewoordingen had opgesteld. Gaarne wil ik erkennen dat er bepalingen in onze grondwet worden gevonden die ik liever daarin niet zoude aantreffen , en dat men , omgekeerd , bepalingen in dezelve mist welke ik zoude wenschen dat daarin waren opgenomen geworden. Gaarne wil ik eindelijk erkennen dat er somtijds te weinig overeenkomst bestaat tusschen den Hollandschen tekst onzer grondwet en deszelfs Fransche vertaling. Ik moet echter hierbij voegen dat nu ons staats-verdrag eenmaal is aangenomen , ik liever eenige gebreken daarin wil duldten — en welk menschelijk werk kan men daarvan geheel vrij kennen ? — dan door te stemmen voor eene wijziging van hetzelfde , bij eene voortdurende vereeniging der beide groote deelen van ons Koninkrijk , misschien tot grootere moeilijkheden gelegenheid geven. Wanneer men toch de grondvesten wil verleggen waarop een gebouw rust , dan loopt men zoo ligt gevaar om aan het gebouw zelve eene aanmerkelijke schade toetebrengen.

Ik ben , Edel Mogende Heeren ! verder van oordeel dat de vragen door Zijne Majesteit aan ons gedaan , niet als alleen staande , maar dat zij in verband moeten beschouwd worden met de koninklijke aanspraak die dezelve is voorafgegaan.

Dat de Koning ons niet eenvoudig vraagt of er eenige wijzigingen in onze grondwet zouden te maken zijn, maar of wij het er voor houden, dat, ten gevolge dier wijzigingen, de rust en orde en het gezag der wetten in dit Rijk niet alleen tijdelijk hersteld, maar duurzaam zouden kunnen verzekerd worden. Het is toch om daartoe, binnen de grenzen van onze magt, mede te werken, dat Zijne Majesteit ons in deze buitengewone vergadering heeft bijeengeroepen.

En wanneer ik dan hieromtrent vrij en openhartig, overeenkomstig den wil des Konings, mijn gevoelen moet uitbrengen, dan acht ik mij verplicht te zeggen, dat zoo als de zaken thans staan, het kwaad, naar mijne meening, te diepe wortelen heeft geschoten, dan dat van eene eenvoudige wijziging van ons Staatsverdrag, bij eene voortdurende vereeniging deszelfs volkomen herstel zoude te wachten zijn.

Heb ik derhalve de eerste vraag ontkennend beantwoord, ik vermeen op de tweede een bevestigend antwoord te moeten geven, en te moeten verklaren dat het *hoofddenkbeeld eener afscheiding der twee groote afdeelingen van het Koninkrijk* mij wenschelijk zoude voorkomen.

Wanneer ik echter van eene afscheiding spreek, zoo heb ik geenszins eene zoodanige op het oog, als door eenige leden dezer Vergadering is gewild, waarbij slechts sommige takken van bestuur afzonderlijk zouden worden beheerd, terwijl er in al het overige gemeenschap zou blijven bestaan.

Eene dusdanige afscheiding toch komt mij voor niet wel uitvoerlijk, en mogt dezelve ook kunnen worden uitgevoerd, zeker niet wenschelijk te wezen, daar hierdoor de oorzaak van het kwaad niet zou zijn weg genomen. Maar ik denk aan eene *geheele en volkomene af-*

scheiding in den meest uitgestrekten zin die aan dit woord kan worden gegeven , waardoor beide de deelen des Rijks zouden worden terug gebragt tot den staat waarin zij zich vóór de vereeniging bevonden.

Het is er echter verre af, Edel Mogende Heeren ! dat ik mij hier een droombeeld zoude willen scheppen, dat ik zoude gelooven , dat, indien deze afscheiding eenmaal mogt tot stand komen, er alsdan in het Noorden en in het Zuiden eene volkomene welvaart en eene voortdurende volmaakte eensgezindheid zoude heerschen.

Het is er verre af, dat ik mij de nadeelen en bezwaren zoude willen verbergen, die *met eene afscheiding voor de beide deelen des Rijks* vergezeld gaan.

Maar behoort hij dan niet, aan wien slechts tusschen een kwaad en een nog grooter kwaad de keuze blijft overgelaten, het minste te kiezen. En het is in dien ongelukkigen toestand, dat wij ons, naar mijn oordeel, op dit oogenblik bevinden. Immers de nadeelen en bezwaren die uit eene voortdurende vereeniging zouden geboren worden, komen mij voor nog oneindig grooter te wezen. Ja, eene zoodanige vereeniging schijnt mij, na hetgeen mij in de laatste jaren, maar vooral in de laatste weken en dagen, hebben zien gebeuren, volstrekt onmogelijk te zijn geworden. Ik heb echter vermeend hier niet meer dan eenen wensch tot afscheiding te kunnen uiten.

Traktaten met vreemde mogendheden hebben de twee groote afdeelingen van ons Rijk innig en volkomen met elkander vereenigd ; deze traktaten zullen eerst met gemeen overleg dier mogendheden moeten gewijzigd worden, zal er eene afscheiding kunnen tot stand komen. Het komt mij bovendien geheel ondoenlijk voor om bepaald over eene afscheiding te denken, zonder de

wijze en de voorwaarden te kennen waarop dezelve zou kunnen worden daargesteld.

Zietdaar, Edel Mogende Heeren! kortelijk mijne meening. Reeds in de eerste dagen onzer bijeenkomst had ik dezelve in eene nota, die gevoegd is bij het proces-verbaal der zevende afdeeling, waartoe ik de eer heb te behooren, en met welke nota andere leden dier afdeeling zich hebben vereenigd, medegedeeld; hetgeen sedert gebeurd is, heeft mij daarin meer en meer bevestigd.

XXII.

ADVIJS VAN DEN HEER MR. P. J. BODDAERT.

EDEL MOGENDE HEEREN!

IN mijne afdeeling heb ik verklaard niet op het standpunt te zijn geplaatst, om op de vragen, de onderwerpen onzer tegenwoordige beraadslagingen, met zelfvoldoening te kunnen antwoorden; en, daarom ook den wensch geuit dat eene discussie mogt worden vermeden en het Gouvernement zich met de processen-verbaal der zeven afdeelingen vergenoegen zoude. Maar dit heeft niet mogen zijn, en thans ben ik zelfs verplicht om niet anders dan met *ja* of *neen* te stemmen. Zoodanig geplaatst, Edel Mogende Heeren! zal mijne stem, vooral op de tweede vraag, moeten worden beschouwd, meer als de uitdrukking van eenen wensch, dan als de verklaring van eene innige en gegronde overtuiging.

Wat dan verandering onzer nationale instellingen betreft, geloof ik dat ieder voorstel tot wijziging van de grondwet een twistappel tusschen Noord en Zuid zal zijn, en dat men schielijk berouw zal hebben de handen daaraan te hebben geslagen. Ik zal mij dus daartegen verzetten.

Op de tweede vraag te antwoorden, valt mij moeilijker, maar omdat eene droevige ondervinding geleerd heeft

K

dat eensgezindheid onmogelijk is , omdat het mij toeschijnt dat de tegenstrijdige belangen der twee groote afdeelingen des Rijks eene scheiding inroepen , omdat ik daarom naar dezelve verlang , zeg ik op de tweede vraag *ja*.

XXIII.

ADVIJS VAN MR. J. L. A. LUYBEN.

EDEL MOGENDE HEEREN!

HET eerste gevoelen, dat, op de bekomene tijding van de onlusten te Brussel, in het hart van iederen regtgeaarden Nederlander moest opwellen, was dat van verontwaardiging tegen de rustverstoorders, plundersaars en brandstichters; dat van medelijden met alle stille en vreedzame ingezetenen, die de slagtoffers konden worden van de opgeruide menigte. Doordrongen van dat gevoel, heb ik het mij ten pligt gemaakt, om, in de zekere verwachting, dat Zijne Majesteit de Koning de Staten-Generaal in deze gewigtige omstandigheden buitengewoon bij elkander zoude roepen, al aanstonds, na het vernemen dier noodlottige tijding, bij mij zelven te overwegen, welke middelen er zouden behooren te worden gebezigd, om het oproer voor het tegenwoordige te dempen, en voor het vervolg alle misnoegen, waaruit inwendige beroerten en burgeroorlog kunnen geboren worden, voor te komen. Het eerste behoort geheel tot de uitvoerende magt; en het kan dus onze taak niet

zijn , deswege in ontwikkelingen te treden ; doch , wegens het tweede , heeft het onzen geëerbiedigden Koning behaagd , het gevoelen van de Vertegenwoordigers der Natie in te winnen. Daaruit ontstaan de twee vraagpunten , in de Koninklijke boodschap van den 13^{den} September j. l. vervat , namelijk : 1°. *Of de ondervinding de noodzakelijkheid heeft aangetoond , om de nationale instellingen te wijzigen ?* en 2°. *Of , in dat geval , de betrekkingen , door de traktaten en door de grondwet , tusschen de twee groote afdelingen van het Koninkrijk gevestigd , tot bevordering van het gemeenschappelijk belang , in vorm of aard , zouden behooren te worden veranderd ?* Hieromtrent mag en zal ik mijn gevoelen openbaren.

Om aan het verlangen te beantwoorden , hetgeen de Koning , bij de opening dezer buitengewone vergadering heeft geuit , zal ik mijn gevoelen met Nederlandsche rondheid en vrijmoedigheid , bij deze debatten , kenbaar maken en ontwikkelen. Zonder in bijzonderheden van bezwaren , waaronder een gedeelte der natie heeft gebukt gegaan , te treden ; zonder de oorzaken van het misnoegen , over den gang der administratie , hetgeen uit vele oorden des Rijks , in onze vorige zitting , aan deze vergadering is opgelegd , *voor als nu* te willen doorgronden ; zal ik , alleen gedachtig aan den eed , dien ik heb gezworen , om de grondwet te onderhouden en daarvan , onder geen hoegenaamd voorwendsel , af te wijken , noch te zullen dulden , dat daarvan afgeweken worde , mitsgaders , om de onafhankelijkheid van den Staat te helpen bewaren , met diezelfde onbeschrroomdheid en openheid , met welke ik de regten des volks tegen het ministerie heb verdedigd , thans alle krachten , welke zeker zeer zwak , doch tevens zeer *welmeenende* zijn , inspanssen , om den zuil , waarop ons

Staatsgebouw rust, onaangeroerd te behouden. Enkel pligtsbesef, zonder bijoorzaken, noch achterdocht, zal in dit gewichtig oogenblik mijn uit te brengen gevoelen leiden. Even zoo als ik in de 4de sectie heb gezegd en in eene overgelegde nota in het kort uiteengezet, sustineer ik nog, dat ik de eerste vraag *negatief* moet beantwoorden. Ik houde het er voor, dat, indien het ministerie, in opvolging van hetgeen het eerbiedwaardig hoofd van den Staat, in de aanspraak bij de opening dezer zitting, met zoo veel grootmoedigheid aan ons allen, aan geheel Nederland, heeft verzekerd, onbevooroordeeld en ter goeder trouw tot het heil van allen medewerkt, door de bestaande grondwet naauwkeurig, geheel en in overeenstemming met de ware grondbeginselen eener vertegenwoordigende monarchie, uit te voeren, diezelfde grondwet ten eenenmale geschikt is en alle hoofdstoffen inhoudt, om ons gelukkig te maken en Nederland in bloei en voorspoed te doen toenemen. Uit deze overtuiging uitgaande, heb ik eenerzijds voor mij geene redenen, om op eenige hoegenaamde wijze, den band onzer vereeniging te slaken; terwijl ik mij van den anderen kant daartoe volkomen onbevoegd acht, omdat ik door eenen plegtigen eed aan onze tegenwoordige maatschappelijke instellingen ben gekluisterd. Er behoeven, wat meer is, geene buitengewone maatregelen te worden bij de hand genomen, om alles tot de orde te doen terugkeeren. Daartoe toch heeft de Regering eene genoegzame magt; en, wat aanbelangt het toekomstige lot der Nederlanden, dit hangt, naar mijne wijze van zien, geheel en al af van de onbewimpelde en volledige uitvoering der grondwet, welke ik genoeg schep, met de benaming van *het plegtanker van ons aller geluk* te bestempelen. Daarin zijn al de openbare vrijheden vervat, waarop eene beschaafde en

van hare eigenwaarde doordrongene natie, in redelijkheid aanspraak maken kan. Deze openbare vrijheden zijn van de eene zijde genoegzame waarborgen voor het volk tegen alles, wat deszelfs regten zoude willen fnuiken, en anderzijds zijn zij een onwrikbare zuil, welke de monarchie op de krachtigste wijze onderschraagt. Wachten wij ons derhalve wel, dezelve aan te roeren en even zoo min te *vermeerderen*, als te *verminderen*! Het laatste zoude ons het vertrouwen onwaardig maken, dat het nederlandse volk in ons gesteld heeft; het eerste zoude de ware vrijheid in losbandigheid kunnen doen ontaarden, welke ons staatkundig bestaan moet ondermijnen, en al onze milde instellingen, de eene voor de andere, zoude kunnen omverwerpen. Bij mij, Edel Mogende Heeren! is het uitgemaakt, dat de ondervinding de noodzakelijkheid *niet* heeft aangetoond, om de nationale instellingen te wijzigen. In tegendeel, naar mijn gevoelen, daagt er, met het behoud van die instellingen, voor Nederland een nieuwe gelukster aan den staatkundigen hemel op. De aanspraak des Konings geeft mij daarvoor de meeste waarborg. Zijne Majesteit verklaart, volkomen bereid te zijn, om aan billijke wenschen te gemoet te komen. Wat kunnen wij meer verlangen? wij hebben het Koninklijk woord, dat billijke verzoeken zullen worden verhoord. Wij moeten daaruit besluiten, dat er, met behoud onzer nationale instellingen, in de toekomst aan het heil van Nederland niets zal ontbreken. Wij mogen daarvan nog dit gevolg afleiden, dat het Zijne Majesteit steeds welgevallig zijn zal, de behoeften der natie door legale wegen te vernemen, om daarop regt te kunnen doen; want al de belangen, zoo mogelijk, te vereenigen, is de wensch van 's Konings hart. Dit heeft Hoogstdezelve ons met ronde woorden, in de aan-

spraak van den Troon , aan deze vergadering toegesproken , op de plegtigste wijze verzekerd.

Met het volledige behoud onzer nationale instellingen , kunnen alle standen , alle departementen van algemeen bestuur , alle beambten tot welzijn van ons schoon en dierbaar vaderland medewerken. Alle administratien en geconstitueerde magten hebben bij dat welzijn even zoo zeer , als Zijner Majesteits overige onderdanen , het hoogste belang. Door deze gelukkige medewerking , zie ik in het verschiet reeds den dag aanbreken , dat Nederland , onder het genot van den inwendig gevestigden vrede , door andere mogendheden en volken zal worden geëerbiedigd. Dan zal dit gelukkige Rijk de wonden , door een noodlottig oproer veroorzaakt , spoedig zien heelen , en de nadeelen van de onlusten ontsproten , herstellen. Nederland zal magtig , gelukkig en groot in het oog van andere Rijken zijn. De eendragt zal daár , als van ouds , de magt voortbrengen , en eene duurzaamheid van heil bewerkstelligen , welker hoop alleen reeds nu ons geluk uitmaakt. Tot dit alles medewerken , gebiedt ons de vaderlandsliefde , waardoor onze voorvaderen zich steeds onder de volken hebben onderscheiden. Laat ons dan toonen , dat wij van dat edel geslacht zijn , bij hetwelk de vaderlandsliefde tot prikkel van grootmoedigheid , tot grondzuil van alle burgerdeugden verstrekte ! De Koning rekent op onze trouw en vaderlandsliefde. Wij moeten , wij zullen aan dit vertrouwen beantwoorden ! zulks doen wij , met te verklaren , dat er geene noodzakelijkheid bestaat , om onze nationale instellingen , waarop Zijne Majesteit den hoogsten prijs stelt , te wijzigen. Door zoodanige verklaring geven wij immers het ondubbelzinnigste bewijs , dat al wat krachtens de grondwet wordt tot stand gebracht , naar ons beste weten , in het belang

van den Staat en tot het geluk van het vaderland wordt verrigt?

Ik vermeen, door deze ontwikkeling te hebben bewezen, dat de Afgevaardigde, die van het begin zijner staatkundige loopbaan af, in alles volledige en naauwkeurige uitvoering der grondwet heeft verlangd en daarvoor gestreden, juist diegene is, die in oogenblikken, dat de gemoederen aan het gisten zijn, het gemeen wordt opgeruid, tooneelen van plundering en brandstichting worden aangerigt, het woelen der driften de toekomst verdonkert, *consequent met zich zelven*, in diezelfde uitvoering der grondwet het herstel van al die onlusten mag gaan zoeken en zeer zeker zal vinden. Ik vermeen, dat 's Konings Gouvernement overtuigd zal zijn, dat ik waarheid sprak, toen ik in onze vorige zitting zeide, dat wij, die het ministerie durfden bestrijden, de laatsten niet zouden zijn, wanneer het kwestie werd, van de gevaren af te wenden en de onafhankelijkheid van den Staat te handhaven. Ik zal verder gaan en de verklaring hierbij voegen, dat, zoodra het het heil en de onafhankelijkheid van den Staat geldt, men mij steeds gereed zal vinden, om, voor dat oogenblik, al het verledene daar te laten en alleen het tegenwoordige en de toekomst gade te slaan. Dat ik dan met alle vaderlandsminnende onderdanen mij om den Troon des Konings zal scharen, om, als getrouwe Vertegenwoordiger eener getrouwe natie, al de pogingen, welke de Monarch, in zijne wijsheid en edelmoedigheid, tot herstel der rust en goede orde, zal oorbaar oordeelen, met alle inspanning van krachten te helpen ondersteunen.

Tot het tweede vraagpunt overgaande, moeten U Edel Mogenden van mij verwachten, dat ik hetzelfde ook negatief zal beantwoorden. En waarlijk, Edel Mogende Heeren! alles hechtende aan de spreuk onzer

vaderen : » *Eendracht maakt Macht*,’’ kan ik mij ook op dit punt, niet anders, dan *negatief*, uiten. Zoo immer, dan zeker in dit belangrijk tijdsgewricht, moeten wij gevoelen, dat wij niet ieder onze provincie, niet het Noorden of het Zuiden, maar het *geheele* Koninkrijk der Nederlanden, vertegenwoordigen. Ik verberg mij niet, dat ik schaamrood zoude worden en mij zelven beschouwen, als den naam en de hoedanigheid eens Nederlanders onwaardig, indien ik niet bewogen was met de gevaren, welke ons geliefd vaderland hebben bedreigd en nog bedreigen; indien ik de noodzakelijkheid niet inzag van eene regtzinnige vereeniging tusschen allen, die gematigde gevoelens zijn toegedaan. Van deze vereeniging alleen, welke in deze vergadering reeds zoo merkwaardiglijk in de discussie over het adres in antwoord op de aanspraak des Konings heeft doorgestraald, hangt, dunkt mij, in de toekomst het geluk of het ongeluk van dit Koninkrijk af. Eensgezindheid zij dus onze leus! Het vereenigd blijven van alle deelen der Nederlanden zij het eenige doel, waarnaar wij streven! Dit kan vreemd klinken in de ooren van de achtbare medeleden, die meer heil in eene scheiding vermeenen te bespeuren; edoch, wanneer ik te dezen aanzien de gronden van mijne opinie zal hebben ontvouwd, durf ik vertrouwen, dat zij dezelve zullen billijken en mischien wel toejuichen.

In de eerste plaats vraag ik, of wij wel de bevoegdheid hebben, om de betrekkingen, tusschen de twee groote afdeelingen van het Rijk gevestigd, te veranderen? En, indien ik dan zie, dat deze betrekkingen in art. i van het traktaat van Londen, door de Gevolmagtigden van de verbondene Mogendheden, zijn tot stond gebracht, vind ik mij gedwongen, deze vraag ontkennend te beantwoorden. Dat artikel zegt: » Cette réunion

» devra être entière et complète, de sorte que les
 » deux pays ne forment qu'un seul et même état,
 » régi par la constitution déjà établie en Hollande, et
 » qui sera modifiée d'un commun accord, d'après les
 » nouvelles circonstances." Dit stuk heeft de bekrachtiging van diezelfde mogendheden bekomen; en zouden nu de onderdanen van slechts eene der in het belang van de rust van geheel Europa gecontracteerd hebbende mogendheden, gemagtigd kunnen wezen, om *alleen en onder hen* een gedeelte van dat solemneel contract te verbreken? Ik voor mij geloof, *neen*; en zal, uit dat beginsel uitgaande, ook steeds tegen alle scheiding van de twee groote afdeelingen des Rijks stemmen. Dit was nu reeds voldoende, om mijne stem te motiveren; edoch vergunt mij, Edel Mogende Heeren! dat ik deze vraag wat dieper inzie en onderzoek, of de scheiding wel mogelijk zij? Ik bedoel hier geene *physische* mogelijkheid, maar de *morele*, dat is, of de scheiding, met het welbegrepen belang des geheelen Rijks in harmonie kan worden gebragt?

Ik wil gaarne erkennen, dat de vereeniging van de zuidelijke met de noordelijke provincien des Rijks, geregeld en tot stand gebragt in het traktaat van Londen, aan louter politieke inzigten en voorzieningen moet worden toegeschreven; dat de oprigting van het Koninkrijk der Nederlanden, zoo als het thans bestaat, van oorzaken afhangt, welke met het geheel europeesch staatkundig stelsel in het naauwste verband staan, en dat Koninkrijk in de schaal der hooge belangen van datzelfde Europa hetzelfde gewigt zoude kunnen behouden, al ware het, dat men eenigermate afweek van de strikte bepalingen van art. 1 van het traktaat van Londen, met aan de zuidelijke afdeeling van het Rijk andere instellingen te geven, dan aan de noordelijke. Dit lijdt bij mij geenen twijfel.

Edoch het lijdt tevens geenen twijfel, of die scheiding hangt, zoo als ik gezegd heb, niet van onzen wil af, en zal, wat erger is, ook eene scheiding van gevoelens veroorzaken, welke mij voor oneenigheden doet vreezen, waarvan veelligt eenmaal, hetgeen de Hemel verhoede, het gevolg zoude zijn, dat wij, helaas, in onze dagen op dit schoon Koningrijk zouden moeten toepassen de bekende spreuk: *discordia res maximæ dilabuntur*. Dan toch zouden wij gedwongen zijn, te erkennen, dat eene afwijking van het traktaat van Londen voor ons de heillooste gevolgen na zich had gesleept.

Zoude de oneenigheid al niet dadelijk kunnen geboren worden uit de bepaling der grenzen van de twee groote afdeelingen? Zal men ten basis der te doene verdeeling nemen, aan het Noorden te laten alles, wat het voortijds bezat? Hoe zal men dan te werk gaan om eene goede scheiding te vinden in de tegenwoordige provincie Limburg? Wat zal men beginnen met Staatsvlanderen? Wie bekomt de smalle streeps gronds, welke thans tot Limburg behoort, doch, indien men van deze het oud hollandsch gedeelte afneemt, tusschen het Koningrijk Pruissen en de provincie Noordbrabant, blijft liggen als verlaten grond? Hoe zal men in die groote verdeeling kunnen in het oog houden, eenige voorwerpen, waarvan de vrede voor de toekomst moet afhangen, namelijk de geaardheid, gewoonten, zeden en vooral de godsdienst van de bewoners der onderscheidene provincien, omtrent welke laatste wij ons vooral niet mogen vergripen? De geschiedenis van vroegere eeuwen leert ons, dat oorlogen, uit godsdienstige begrippen ontstaan, steeds de bloedigste waren. Men kan mij opwerpen, dat, de scheiding genomen wordende op de *Waal*, de *Maas* en den *Moerdijk*, er veel van dat bezwaar wegvalt; dan, kan daarin immer

de noordelijke afdeeling toestemmen? Ik geloof, neen; omdat deze daardoor als met een pennestreek van de dekking harer grenzen wordt beroofd, en geene enkele behoorlijke versterkte frontierstad behoudt. Zal men dit zoo maar glad en gaaf weg beslissen, zonder de daarin betrokken gewesten te hooren? Zal men tegen den wil van een groot gedeelte der provincien Oosten Westvlaanderen, van Limburg, van Antwerpen, zoodanige scheiding decreteren? Zullen de noordelijke provincien, die het blijven voortduren der vereeniging verlangen, hare stemmen niet mogen verheffen? Zal het zuidelijk gedeelte niet eene betere en meer eigenaardige limiet verlangen, dan het voorheen had, en eischen, dat de groote wateren de grenslijn uitmaken? Zal het in regtvaardigheid van het zuidergedeelte en de acht overige provincien van het noorden afhangen, om met de provincie Noordbrabant te handelen, zoo als het aan die gedeelten het meest te pas komt?

Moet die provincie, zoo maar zonder eenige bedenking, of zonder hare wenschen te hebben doen kennen, bij het Noorden blijven, of aan het Zuiden worden toegevoegd? Wanneer het eenmaal kwestie wordt van de politieke associatie te ontbinden, dan toch moeten al de geassocieerden niet in schijn, maar met de daad, tot die ontbinding en de daarop te volgen verdeeling worden toegelaten? Noordbrabant kent tot heden toe slechts het algemeen belang; en, wanneer dat algemeen belang, hetgeen voor die provincie bestaat in de vereeniging van de twee groote afdeelingen van het Koninkrijk, zal moeten ophouden, dan kan het in regtvaardigheid toch niet anders worden beslist, dan dat zij optere, tot welke afdeeling zij moet behooren. Deze optie, Edel Mogende Heeren! is zoo gemakkelijk

niet te bewerkstelligen. Immers, indien men den aard, de gewoonten, de zeden, de godsdienst van zes zevende gedeelten dier provincie in aanmerking neemt, behoort dezelve eerder tot het Zuiden, dan tot het Noorden. Indien men alleen de belangen van den handel en de scheepvaart beschouwt, dan was het beter, dat zij bij het Noorden bleef. Maar, zal men daár niet ernstig moeten denken aan het tegenovergestelde van hetgene gisteren een kundig redenaar, nopens het geheele Rijk, opmerkte, te weten: dat, bij de vereeniging, vier millioenen inwoners van de eene godsdienst de twee overige millioenen zullen overmeesteren? Moeten de Noordbrabanders zich niet afvragen, of, zoo zij bij het Noorden blijven, het een derde R. K. veelligt door de twee derden Onroomschen niet zal worden overheerscht? Met één woord, de keus kan niet eensklaps worden gedaan. Daartoe zoude een morele tijd moeten worden verleend; en dan nog leidt dit alles tot moeilijkheden op, van welke ik het einde niet inzie. Men verschoone mij deze digressie, over de provincie Noordbrabant in het bijzonder; ik zal tot de algemeene beschouwing der zaak, welke het onderwerp dezer discussie uitmaakt, terugkeeren.

De aanspraak van den Troon, bij de opening dezer buitengewone vergadering, geeft ons al wederom de aangename verzekering, dat het geluk der Nederlanders Zijner Majesteit zoo zeer ter harte gaat. En, kan men dan vooronderstellen, dat de Koning immer in de onderwerpelijke scheiding zal willen toetreden, zonder het gevoelen van die onderdanen te vernemen, die de scheiding als verderfelijk voor het geheele Rijk beschouwen? Neen, Edel Mogende Heeren! neen; de Koning zal nimmer het heil van geheele provincien opofferen aan de naar mijn inzien overdreven, onzinnige, ja roe-

kelooze eischen van Brussel, en eenige andere haar gevolgd hebbende steden in het Zuiden. Ik hou mij derhalve verzekerd, dat het tot geene scheiding komen kan. En waarlijk, om maar eens iets tot staving dezer morele onmogelijkheid op te noemen, hoe zal men er in toegaan, om de financiën te scheiden? Zal men de bestaande schulden in twee gelijke deelen, of wel naar evenredigheid van de bevolking, verdeelen? De zuidelijke provincien kunnen in regtvaardigheid niet met de helft der oude staatsschuld worden belast; en het Noorden kan daarvan het meerdere bezwaarlijk alleen dragen. Hoe zal men de lossing der schulden, door den sedert 1815 gedanen verkoop der domeinen, bewerkstelligd, naar behooren kunnen verrekenen? Het is mij hoogst moeilijk, zoo al niet *onmogelyk*, toegeschenken, om nu op eenige daden van administratie, welke ten behoeve van *het geheel* zijn uitgevoerd, terug te komen en de daarvan voortgevloeide gevolgen te splitsen. Hoe meer ik mij in de gevolgen eener scheiding verdiep, hoe meer onoverkoombare moeilijkheden en hinderpalen zich daarin voor mij opdoen. Hoe zal men de evenredigheid in het oog kunnen houden, voor die kosten van administratie, welke bij de meest volkomene afscheiding nog gemengd zullen moeten blijven? Uit deze, naar mijn inzien, zedelijk onoplosbare vraag, vloeit eene menigte van andere vragen voort. Om er slechts eenige te articuleren, vraag ik U Edel Mogenden! waartoe zullen de buitenlandsche betrekkingen behooren, en op welke wijze zal in derzelver bekostiging worden voorzien? Hoe zal men de fondsen vinden, om eene zeemagt, tot bescherming der overzeesche bezittingen, te onderhouden? Zullen 's Rijks vestingen alleen en uitsluitend bezet en onderhouden worden door de afdeeling, binnen welker grenzen zij zijn gelegen? Hoe

zullen de wederzijdsche handelsbetrekkingen worden bepaald en geregeld? Zal datgene, wat in het Noorden als voordeelig wordt ingezien, dikwerf niet tot een sprekend nadeel van het Zuiden verstreken? en, omgekeerd, zal veeltijds het voordeel van het Zuiden niet schadelijk voor het Noorden zijn? De handelsverdragen met andere mogendheden, zullen voor de twee afdeelingen verschillende moeten zijn; en, wat erger is, men zal eene linie van douanen in het midden, ja, in het hart van het Koninkrijk moeten oprigten. Hiervan resulteert een gevolg, dat voor de bewoners der nabijheid dier linie, allerbezwarendst is, te weten, een onvrij territoir langs de noordzijde dezer linie, en een onvrij territoir langs de zuidzijde. Hiervan is een verder gevolg, dat in de provincie Limburg, welke, hoe de scheiding ook genomen worde, in allen geval grootendeels tot het Zuiden zoude moeten behooren, vooreerst een onvrij territoir tegen het Noorden zoude worden daargesteld, terwijl aldaar reeds een onvrij territoir tegen Pruissen aanwezig is, waardoor ten slotte wordt te weeg gebragt, dat die provincie, om zoo te spreken, *geheel* in het onvrij territoir zoude zijn geenclaveerd, vooral, bijaldien men het voormalig hollandsch gedeelte daarvan afnam. En waar zal het heen met de justitie? Men spreekt van twee hoven van cassatie, als of dit niets ware, om in te voeren. Men zal den Hoogen Raad weglaten en een gedeelte dezer jurisdictie aan de Eerste Kamer der Staten-Generaal opdragen. Dit te zeggen en in welsprekende bewoordingen te proclameren, is zeer gemakkelijk; maar voor de uitvoering, geloof ik, zal men hésiteren. Wat moet er geworden van de wetboeken; welke bereids zijn gearresteerd en gepromulgeerd, zonder echter, gelijk wij weten, nog in werking te zijn? Deze kunnen niet uitsluitend voor het Noorden dienen, omdat zij van eenen gemengden aard,

en even zoo zeer op de zeden, gewoonten en behoeften van het Zuiden, als van het Noorden, gebaseerd zijn. Om dezelfde redenen zijn deze ook niet voldoende voor het Zuiden alleen. Zal men dezelve *gewijzigd* aan het Noorden laten, en de tegenwoordige fransche legislatie aan het Zuiden teruggeven? Het eerste is met vele moeilijkheden gepaard; en het tweede is het allergeschiktste middel, om België eenmaal aan Frankrijk te zien inlijven, om dat het weinig moeite zoude kosten, een volk tot die regering te doen overhellen, welker wetten het reeds naleeft, wanneer namelijk de banden van vereeniging met het andere gedeelte der monarchie zijn ontknoopt. Zoo er scheiding komt, beef ik voor de toekomst.

Ziet daar, Edel Mogende Heeren! eenige hoofdtrekken van de inconveniënten, welke de scheiding noodzakelijk moet veroorzaken en dezelve mitsdien zedelijk onuitvoerbaar doen worden. Gaan wij nog verder en vragen wij: in welk gedeelte zal de Koning zijne residentie houden? Dit is eene vraag, welker oplossing veel nijdver tusschen de twee afdeelingen moet berokkenen. Men kan argumenteren uit de omstandigheden en betrekkingen van andere op verschillende wijzen geadministreerd wordende Rijken onder eenen en denzelfden schepter; dan, ik geloof niet, dat de pariteit juist genomen zoude zijn. Trouwens, onze afscheiding kan niet worden gelijk gesteld met die van *Engeland* en *Hannover*, van *Rusland* en *Polen*, van *Oostenryk* en *Hongarijen*, omdat in die rijken het zwakkere gedeelte aan het sterke ondergeschikt is en alzoo zonder groot ongerief of verguizing van belangen en regten door een Onderkoning of Palatijn geregeerd wordt, 't geen hier niet zoude kunnen geschieden, vermits de twee afdeelingen zich te regt in *gelijken rang* zouden beschouwen, en onderling, meer dan andere rijken, nijdverig

zouden zijn op de eer en het voorregt van den Souverein steeds in haar midden te hebben. Dezelfde nadjver moet er noodzakelijk geboren worden over den voorspoed, welke aan het eene boven het andere gedeelte zal te beurt vallen; welke nadjver de slotsom zal opleveren, dat de koninklijke voordragten, in het belang van het eene gedeelte gedaan, dikwerf in het andere zullen worden afgekeurd; en welk misnoegen en onheil daaruit kan voortvloeijen, vereischt geen betoog.

Laat ons derhalve onze grondwet niet aanroeren! Laten wij niets verlangen, dan, hare *stijpte* en *geheele* uitvoering! Laten wij vereenigd blijven onder den schepter van Nassau, met het volledig behoud onzer nationale instellingen! Laat deze onze buitengewone bijeenkomst het bewijs opleveren, dat wij als regtgeaarde naneven nog aan de spreuk onzer geëerbiedigde voorvaderen hechten: » *Eendragt maakt Magt!* » dan zal de maand September des jaars 1830 eene schoone en merkwaardige bladzijde in de geschiedenis van ons dierbaar vaderland kenmerken, welke de vlek, door den opstand van eenige steden in het Zuiden daarin gedrukt, zal uitwisschen.

Op deze gronden zal ik de beide door Zijne Majesteit den Koning aan ons gedane vragen *negatief* beantwoorden.

XXIV.

OPINION DE M. DE MOOR.

NOBLES ET PUISSANS SEIGNEURS,

Puisque, par la résolution que la Chambre a prise hier, l'obligation étroite nous est imposée de voter catégoriquement par les mots *oui* ou *non* sur chacune des deux graves questions qui nous sont proposées, malgré qu'à la fin de la note officieuse, remise par Monsieur le Ministre de l'intérieur à la section centrale, et communiquée par elle aux autres sections, il soit dit : *qu'il suffisait de constater l'opinion de la majorité de la Chambre, soit qu'elle soit positive ou soumise à des conditions ou à des restrictions*, je me trouve forcé de motiver, le plus succinctement possible, mon opinion positive sur la première question, et avec réserve sur la seconde.

Dans la section à laquelle j'appartiens, je n'ai pas hésité à répondre affirmativement sur la première, et je l'ai fait parce que depuis, quinze ans, l'expérience m'a convaincu que notre loi fondamentale est défectueuse et insuffisante pour régir représentativement les deux grandes divisions du royaume; parce que j'ai toujours eu la consolante idée qu'une révision de la constitution serait un moyen efficace, en corrigeant ses défauts et en ajoutant ce qui y manque, de satisfaire à toutes les

prétentions justes et raisonnables, de faire disparaître tous les germes, et même les prétextes de mécontentement, de concilier tous les intérêts, d'opérer enfin une réconciliation générale; et les discours de plusieurs orateurs que j'ai entendus hier m'ont confirmé de plus en plus dans cette idée.

J'ai considéré d'ailleurs, qu'à la première révision de la loi fondamentale de la Hollande, prescrite par les traités, les provinces méridionales n'avaient coopéré que par dix ou douze des plus notables de leurs habitans, qui n'avaient reçu à cette fin aucune mission de la part de leurs concitoyens; que, dans le fait, le résultat de leurs travaux n'a pas obtenu l'assentiment de la majorité des habitans de ces provinces, et qu'ainsi on pouvait dire, avec quelque apparence de raison, que la constitution leur a été imposée.

J'ai donc envisagé et désiré une révision de cette constitution prévue même par son chapitre XI, comme un moyen opportun, salulaire, et propre à pouvoir nous reconstituer en quelque sorte, à sanctionner de commun accord ce qui existe et sera jugé bon, à y donner plus de consistance, ainsi que plus de garanties, s'il le faut, à nos institutions nationales. C'est pourquoi mon opinion est positivement affirmative sur la première question.

Il n'en est pas de même sur la seconde; voici ce que j'ai dit à ce sujet: comme membre des États-Généraux j'ai juré *d'observer et de maintenir la loi fondamentale, et qu'en aucune occasion, ou sous aucun prétexte quelconque, je ne m'en écarterai, ni ne consentirai à ce qu'on s'en écarte; que je conserverai et protégerai de tout mon pouvoir l'indépendance du royaume, etc. etc.*

Ce serment est réciproque, le Roi l'a prêté comme les États-Généraux. Changer de forme ou de nature

les relations établies par les traités et la loi fondamentale entre les deux grandes divisions du royaume, ainsi que le porte le texte de la seconde question, n'est certes pas maintenir la loi fondamentale, qui, d'après les traités, régit ces deux divisions dont l'union doit être *intime*; c'est, au contraire, détruire notre pacte social, c'est le morceler, car en cas de séparation des deux pays, qui devrait ou pourrait au moins s'en suivre, parce qu'on ne peut pas comprendre autrement une *séparation*, chacune aurait besoin d'une constitution particulière.

C'est de quoi sont convenus aussi les orateurs qui demandaient hier une *séparation entière et complète*; mais alors qu'ils me permettent de leur demander à mon tour comment ils peuvent concilier pareille opinion avec la teneur de leur serment, qui, pour nous tous, est une chose sacrée?

Il me semble d'ailleurs qu'il n'est guères possible d'émettre une opinion positive et surtout affirmative sur la question, qui évidemment, suivant le traité de Londres, ne peut-être relative qu'à une séparation de cette nature, dont on ne connaît ni les conditions, ni les conséquences, ni la ligne de démarcation qui en serait la suite. L'admission du principe de la séparation ne doit et ne peut pas, à mon avis, précéder les discussions et les négociations sur les conditions et sur les moyens d'exécution. Ainsi tous ceux d'entre nous qui ne veulent pas la séparation *complète et entière*, (et d'après les discussions qui ont eu lieu, je dois croire que presque tous les députés méridionaux sont de cet avis,) doivent répondre négativement sur la question, sauf à s'expliquer ultérieurement sur l'espèce de séparation qu'ils désirent, sans rompre les traités et l'édifice politique.

Le mot malheureux et *magique* de séparation a été

prononcé par quelques-uns, comme en désespoir de cause; pour arrêter l'effervescence des insurgés, et les déplorables excès du peuple, et parceque l'idée de séparation pouvait aussi présenter celle du redressement de tous les griefs réels et prétendus. Mais personne n'a jusqu'à présent défini ni déterminé clairement le véritable sens ou la signification de ce *mot* dans le cas qui se présente.

La question de séparation intéresse essentiellement la nation entière; cependant aucune des provinces du nord ne s'est encore expliquée à ce sujet, si ce n'est peut-être une seule grande ville, et encore ne l'a-t-elle pas fait positivement. Dans celles du midi le vœu de quelques individus a été secondé par celui des régences de certaines villes et communes où déjà il existait des troubles, où la populace dominait, où elle avait pillé et incendié, où enfin l'autorité publique était comprimée et terrifiée.

Plusieurs autres provinces au contraire se sont prononcées contre la séparation, et ont adressé leur vœu au Roi. Ici il est de mon devoir de relever l'erreur d'un des orateurs (M. LUZAC, député de la Hollande) qui me paraît avoir incriminé très-inconsidérément la conduite dans cette circonstance des habitants de la ville d'Anvers, en prétendant que leur pétition contre la séparation (du moins *telle* que cet orateur l'entend) n'est que l'œuvre de l'intrigue, de la séduction, et de l'égoïsme; que la pétition n'a été signée que par peu d'habitans, et surtout par des étrangers et des fonctionnaires publics. Je demanderai d'abord à l'honorable collègue s'il a vu cette pétition, s'il connaît les signataires, et où il a puisé son assertion à leur égard? si ce n'est dans certains journaux intéressés à mentir, à dénaturer et à décrier tout ce qui n'a pas été fait

dans leur sens. Et je lui dirai que la pétition d'Anvers porte les signatures d'une immense quantité d'habitans, négocians et autres, les plus notables de toutes les classes; qu'elle a été appuyée unanimement, à un seul vote près, d'après ce qu'on m'a assuré, par la régence de la ville; composée de trente membres; et, qu'en outre, je doute très-fort qu'elle ait été signée par aucun autre fonctionnaire public. Il ne m'a paru entendre dans tout ce langage que l'expression des plaintes, des regrets, et en quelque sorte des reproches d'une ville rivale adressés à une autre, qui doit bien plutôt sa prospérité actuelle à son heureuse situation, à la liberté active de la navigation et du commerce sanctionnée par des traités, qu'à notre réunion aux provinces du Nord. Cette ville qui a autant de titres à la bienveillance, à la justice, et à la protection du Roi que toute autre, n'a donc réclamé que dans la crainte de perdre ces avantages par une séparation aussi absurde qu'impolitique, et contraire, non seulement à ses intérêts particuliers, mais à ceux de toute la Belgique, car la prospérité d'Anvers a immensément influé sur celle de tout ce pays, comme jadis celle d'Amsterdam était la principale source du bonheur du Nord.

L'orateur dont je viens de parler, n'en a pas moins dit de la ville de *Gand*, mais je laisse aux députés de cette province de défendre la démarche de leurs concitoyens; quant à moi, d'après la connaissance que j'en ai, je suis persuadé que ces pétitionnaires ne sont pas moins nombreux ni moins distingués et notables que ceux d'Anvers.

Point de doute qu'il ne s'agisse ici de la cause vitale de toute la nation; son existence politique en dépend, et l'on ignore encore tout-à-fait son opinion à ce sujet; si l'on veut la connaître qu'on la consulte, comme je

crois que cela conviendrait, et l'on pourrait le faire, soit par des notables dûment qualifiés *ad hoc*, soit par les états-provinciaux, ce qui serait bien plus juste et plus politique que de séparer la nation comme on l'a réunie. Lorsqu'on se serait ainsi assuré de son opinion d'une manière bien plus directe que par nous, à qui, je pense, elle n'a pas donné la mission de l'émettre, ce serait alors aux seuls juges compétens de résoudre cette grande question diplomatique et européenne. C'est à ceux seuls qui ont formé le contrat *d'union intime*, de le rompre, ou de le maintenir même avec des modifications qui me paraissent possibles; mais dans aucun cas je ne pourrai me persuader que l'opinion *individuelle* des États - Généraux puisse grandement influencer sur cette décision.

Je pourrais donc croire que mon mandat est insuffisant pour prononcer une opinion, et surtout une opinion affirmative sur l'importante question de *séparation*. Ce mandat se borne, en effet, à me charger de faire tout ce que la constitution et mon serment prescrivent; or, renverser la constitution, ou seulement s'en écarter, ou permettre qu'on s'en écarte, n'est certes pas la maintenir; dans cet état des choses ce que je pourrais faire comme particulier, ne me paraissait pas permis comme mandataire.

D'après ces considérations je me suis abstenu, d'abord dans ma section, de voter sur cette question; ensuite, après les conférences du ministre de l'intérieur avec la section centrale, j'ai dit *non*, à défaut de la connaissance préalable des conditions et des moyens d'exécution; il fallait donc voter sur le mot seul de *séparation*. Maintenant, dans l'état de gêne dans lequel on nous a resserrés, je me trouve bien plus embarrassé encore, car si j'avais à prononcer une opinion affirmative sur la

question, je ne le pourrais plus conformément au vœu de ma conscience, parcequ'elle dépendrait entièrement des conditions ou des restrictions que j'y apporterais, et qu'il ne m'est plus permis d'exprimer. Je pourrais bien, par exemple, consentir volontiers à une séparation sous le rapport administratif, financier et législatif ou même partielle, si elle est possible, mais si je dois voter ou répondre catégoriquement sur la question, je me retrouve dans l'obligation de dire *non*, ou de m'abstenir, comme dans le doute, par la raison que mon vote négatif ne préjuge rien, et n'étant pas contraire à l'état actuel *d'union*, ne le serait également pas à mon mandat, et n'excéderait pas ses limites. Je réserve donc m'a décision à ce sujet jusqu'à la fin de cette importante discussion, qui pourra m'éclairer encore ; et je déclare néanmoins dès-à-présent que mon opinion sur la première question sera affirmative.

XXV.

ADVIJS VAN DEN HEER

J. J. H. VAN WICKEVOORT CROMMELIN.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Ik heb zeer weinig te zeggen : het geschiedt alleen om mijne stem te motiveren, en het is daarom, dat zoo lang oproer en geweld ons, als het ware, met de pistool op de borst, tracht te noodzaken, om de inspraak van het geweten, in de verkrachting der eed op de grondwet gedaan, te doen zwijgen, de bestane traktaten, met ligtzinnigheid te verbreken, en de straf daarvoor op ons terug te kaatsen, — ons te dwingen, om zonder bedaard onderzoek, aan hunne overdreven eischen, toetegeven, en de banden, die vijftien jaren het maatschappelijk verbond, door voorspoed gelukkig bekrachtigd, en slechts door factie-zucht ontheiligd heeft, met een ter loops opgeworpen tooverwoord te vernietigen; zie ik ter goedertrouw, Edel Mogende Heeren! voor een regtgeaard Nederlander, die zijn vaderland bemint, zijn eens gegeven woord getrouw, en nooit gewoon is, zich door dwang de wet te laten voorschrijven, geen ander antwoord op de gedane vragen mogelijk, dan op beide *neen* te zeggen, en ik doe zulks des te gereeder, om dat ik overtuigd ben dat geene bijwegen ons thans

L 5

openstaan, en ik mij ook daarom voorbehoude, bij eene tegenovergestelde uitkomst der hoofdelijke stemming, mijn protest daartegen in het proces-verbaal onzer be- raadslagingen te doen aanteekenen, gelijk ik zulks bij eene Nota, geannexeerd aan de processen-verbaal der 6de sectie, reeds gedaan heb.

XXVI.

ADVIJS VAN DEN HEER ALBERDA VAN BLOEMERSMA.

EDEL MOGENDE HEEREN !

Bij het onderzoek in sectien betrekkelijk de punten door Zijne Majesteit den Koning in deze buitengewone vergadering ter beraadslaging aan de Staten-Generaal ingezonden , heb ik in de eerste sectie , waarvan ik de eer heb lid te zijn , reeds mijne gevoelens schriftelijk overgelegd , en zal de vrijheid nemen in deze bijeenkomst, U Edel Mogende daarmede bekend te maken.

Zij komen hierop neêr : Dat mijns inziens de punten 1 en 2 in de Koninklijke boodschap van den 13den September voorkomende en aan de overweging van de Staten-Generaal onderworpen , geschikter in kalmere tijden , na herstellde rust , indien wijziging in onze nationale instellingen noodzakelijk of wenschelijk wierde bevonden , zouden kunnen worden onderzocht , gewijzigd en vastgesteld ; en moet derhalve , mijns inziens , vóór en al eer tot een onderzoek over te gaan , het oproer in eenige gewesten ontstaan , gedempt , die rust , en dat gezag hersteld zijn , door welke alleen de veiligheid van personen en goederen , het behoud van de thans regerende dynastie en

de nakoming van maatschappelijke overeenkomsten kunnen gewaarborgd worden.

Ik verklaar dus, dat, ten opzichte der eerste vraag, de ondervinding mij de noodzakelijkheid niet heeft aangetoond om de door ons bezworene nationale inrigtingen als nog te wijzigen, noch dus de betrekkingen door de traktaten en de grondwet tusschen de twee groote afdeelingen van het Koningrijk gevestigd, tot bevordering van het gemeenschappelijk belang, in vorm of aard zouden behooren te worden veranderd, en vooral niet wanneer dezelve de stekking zouden hebben tot eene scheiding, waarvan nu zoo veel gesproken wordt.

Eene scheiding die ik voorshands blootelijk als denkbeeldig beschouw, en mij overtuigd houde dat voor het beramen en uitbarsten van den opstand, niemand met goeden ernst aan eene scheiding van gewesten, die de zelfstandigheid van ons Koningrijk, waarschijnlijk niet ten gevalle alleen van zuidelijk of noordelijk gedeelte aan elkander verbonden, maar veeleer tot behoud van evenwigt in Europa, te zamen gesteld, vernietigen zoude, kan gedacht hebben.

Ik zou derhalve bij deze gelegenheid, tot mijne eerste hypothesis terug komende, namelijk in de noodzakelijkheid of wenschelijkheid voor scheiding der gewesten, veel eerder van oordeel zijn, dat door deze Kamer, uit naam van alle weldenkenden, en aan de dynastie en grondwet verkleefde ingezetenen, aan onzen geëerbiedigden Koning een adres moest worden aangeboden, inhoudende eerbiedig verzoek dat het Z. M. mogt behagen, het onderzoek der vragen op te dragen aan een ander ligchaam in deze meer onzijdig, en meer eensgezind, en dan dat resultaat ter overweging der Kamer over te leggen. En Z. M. intusschen te verzoeken, in deze hachelijke omstandigheid meer dan ooit krachtdadig gebruik te maken

van de physieke en morele magt aan Hoogstdenzelfen door de Voorzienigheid, de grondwet en den wensch van een groot gedeelte der Natie toegekend, ten einde onze aangerande grondwettige instellingen daar waar de rust nog heerscht, zonder als nog aan voorstellen van verandering der grondwet of van afscheiding gehoor te geven, krachtdadig te ondersteunen en te verzekeren, onder inwachting van voegzamer tijden tot eenige overweging van de voorgestelde vragen.

En het is uit hoofde mijner gevoelens, en om de attributen mij constitutioneel door mijne committenten verleend, niet te buiten te gaan, dat ik als nog de beide vragen negatief moet beantwoorden.

XXVII.

ADVIJS VAN DEN HEER REPELAER VAN MOLENAARSGRAAF.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Door het Gouvernement in deze gewigtige omstandigheden geroepen zijnde, om vrij en openhartig ons gevoelen te zeggen omtrent de op den 13den September ll., aan ons toegezondene vragen, zal ik met weinige-woorden daaromtrent mijne gedachten aan U Edel Mogenden mededeelen.

Ik zoude in deze het woord niet gevraagd hebben, daar vele redenaars de zaak reeds voldoende hebben uiteengezet, ware het niet dat ik bij de behandeling van een zoo gewigtig onderwerp, ook mijn gevoelen wenschte te doen kennen.

Wat dan de eerste vraag betreft, zoo wil ik gaarne toegeven dat onze grondwet, gelijk alle menschelijke instellingen, niet zoo volmaakt is, dat er geene veranderingen te wenschen zouden overig blijven, maar geloof ik tevens, dat de voorzigtigheid in deze oogeblikken vordert dat men geene veranderingen in dezelve onbepaald verklaart te verlangen, die misschien in de gevolgen veel grooter kwaad zouden aanbrengen, dan het nut hetwelk men daarmede zoude bedoelen; en daarom zal ik deze eerste vraag met *neen* beantwoorden.

En, Edel Mogende Heeren! wat nu de tweede vraag betreft, zoo komt het mij voor dat de scheiding tusschen de beide deelen van ons Rijk eene wenschelijke zaak is; en ik geloof dat de ondervinding van omtrent vijftien jaren heeft doen zien, dat de belangen, de zeden en geaardheid van de twee deelen te verschillend zijn, om duurzaam onder dezelfde instellingen vrede en rust te kunnen genieten: hoe menigmaal hebben beide de afdelingen van het Rijk zich niet beklagd, dat de belangen van de eene aan die van de andere zijn opgeofferd. En indien ik bij dit alles mij voor den geest stel, de nu onlangs en nog plaats hebbende droevige gebeurtenissen, dan, Edel Mogende Heeren! stel ik het voor mij buiten twijfel, dat eene vereeniging op de wijze als dezelve nu bestaat, onmogelijk op den duur kan plaats grijpen. Ik weet dat zeer vele zwarigheden zich tegen deze scheiding zullen opdoen, maar dit moet ons echter aan de mogelijkheid van dezelve niet doen wanhopen: indien wij eerst het beginsel vast stellen, dat er *eene scheiding zal zijn*, dan kunnen wij bij het nader onderzoek der grondslagen waarop dezelve zal kunnen worden vastgesteld, de zwarigheden bedaardelijk overwegen, welke zich bij de uitvoering zullen voordoen, terwijl in allen gevalle daarbij zal moeten blijven op het oog gehouden, dat dezelve nimmer dan op billijke voorwaarden zal kunnen geschieden.

Ik zoude alzoo, Edel Mogende Heeren! mij bepaald hebben om, bij de stemming, mijnen wensch tot eene scheiding te uiten, en eene beslissende stem van de wijze *hoe* te doen afhangen; maar dewijl er bij deze vergadering een besluit is genomen, waarbij men zich stellig met *ja* of *neen* moet verklaren, zal ik alzoo de tweede vraag met *ja* beantwoorden.

XXVIII.

DISCOURS DE M. GEELHAND DELLA FAILLE.

NOBLES ET PUISSANS SEIGNEURS,

JE regrette que nous soyons réduits à devoir discuter sous l'influence des événemens malheureux qui affligent notre patrie, des questions auxquelles se rattachent tant d'intérêts, et qui méritent un examen impartial, calme et sérieux; mais, comme nous devons nous expliquer maintenant sur les deux points qui nous ont été soumis par le message Royal du 13 Septembre, je me prononcerai avec toute la franchise que vous me connaissez.

Le bien-être du royaume des Pays-Bas est fondé sur l'agriculture, sur l'exploitation des mines, sur le commerce et sur les fabriques.

La Belgique est productive en fruits agricoles au delà de ses besoins; son débouché au dehors fait une branche importante de ses revenus annuels, et la recherche des moyens de se défaire de la surabondance de ses produits doit être l'objet de sa constante sollicitude.

La Belgique possède aussi de riches mines de différentes natures; elles occupent une immense population, tant à l'exploitation directe, qu'à la fabrication des machines qu'on y emploie, et au transport de ces produits dans l'intérieur et surtout vers les ports d'Anvers et de la Hollande.

Indépendamment de ces richesses, la Belgique, par la salubrité de son sol et par le bas prix des comestibles, qui croissent pour ainsi dire sous ses pieds, est plus à même que la Hollande d'établir des fabriques de tous genres; aussi en a-t-elle fait la conquête à un tel point, qu'il n'y a aucune proportion entre le nombre de celles qui existent en Belgique et de celles qui sont dans la partie septentrionale du royaume.

Ces trois grandes branches de la prospérité nationale font l'apanage exclusif de la Belgique; elle est en outre favorisée par un port de mer, dont l'accès facile et la position heureuse sont si favorables, que son commerce l'emporte sur tous les ports du royaume.

La Hollande, moins favorisée de la nature, ne peut produire les céréales nécessaires à son existence, ni les matières combustibles, ni les minéraux dont elle a besoin.

La communauté des intérêts financiers qu'elle a contractée avec la Belgique, est le seul titre en faveur duquel son intérêt l'engage à tirer de préférence tous ces objets de la partie méridionale du royaume.

La Hollande possède de beaux pâturages, un bétail superbe et produit en abondance du beurre et du fromage.

Voilà toutes ses richesses territoriales. Elle possède ensuite quelques fabriques, et celles-ci ne doivent leur existence qu'à la grande économie des exploiters et à la médiocrité des bénéfices dont ils se contentent.

Hors de là, la Hollande n'a d'autre ressource que son commerce; les besoins impérieux de le conserver et de l'accroître est donc d'une première nécessité; le Gouvernement doit y veiller sans cesse, tant pour le bien-être des provinces septentrionales, qui menacent de se dépeupler, que pour ménager aux provinces méridionales le débouché de la surabondance de ses produits minéraux,

M

agricoles et manufacturiers , destinés à la consommation des provinces septentrionales.

C'est aussi pour cette raison que le Gouvernement prend si sagement à cœur les intérêts du commerce , et c'est dans cette vue que , depuis l'existence de notre royaume , les colonies ont fait l'objet de ses soins assidus et de sa constante sollicitude.

Qu'il est déplorable que le mot de colonies raisonne si mal aux oreilles d'un grand nombre de Belges ; qu'il est déplorable qu'ils apprécient si mal les immenses richesses que les Indes orientales apportent à notre royaume. La plupart de nos concitoyens du midi parlent de nos établissemens dans l'Inde , non seulement avec indifférence , mais avec dédain. A les entendre , il paraîtrait que les colonies ne sont là que pour alimenter l'ambition du Prince , que ce sont des gouffres qui absorbent à la fois et nos millions , et le sang de nos concitoyens. Trop long-tems des idées aussi contraires au véritable état des choses ont inquiété les esprits d'un si grand nombre de nos estimables compatriotes. La vérité est qu'il n'en est pas ainsi : car les revenus du Gouvernement de l'Inde suffisent au jourd'hui à ses besoins ; ils y suffisent depuis long-tems , et les millions que dernièrement vous avez votés avec tant de répugnance pour subvenir aux besoins de l'Inde , n'ont pas été levés ; elle a pu se passer de ce secours , le syndicat peut vous le dire ; nous venons , d'ailleurs , d'y terminer une guerre désastreuse qui mettra le Gouvernement de l'Inde à même de faire une économie de quatre à cinq millions par an ; la mère-patrie va être remboursée successivement de toutes les avances qu'elle a faites pour nos possessions d'outre mer ; du reste les intérêts en ont été payés au syndicat. Bientôt nous aurons récupéré toutes les avances

que, depuis seize ans, nous avons faites en leur faveur, et les excédens des recettes sur les dépenses vont refluer sur la mère-patrie, sans qu'elle cesse toutefois de bien salarier un nombre considérable de fonctionnaires et d'employés, qu'elle y envoie, et parmi lesquels nous voyons avec satisfaction que celui des habitans des provinces méridionales s'accroît tous les ans ; mais si nos colonies des Indes orientales ne nous sont point à charge, si nous avons l'espoir fondé que son trésor public pourra bientôt concourir à subvenir aux dépenses de la mère-partie, combien alors ne devons-nous pas bénir la Providence de nous avoir garanti, par des traités, le commerce sous un certain point de vue exclusif, de nos possessions dans l'Inde, surtout de l'île de Java, cette perle de nos établissemens orientaux qui seul contient une population aussi forte que celle de notre royaume. Quelle immense navigation n'avons-nous pas sur cette île et sur tous nos établissemens dans l'Inde ; quel nombre de marins ne viennent dépenser leur mois de gage dans la patrie ; quelle masse de nos produits agricoles n'est pas enlevée pour l'armement de ces navires ; quelle armée de constructeurs, gagnant de forts salaires, ne couvrent pas le littoral du royaume ; quels prix considérables ne paie-t-on pas pour les bois de nos forêts, susceptibles de convenir à la construction des navires ; quels immenses produits n'affluent pas de ces régions orientales vers nos ports qui fournissent en denrées coloniales une grande partie des royaumes du nord et de l'Allemagne ; quelle activité ne procure pas le commerce à la navigation intérieure. Je n'en finirais pas, Nobles et Puissans Seigneurs, si je voulais énumérer tous les avantages qui découlent de ce haut commerce, en l'envisageant seulement sous le rapport de la navigation et des mar-

chandises qu'il nous apporte. Mais ce n'est pas tout, Nobles et Puissans Seigneurs, jetons un coup-d'œil sur les masses d'objets provenant de notre culture, de nos mines, et bien spécialement de nos fabriques, que nous exportons vers nos colonies dans l'Inde; examinons les immenses richesses dont la plus grande valeur de la matière première et toute la valeur de la fabrication est un pur bénéfice pour la mère-patrie; examinons l'accroissement successif de nos exportations vers les régions lointaines et que de sages dispositions, que le Gouvernement ne cesse de prendre, nous garantissent de pouvoir étendre encore. Lisez à ce sujet les rapports statistiques annuels de M. Kruseman, qui sont établis sur les déclarations aux douanes dans l'Inde, et toute autre preuve deviendra superflue.

Voilà, Nobles et Puissans Seigneurs, quelles sont les prospérités de la Hollande, voilà ses besoins, son bien-être, ses moyens d'existence. Mais ce n'est pas la Hollande seule qui jouit de ces avantages, et je crois ne pas exagérer si je soutiens que la Hollande n'en retire pas la quatrième partie des bénéfices. Oui, Nobles et Puissans Seigneurs, des personnes qui sont compétentes à en juger, assurent positivement que les trois-quarts des profits que ce haut commerce apporte, reviennent à la Belgique. Et en effet, que la partie considérable de nos produits agricoles, minéraux, manufacturiers n'est pas consommée dans le nord du royaume par suite de la prospérité des habitans de ces provinces ! quelles masses de nos grains, de nos fers, de notre zinc, de nos bois, de nos bières, de nos charbons, ne sont pas enlevées pour la construction et pour les armemens des navires ! quel n'est pas notre partage dans cette même navigation, dans cette même construction des navires, dans ce grand commerce de l'Inde ! quelle part n'avons-nous

pas dans l'importation de ces denrées coloniales ! combien d'armateurs n'existent pas en Belgique ! quel nombre de navires n'appartiennent pas à Anvers , à Gand , Bruges , Ostende , à Bruxelles etc. ! combien de citoyens recommandables , qui commandent ces navires , n'ont pas leur ménage en Belgique , où leurs femmes et leurs enfans vivent dans une honnête aisance ! Mais c'est surtout le produit , de nos fabriques destiné pour l'Inde , qui donne en Belgique l'existence à un peuple immense. Pour quelle valeur en objets de mode , en menuiserie , voitures , en harnais , en souliers et en mille autres en objets ne confectionne et ne livre pas la ville de Bruxelles ? combien cette intéressante ville de Liège ne prospère-t-elle pas par suite de notre commerce avec nos colonies dans l'Inde ? quelle activité n'y voit-on pas à faire des machines et mécaniques à l'usage de nos filatures ? que d'envois de ferraillerie de toute espèce , d'armes de guerre et de luxe , ne sortent pas des fabriques de Liège ; que cette ville se compare à ce qu'elle fut jadis , et elle devra reconnaître qu'elle doit tout au commerce. Mais ce sont surtout les filatures et le tissage de toiles , de cotons , les teintureries et les imprimeries qui occupent les premières places dans l'ordre des exportations pour l'Inde ; plus de soixante-dix filatures dans la seule ville de Gand élèvent en l'air des tuyaux immenses qui , semblables à des mosquées , étonnent le voyageur à l'approche de cette ville florissante. St. Nicolas , Bruxelles , Tamise , Lierre et plusieurs autres endroits ne travaillent pas avec moins de zèle à la fabrication des toiles de coton qui , presque toutes , sont enlevées pour l'Inde. Voilà , Nobles et Puissans Seigneurs , les avantages que nos colonies de l'Inde , procurent aux provinces méridionales du royaume ; voilà la source par laquelle on voit , pour ainsi dire , sortir

de terre cet accroissement de la population dans Liège, Bruxelles, Gand, Anvers, et dans toute la division méridionale du royaume, qui augmente la consommation de nos produits agricoles, alimente le trésor public et enrichit les caisses municipales. Ne nous y trompons pas, nous devons cette prospérité à nos établissemens dans les grandes Indes; nous la devons par conséquent à notre réunion avec la Hollande. Sans cette union d'intérêts, toutes ces richesses auraient été nulles pour nous, et nos fabriques en seraient au point où elles en étaient en 1792. Qu'on ne dise pas que l'ouverture de l'Escaut aurait suffi pour apporter tout ce commerce et toute cette activité en Belgique. Non, Nobles et Puissans Seigneurs, il n'en est rien; nos fabriques ne peuvent pas lutter contre les fabriques anglaises. Je n'examinerai pas la cause de cette vérité, il suffit qu'elle existe, j'en appelle en témoignage les fabricans eux-mêmes; ils ne cessent de réclamer des lois d'encouragement pour l'introduction de leurs produits dans l'Inde, et ce n'est qu'à la faveur des impositions sur les fabrications étrangères qui sont introduites à Java, que nous devons le débouché des nôtres.

Tous ces grands avantages seront perdus pour la Belgique du moment où nous cesserons d'être entièrement unis à la Hollande. Pour prouver cette assertion, je n'ai pas besoin d'examiner si la séparation législative et financière, nous ferait perdre nos droits sur les colonies; mais je pense toutefois que cette question est fort douteuse; jadis ces colonies appartenaient à la Hollande; l'Angleterre, s'en est emparé, elle les a possédées de fait, mais les a-t-elle possédées de droit? Le conquérant de la Hollande les a-t-il données à l'Angleterre? La Hollande elle-même les a-t-elle cédées? Est-ce que la Hollande a cessé d'exister vis-à-vis de l'Angle-

terre pour avoir été subjuguée par la France et réunie à l'empire? La Hollande a-t-elle été reconquise par les puissances coalisées? Non, sans doute. A l'époque de la chute de l'empire, la Hollande s'est constituée elle-même, et les puissances coalisées ont respecté la république et le Prince d'Orangè. Mais admettons que la Belgique conserve ses droits sur les colonies hollandaises, examinons alors la situation des choses dans l'hypothèse que la Hollande n'aurait plus aucun intérêt financier en commun avec la Belgique; quel motif la Hollande aurait-elle alors de favoriser nos fabriques? Notre prospérité n'apportera plus un seul obole au trésor commun; n'ira-t-elle pas introduire chez elle les manufactures anglaises qu'elle peut obtenir à meilleur compte que les nôtres, dans la vue de les envoyer aux Indes? Dira-t-on que le Roi, qui sera aussi notre Roi, sera là pour le défendre? Oui, le Roi sera là, mais le Roi seul dans toute la Hollande aura de l'intérêt au bien-être de la Belgique. Il établira des lignes de douanes pour empêcher l'introduction des manufactures anglaises; il obligera les Hollandais de se servir et de trafiquer des objets de notre fabrication qu'ils pourraient obtenir ailleurs à meilleur compte; il les forcera de vendre aux Indes des marchandises qu'ils devront acheter plus cher qu'ils ne pourront les obtenir de l'Angleterre; et, pour parvenir à ce but, qui paraît si facile, le Roi devra composer une ligne de douanes hollandaises, payée par la Hollande, dont les employés seront Hollandais, et cela pour empêcher que les Hollandais profitent des avantages que la nature leur présente dans la seule vue de favoriser les Belges! Quelle morale attendez-vous du personnel de cette ligne de douanes? ce serait le parfait rétablissement de la douane du Roi Louis, que Napoléon nommait son frère, le fraudeur. Dira-t-on que tout peut être prévu par des certificats

d'origine ? Nobles et Puissans Seigneurs , personne n'ignore leur véritable valeur, lorsqu'ils doivent servir au préjudice d'un peuple entier qui doit les exhiber. Vous avez tous connu ces fabriques établies du tems de l'empire, dont la seule destination était de fabriquer des certificats d'origine et d'estampillages, et cela même à une époque où l'absence de toute matière première leur empêchait de fabriquer autre chose. Non , Nobles et Puissans Seigneurs, du moment que nos intérêts financiers seront séparés de la Hollande, les colonies seront perdues pour nous, et les manufactures anglaises y arriveront avec le timbre de nos fabriques à vingt pour cent plus bas que vous ne pourrez les y envoyer par votre languissant port d'Anvers, qui, à son tour et par l'effet de la même cause, perdra sa florissante navigation.

Quel désordre tout cela va-t-il produire; sera-ce le moyen de réconcilier deux peuples destinés à vivre sous le Gouvernement du même Prince ? Vous allez constituer une haine implacable entre deux parties toujours prêtes à se déchirer l'une l'autre avec acharnement; et vous allez faire cela précisément dans les vues d'établir entre elles la concorde. D'ailleurs, le système d'impôts uniformes va recevoir un changement, et cela est inévitable; chacune des deux divisions adoptera des impôts qui seront de sa convenance; la Hollande imposera la mouture et la Belgique mettra des droits sur le café, et voilà un système de fraude établi de l'une division à l'autre. Dès lors une ligne de douanes Hollandaises et une ligne de douanes Belges sur la frontière qui divise les deux pays, deviendra indispensable; la douane Hollandaise favorisera l'introduction des cafés en Belgique, et celle de la Belgique favorisera l'introduction des farines en Hollande.

Mais, Nobles et Puissans Seigneurs, quelle monstruosité, quelles dépenses à pure perte, quelle aversion n'en résulterait-il pas de part et d'autre? et surtout dans quelle bizarre position sera placé le Prince! L'histoire n'en fournit pas d'exemple, le Roi sera seul Hollandais dans toute la Belgique, et il sera seul Belge dans toute la Hollande. Disons-le sans détour, Sa Majesté, avec toute sa sollicitude paternelle pour le bien-être des habitans des deux divisions du royaume, finira par être méconnu et par les uns et par les autres. Non, Nobles et Puissans Seigneurs, cet état de choses ne peut exister; j'y vois pour le royaume un brandon de discorde irréconciliable, et par dessus tout cela la ruine de la Belgique; je ne crains point de le dire, si la séparation a lieu, le bien-être matériel de la Belgique dépendra de sa réunion avec la France; tous les Belges y verront forcément le seul moyen de salut pour réparer leur perte. Alors au moins nos fabriques, quoiqu'ayant à lutter contre le grand nombre de celles qui existent en France, auront quelque ouvrage; nos mines et notre agriculture trouveront quelque débouché, et nous pourrions espérer une faible amélioration dans notre sort déplorable. Ce désir, Nobles et Puissans Seigneurs, sera unanime et plus d'une personne a manifesté l'opinion que les premiers instigateurs du système de séparation ne sont pas étrangers à ce projet. Cette idée, Nobles et Puissans Seigneurs, conduit naturellement à l'examen de la question sous les rapports des vues politiques. Retournons un moment à l'époque où les puissances coalisées, maîtresses de toute la surface de l'Europe, ont divisé les royaumes; jetons nos regards sur les causes qui ont déterminé les hautes parties contractantes à faire environner la France par des puissances de second ordre; examinons le système de la balance politique, créée à

cette époque, et je vous le demande, l'Europe pourra-t-elle permettre que la plus grande partie d'un de ces royaumes se trouve dans la position forcée de devoir désirer sa réunion à la France à la première occasion favorable ?

Telle est cependant la conséquence naturelle qui découle de la *séparation pleine, entière et définitive* ; la seule que plusieurs de nos frères du nord désirent et demandent. Une telle séparation, il ne faut point se le dissimuler, ne serait point une séparation, mais une dissolution du royaume, à laquelle je ne puis donner mon assentiment. Non, Nobles et Puissans Seigneurs, je ne commettrai point un suicide politique ; je ne sacrifierai point par mon vote les débouchés de notre industrie agricole, manufacturière et commerciale ; la ruine d'une des premières villes de commerce de l'Europe, l'anéantissement des fabriques d'une ville que nous appelions avec orgueil le Manchester de la Belgique. Non, de pareils sacrifices ne peuvent être consentis, mais doivent nous être imposés, et je dirai, avec Monsieur Asch van Wyck, si, par une fatalité, nous étions entraînés vers ce malheur, il faudra subir la loi de la nécessité.

XXIX.

ADVIJS VAN JONKHEER LYCKLAMA A NYEHOLT.

EDEL MOGENDE HEEREN!

HET door den Koning aan de Staten-Generaal voorgedragene, om onverwijd en in zorgvuldige overweging te worden genomen, bij Hoogstdeszelfs boodschap van den 13^{den} September l. l., is mij voorgekomen van eenen zoodanigen gewigtigen aard, dat alle redenen daar zijn, om als zeker te kunnen stellen, dat alleen de drang der plaats gehad hebbende schrikverwekkende en met verwoesting gelijkstaande gebeurtenissen, daartoe de aanleidende oorzaak hebben kunnen geven, en dat het de ommiddellijke gevolgen zijn van oproerkreften, aangeheven door woel- en muitzieken, zoo niet uit hunnen eigen aard en inborst, dan ten minste zeker door eene niet onbewimpelde geestdrift van sommige dagbladschrijvers en andere, zoo als men heeft willen doen schijnen, vaderlandschgezinde redeneringen tot het verbreken van alle maatschappelijke banden, en met verachting van landgenooten met matiger gevoelens beziel, tijdelijk aangekweekt en aangevuurd.

Wat nu betreft de eerste vraag, » Of de ondervin-
 » ding de noodzakelijkheid heeft aangetoond, om de
 » nationale instellingen te wijzigen?" zoo is mijn ge-
 voelen, dat dezelve eenmaal met JA beantwoord zijnde,
 de teugel dadelijk wordt losgeworpen, om daardoor
 alle maatschappelijke banden van het sedert 1815 ver-
 eenigd Rijk, eens vooral uiteen te rukken, en ik vind
 het ongeraden, ten minste in tijden van woelingen,
 om daarin toe te treden, liever tijden van gematigder
 gevoelens, en van meerder eensgezindheid verlangende,
 om dat gewichtig stuk aan te roeren, hoe verre af
 ook de vooruitzichten van dit mijn verlangen thans
 schijnen te zijn.

Wat nu de tweede vraag aangaat: » Of in dat
 » geval, de betrekkingen door de traktaten en door de
 » grondwet, tusschen de twee groote afdeelingen van
 » het Rijk gevestigd, tot bevordering van het gemeen-
 » schappelijk belang, in vorm of aard, zouden behoo-
 » ren te worden veranderd?" Ofschoon deze vraag, in
 verband beschouwd met de zoo even door mij behan-
 delde, naar mijn inzien, eigenaardig reeds van zelfs
 komt te vervallen, zoo merk ik daar te boven nog aan,
 dat vóór en aleer, niet meer bepaaldelijk in alle zijne
 omstandigheden, de hoofdbeginselen der te vernietigen
 betrekkingen tusschen de twee groote afdeelingen des
 Koninkrijks, nader bekend zullen zijn, en tevens de
 verzekering daar zal zijn, dat de mogendheden, die de,
 ook volgens de grondwet, bestaande onbeperkte ver-
 eeniging gewild hebben, daarin genoeg willen nemen,
 zoo vind ik het dan verder ongeraden, daartoe thans
 ook een toestemmend antwoord te uiten. — Ik beant-
 woord alzoo de beide vragen met NEE.

XXX.

DISCOURS DE M. FABRI-LONGRÉE.

NOBLES ET PUISSANS SEIGNEURS,

JE suis du nombre de ceux qui ont long-tems cru l'union entre nos belles provinces susceptible de produire une ère de bonheur pour les unes et pour les autres ; l'opposition , plus apparente que réelle , à mon avis , de leurs intérêts ne m'effrayait pas ; j'étais convaincu qu'avec de la bonne foi et de la bonne volonté nous finirions par nous entendre. Sous ce rapport , l'imposition de la dette hollandaise aux provinces Beligiques était une imposition criante que les puissances signataires du traité de Londres avaient à se repocher ; mais le peuple Belge n'est point du nombre de ceux chez qui la passion du gain domine , chez qui les soins les pensées , les désirs sont tournés exclusivement vers le bien-être matériel ; ce qui le prouve irréfragablement , c'est la promptitude avec laquelle il oublia le coup mortel qu'on lui avait porté en prélevant , de la manière la plus déchirante pour lui , ces charges ; c'est qu'il n'avait , ou avait à peine , mis le premier appareil à la plaie , que nous recommencions à nous acheminer d'un pas ferme vers cette union , qui devait faire notre force. On fit alors la faute énorme de laisser surgir au milieu de nous d'interminables disputes en matière religieuse ;

l'homme de bien, qui s'était toujours opposé à cette fatale invasion, avait cessé d'être et ce fut un grand malheur, nous en subissons les conséquences; le discours d'un des plus éloquens orateurs de cette assemblée et un autre encore que nous avons entendu, ont dissipé tout doute à cet égard, nos discussions religieuses ont rendu la séparation nécessaire.

Nous pouvions éviter cette cause de mésintelligence; dès que nous en vîmes éclore les premiers germes, nous fîmes un appel à la liberté, à la tolérance qu'on a cru long-tems antipathiques avec les principes religieux que je professe, mais c'est parce qu'on les méconnaît, parce qu'on les apprécie mal, parce qu'on ne les considère qu'avec un esprit préoccupé; delà cette prévention contre l'union d'hommes, qui ont fait abstraction de leurs idées religieuses pour s'attacher fortement à une sage liberté; je vous disais dans une des dernières discussions de la session précédente qu'il n'y avait qu'une semblable réunion qui pût sauver la France d'une catastrophe, dont les suites seraient incalculables pour l'Europe et pour elle.

Cette réunion n'a pas eu lieu et ma prévision ne s'est que trop littéralement accomplie; voulons-nous échapper aux désastres qui nous menacent, que dis-je, ils ont déjà couvert le sol de la patrie de sang et de deuil, tristes mais inévitables suites des dissensions en ce genre, serrons-nous autour de l'étendard de la liberté. Je vous disais naguères qu'elle était le plus puissant besoin de la nature humaine; voilà qu'un autre besoin plus pressant encore se fait sentir, *l'ordre*, sans lequel la liberté est un vain mot. Eh bien! à côté du mot *liberté*, écrivons en grands caractères *respect à l'autorité*; unissons les, afin que l'une et l'autre restent dans leurs bornes, réunissons-nous sous cette bannière, oublions le passé, tendons

nous la main. Pourquoi faut-il, qu'au terme de ma carrière parlementaire je sois condamné, pour la troisième et dernière fois, à vous remettre sous les yeux l'oracle que l'esprit saint a prononcé contre tout état, qui porte dans son sein un germe de division; et ne croyez pas échapper à cette menace d'éternelle vérité; en vous séparant, députés du nord, songez qu'il reste des catholiques parmi vous, songez qu'ils n'ont pu entendre qu'en frémissant certains discours qui rendent la séparation bien autrement inévitable, que cet élan brusque et sans doute peu raisonné qui a lancé au milieu de nous ce mot devenu magique, comme une planche de salut, dans un danger pressant; quelle a dû être la pensée de ces catholiques; quel est le sort qui les attend, si l'on tranche les fils qui nous unissent depuis long-tems! Messieurs, cette circonstance m'a fait hésiter plus que tout autre considération, ce que j'ai entendu augmente ma perplexité. Ne nous le dissimulons pas, il y a quelque chose d'outré dans notre situation; l'honneur national est malheureusement compromis; pour guérir cette blessure grave, il faut un remède proportionné; par une déplorable fatalité, pendant que nous tardons trop à le chercher, la plaie s'envénime, le mal s'aigrit et peut devenir incurable; pourquoi faut-il être forcé à tant se hâter quand il faudrait pouvoir si mûrement réfléchir aux funestes dissensions; vous nous renvoyez aux étrangers pour apprendre qui vous êtes, qu'est-il besoin? faites seulement en sorte que les Belges ne puissent voir en vous que des frères et vous les trouverez beaucoup plus jaloux que vous ne pensez, de ne pouvoir compter que des frères dont ils aient à s'enorgueillir, effacez ce qui vous présente à leurs yeux sous un autre aspect et ils cesseront de vous crier: séparons-nous.

Vous nous parlez d'esprit public, vous le croyez

éteint chez nous, parce que nous n'avons pas invoqué le retour à un ordre de choses que les événemens rendaient impossible. Voulez-vous une preuve de la vivacité de cet esprit public ! il existe dans le Hainaut une portion de territoire qui a appartenu à la principauté de Liège : dans le mouvement qui vient de s'opérer les habitans, qui ont plus d'une fois prouvé que le sang Hennien qui coule dans leurs veines était digne d'être mêlé à celui des Eburons, ont repris les couleurs liégeoises. Niez après cela notre esprit national. C'est un grand malheur, Messieurs, que nous n'ayons pas employé le tems que nous avons perdu en vaines disputes, à apprendre à nous connaître, à nous estimer, nous n'en serions pas à déployer aujourd'hui des scènes qui navrent nos cœurs d'affliction.

Vous nous avez parlé de puissances qui ont disposé de nous, vous avez là soulevé une grande question et vous avez, je crois, eu tort ; parlez d'union, de la nécessité de sacrifices mutuels, mais si vous nous faites sentir là quelque chose qui fasse courber nos têtes, nous vous crierons et avec une extrême énergie : séparons nous, mais séparons-nous dans les formes voulues par la loi fondamentale. On a accusé les Belges et leur clergé de s'y être opposés ; quand cela a-t-il eu lieu ? avant l'adoption, et alors cela était permis, alors il était libre à chacun d'en penser ce qu'il voulait, qu'on nous dise qui y a porté atteinte : depuis on a petitionné, Messieurs, c'est là le grand chef d'accusation qu'on élève contre le clergé catholique ; en cela il était dans les termes de la loi fondamentale, depuis j'ai entendu citer des prêtres, qui ont résisté aux désordres ; aucun qui y ait pris part. Abandonnons, Messieurs, ces malheureuses récriminations ; applaudissons franchement aux discours conciliateurs qui

nous avons entendus : cherchons un prompt remède à nos maux ; puisse le ciel nous le faire bientôt trouver. J'aurais, comme mon honorable ami, M. *Fallon*, désiré de voir une commission d'État chargée de s'en occuper et en même tems de proposer de suite l'adoption de mesures propres à arrêter l'effusion du sang, propres à rétablir sans délai le calme dans les esprits ; si ce remède ne peut se trouver que dans une séparation dans le sens de notre honorable collègue, *Surlet de Chokier*, nous l'adopterons ; je répondrai affirmativement aux deux questions.

ADVIJS VAN Mr. J. G. HINLOPEN.

EDEL MOGENDE HEEREN!

De twee vragen, welke ons, in de Koninklijke boodschap van den 13den dezer maand, worden voorgesteld en thans het punt onzer overweging uitmaken, zijn hoogstgewichtig, zoo in zich zelve, als in het tegenwoordig oogenblik; ik geloof echter dat zij eerder behooren bij een consultatief ligchaam, dan bij eene Wetgevende Vergadering.

Om het onderwerp, daarbij behandeld, volledig te kunnen beoordeelen, had ik gaarne gezien dat ons gelijktijdig ware medegedeeld geworden, alle die kennis welke de ondervinding aan de Regering gegeven heeft nopens het al of niet noodzakelijke tot verandering der instellingen; immers de Regering, welke uitvoert en bestuurt, kent, beter dan wij, de mate der kracht die zij bezit, de middelen door haar, ter uitvoering, gebezigd en de gevolgen derzelve.

Indien ik het tijdstip naga, waarop deze vragen aan ons worden onderworpen, dan meen ik het daarvoor te mogen houden, dat de vreeslijke tooneelen van oproer, brandstichting, plundering en regeringloosheid aanleiding tot derzelver voorstelling gegeven hebben; maar ik moet dan vragen, is een zoodanig oogenblik

geschikt, om een *zoo* gewigtig onderwerp met kalmte, beradenheid en vrijheid te behandelen? Zijn niet de hartstogten bij allen, in verschillende opzichten, in werking? Zijn alle, zoo als wij hier zitten, in de daad vrij om *zoo* te stemmen als dit behoort?

Ik erken wel bij dit alles, dat de toestand van Nederland, op dezen stond, hoogstbedenklijk is, en beef bij de overweging van de onheilen waaraan mijn vaderland *thans* bloot staat; maar is hetzelfde, op dit oogenblik, te redden en voor verder kwaad te behoeden door eene stellige beantwoording van hetgeen ons *thans* gevraagd wordt? ik voor mij geloof *neen*, Edel Mogende Heeren!

De scheiding van de twee groote afdeelingen des Rijks, welke *thans* aller hoofden bezig houdt, is, van welke zijde men die ook beschouwe, aan groote zwarigheden onderhevig; ik zal het *voor* en *tegen nu* voor U Edel Mogenden, niet opsommen, omdat ik het huidig oogenblik tot de behandeling dezer vraag *thans* min geschikt oordeele en ik de mogelijkheid derzelve voor het tegenwoordige niet wel inzie, nu een gedeelte des Rijks in opstand is, nu de hartstogten werken, nu wij de bedoelingen der mogendheden zelfs niet kunnen gissen en nu een Europesche oorlog zeer mogelijk is; liever zoude ik mij *thans* bepalen, om aan den Koning alle die magt in handen te geven, welke Hij, in een *zoo* gewigtig tijdstip, in het belang van het vaderland en voor deszelfs redding, behoeft.

Edel Mogende Heeren! ik had gewenscht, zoo als ik door mijne stemming van gister morgen toonde, een onbepaald votum te kunnen uitbrengen, doch nu de Kamer beslist heeft, dat dit *stellig* wezen moet, zal ik genoodzaakt zijn, wil ik niet buiten stemming blijven, *nu* op de beide vragen *ontkennend* te antwoorden, daar

ik *thans* te groote zwaarigheden vinde in eene stellige beslissing en ik de gevolgen eener zoodanige, op dit oogenblik, niet op mij durf nemen.

Maar ik ben tevens van gevoelen, dat, zoo men eenigerlei afscheiding wil, deze als dan *geheel* en *in alles* moet geschieden, zoo dat Noord-Nederland terug gebragt wordt tot den staat waarin het vóór de vereeniging van België met hetzelfde was; zoodanige scheiding echter moet mij als dan blijken, mogelijk, billijk en aannemelijk te wezen.

OPINION DE M. BOEYÉ.

NOBLES ET PUISSANS SEIGNEURS,

Je ne ferai pas un long discours afin de prolonger nos discussions le moins possible, et parce que d'ailleurs après trente orateurs qui m'ont précédé, on ne peut plus que répéter ce qui déjà a été dit et entendu à satiété dans l'un sens comme dans l'autre. Ainsi je déclare d'emblée sur la première des deux questions soumises à nos délibérations, qu'à mon avis, quelques changemens à nos institutions nationales, ou au moins à quelques lois et institutions qui en dérivent, sont devenu nécessaires et indispensables. Peut-être peuvent ils être effectués par des lois spéciales de la manière ordinaire et habituelle ; mais, vu la divergence d'opinions à cet égard, je n'hésite pas de répondre : *oui, l'expérience a prouvé la nécessité de modifier quelques-unes de nos institutions nationales, d'après les formes légales et constitutionnelles prescrites par la loi fondamentale.*

Mais je ne puis répondre de même sans réserve ni restrictions sur la deuxième question, concernant la séparation des deux grandes divisions du royaume, sans connaître les termes et les conditions de cette séparation. Je regrette que la résolution prise hier par la Chambre ne me laisse aucune liberté à cet égard, et que, pour obtenir une séparation partielle, qui pût

concilier les intérêts et les besoins bien entendus de chaque partie, je suis réduit à adopter le principe absolu d'une séparation générale, dont rien n'indique l'étendue ni les limites. Dans cette alternative, je me vois contraint de voter négativement sur cette grande mesure, tandis, qu'au contraire, une séparation sous certains rapports me paraît désirable, comme je l'ai expliqué plus amplement dans une note jointe au procès-verbal des délibérations de la septième section, dont je fais partie, et à laquelle je me réfère.

Il s'ensuit, Messieurs, que, si l'on vient nous proposer ultérieurement un projet de séparation bien méditée et clairement définie, je me réserve de l'examiner avec toute l'attention dont je suis capable, et de l'adopter lorsqu'il sera conçu dans l'intérêt commun des deux parties du royaume, sans qu'on puisse y trouver contradiction avec l'opinion que j'émetts aujourd'hui.

XXXIII.

ADVIJS VAN DEN HEER DIJCKMEESTER.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Ik wil uwe aandacht met geene redevoering ophouden , maar zal met weinige woorden de redenen opgeven van mijn antwoord op de door Zijne Majesteit voorgestelde vragen.

Ten aanzien van de eerste vraag, vooronderstel ik, dat men door de *nationale instellingen* de grondwet bedoelt, en dan heeft mij de ondervinding de noodzakelijkheid niet aangetoond om dezelve te wijzigen.

Bij de menigvuldige grieven welke in de twee laatste jaren bij deze Kamer zijn ingebracht, heeft men geene bezwaren tegen de grondwet aangevoerd; integendeel heeft men de getrouwe en geheele uitvoering van dezelve gevorderd. Zelfs zie ik niet, dat eenig artikel der grondwet aangeduid is, hetwelk verandering had behooren te ondergaan. En welken waarborg hebben wij, dat, bij eene verandering van de grondwet, de natie de vrijheid zal bekomen, welke deze grondwet haar geeft. Deze toch laat, zoo als de Koning in de vergadering der Notabelen van 1819 zeide, aan de redelijke ingezetenen geene meerdere vrijheid, en aan den Souverein geene ruimere magt te wenschen over.

N 3

Betrekkelijk de tweede vraag , schijnt het mij toe , dat , zonder eene geheele afscheiding tusschen de twee groote afdeelingen van het Rijk , de binnenlandsche zaken voor het grootste gedeelte in het Zuiden anders dan in het Noorden kunnen geregeld en bestuurd worden. De grondwet is gebouwd op het beginsel van eene algemeene en provinciale Regering.

Van de eerste wordt voornamelijk gehandeld in de zesde afdeeling van het tweede hoofdstuk , waarbij de magt des Konings , ten aanzien van de buitenlandsche zaken , de Land- en Zeemagt , Kolonien , Financien en andere vakken van algemeen bestuur , beschouwen , doch waarin niets van de binnenlandsche zaken gezegd wordt. Van deze wordt eerst gesproken in het vierde hoofdstuk , van de Staten der provincien , daarbij wordt vastgesteld , in welke betrekking zij te dezen tot den Koning staan , hoe zij met de uitvoering van de wetten en besluiten , betrekkelijk de binnenlandsche zaken belast zijn , en omtrent welke voorwerpen van binnenlandsch bestuur zij zelve bepalingen kunnen maken.

En ten opzichte van dit een en ander heeft de grondwet gewild , dat zeden , gewoonten en gebruiken van iedere provincie in aanmerking zouden genomen worden.

Indien men nu van dit beginsel uit te groote zucht voor centralisatie is afgegaan , en alles te veel op eene leest geschoeid heeft , dan kan men daarvan terug komen.

De ondervinding heeft immers geleerd , dat wij , ten aanzien van verscheidene vakken , afzonderlijke wetten en administratien hebben kunnen.

Zoo bestaan in de noordelijke provincien nog de tienden en de Heerlijkheden , terwijl in de zuidelijke dezelve zijn en blijven afgeschaft. Zoo hebben wij in het Noorden eene andere wet op de jagt dan in het Zuiden. Zoo is het

onderwijs in de eene afdeeling van het Rijk nog anders geregeld dan in het andere. Zoo werd in de eene provincie de impost op het gemaal bij collecte geheven, en in de andere bij admodiatie. En, dit zoude, naar mijne wijze van zien, verre kunnen worden uitgestrekt, zonder dat de magt van de algemeene regering verlamd wierd.

Dan, Edel Mogende Heeren! men wil in eenige provincien eene algeheele en volkomene afscheiding.

Dit beginsel heeft men daar reeds gedecreteerd; men is daartoe in opstand gekomen, het bestaat reeds in facto. Ik wil niet onderzoeken of de afscheiding voor het Zuiden nadeelig zal zijn.

De noordelijke provincien toch hebben die afscheiding niet geprovoceerd, en met provincien welke zich op zoodanige wijze van de noordelijke willen afscheiden, kan men in geene rust en eensgezindheid leven, en kan geene vereeniging op den duur bestaan; ik zal dus de tweede vraag met *ja* beantwoorden.

XXXIV.

OPINION DE M. REYPHINS.

NOBLES ET PUISSANS SEIGNEURS,

JE comptais donner quelques développemens à mon opinion; mais les nouvelles, que nous recevons de nos provinces me coupent la parole: tandis que nous discutons ici, on décide bien autrement les points de difficulté chez nous et sans nous. Tout ce que l'on peut nous proposer se réduit dans les termes les plus simples à ceci: faut-il un changement dans la situation du royaume? nous ne pouvons répondre qu'*oui*. Je dirai donc *oui* sur les deux questions.

OPINION DE M. DEROUCK.

NOBLES ET PUISSANS SEIGNEURS!

Je n'abuserai pas de votre attention par d'inutiles répétitions; qu'il me soit permis de dire seulement quelques mots pour motiver mon vote.

D'abord, sur la première des questions qui nous sont soumises, je répondrai affirmativement.

Passant à la deuxième, je ne puis adopter l'affirmative de la manière qu'elle se trouve conçue et rédigée.

Sans entrer, pour le moment, dans des considérations politiques auxquelles cette question peut être subordonnée, je l'examine uniquement, dans les termes dans lesquels elle se trouve présentée; et sous ce rapport ma conviction me dit que je n'en conçois pas assez clairement l'intention pour répondre d'une manière positive, illimitée.

Une résolution de cette chambre en majorité exclut le vote mixte par restriction, il faut se borner à répondre tout simplement *oui* ou *non*.

Cependant, pour ma part, je sens le besoin d'expliquer le vote, que, pour le moment, je crois devoir émettre, et cela pour prévenir toute contradiction apparente avec celui que je serais dans le cas de porter dans la

suite, lorsque l'objet de cette question nous serait proposé d'une manière moins vague, plus déterminée.

L'on applique cette deuxième demande à une séparation des deux parties du royaume, mais je n'y vois pas, et je dois me demander, en quoi cette mesure consisterait-elle? Quelles en seraient les conditions, la nature, l'étendue et les conséquences?

Non, je le repète, je ne puis pour le moment, adopter d'une manière positive une proposition dont je ne comprends pas l'intention ni le but, tant que tout cela ne m'est pas clairement défini, surtout dans une matière aussi grave.

Si, par la suite, l'objet de cette deuxième question nous est présenté d'une manière plus claire, plus déterminée, si sous le mot de séparation, ou sous tout autre, nous avons à délibérer sur des mesures, soit de législation, soit d'administration publique, je me réserve, et je ne balancerai pas, d'y donner mon assentiment, lorsque, suffisamment instruit de leur objet et de leurs modifications, je pourrai comprendre que les changemens, les mesures proposées, peuvent réellement assurer la tranquillité, les intérêts, le bien-être des provinces, que mon devoir m'appelle à défendre.

Quelques honorables collègues ont mis en avant une séparation complète, qui peut-être dans leur manière de voir, mais dont la proposition ne se trouve pas encore dans les termes que présente la rédaction de la seconde demande.

À l'appui de cette séparation complète, nous avons entendu réclamer quelques différences d'opinions et d'intérêts par rapport à des objets de législation.

Cette différence existe, il faut en convenir, mais n'est-il pas évident que sur les matières de divergence, l'on peut établir des dispositions spéciales pour les deux parties du

royaume, par exemple, sur la presse, sur la liberté de l'enseignement, sur l'organisation et l'instruction judiciaires. Il est difficile de concevoir, que, pour porter remède à quelque mal, il faut renverser tout notre état social, tout notre édifice politique, exposer les deux parties du royaume aux conséquences les plus funestes d'une mesure aussi extrême.

Ji ne puis que me référer sur tout cela aux observations conciliatrices que des honorables collègues nous ont si bien développées, je me réserve de les faire valoir pour le cas où, dans la suite, l'on propose à l'assemblée cette séparation complète, telle que quelques membres semblent l'avoir comprise.

Cette séparation trouve plusieurs partisans parmi nos collègues, tant du nord que du midi, on ne doit pas s'étonner de cet accord d'opinions en cette circonstance.

L'on conçoit que de chaque côté l'on se flatte de pouvoir obtenir cette séparation à sa manière, mais assurément on éprouvera à cet égard beaucoup d'illusions, beaucoup de mécomptes sur les avantages, sur le bonheur qu'on semble s'en promettre.

OPINION DE M. DONKER CURTIUS.

NOBLES ET PUISSANS SEIGNEURS,

Quoiqu'il y ait des défauts et des vices dans nos institutions fondamentales, je n'aurais jamais pensé à y apporter des changemens, de peur d'obtenir pire encore, ne sachant que trop par l'expérience, que, surtout sous ce rapport, le mieux est souvent l'ennemi du bien, et qu'une tendance exagérée vers des améliorations prétendues, dans tout ce qui est fondamental, menace souvent l'édifice d'une ruine totale.

Cependant, ce qui me paraît avoir été ourdi et tramé de longue main dans une partie du royaume, et ce que j'y ai vu arriver dans ces derniers jours, en même tems qu'il a bouleversé toutes mes idées, me démontre maintenant à l'évidence, non pas, que notre pacte fondamental soit si vicieux en soi-même, qu'on ne pourrait s'en contenter, si l'on était sage et modéré; mais qu'il y a des personnes qui ont des intentions tellement malveillantes, des opinions si exaltées, des passions si effrénées, des ambitions tellement désordonnées et un égoïsme tel, qu'il me paraît impossible de vivre avec eux en paix et en tranquillité dans une parfaite union; impossible qu'on les gouverne comme des gens tranquilles et modérés.

Il me paraît, qu'une partie des habitans des Pays-Bas a prouvé, pendant des siècles, quelle peut se contenter d'une liberté sage et modérée, tandis que, hélas! l'autre partie, ballottée pendant ces mêmes siècles, a fait preuve et fait preuve maintenant surtout, qu'elle devra nécessairement encore tomber et retomber par ses mécontentemens et ses exagérations, dans l'anarchie et de là dans le despotisme, qui en est la suite nécessaire.

Je voudrais qu'on put me prouver, que je me trompe, car je ne désire pas son malheur par un esprit de vengeance; mais, quand j'observe, comment du sein de la ville la plus florissante et la plus favorisée du royaume, peut être de l'Europe entière, est sortie l'hydre de la révolution, comment tout d'un coup presque partout le cri de la révolte a éclaté, comment on ne le comprime ailleurs que par la force et comment les motifs ou plutôt les prétextes, qu'on prétend y avoir donné lieu, sont frivoles, insignifiantes et au-dessus de la conception de la multitude, sur laquelle aucun acte de despotisme matériel n'a pesé, alors je conclus, que d'un côté, il y a des principes de bouleversement, qui animent les agitateurs, et de l'autre, une légèreté et un esprit de parti tellement déplorable, qu'il faut rompre plutôt l'alliance que de la maintenir au détriment de la partie saine et tranquille.

Voilà le principal motif, qui, dans ce moment-ci, me décide à opter pour une séparation de gouvernement entre les deux parties du royaume, cette question ayant été mise en avant, non pas de la part de nous, mais de la part de ceux dont provient le désastre et la ruine du pays, et qui y ont donné l'initiative.

Je ne désire donc pas, Messieurs, qu'on maintienne cette union par la force.

Non, j'ai cru que le gouvernement, tant que l'union

subsistait, devait faire *l'épreuve*, jusqu'où il serait possible de soumettre les mutins, et de garantir ainsi les sujets resté fidèles contre l'effet de la mutinerie.

J'ai cru et je crois encore, qu'après avoir entièrement épuisé tous les moyens de conciliation, qui étaient moralement dans le pouvoir du gouvernement, et après une longanimité peut-être poussée trop loin, il était de son devoir d'user de force et de vigueur.

Mais, voyant qu'à présent cette mutinerie devient presque générale et quelle enfante une révolution formelle, je ne crois pas, qu'il soit de l'intérêt de tous, de tenir à une association forcée, qui n'a jamais été avantageuse au nord, m'ais dont il a été le souffre-douleur, et qu'il faut plutôt rompre de droit le lien qui nous unit, comme les provinces rebelles le rompent de fait, que de sacrifier la fortune et le sang de ceux qui sont resté fidèles, pour le maintien d'une association qui n'a été favorable qu'à ceux, qui s'en sont plaints journellement et qui la rejettent de fait.

Quant aux conditions qui dépendent aussi des traités Européens et de négociations diplomatiques, je ne crois pas être appelé à les discuter maintenant.

Je les examinerai quand elles me seront proposées, je me réserve de les accepter ou de les rejeter alors : mais, en attendant, je me prononce d'avance, que je désire, qu'elles soient telles, que par là, la séparation devienne aussi entière que possible, et qu'il ne reste de commun, que le chef de l'état et la défense du pays.

Or, ne pouvant obtenir une telle séparation, sans que la loi fondamentale soit changée entièrement, c'est dans ce sens, que je répons affirmativement aux questions proposées, me conformant enfin entièrement avec les développemens données par mes honorables collègues, Messieurs Luzac et G. G. Clifford, qui me dispensent de toute démonstration ultérieure.

XXXVII.

RÉSUMÉ DU DISCOURS DE M. VAN REENEN.

Lorsque les questions, qui font maintenant l'objet de vos délibérations, Nobles et Puissans Seigneurs, ont été examinées en section, je n'ai pas tenté d'y répondre catégoriquement parce que les procès-verbaux et les notes d'un grand nombre de membres faisaient connaître au Gouvernement l'opinion de la chambre, *qu'il désirait connaître, pour aviser avec leur Nobles Puissances aux mesures propres à réaliser leur vœu.* Ces communications étaient préparatoires et devaient, dans mon idée, servir à des *propositions dans les formes légales*; toute délibération ultérieure était intempestive. Aujourd'hui on demande une réponse catégorique, une réponse par *oui* ou *non* sans aucune réserve ni explication sur les mêmes questions, pour qu'elles soient décidées par la pluralité. Je vous ai expliqué pourquoi je pense qu'elles ne peuvent pas faire l'objet d'une discussion régulière, qu'elles ne peuvent pas être décidées de cette manière, que leur décision induira le Gouvernement, la nation et tous ceux qui y ont intérêt, en erreur. Vraiment les États-Généraux ne pourront, ni ne devront, statuer de cette manière sur les questions les plus graves, les plus difficiles de notre droit social. D'après la loi fondamentale les États-Généraux ne votent sur les propositions de Sa Majesté qu'après que le conseil d'état a été entendu,

O

Dans d'autres circonstances la seconde chambre a été quelquefois appelée à donner son avis sur des questions législatives, pour faciliter le commun accord sur une loi ou une proposition de loi en délibération. Mais jamais elle a été appelée à prononcer sur des questions de droit public, sans connaissance de cause, sans que le conseil d'état eut été entendu, sans qu'une proposition quelconque, soit du Gouvernement, soit d'un des membres de la chambre existât. Or, si l'expérience a prouvé qu'une délibération sur des questions ne servait qu'à embrouiller la discussion, si l'expérience a prouvé que, dans des affaires simples et de peu de conséquence, une telle marche étoit vicieuse, — comment voulez vous, qu'elle puisse conduire à un bon résultat dans les circonstances dans lesquelles nous nous trouvons actuellement et lorsqu'il s'agit de questions vagues et indéterminées. J'ai examiné avec soin les procès-verbaux des sections et les notes y jointes et je me suis convaincu de plus en plus que, lors même que les observations par rapport à la forme, que je viens de vous proposer, ne seraient pas fondées; les questions elles-mêmes sont tellement vagues et indéterminées et présentent des idées tellement divergentes, qu'une réponse purement et simplement affirmative ou négative est impossible, puisque la réponse négative de l'une présente une idée tout à fait opposée à la réponse également négative d'un autre membre de la Chambre; on devrait donc avant tout commencer à préciser les questions dont il s'agit.

Après que les procès-verbaux des sections ont été communiqués à Monsieur le Ministre de l'Intérieur, nous avons reçu l'explication de la première question; on nous a dit qu'il s'agissait de savoir s'il y avait lieu de faire des modifications dans la loi fondamentale

proprement dite. Or, s'il s'agit de ceci, et s'il s'agit, comme beaucoup de personnes dans cette assemblée et comme une grande partie de la nation le pense, de la question importante, d'une séparation entre les deux grandes divisions du royaume, je dois encore plus insister pour que la marche légale soit suivie, et je dois protester contre celle que nous suivons actuellement; la loi fondamentale a voulu la séparation des intérêts locaux, qui ne pourraient être conciliés, c'est pourquoi elle a institué les états-provinciaux; le discours préliminaire de cette loi nous l'explique; que ceux donc, qui désirent une séparation plus complète de quelques provinces, proposent les dispositions qu'ils croient être nécessaires, et nous les examinerons de la manière établie par la loi fondamentale.

Nous nous trouvons, et par rapport à ce sujet, et par rapport aux événemens de quelques provinces méridionales, dans les ténèbres les plus profondes. J'ai cherché partout des lumières, je ne les ai trouvées nulle part. J'ai cru que les membres de cette assemblée, qui ont été témoins ou acteurs de ces événemens m'en procureraient — que l'un ou l'autre ferait une proposition quelconque. — J'ai pensé que ces questions proposées par le Gouvernement présentaient l'occasion d'en faire — personne n'en fait. D'après ces considérations, je suis d'avis qu'on est assez éclairé sur notre opinion par rapport aux questions présentées à la Chambre; J'attendrai des propositions ultérieures, soit du Gouvernement, soit d'un des membres de la Chambre; mais je ne prononcerai pour le moment pas de vôte décisif.

XXXVIII.

NOTE DE M. W. VAN GENECHTEN.

(Het advijs van den Heer van Genechten niet ontvangen hebbende, laat ik de nota door hem in zijne afdeeling ingeleverd, hier volgen.)

Je ne comprends pas bien clairement ce que je dois entendre par l'expression : » *changer de forme ou de nature.* » Avant d'émettre mon opinion sur la question, je désire de connaître s'il s'agit ici d'une séparation entre les deux grandes divisions du royaume, et, dans ce cas, s'il s'agit d'une séparation totale et complète sous la même Dynastie d'Orange-Nassau, ou bien d'une séparation de quelques objets de régime intérieur, qui ne seraient pas les mêmes pour l'une et l'autre partie; car mon opinion n'est pas la même pour les deux cas: je pourrais admettre la dernière pour le bien-être commun et la tranquillité générale, tandis que je ne pourrais donner mon assentiment à la séparation totale, quoique sous la même Dynastie de Nassau.

XXXIX.

ADVIJS VAN

JHR. G. BEELAERTS VAN BLOKLAND.

EDEL MOGENDE HEEREN!

VOLGENS U Edel Mogendens beslissing van gisteren, zal de Kamer een categorisch antwoord op de voorgestelde vragen geven; maar dit kan echter niet verhinderen, dat elk individueel lid dezer Kamer vrij blijft in zijn gevoelen, en dus, of zijn bevestigend antwoord geven kan, behoudens allerlei wijzigingen, of zijn ontkennend antwoord geven kan in dien zin, welke eigenlijk geene ware en beslissende oplossing der voorgestelde vragen aanbiedt; hieruit volgt dan, dat het zogenaaemde categorisch antwoord iets minder dan categorisch zijn zal, en dat de Hooge Regering, aan het bij Zijner Majesteits boodschap van den 13den dezer geuit verlangen, om te ontvangen: »de vrije en openhartige » mededeeling van het gevoelen der Vertegenwoordigers » van het Nederlandsche volk,» geenszins voldaan zal zien, en groot gevaar zal loopen van aan het *ja* of het *neen* der Staten-Generaal eenen zin te hechten, lijnregt strijdig tegen de meening van hen, welke die lettergreep zullen hebben uitgesproken.

Maar, indien ik dan ook op mijne beurt die vragen tot een onderwerp mijner beantwoording zal maken, zoo ben ik wel verplicht dezelve te beantwoorden, zoo als zij mij zijn voorgesteld, dat is, niet onafhankelijk van elkander, maar de tweede ondergeschikt aan de eerste; want het is toch slechts in geval van een bevestigend antwoord op de eerste vraag, dat de tweede ons is voorgesteld: ik kan derhalve niet begrijpen hoe ik, wanneer mijn antwoord op de eerste vraag ontkennend mogt zijn, een bevestigend antwoord op de tweede zoude kunnen geven! Deze tegenstrijdigheid zoude mij te duidelijker voorkomen, wanneer ik de vragen vergelijk met art. 1 der grondwet, hetwelk de omschrijving en de bestanddeelen van het Koninkrijk der Nederlanden inhoudt, met verwijzing tot het traktaat der Mogendheden op het Kongres van Wenen gesloten, den 9den Junij 1815.

Wanneer ik dan de eerste vraag ontkennend antwoord, dan verklare ik even daardoor dat ik art. 1 der grondwet wil behouden, en dus de zamenstelling van het Koninkrijk handhaven, zoo als hetzelfde bij de traktaaten is omschreven.

Na dit vooraf aangemerkte, zal ik elk der vragen in het bijzonder nog kortelijk beschouwen; en dan zeg ik op de *eerste*: dat de ondervinding mij wel heeft geleerd dat er verandering kan en tot genoegen der ingezetenen van onderscheidene provincien behoort te worden gemaakt in de wijze van ons binnenlandsch Bestuur; waardoor de Hooge Regering het voordeel zoude verkrijgen van meer hoog-opperbestuur uit te oefenen en minder te administreren, maar dat de ondervinding mij niet heeft geleerd, dat, wanneer men door de *nationale instellingen*, in de vraag, *de grondwet* bedoelt, deze zoude behooren te worden veranderd. Ik verklaar

voor mij zelve niet op de hoogte te staan om dit met voldoende kennis te beoordeelen: de ondervinding bij mij zoude slechts of lokaal, of zeer onvolkomen kunnen zijn; bij de Regering daarentegen mag ik meer algemeen, meer, sedert vijftien jaren opgezamelde, ondervinding vooronderstellen, en daarom geloof ik van die zijde ook de uitkomst der ondervinding te mogen verwachten, door stilliger voorstellen, indien daartoe noodzakelijkheid bestaat.

Doch is het thans daartoe de tijd, nu een gedeelte van het Rijk in opstand is, en derhalve vele leden thans niet die zedelijke vrijheid bezitten, in welke zij zich zouden moeten bevinden, om onpartijdig hun gevoelen te zeggen?

Op de *tweede* vraag kan ik, naar de regelen eener goede redeneerkunde, volgens hetgeen ik reeds voorloopig aanmerkte, niet anders dan ontkennend antwoorden. Maar daarenboven, ik kan niet van mij verkrijgen het ontbinden in overweging te nemen van eene vereeniging, die niet ontstaan is uit den verklaarden wensch van de verbonden volkeren zelve, maar uit de traktaten der groote Mogendheden, welke deze vereeniging in het belang van de Europesche staatkunde besloten hebben. Het reeds door mij aangehaalde art. 1 der grondwet stelt dit buiten allen twijfel; daarbij wordt de zamenstelling van het Koninkrijk met duidelijke woorden gegrond op het traktaat van 9 Junij 1815 te Weenen gesloten en geteekend: zoo lang derhalve door de hooge kontrakterende partijen geene verandering in dat traktaat is toegebracht, meen ik in eene wijziging der grondwet, in dit opzigt, mij niet te mogen inlaten: aan den Koning alleen behoort het initiatief omtrent die gewigtige aangelegenheid, omdat het bestuur der buitenlandsche betrekkingen, volgens onze heden althans nog in kracht

zijnde grondwet, aan Hoogstdenzelven alleen is opgedragen, en de Staten-Generaal daarmede geene bemoeienis hebben dan, ingevolge art. 58, in het geval van afstand of verruiling van grondgebied, wanneer hunne toestemming moet worden gevraagd.

Maar, vragen wij ons opregtelijk af, van waar het denkbeeld van *scheiding* der gewesten (want de loop dezer discussie leert dat daarvan eigenlijk de rede is, schoon het woord in de vraag is vermeden), ontstaan is? Immers alleen daaruit, dat dit denkbeeld is uitgegaan uit een oproerig conclave te *Brussel*, te midden van den opstand gehouden, en uit *Frankrijk* overgekomen of aangevuurd, en vervolgens als een tooverwoord is voortgelopen. Moeten wij het daarom aangrijpen? Indien ik hier alleen had te spreken als Vertegenwoordiger der Noordelijke provincien, of nog meer, alleen als gedeputeerde van *Holland*; indien ik alleen mijn verlangen naar rust voor Noord-Nederland, en het vermeend handels-belang van Holland had te raadplegen (ik zeg met opzet *vermeend handels-belang*, omdat ik vrees dat velen, die uit dit oogpunt de scheiding als wenschelijk beschouwen, zich illusien maken, en zich een denkbeeldig goed voorstellen, waarvan de verwezenlijking niet zoo gemakkelijk zoude zijn); en indien ik daarbij aan eene regtmatige verontwaardiging wilde lucht geven, zoude ik met anderen den handschoen, ons door een verraderlijk conclave toegeworpen, oprapende, de oproerige streken des lands uit ons maatschappelijk verbond kunnen verstooten.

Maar ik sta hier als Vertegenwoordiger des geheelen Nederlandschen volks, en in die betrekking moet ik mij verheffen boven plaatselijk en bijzonder belang; ik moet geen onbestemden en onberaden wensch uiten of ondersteunen tot scheiding, tusschen hetgeen men gewoon

is de twee groote afdeelingen des Rijks te noemen: alleen om dat een opstand in één gedeelte der eene groote afdeeling is uitgebarsten, terwijl in diezelfde afdeeling andere, niet min belangrijke, gedeelten, zich getrouw aan Koning en grondwet houden: of zal men *Antwerpen* en *Vlaanderen*, waar de ingezetenen, met opoffering van eigen rust en genoegen, voor het behouden van de openbare orde waken, verstooten, en, tegen den wensch van hunne voornaamste ingezetenen, bij eene afdeeling voegen, zonder hun belang en hun verlangen te raadplegen? En wat zal het lot van *Noordbrabant* zijn? Die provincie, in vroegeren tijd een wingewest van de republiek der Vereenigde provincien, was sedert 1795 een integrerend deel der Bataafsche republiek, en zoude dus wel bij de noordelijke afdeeling behooren, maar welke grensscheiding van eenige kracht biedt zij aan? — Of zal men de zoogenaamde natuurlijke grenzen aannemen en de zuidelijke afdeeling tot aan den *Moerdijk* laten strekken. Maar dan bedenke men, dat een aanzienlijk deel van het oude *Holland*, dat reeds in der Graven-tijden tot dat gewest behoorde, zich thans bij *Noordbrabant* vindt gevoegd, ik bedoel het land van *Heusden*, de *Langstraat*, het land van *Altena*, *Geertruidenberg*, enz.

Uit dit alles besluit ik dat ik het allergevaarlijkst reken, mij op eene geheel onbestemde wijze te verklaren, omtrent een wensch tot scheiding der afdeelingen van ons Koninkrijk. Alleen wanneer ik een bepaald voorstel daartoe zoude zien, zoude ik mij in staat kunnen gevoelen het al of niet aannemelijke te beoordeelen; de quaestie *quo modo?* beheerscht hier zoodanig de quaestie *an?* dat ik mij op de laatste niet kan uitlaten zonder de eerste aanschouwelijk te zien voorgesteld.

En dit te minder, daar de grondwet mij verbiedt

zonder een bepaald voorstel de hand te slaan aan veranderingen of bijvoegingen in de grondwet. Ons geëerd medelid, de Heer *Sypkens*, heeft dit reeds duidelijk betoogd uit art. 229, hetwelk voorschrijft dat niet slechts » de noodzakelijkheid der verandering bij eene wet ver- » klaard, » maar ook, » de verandering of bijvoeging » zelve duidelijk aangewezen en uitgedrukt moet worden.” Ik beaam volkomen het gevoelen van dien geëerden spreker in dat opzicht, en zal het niet herhalen; maar ik meen daar te moeten bijvoegen, dat het nog meerder kracht verkrijgt, wanneer ik dat betoogde in verband beschouw met art. 105 der grondwet, hetwelk de uitoefening der *wetgevende magt* opdraagt gezamenlijk aan den Koning en de Staten-Generaal; terwijl, volgens art. 73, de eigenlijk gezegde voorafgaande overweging van voorstellen aan de Staten-Generaal te doen, schijnt te huis te hooren bij den Raad van State. De Staten-Generaal zijn ingesteld om hunne toestemming te geven aan wets-ontwerpen of andere voorstellen des Konings, of om, uit kracht van het hun toegekend initiatief, voorstellen aan den Koning te doen; maar uit den aard der zaak moet het voorstel altijd een bepaald voorstel zijn; men vergelyke slechts de formulieren van mededeeling, art. 109 en 115.

Op eene onbepaalde vraag een gevoelen of een blooten wensch te uiten, ligt buiten mijne roeping te dezer plaatse.

Derhalve kan ik mij op de voorgestelde vragen niet bepaaldelijk uiten; maar een antwoord met *ja* of *neen* moettende geven, antwoord ik op beide vragen: *Neen*.

XL.

ADVIJS VAN DEN BARON VAN WELDEREN RENGERS.

EDEL MOGENDE HEEREN!

SEDERT eenige dagen slechts lid van deze vergadering, zoude ik gewis niet al dadelijk opgetreden zijn onder zoo vele kundige en ervarene mannen, ware het niet dat ik mij hiertoe door de buitengewone en treurige omstandigheden, waarin wij ons thans bevinden, verplicht achte.

Ik reken, Edel Mogende Heeren! op Ul. toegevendheid. In dat vertrouwen zal ik kortelijk mijn gevoelen over de twee vragen in de Koninklijke boodschap van den 13den September ll. vervat, ontvouwen.

Bij de beschouwing der twee vraagpunten, Edel Mogende Heeren! moest al dadelijk in het oog vallen, dat dezelve zeer algemeen gesteld zijn, en daardoor ook reeds aanleiding hebben gegeven tot vele en lange discussien; in allen geval was de beraadslaging over deze punten in meer rustige dagen verkieslijker geweest, daar dezelve thans, als het ware, afgedwongen wordt met de wapenen in de hand.

De Koning echter, zoo veel mogelijk aandringende op eene spoedige beantwoording der vragen, zonder dat er genoegzame gronden worden opgegeven, ten gevolge

van welke dezelve gedaan zijn , zoo heb ik de overtuiging niet dat de ondervinding de noodzakelijkheid heeft aangetoond om de nationale instellingen (de grondwet namelijk) te wijzigen, daar, bij eene *rigtige handhaving* derzelve, de regten van ieder in het bijzonder en van allen in het algemeen gewaarborgd zijn.

Ik zal niet beweren dat de grondwet volmaakt is, maar de gevaren waaraan wij ons blootstellen, wanneer men eens begint dien hoeksteen van ons staatkundig gebouw te verleggen, zijn zeer groot en niet te overzien, en welligt zouden wij, na eenige jaren, denzelven gaarne weder op de yorige plaats terug zien.

Tot de verandering der betrekkingen door de grondwet tusschen de beide groote afdeelingen des Rijks gevestigd, vind ik derhalve geene genoegzame reden, maar daarentegen vele zwaarigheden; het nadeel zoude welligt grooter worden dan de opofferingen bij den tegenwoordigen staat van zaken; de scheiding is trouwens ook alleen door oproermakers geëischt; ook twijfel ik er aan, wanneer dit punt al eens wierd aangenomen, of men het over de *modus quo* naderhand wel zoude eens worden.

De betrekking door de traktaten tusschen Noord- en Zuid-Nederland te veranderen (welke toch altijd die der grondwet zouden voorafgaan), en daardoor eene scheiding tusschen de twee groote afdeelingen des Rijks tot stand te brengen, zulks is, Edel Mogende Heeren! eene zaak geheel buiten ons en door Europa te beslissen.

Ik zal de twee vragen ontkennend beantwoorden.

XLI.

ADVIJS VAN MR. A. A. VAN BOELENS.

EDEL MOGENDE HEEREN!

DAAR gisteren bij de meerderheid van de Kamer besloten is, dat men zich stellig zal moeten verklaren ten opzichte van de twee vraagpunten in 's Konings boodschap vervat, was ik van meening op beide mijn gevoelen ontkennend te moeten uitbrengen; omtrent de eerste vraag blijf ik bij mijn voornemen en antwoord op dezelve stellig *neen*: — maar wat het tweede punt betreft, in zoo verre hetzelfde niet in verband met het eerste zal kunnen beschouwd worden; de afscheiding namelijk van de twee hoofddeelen des Rijks, daaromtrent bestond bij mij meer twijfel en ben ik bij nadere overweging nog niet tot eene bepaalde beslissing gekomen.

Het is onmogelijk in een kort tijdsbestek alles in deze materie te voorzien, en het goede en kwade, het voordeelige, of schadelijke voor het een en ander gedeelte uit de scheiding voortspruitende, te berekenen en op te noemen: maar er bestaan buitendien vele en gewigtige redenen die misschien tot het staatkundige betrekking hebben, maar daarom niet minder bij de behandeling van de onderhavige quæstie in aanmerking komen, die mij overtuigend in het denkbeeld bevestigen, dat eene naauwere verbindtenis, eene innige vereeniging tusschen

de Zuidelijke en Noordelijke gewesten welligt niet dan na verloop van een reeks van jaren; met algemeene tevredenheid, orde en rust zal kunnen bestaan. Ik zal van staatkundige, plaatselijke of individuele belangen, den handel, de landbouw of fabrieken betreffende, niet spreken, maar mij kortelijk bepalen tot het karakter, de zeden en denkwijze, en hetgeen de grond van dezen is, de godsdienstige gezindheid, van de onderscheidene volken.

Ik wil U Ed. Mog. echter niet vermoeijen met eene gebrekkige herhaling van hetgeen door menig geëerd spreker met kracht van zin en woorden is aangevoerd, maar slechts kortelijk mijne denkbeelden open leggen: Het is bij ondervinding, en geschiedkundig bewezen, dat eene natie over het algemeen op eene vrij hooge trap van verheffing moet staan, wanneer bij dezelve onderscheidene, en vooral zeer verschillende godsdienstbegrippen, niet een altoosdurende hinderpaal tot naauwe en innige verbindtenissen tusschen de ingezetenen daartstellen, waardoor in doel en handel zeer tegen elkander inloopende gevoelens geboren worden.

De godsdienst, welke algemeen in het Noorden beleden wordt, erkent den mensch in zijne volle waarde; geeft hem vrijheid van denken; wil hem door onderwijs verheffen en deugdzamer maken; werkt op zijn geweten, door het gevoel van deugd en plicht op te wekken, zonder een derde te erkennen, die tusschen hem en de Godheid ter zijner geruststelling kan optreden, evenmin als eenige kerkelijke magt, die hem in zijne wereldsche of geestelijke aangelegenheden heerschzuchtig de wet zoude voorschrijven.

De godsdienstige belijdenis in het Zuiden is van een anderen aard. Haar hoofdregel is, lijdelijk zich te onderwerpen en te gelooven wat de kerk heeft voorgeschreven; dus daaromtrent eene onderdrukking van eigen denkens-

kracht , en beoordeeling , zeker bij een volk dat nog in eene onschuldige onwetenheid verkeert , door deugdzaame leeraars onderwezen en voorgegaan in beoefening van burgerplicht en zedelijkheid , een band van eensgezindheid rust en orde ; maar , helaas , te veelmalen in de hand van geestelijke heerschzucht ! een fakkel van de verschrikkelijkste onverdraagzaamheid.

Eene algemeene opklimming in zedelijke beschaving , eene aansporing tot meerdere werkzaamheid van eigen oordeel en verstand bij de groote menigte is , mijns dunkens , moeilijk met de godsdienstige onderworpenheid over een te brengen.

Trouwens de petitiën tegen het lager onderwijs , dat voor een paar jaren nog zulk een goeden opgang in het Zuiden maakte , zijn veelal door geestelijken geteekend , en waarschijnlijk door hen aan de bevooroordeelde menigte aangeraden of opgedrongen.

Bij twee volken , waarvan aan het een de weg gebaad en gemakkelijk gemaakt wordt om tot meerdere verstands-ontwikkeling te geraken , en alzoo tot hooger trap van kennis en wijsheid op te klimmen , terwijl het andere , als het ware , gedwongen wordt stil te staan , of misschien nog lager te zinken ; waarvan het een de leer van verdraagzaamheid , het gevolg van hoogere inlichting , predikt , terwijl het andere , trotsch op de vasthouding aan het blinde geloof , op den afvalligen met medelijden , of , hetgeen ongelukkig meer het geval is , met verachting en veroordeeling nederziet , — een gevolg van domheid , waar boven de slechts eenigzins verlichten in het Noorden zich reeds lange verheven hebben , maar waarin het Zuiden nog verre ten achteren schijnt.

Bij zulke volken kan onmogelijk die eensgezindheid en broederlijke liefde bestaan die de welvaart en kracht van

een Rijk moeten uitmaken; zij kunnen evenmin vereenigd blijven, en tot elkanders geluk werkzaam zijn als de unie tusschen de ultra-liberalen en ultra-katholijken; een harsenbeeld van eenen *de Potter*, maar dienstig om zijn land- en volksvernielend doel te bevorderen. Wel is waar verlichte opgeklearde menschen zullen onderlinge verdraagzaamheid, welke ook de leer van het godsdienstig systema zijn moge, steeds beschouwen als een der eerste burgerpligten, als de weldadige bron waaruit maatschappelijk vertrouwen, liefde en eensgezindheid voortvloeit, maar de groote volksmenigte is nog beneden dat peil van licht en beschaving, en ongelijke begrippen, zelfs over de donkerste onderwerpen, veroorzaken dikwijls eene verwijdering die op de eenheid van karakter de nadeeligste uitwerking heeft; door onderwijs en vermeerdering van kennis, kunnen in een volgend geslacht zoodanige onmaatschappelijke denkbeelden worden weggenomen, doch waar zulks niet geschiedt, is weinig hoop van verbetering. Het zijn intusschen niet alleen, Edel Mogende Heeren! schatten en rijkdom die een land gelukkig kunnen maken, maar vooral ook overeenkomst van zeden en gevoelens en daardoor meerdere nationaliteit; ik vind die overeenkomst bij velen in de Zuidelijke provincien nog aanwezig, maar toch meestal daarvan zeer afwijkende. Trouwens omstandigheden gedurende eeuwen liepen zamen om algemeene vastheid van oorspronkelijk karakter in België geheel te doen verloren gaan, terwijl het wegslepend aanbod van het naburig Frankrijk, om deszelfs taal en gewoonten aan te nemen, met de meeste bereidwilligheid werd aangenomen. Wij noordelijken wenschen die fransche zeden niet in te voeren, maar dezelve zoo veel mogelijk buiten te keeren; en het is ook daarom, dat wij door de afscheiding gaarne de brug zullen zien afbreken,

over welke die vreemde manieren ook bij ons meer en meer worden ingevoerd.

Niettegenstaande de bovengenoemde bezwaren uit verschillende godsdienst, zeden en karakter voortvloeijen, had ik tot nog toe de hoop gekoesterd dat bij de medewerking van zoo vele verstandige mannen, als er in de Zuidelijke provincien gevonden worden, er na verloop van eenige jaren door eene voortgaande verstands-ontwikkeling en verdraagzaamheid, meerder zedelijke eensgezindheid, bij meerdere zamenvloeiing van onderscheidene belangen zoude geboren worden; maar de thans plaats hebbende gebeurtenissen, het zaad van haat en wrok, hetwelk door kwaadaardige dagblad-schrijvers, na den grond daartoe sedert lang wel te hebben toebereid, in het Zuiden tegen de Hollanders gezaaid is, en, gelijk alle onkruid, waarschijnlijk weelderig zal tieren, heeft, helaas! die hoop in rook doen verdwijnen.

Om deze en meer andere redenen zoude ik dan het tweede vraagpunt niet alleen bevestigend beantwoorden, maar met een van de geëerde sprekers uitroepen: »het » Zuiden heeft ons den scheidbrief toegeworpen, wij » nemen denzelfven met *beide handen* aan« maar, Edel Mogende Heeren! deze afscheiding zal ook eene scheiding van goederen ten gevolge hebben, meestal bij echtscheidingen het moeilijkelijkste punt dat vereffend moet worden; intusschen wordt hiervan in de vraag niet één woord gerept; en ik betuig te weinig met den inbreng, de schade en bate van den gemeenschappelijken boedel bekend te zijn, dan dat ik op het zeer onbepaalde vraagstuk bepaaldelijk zal kunnen antwoorden: de *modus quo* van verdeeling kan het misschien verkieslijk maken in eene gedwongene vereeniging voort te leven., mijn stem moet alzoo zijn *non liquet* of hetgeen in mijne meening het naast daarbij komt, *Neen*.

P

XXXXII.

De Heer Pescatore , die na den Heer van Boelens het woord gevoerd heeft, had mij herhaaldelijk beloofd, mij zijn advijs te zullen geven; dit heeft hij echter niet gedaan. Zijne stem op beide vragen is geweest *ja*.

XLIII.

DISCOURS DE M. VAN VELSEN.

NOBLES ET PUISSANS SEIGNEURS,

LA résolution prise dans la séance d'hier, à laquelle je dois me conformer, étant celle de la majorité, m'ôte la faculté de répondre aux questions graves qui nous occupent, autrement que par *oui* ou *non*. Je crois donc utile d'expliquer brièvement le sens dans lequel je voterai afin de prévenir que mes intentions soient erroneusement interprétées.

A la première demande, je dis, sans hésiter, *oui*, parce qu'il me paraît que sous quel point de vue on l'envisage, on peut affirmer, abstraction faite du tems et des événemens actuels, que l'expérience a prouvé que plus d'une disposition du pacte fondamental est susceptible de modification ou d'amélioration.

Quant à la deuxième question, en un mot, celle de la séparation sous certains rapports, des deux grandes divisions du royaume; il est incontestable qu'elle est hérissée de difficultés innombrables : vous les avez entendu développer longuement. Mais n'a-t-il pas aussi été démontré que, de plus d'un côté, ce moyen est considéré comme la seule planche de salut.

En délibérant en section sur ce point important, j'ai émis le vœu que, si le projet de séparation dont

s'agit, parvient à maturité, les états des provinces limitrophes de la ligne de démarcation à tracer, et bien particulièrement de celles où les opinions sont si divergentes, soient consultés au préalable, notamment sur la question de savoir à quelle des deux parties du territoire, ils voudraient rester. Je persiste dans cette proposition, et j'en fais le corollaire de mon vote, tout en me réservant pleine et entière liberté d'opinion, à l'égard des clauses et conditions du traité à conclure éventuellement.

Je déclare au reste que, s'il est possible de trouver d'autres moyens de conciliation et de faire cesser l'état calamiteux qui désole plusieurs parties de notre belle patrie, je les accueillerai pour ma part avec empressement, et abandonnerai volontiers l'idée de toute séparation, car, Nobles et Puissans Seigneurs, autant que personne, je déplore les malheurs qui nous affligent, et souhaite bien vivement qu'on ne soit point forcé à en venir à l'extrême de rompre les nœuds d'union et de fraternité des deux peuples.

XLIV.

REDEVOERING VAN JHR. M. W. DE JONGE.

EDEL MOGENDE HEEREN!

TOEN voor weinige maanden het vaderland den eeuwig gedenkwaardigen dag vierde, waarop ook Batavier en Belg met dezelfde geestdrift en dapperheid in de velden van Waterloo den pas gevormden staat bevestigden, dachten weinigen onzer, en ach ! waarom mag ik niet met een vol vertrouwen zeggen , stelde zich niemand onzer voor, dat na korten tijd de twijfeling zoude kunnen ontstaan of eene vereeniging niet behoorde te worden verbroken, toen met zoo vele laauweren omkransd, en met zoo veel heldenbloed verzegeld. Ik ontveins het U niet, met een gebroken hart sta ik thans in 'slands Vergadering op, om door mijne stem te helpen beslissen of al dan niet ook op eene wettelijke wijze de bouwval van ons Koninkrijk zal worden daargesteld. Ik ontveins het niet, dat ik terugdeins voor het denkbeeld van eenen Staat te helpen ontbinden , welks voortdoring de rust van Europa zoo dringend vordert , en die in zich zelve alle bronnen van voorspoed en volksgeluk zou vereenigen , wanneer slechts de bewoners van het zuidelijk

gedeelte van dien Staat, in het bezit van alle redelijke vrijheid, de kunst van die rustig te genieten, hadden verstaan. Ik ontveins het niet dat ik niet behoort tot diegenen welke, als in vervoering, de kreet eener scheiding hebben opgevangen, die uit het midden van het oproer tot ons is gekomen; de geworpen handschoen vat ik niet onbedacht, en in drift, ja gelijk sommigen zich uitdrukten, met beide handen aan. Dat tooverwoord van scheiding, zoo onbepaald uitgesproken, dat elk lid dezer vergadering daaraan zijne bijzondere verklaring geeft, heeft op mijne, zoo ik geloof, meer bedaarde beschouwing geringen invloed; om dat zich, voor mij ten minste, daarnevens tallooze bedenkingen wegens de uitvoerlijkheid verheffen, om dat ik het oog daarbij vestig op den toestand van ons vaderland in het midden van het thans zoo geschokte Europa, en daarmede uit elke splitsing zijne geheele vernietiging ducht, om dat ik eindelijk hier niet beslissen mag als de afgezant van het eene of het andere gewest; niet mij mag laten verleiden door de hoop of de vooruitzichten van de eene of andere groote stad; mijne stem niet geven mag tot maatregelen, welker kennelijke strekking de vernietiging zoude zijn van het een of ander deel des vaderlands, al behoorde dat ook tot het zuiden, waaraan wij anders zeker geringe verplichting hebben; maar dat ik, volgens eed en plicht, hier denken en spreken moet als Vertegenwoordiger des geheelen Nederlandschen volks. Deze bedenking behoort ons allen op hooger standpunt te plaatsen, en mij ten minste verbiedt zij al dadelijk om bij het vraagstuk, of 'slands Hooge Vergadering zich voor eene wettelijke scheiding der Nederlandsche gewesten zal verklaren, zich te laten beperken door de grenzen van welke stad of gewest ook; mij ten minste dwingt zij om als Nederlander

daarbij de oogen ruimer om mij heen te slaan , en alles te toetsen aan de belangen van het geheele Nederland.

Ik oordeel dat mijn pligt mij voorschrijft om thans met vaderlandsche opregtheid en , zonder de minste achterhoudendheid, voor mijn gevoelen uit te komen , betrekkelijk de beide belangrijke vragen door het geëerbiedigd Hoofd van den Staat aan de Volksvertegenwoordiging voorgesteld. Twijfelingen of het Wetgevend Ligchaam wel grondwettig geschikt zij om door den Koning geraadpleegd te worden , houden mij daarvan niet terug. In den moeilijksten toestand en in buitengewone omstandigheden , begeert de Koning licht uit de beide Kamers , en wil het gevoelen der Natie op deze wijze kennen. Dat aan Hem te weigeren , of zich daaraan door te groote naauwgezetheid te onttrekken , zoude ik onvoegzaam of onbehoorlijk keuren.

De twee ons voorgestelde vragen zijn eenigzins vreemd van inrigting , zoo dat het twijfelachtig zoude kunnen zijn of de eerste ook behoort beantwoord te worden geheel afgescheiden van het denkbeeld eener splitsing des Rijks, voor het geval dat het Rijk op den voet van deszelfs vestiging mogt kunnen blijven bestaan. Ten overvloede zal ik de eerste vraag ook in dien zin behandelen; terwijl het wel van zelve spreekt dat door hem , die de tweede vraag toestemmend beantwoord , ook op de eerste een gelijk antwoord gegeven moet worden , vermits elke splitsing des Rijks eene verandering in de grondwet ten gevolge zal moeten hebben , en geene splitsing die dezen naam verdient , ooit daargesteld kan worden , dan tevens gepaard met eene verandering dier traktaten welke de volstreckte eenheid van ons Rijk tot grondslag van deszelfs vestiging hebben gelegd.

Wegens de eerste vraag dan op zichzelve beschouwd en verwijderd van alle denkbeelden eener splitsing , aar-

zel ik niet in het minste om mijne stem *ontkennend* uittebrengen.

Er zal wel niemand onzer zijn die niet gereedelijk zal toegeven, dat onze nationale instellingen (waardoor ik hier, *naar aanleiding van 's Konings aanspraak*, uitsluitend de grondwet versta), voor vele verbeteringen vatbaar zijn, en, zonder bedenking, durf ik, wat mij aangaat, er bijvoegen, dat, wanneer deze grondwet nu eerst aangenomen moest worden, ik meer dan eene verandering daarin zoude begeeren; — veranderingen echter meest alle zeker niet in den geest der oproerige factie en van hare voorspraken. Maar om de hand te durven slaan aan de grondvesten van eenen Staat, wordt naar mijn inzien, meer vereischt bij den man van kalm beraad, dan gebreken te zien en verbeteringen te begeeren. De voorzigtigheid en onze grondwet zelve, vorderen daartoe het bestaan eener *noodzakelijkheid*, en de ons voorgestelde vraag beperkt zich en ons ook tot deze. Wanneer ik nu *vóór* het uitgebarsten oproer te Brussel mij dienaangaande had moeten verklaren, zoude ik, zonder de gebreken onzer grondwet te verbloemen en niettegenstaande de slechte gezindheid ons toen reeds sedert jaren uit het Zuiden gebleken, buiten twijfel geantwoord hebben: dat de ondervinding, mij nog de noodzakelijkheid niet had aangetoond om de nationale instellingen te veranderen of te wijzigen. Ik zoude in tegendeel daarin te veel goeds hebben opgemerkt, om dat onberaden, ten einde naar iets beters te trachten, in de waagschaal te stellen. Te veel overtuigd zoude ik geweest zijn dat de bestaande grondwet aan het Nederlandsche volk al de vrijheid verzekerde waarop eene gematigde en zedelijke Natie aanspraak kan maken om naar meerdere te haken. Elk eerlijk woord, elke eerlijke daad is toch in Nederland

geoorloofd, en iedere poging tot iets ongeoorloofds met onze grondwet, is voorzeker eene poging tot iets dat de zedelijkheid zelve verwerpt. Elke uitbreiding bepaaldelijk van het democratisch beginsel in onze grondwet, waarheen de volksmenners in het Zuiden ons altijd hebben willen leiden, zoude ik oordeelen de ware vrijheid te ondermijnen en den Staat deszelfs verderf nader te brengen. Maar zal nu het oproer, en de kreet daarin opgeheven, ons tot veranderingen voeren die wij anders niet toegelaten zouden hebben? Op zich zelve vind ik daarin reeds eene wettiging der misdaad die mij ten minste tegen de borst stuit, en, wat in kalme tijden altijd bedenkelijk zoude zijn geweest, oordeel ik in die omstandigheden stellig onraadzaam en hoogst gevaarlijk. Niet dat ik na de herstellde rust, en wanneer de gemoederen weder bedaard zullen zijn, mij onvoorwaardelijk en altijd zal onttrekken om, met den Koning medewerkende, alle bezwaren die met bescheidenheid alsdan mogten worden aangevoerd, te onderzoeken, en de wettige en billijke daarvan te helpen herstellen; maar te midden van den storm der hartsogten, en op de vordering van landverraad en oproer, de hand aan een werk te slaan, dat kalmte en de hoogste voorzigtigheid vordert, en aan het gebouw van den Staat deszelfs hechtsten grondslag te ontrukken, juist als de woedendste orkaan daarop blaast; dat meen ik, dat elk die zijn vaderland lief heeft, weigeren moet. Ik vraag het toch, welke veranderingen in de grondwet zullen het zijn waarmede zich het oproerig België, en vooral zij die het thans in vuur en vlam zetten, zullen laten vergenoegen: en hoe zal zich met zoodanige veranderingen weldra dat gedeelte van Nederland bevinden, hetwelk, getrouw aan eed en plicht, regt en orde wil, en dat met die trouw ten behoeve der misdaad

toch niet lijden moet? Ik vraag het toch, hoe zal in de tegenwoordige omstandigheden die dubbele vergadering worden te zamen gesteld volgens de grondwet tot elke verandering of wijziging van hare bepalingen gevorderd? Zullen de oproerige provincien daartoe ook toegelaten worden, en van welken aard zal alsdan de keuze der afgevaardigden aldaar, en, laat ik het zonder omwegen zeggen, in bijna alle de zuidelijke provincien, zijn? Als Volksvertegenwoordigers zullen dan tot ons gezonden worden wezens die eigenlijk het leven en de vrijheid onwaardig zijn, en wier optreding als zoodanig deze vergadering onteeren zal! En indien in de tegenwoordige omstandigheden een gedeelte des vaderlands niet, immers niet als op die of op eene onwettige wijze vertegenwoordigd mogt kunnen worden bij de herziening der nationale instellingen, dan is daarin wel het onwedersprekelijkste bewijs te vinden, dat in die omstandigheden daaraan niet gedacht kan of mag worden. Ik vraag het eindelijk, en dit doe ik met hoogen ernst en nadruk, of, wanneer zulk eene talrijke vergadering in deze omstandigheden eenmaal bijeen gekomen mogt zijn, het gouvernement zich met zekerheid kan voorstellen van de genoegzame kracht te zullen bezitten om dezelve binnen de wettelijke grenzen te houden en te zijner tijd weder te doen uiteen gaan. De geschiedenis van een naburig Rijk bij den aanvang van deszelfs bloedige omwenteling, heeft ons te dien opzichte eene gewichtige les gegeven, en dezelfde beginselen worden bij ons, met hetzelfde doel welligt, gepredikt en reeds aangewend. Ja, Edel Mogende Heeren, ik hoop dat ik mij bedriege, en dat ik te veel hecht aan de eerste ons voorgestelde vraag, maar ik zie bij derzelver toestemming de toekomst met angst te gemoet. Wanneer eenmaal het beginsel der noodzakelijkheid eener verande-

ring in het grondwettig bestaan van Nederland zal zijn erkend, vleije men zich niet van de toepassing te zullen kunnen beletten of wijzigen; datzelfde geweld dat dan het beginsel zich zal hebben veroverd, zal zich die toepassing ook wel weten te bezorgen, en wanneer eenmaal te midden van den misdadigsten opstand en op diens vordering, de dubbele vergadering der Staten-Generaal zal worden te zamengeroepen, en wanneer dan daarin het oproer zelf vertegenwoordigd zal worden, dan, God geve dat ik mij schrikbeelden schep! dan waggelt voor mijne oogen ons Staatsgebouw, en ook de Troon dien wij als hoeksteen daarvan hebben gezworen te handhaven. Wanneer ik, gehoor gevende aan een bestaand oproer, medewerkte in de tegenwoordige omstandigheden aan de losmaking van de grondwet van den Staat, zoude ik meenen daardoor bij ons den weg tot eene omwenteling te banen, en den Troon van mijn wettigen Vorst te helpen ondergraven; en daartoe leen ik mijne stem niet.

Tot mijne taak behoort mede de beide voorgestelde vragen *vereenigd* te beschouwen, en dan hangt derzelver beantwoording, naar mijne wijze van zien, daarvan af, of het voor de volksvertegenwoordiging geraden is om in de tegenwoordige omstandigheden zich stellig reeds te verklaren voor eene scheiding van provincien, welke de grondwet en de traktaten vereenigd hebben; want dat dit de zin en bedoeling der tweede vraag is, kan niet twijfelachtig zijn, wanneer men slechts des Konings aanspraak weder daarbij raadpleegt, in welke dit stellig staat uitgedrukt, en zich herinnert de gebeurtenissen en vorderingen uit het Zuiden in de laatste dagen.

Twée voorloopige bedenkingen moet ik hier in het midden brengen, *de eerste*: dat de grondwet in haar

elfde hoofdstuk wel verordend heeft, op welke wijze, ingeval van noodzakelijkheid, *veranderingen* en *wijzigingen* zullen worden daargesteld, en dit aan eene dubbele Vergadering der Staten-Generaal als dan opdraagt, maar dat het mij zeer twijfelachtig voorkomt, of eene zoodanige geheele scheiding der provincien, gelijk wij die door sommige, vooral uit het Noorden, hebben hooren begeeren, ten gevolge van welke derzelver bewoners, van landgenooten in naburen zouden worden herschapen, wel onder deze verordeningen zou kunnen worden begrepen, vermits zoodanige geheele en volstreckte scheiding, niet eene verandering, veel min eene wijziging, maar eene geheele ontbinding der grondwet en de sloo- ping van het Staatsgebouw zoude zijn. *De tweede op- merking*, die ik echter geheel aan ieders oordeel onderwerp, is deze, of, daar de grondwet stellig wil, dat over elk voorstel van verandering in de grondwet, niet dan met eene meerderheid van drie vierden der stemmen beslist worde, ook dit zelfde niet zoude be- hooren te worden toegepast bij onze tegenwoordige be- raadslaging, door welke men *als beginsel* scheiding en verandering dien ten gevolge in de grondwet wil daar- gesteld zien.

Wat nu de scheiding zelve aangaat, zoo meen ik te moeten onderscheiden, tusschen mijnen wensch als noordelijk Nederlander, en mijne gedragingen als Ver- tegenwoordiger nog van het geheele Nederlandsche Volk. Waarom zoude ik het verbergen, Edel Mogende Heeren! waar de Koning ons vrij en openhartig gevoelen ver- langt te kennen, ik deel als noordelijk Nederlander in de denkbeelden van hen, die de vereeniging van België voor vijftien jaren met dat gedeelte van Nederland, hetwelk toen reeds een staat onder het Vorstelijk Huis van Nassau vormde, eene wezenlijke ramp noemen,

en ik schroom niet er onbewimpeld bij te voegen dat dit in de noordelijke provincien een algemeen aangenomen volksdenkbeeld is geworden. Ons oudvaderland, met fierheid na de onderdrukking opgerezen, ging toen met verjongde kracht, eene gelukkige toekomst te gemoet, en durfde zich het herstel van deszelfs ouden handel, de voornaamste bron van zijnen welvaart, voorspellen. Van die vooruitzigten is oneindig veel door de vereeniging met België verloren gegaan, en terwijl, sedert, een voorspoed zonder voorbeeld alerwege zich in België heeft vertoond, terwijl het on dankbare Brussel zich tot eene der eerste steden van Europa heeft mogen verheffen, terwijl Antwerpen door zijnen 'rijken handel tot eenen bloei is terug gekeerd, sedert eeuwen vergeten, ging het oude Nederland geene enkele schrede voorwaarts, en boden deszelfs handelsteden aan ieder het blijk aan dat er een vermogend beletsel ontstaan en aanwezig moest zijn tegen deszelfs welvaart. Met volle opregtheid moet ik dus verklaren, zonder daarmede eenig' achtenswaardigen afgevaardigden uit het Zuiden te willen beleedigen, dat, vooral na de laatste gebeurtenissen, het oude Nederland ook door mij als noordelijk Nederlander in dat opzigt geluk gewenscht zouden worden, indien de dag eens mogt kunnen aanbreken die de mogelijkheid toonen zou van, zonder te grooten schok, volstrekt en geheel gescheiden van België, weder tot deszelfs vorigen staat terug te keeren. Ook zoodanige wensch is sedert lang, en vooral nu, een algemeen volksdenkbeeld van den Noordnederlander geworden, die alleen met de vervulling daarvan zich het behoud van zijn vaderland durft voorstellen, en de overbrenging op zijne kinderen van die vrijheid en verlichting, welke aan zijnen grond eigen is geworden. De waarheid van dat denkbeeld kan ik

niet, volstrekt wederspreken, ofschoon ik er echter bij moet voegen, dat ik geenszins deel in het gevoelen van hen, die van eene geheele afscheiding van België zich dadelijk gouden bergen voor hun eigenlijk vaderland beloven, en zich de herleving van zoo vele vervallen takken van onze volkswelvaart meenen te kunnen voorspellen. Neen, als een droom der verbeelding beschouw ik dit zelfbedrog, om dat men daarbij geheel vergeet dat de kwijning van onzen handel en voorspoed voorzeker niet eeniglijk aan de vereeniging met België geweten kan worden, terwijl men zich tevens den benarden toestand van het dan gescheiden vaderland in een uitwending ontveinst. Wanneer ook ik eene geheele scheiding der beide groote deelen des Rijks als begeerlijk mij kan voorstellen, dan is het alleen omdat ik mij de vrees niet kan verbergen dat het rustelooze België, aan ons voortdurend verbonden, het zij nu reeds, het zij wat later, het oude Nederland in dien afgrond zal medeslepen waarin het zeker als het slagtoffer van eigene dwalingen, vergaan zal.

Zonder de gebeurtenissen der laatste dagen, zouden echter, niet tegenstaande dien wensch van het geheele noordelijk Nederland, en den wensch van mijn hart om mijn vaderland aan zulk een dreigend gevaar te onttrekken, de zwarigheden en regtstreeksche gevolgen eener scheiding bij mij nog te veel gewogen hebben om daaraan te durven denken. In eene geheele en volstreckte scheiding vind ik, de zaak van eene andere zijde beschouwd, de verzwakking niet slechts, maar de geheele ontbinding, ja, weldra de vernietiging van dien Nederlandschen Staat, die naar de gevestigde staatkunde en het oordeel van allen, onmisbaar is tot het behoud der vrijheid van ons werelddeel. Het dan op zich zelve staande België, (indien de mogendheden zulk een staat van af-

zondering ooit mogten kunnen dulden) inwendig verdeeld en zonder nationaal karakter, zal dan weldra eene prooi worden van dat Frankrijk, dat de begeerige oogen sedert jaren daarop reeds heeft geslagen; en ons eigen vaderland (mij dunkt alles wettigt die vrees) zal onmogelijk op zich zelve zijne onafhankelijkheid tegen dat Frankrijk, nu nabuur geworden, kunnen handhaven; ja dit zelfs niet indien het al gelukkig genoeg mogt zijn, van niet, door lasten en rampen gedrukt, tot de oude verdeeldheden weder te vervallen. Voor zulk eene noodlottige toekomst zoude ik mijn Vaderland niet hebben durven voorbereiden. En wat van eene scheiding de gevolgen zouden zijn, waarin tusschen de beide groote afdeelingen des Rijks niets gemeens zoude zijn behalve het Vorstelijk Stamhuis, heeft eigenaardig ons een hoog geacht medelid uit het Zuiden, door dit ééne gezegde geteekend » *dan zou de Koning weldra » de eenige Hollander in België, en de eenige Belg in Holland zijn.* » Daar voor beware God onzen braven Vorst! Van een' zijner doorluchtige voorzaten heeft Hij kunnen leeren hoe bezwaarlijk het is in twee Rijken het hoog gezag te voeren, en wel onbestaanbaar vooral zal het zijn, te gelijk het hoofd te zijn van den ouden staat, waarin men wet en orde wil, en een schijn van bewind te bezitten in het oproerige Zuiden.

Wanneer dus vóór den uitgebroken opstand, de beide vragen mij voorgesteld waren geweest, zoude ik gemeend hebben die ontkennend te moeten beantwoorden. Tegen den ook mij bijna overmeesterenden wensch eener spoedige en geheele scheiding van België, zouden de bezwaren der daarstelling van die scheiding, en het toekomstig zeker treurig lot der beide deelen, overwegend gebleven zijn, en buiten twijfel zoude ik niet toestemmend op deze vragen hebben kunnen antwoor-

den, zoo duister en onbepaald als die ons nu zijn voorgesteld.

Maar ieder moet het erkennen, dat de laatste schrikkelijke gebeurtenissen in het Zuiden den grootsten invloed hebben op onze tegenwoordige beraadslaging. Nu te vragen, zal België al dan niet met het oude Nederland vereenigd blijven, is eene daadzaak in overweging nemen, die reeds door het snoodste misdrijf is daargesteld, en die geenszins door eene uitspraak der Nederlandsche Regering, maar alleen door het zwaard en vermoedelijk door de mogendheden van Europa beslist zal worden, Wanneer het tegenwoordig onderzoek alleen uit dit oogpunt moest worden beschouwd, zouden wij allen ons daaraan kunnen, en zelfs behooren te onttrekken; maar ik stel mij dat onderzoek in deze omstandigheden in eene andere gedaante voor, en het is die voorstelling welke dan ook mijn gevoelen gevestigd heeft.

Tot het feitelijke, kan de tweede vraag thans geene betrekking meer hebben; voor het tegenwoordige kan eene beslissing daarvan niets uitwerken, maar ik vermeen te mogen aannemen dat het geëerbiedigd Hoofd van den Staat aan ons ook nog na de veranderingen der omstandigheden, deze vraag ter overweging heeft gelaten, dewijl men van de Staten-Generaal de verklaring aangaande de scheiding *als beginsel* begeerde, om, naar aanleiding van zoodanige verklaring, de gedragingen van het gouvernement te rigten, zoo naar buiten ten opzichte der groote mogendheden die ons Rijk hebben gewaarborgd, en dat voor de zekerheid van Europa gevestigd en versterkt, als ten opzichte van België zelve, wanneer in de toekomst de gelegenheid om daar weder te handelen op nieuw ontstaan zal zijn. Uit dat oogpunt de zaak beschouwd, keure ik onze tegen-

woordige beraadslaging, niet zoo als vele, ijdel en nutteloos; maar naar alle waarschijnlijkheid hoogstbelangrijk in de gevolgen. Door op deze vragen eene scheiding als beginsel te erkennen, zullen wij eene algemeene bepaling daarstellen, die den Koning en zijne toekomstige handelingen, in zedelijken zin, leiden en binden zal.

Dat nu, Edel Mogende Heeren! oordeel ik te gevaarlijk in deze omstandigheden, en aan de medewerking daartoe vermeen ik mij te moeten onttrekken. In deze oogenblikken kan ik geen beginsel helpen vestigen dat het oproer, het landverraad en den meined van zoo velen zal wettigen, want eene scheiding van de Nederlanden is de vordering immers van hen geworden, die welligt, toen zij hun geboortegrond aan Frankrijk niet leveren konden, met dat voorwendsel, de bevolking tegen hunnen wettigen Vorst in wapenen hebben gesteld; geen beginsel, dat, éénmaal aangenomen, zelfs den afval zou kunnen veroorzaken of kleuren van zoo velen die tot nu toe met helden-eer aan hunnen eed zijn getrouw gebleven. Ik kan in deze oogenblikken voor geen beginsel stemmen, dat in de beide vragen zoodanig duister en onbepaald is uitgedrukt, dat geene twee leden dezer Vergadering het eenstemmig begrijpen, en er gehoord zijn welke het nu geheel anders uitleggen, dan zij dit eens in onwetige verklaringen te Brussel reeds deden; zoodanig duister en onbepaald dat ik de grenzen en strekking mijner eigene toestemming zelfs niet zou begrijpen, terwijl ik mij niet kan voorstellen dat door zulk een onbestemd woord de rust in het Zuiden zou kunnen worden hersteld, maar veeleer zou vreezen, dat, juist uit die onbestemdheid, weder nieuw geweld over de toepassing en uitbreiding zal ontstaan. Ik kan eindelijk

Q

in de bestaande omstandigheden geenszins een beginsel beamen, dat, voor *het tegenwoordige*, overtollig is daar feitelijk het is daargesteld, en dat alleen *in* en *voor* de toekomst zal kunnen werken, en waarvan het al dan niet raadzame en nuttige mitsdien alleen in die toekomst zal kunnen gekend en beoordeeld worden. Als die toekomst eens daar zal zijn, en wanneer daarin rustiger toestand en geheel andere omstandigheden mij veroorloven zullen mede te helpen onderzoeken en beslissen wat het lot van elk deel van Nederland zal behooren te zijn, dan, maar ook dan eerst, zal ik mij durven verklaren. Voor die nog onbekende toekomst wil ik noch mij zelve, noch de Regering, noch den Koning thans reeds door de wettelijke vestiging en erkenning van een beginsel binden. Die toekomst zal dan welligt ons leeren of de scheiding, nu door geweld daargesteld, wettelijk, onvermijdelijk of begeerlijk zal blijven, dan wel of er maatregelen te beramen zullen zijn, om, zonder tot zoodanige uitersten te vervallen, aller belangen te vereenigen. Alsdan, maar ook alsdan eerst, zal ik gaarne tot het onderzoek daarvan medewerken, en dan ook alleen zal het eene vrije raadpleging zijn, en niet gelijk heden eene beslissing, afgedwongen door de wapenen, of door de noodzakelijkheid geboren uit eene reeds daargestelde daadzaak. Ik kan dan om alle deze redenen geen toestemmend antwoord op de beide voorgedragene vragen uitbrengen.

XXXXV.

ADVIJS VAN DEN HEER J. WEERTS.

EDEL MOGENDE HEEREN!

DE geschiedenis van den dag bewijst, dat de aan U Edel Mogenden voorgestelde vraagpunten het gevolg zijn der onstuimige vorderingen van de snoode leiders van den opstand in België; de zamenzweervers, wier ijver in deze Vergadering zelve, dikwijls zoo veel bijval en aanmoediging vond, hebben het masker afgelegd. — Het zijn geene petitien meer — het is met de bajonet, dat men thans het herstel der zoogewilde grieven vordert, door middel van veranderingen in de grondwet, en door eene afscheiding van de beide groote deelen des Rijks.

Het kan eene diepe, voor den gewonen mensch ondoorgrondelijke staatkunde zijn, in dezen oogenblik de Vergadering van U Edel Mogenden met soortgelijke vraagstukken bezig te houden, en op de beslissing daarvan aan te dringen; ik verklaar de reden daarvan niet te hebben kunnen doorgronden; — het zwaard is getrokken en de eischen van gewapende rebellen behooren, mijns inziens, geen onderwerp van beraadslaging van de wetlige en zoo snoodelijk beleedigde magt te kunnen uitmaken; — en zijn dezelve bovendien niet te belangrijk

Q 2

om, met zoo veel overhaasting en onder het gebulder van het kanon, te worden beslist? Kan Zijne Majesteit van ons eene vrije en openhartige mededeeling van onze gevoelens daaromtrent verwachten, zoo lang een groot aantal leden dezer Vergadering, onder den invloed der muitelingen staat of derzelver vervolgingen te vreezen heeft? En kenschetsen niet alle deze omstandigheden *den aard der zaak* naar gelang waarvan Zijne Majesteit de meer of minder spoedige afdoening van ons verlangt?

Neen, Edel Mogende Heeren! wat men ons daarvan ook zegge, ik kan mij niet overtuigen, dat Zijne Majesteit op onze dadelijke beslissing zou blijven aandringen en volharden, dan ook in het gevoelen in mijne nota, gevoegd bij het proces-verbaal der tweede sectie uitgedrukt, dat de beslissing van deze vraagstukken tot een meer gepast tijdstip had behooren te worden uitgesteld.

U Edel Mogenden, hebben niettemin op maandag laatstleden besloten, dat deze vragen in dezen oogenblik en wel zonder eenige restrictie, met *ja* of *neen*, zouden beslist worden;—mij daaraan dan ook, wat de eerste vraag aangaat, onderwerpende, zoo vinde ik mij nogtans verplicht, daaromtrent vooraf aan te merken, dat ik, op grond van het verband waarin deze tot het tweede vraagpunt staat, door de alhier genoemde *nationale instellingen*, alleenlijk en geene andere nationale instellingen vermeen te moeten verstaan, dan *onze grondwet*; en het is in dien zin, dat ik op deze eerste vraag met volkomene overtuiging antwoorde: **NEEN**, *de ondervinding heeft de noodzakelijkheid niet aangetoond, om de grondwet te veranderen*. Het brave gedeelte toch des Nederlandschen volks, dat het vaderland en zijnen Koning bemint, dat eerbied heeft voor de wet en dat dagelijks bewijzen geeft, rijp te zijn voor eenen milden

grondwettigen regeringsvorm, kan onder de bestaande grondwet, ofschoon het werk van menschen, en dus niet zonder gebreken, gelukkig zijn, gelijk eene ondervinding van vijftien jaren bewezen heeft; en hetgeen wij thans in eenige gewesten van ons vaderland zien gebeuren, is aan geen gebrek in de grondwet toe te schrijven: het is het gevolg van die onrust, woelziekte en ontevredenheid, die dat gedeelte der natie bezielt en altijd, onder welke Regering ook, bezielt heeft, en hetwelk onder deze grondwet had kunnen en ook, bij vervolg, zou kunnen in toom gehouden worden, door het aanwenden van zoodanige gepaste maatregelen, als deze aan de hand geeft.

Ten aanzien van de tweede vraag, vermeen ik mij aan de beslissing der Kamer, om deze zonder restrictie te beantwoorden, niet te kunnen of te moeten onderwerpen, en ik zal daarop kortelijk zeggen: dat, ofschoon de betrekkingen tusschen de beide groote afdeelingen des Rijks, mijns inziens, niet noodzakelijk behooren veranderd te worden, *ten gevolge van eenig door de ondervinding gebleken gebrek in de grondwet*, deze afscheiding mij nogtans hoogstwenschelijk voorkomt voor het volgend geluk van het Noordelijk gedeelte, indien deze afscheiding namelijk van ons afhangt en plaats hebben kan op zoodanige voorwaarden, als het Noordelijk gedeelte regt heeft te kunnen verwachten; omtrent welke beide punten ik echter, voor als nog, niet genoegzaam ingelicht ben, en uithoofde waarvan ik mij dus genoodzaakt zie hierop te antwoorden *non liquet*.

XLVI.

OPINION DE M. COGELS.

NOBLES ET PUISSANS SEIGNEURS,

PERMETTEZ-MOI de prononcer quelques mots dans cette longue discussion pour motiver mon vote négatif sur la deuxième question. Une séparation d'intérêts administratifs et judiciaires plus ou moins dans le sens énoncé par notre honorable collègue monsieur *Surlet de Chokier*, pourrait avoir mon assentiment; mais la séparation totale des deux grandes divisions du royaume, demandée par plusieurs membres de cette chambre, me paraissant devoir froisser de grands intérêts commerciaux et industriels dans plusieurs provinces, je ne puis faire le sacrifice de mon opinion qu'à des intérêts mieux connus et plus précisés.

OPINION DU COMTE DE CELLES.

(De Graaf *de Celles* sprak voor de vuist. Hij drukte zich nagenoeg aldus uit:)

DANS les deux questions qui sont soumises à nos délibérations, j'aperçois une corrélation.

Il me paraît que si l'article 1er du traité de Londres avait été regardé comme immuable, la deuxième question n'eut point été faite aux États-Généraux. Le but de ce traité, la consolidation d'un royaume, n'a point été atteint, à ce qu'il me semble, par les efforts qu'on a faits d'établir entre les deux grandes parties du royaume, une union parfaite et intime conformément à la lettre de l'article 1er de ce traité. Il s'agit de l'atteindre par d'autres moyens; car le but doit rester le même.

Je pense donc, que, dans l'intérêt de la Hollande, qui a beaucoup souffert, dans l'intérêt de la Belgique, qui n'a pas tout gagné, et dans l'esprit du traité de Londres, des modifications essentielles dans les relations entre le Nord et le Midi doivent et peuvent être faites.

Mais, Messieurs, la forme de nos délibérations actuelles, est-elle contraire à nos lois?

Pouvons-nous voter sur cette grande question? Je réponds que nous ne votons pas; on nous demande notre avis. C'est un avis, que nous émettons; — et le mien sera affirmatif sur les deux questions, dans l'intérêt de la Dynastie et de notre Patrie.

XLVIII.

OPINION DE M. DE BROUCKÈRE.

NOBLES ET PUISSANS SEIGNEURS ,

LES retards apportés malgré nous à la solution des questions proposées par le Roi, ont rendu toute discussion inutile.

Le 17 de ce mois, les sections avaient terminé leur travail.

La remise des procès-verbaux au gouvernement, l'omission de faire imprimer et distribuer les pièces et surtout les expressions du message royal, nous portèrent à croire que nous avions rempli notre tâche, et que les procès-verbaux offraient un mode de consultation plus libre, plus complet que ces réponses monosyllabiques; consultation, au surplus, qui prouve que les conseillers de la couronne ne comprennent ni leur position ni nos besoins.

Enfin, après dix jours d'inaction, nous avons appris à notre grand étonnement, qu'il fallait reprendre les questions, de manière à les pouvoir expédier, par un *oui* ou un *non*, à l'autre chambre.

Pendant ce tems, Messieurs, les événemens marchaient; aujourd'hui les faits ont parlé. Notre voix est impuissante, en présence du sang répandu à grands

flots. Je ne m'épuiserai donc pas en vains efforts , pour vous convaincre de l'utilité de la séparation , alors que l'union n'est plus possible. Je n'ai pris la parole que pour repousser d'injustes accusations lancées contre les provinces méridionales , et pour qu'on n'impute pas à la crainte et à la faiblesse un silence que j'aurais pu garder sur des faits personnels.

Deux orateurs, l'un sous une forme dubitative, l'autre plus directement, ont attaqué les signataires de la pièce connue sous la désignation de proclamation du 5 Septembre. Pour ce qui me concerne , ici , et accusé , je déclare qu'en prononçant le mot séparation , je n'ai point examiné , si d'autres l'avaient ou non prononcé avant moi ; que , pour publier l'expression d'un vœu que j'avais été appelé à émettre , je ne me suis enquis de l'approbation et de l'autorisation de personne : j'ai cru entrevoir un moyen de sauver le présent et d'assurer l'avenir de ma patrie : je l'ai employé. La planche de salut où je m'attachai alors , d'autres s'y cramponnent maintenant avec plus de ténacité , parce que le danger leur paraît plus imminent.

En politique, la couleur , la qualification des faits , dépend des résultats. Les événemens maîtrisent l'opinion : il n'appartient pas aux contemporains de juger avec impartialité les révolutions , et surtout pas à ceux qu'elles frappent ou qu'elles élèvent : l'histoire de tous les tems est là , pour l'attester.

A Rome, la roche tarpéienne touchait au capitolé.

Messieurs, ne craignez pas que ces prémisses aient pour but de revenir sur toutes les révolutions, dont plusieurs d'entre vous ont été les témoins ou les auteurs ; mais j'éprouve le besoin de reporter votre attention sur des paroles prononcées hier dans cette enceinte , et de vous faire sentir avec quel égarement l'on apprécie les faits.

Un honorable membre vous a parlé d'un appel fait par l'empereur Alexandre à tous les peuples pour reconquérir leur indépendance et secouer le joug de la France, et louant la Hollande d'y avoir répondu avec succès, il a blâmé la Belgique d'être demeurée sourde à la voie de l'autocrate de toutes les Russies. Sans doute, la mauvaise fortune de Napoléon eut justifié le soulèvement de la Belgique ; mais à quel titre un prince étranger faisait-il un appel à la rébellion ? La Belgique n'avait-elle pas voté en faveur de l'empire ? des sermens n'avaient-ils pas été prêtés. Postérieurement à la proclamation de Varsovie, le Rhin n'avait-il pas été offert pour limite à cet empereur, contre lequel on avait provoqué une levée de bouchers ?

Je conviens, Messieurs, que la Belgique n'avait pas plus disposé de son sort que la Hollande ; la conquête les avait successivement réunies à la France ; mais n'est-ce pas encore la conquête qui depuis a décidé du sort de la Belgique, et conclu notre mariage sans même s'inquiéter de notre consentement réciproque ?

Par une aberration aussi inconcevable, et en présence de faits positifs, on accuse les provinces du midi de ne pas vouloir la liberté de la presse, la liberté des cultes, la publicité ; d'être indignes ou incapables de jouir des bienfaits de la civilisation et d'une charte conçue dans l'esprit du siècle. — Qui donc a réclamé la responsabilité ministérielle, comme condition fondamentale d'un gouvernement monarchique représentatif ? Qui le jury, un des besoins essentiels de notre époque ? — Qui a provoqué la publicité la plus large dans les affaires judiciaires ? Qui a demandé cette publicité, dans les affaires provinciales et communales ? Qui a voulu que l'instruction fût libre comme conséquence de la liberté des cultes ? Qui a entendu la liberté de la presse dans le sens le plus étendu ?

Et si, malgré les vices du mode d'élection, alors que le gouvernement exerce une action directe sur les électeurs, par la nomination à vie des membres des régences des villes, et par les présidens des états-provinciaux; si, dis-je, nous sommes revenus siéger parmi vous, c'est que nous représentons l'opinion du pays.

Il y a des hommes que le cauchemar du jésuitisme poursuit tellement, qu'il obscurcit leur raison, rétrécit leurs idées.

Cette France libérale, qu'on s'est plu à opposer à la Belgique, ballottée pendant quinze ans par une suite de ministères éphémères, a fait une rude expérience du système universitaire; elle a vu l'intolérance sous toutes les couleurs, et un des premiers actes de sa régénération a été de consacrer le principe de la liberté de l'instruction, réclamée ici, depuis plusieurs années, par *l'union monstrueuse*.

Je me tais, Messieurs, sur mille autres faits présentés sous un faux jour; je ne veux pas prolonger les débats par des récriminations. Il importe peu d'établir laquelle des deux parties du royaume opprimait l'autre, de revenir sur les griefs du Midi. Il est évident, et cela doit suffire, qu'avec des mœurs, des usages, des intérêts souvent opposés, une partie devait être sacrifiée à l'autre.

Si nous étions appelés à décider du sexe d'un nouveau né, nous ne nous arrêterions pas, pour le déterminer, à décrire la beauté ou les difformités de chaque partie de la tête, à nous extasier sur l'harmonie de l'ensemble, ou à regretter la disproportion des membres respectifs; et voilà cependant ce que nous faisons depuis deux jours.

La séparation, soit partielle, soit totale, est une nécessité; il faut la subir, sauf à régler après, loyalement les conditions. Ainsi agissent les époux, qui se séparent par consentement mutuel; quand les humeurs ne

sympathisent pas, la séparation des personnes est vite effectuée: le règlement d'intérêts plus ou moins confondus, amalgamés, peut seul exiger du tems.

Se refuser à répondre affirmativement à la seconde question, parce qu'elle est vague, large, que, dans un sens absolu, elle pourrait compromettre des intérêts spéciaux; c'est, dans le moment actuel faire un appel à la violence par amour pour quelques localités; c'est provoquer à la guerre civile qu'il est plus que tems d'arrêter.

Qu'ils ne se trompent pas d'ailleurs, ceux que l'égoïsme pourrait guider; les douanes comptent tous les jours moins de partisans parmi nous; et j'oserais affirmer que, s'il fallait de nouveau se prononcer sur les énormes droits, à l'aide desquels, on a créé à Gand une industrie factice, et ce aux dépens des consommateurs et du trésor public, la décision de 1828 serait rapportée.

Mon vote sera affirmatif sur les deux questions.

XLIX.

OPINION DE M. LE HON.

(Van het advijs van den Heer Le Hon geve ik slechts de aantekeningen , welke ik daarvan heb kunnen houden, terwijl hij sprak.)

NOBLES ET PUISSANS SEIGNEURS !

LA discussion a un caractère tout à fait particulier ; nous sommes sans espérance de convaincre au dedans, de calmer au dehors.

Nous avons été appelés pour investir le Gouvernement d'une plus grande force morale. — Le champ des discussions est vaste , mais est-ce bien le moment de s'y engager ? — Je ne le crois pas : on s'aigrit sans obtenir aucun résultat. — Si j'étais partisan d'une séparation entière, je voudrais qu'il restât quelque vestige d'une union morale : ce n'est donc aussi pas sans peine que j'ai entendu des discours dans cette assemblée qui ne pourront que faire accroître l'irritation qui existe. — Moi, je ne saurais flétrir une cause pour laquelle on sait mourir.

Je passe à l'examen des questions qui nous sont soumises. Quant à la première, j'ai toujours trouvé que notre loi fondamentale devait subir une révision. Le jour de la nécessité de cette révision n'est arrivé que trop tôt. Je me fais un devoir de voter affirma-

tivement sur la première question , espérant que ce soit un moyen de ramener le repos , de sauver la patrie.

Quant à la seconde , si voter la séparation , était voter une séparation entière , je dirai *non* , car je ne vois pas la nécessité d'une telle mesure.

Mais la question est très largement posée , et celui qui vote affirmativement sur celle de savoir , *s'il y a lieu de changer quelques-unes des relations* etc. , ne s'oblige en aucune manière à adopter par la suite tous les changemens qui pourraient être proposés. Le vote *oui* emporte ici le : *sauf les conditions*. Il se pourrait donc que , quoique je réponde affirmativement à la seconde question aujourd'hui , je votasse après *non* , si je ne puis accepter les conditions qu'on nous proposera alors.

L.

OPINION DE M. TARENTENIER.

(Het korte advijs van den Heer Tarentenier niet hebbende ontvangen, stel ik hier de door hem in zijne afdeeling ingeleverde nota, daarvoor in de plaats.)

NOBLES ET PUISSANS SEIGNEURS,

L'opinion affirmative du soussigné sur la deuxième question, proposée par le message Royal du 13 Septembre courant, et sa réponse à cette question, ne portant pas sur des modifications et des changemens à la loi fondamentale à proposer ultérieurement, *comme moyens de pacification des troubles existans, et sauf à admettre ou à rejeter tels ou tels de ces changemens, lorsqu'ils seront ultérieurement spécifiquement connus*: c'est là le sens manifeste et naturel de cette deuxième question, telle que la conçoit le soussigné, et il estime même qu'il ne peut être absolu, c'est-à-dire, que cette question pourrait être étendue comme présentant celle-ci: » les États-Généraux seraient-ils intentionnés de con- » sentir à l'annulation des traités et de la loi fondamentale, qui ont créé et établi le royaume des Pays-Bas ? »

Il ne croit pas que les Etats-Généraux soient habiles à se prononcer sur une question semblable.

Le soussigné requiert que sa présente note soit et reste annexée au procès-verbal de la cinquième section, à laquelle il appartient, d'après la faculté qui est accordée à chaque membre à cet égard.

La Haye, le 29 Septembre 1830.

E. TAINTEINER.

LI.

EXPLICATIONS DE M. COGELS.

De heer Cogels zegt , dat hij reeds verklaard heeft, dat hij eene ontkennende stem op de tweede vraag zoude uitbrengen; maar, den heer LE HON hebbende hooren uitleggen, dat men thans slechts provisioneel stemde, en zonder daarmede eenige de minste verplichting voor het vervolg op zich te nemen, hij, bij de stemopneming, met *ja* op de tweede vraag zoude antwoorden.

R

(Het onderstaande advijs van den Heer Hofstede is te laat ontvangen, om in de verzameling te kunnen geplaatst worden, in de orde waarin hetzelfde was uitgesproken. De Heer Hofstede is de elfde spreker geweest.)

EDEL MOGENDE HEEREN !

AFGEVAARDIGD uit eene provincie, alwaar de ingezetenen zich gelukkig achten, wanneer zij, onder instellingen, die orde en veiligheid waarborgen, door nijverheid hun bestaan kunnen vinden, strekt het mij tot het grootste genoegen, mij te mogen overtuigen, dat de algemeene denkwijls aldaar, zoo geheel overeenstemt met de gewaarwordingen en gevoelens, welke alle weldenkende Nederlanders, in de overige gewesten bezielen.

Bij de eerste mare van beroering in eenige steden der zuidelijke afdeeling ontstaan, kon men het, ook in ons gewest, voor naauwlijks mogelijk houden, dat een gedeelte des Nederlandschen volks, eene orde van zaken zoude willen omkeeren, onder welke reeds zoo veel voorspoed was genoten, en die zoo vele schoone uitzigten opleverde in de toekomst. Maar ook aldaar klom de verontwaardiging ten top op het vernemen van welke middelen men zich bediende, om dat oogmerk te bereiken, en men stelde zich niets anders voor, of de Koning, sterk door de liefde en het vertrouwen zijner volken, zou dadelijk bevelen hebben gegeven, om het oproer met de wapenen te bedwingen, en alzoo in de geboorte te verstikken. Niet weinig werd die verwach-

ting gevoed , door de krachtvolle houding bij het Gou-
vernement in den beginne aangenomen , — getuige het
doen aanrukken van troepen naar het tooneel van
opstand , en de afreize derwaarts van de beide Konink-
lijke Prinsen , terwijl men ter beschikking scheen te
hebben alle de noodige middelen , om aan den opstand
niet zoo veel tijd te moeten laten , ten einde eene vol-
slagene revolte voor te bereiden en werkelijk daar te
stellen.

Dan , aan deze verwachting werd verder niet beant-
woord , wel was de bijl aan de wortel gelegd , doch
hierbij bleef het vooreerst.

De lankmoedigheid des Konings in het openlaten van
de gelegenheid , om terug te komen , en vooral ook
met de zending van den Prins van Oranje , om door be-
vredigende middelen het gezag der wet te herstellen , is
hierdoor zeker aan den dag gelegd , zoo ook , door het
ontslag aantenemen van dien edelen en getrouwen
staatsdienaar , welke als het struikelblok en voorwerp van
algemeenen haat werd opgegeven , doch tegen wien men
zich blijkbaar alleen daarom had vereenigd , vermits hij ,
met kracht en klem van redenen , inbreuken op het
gezag der wetten tot hiertoe had weten te beteugelen ,
en zich in het geheel niet konde vereenigen met de af-
getrokken leerbegrippen , die wel op het dwaalspoor
kunnen voeren , doch , voor het wezenlijk geluk van een
volk , al vrij onverschillig zijn.

Danken wij dan wel den Koning voor deszelfs ge-
duld , ofschoon de uitkomst niet aan het oogmerk
heeft beantwoord.

Maar danken wij ook den held , die , verheven en
groot , daar hij alleen , stout te midden van een muitziek
grauw , getracht heeft , den minnelijken weg verder
te beproeven , doch met gelijke vruchteloze uitkomst.

R 2

De zaken aldus voorbereid en door Zijne Majesteit tot zekere hoogte gebragt, worden wij nu geroepen, om met Hoogstdenzelfen in gemeenschappelijk overleg te treden, over de volgende twee punten:

» Of de ondervinding de noodzakelijkheid heeft aangetoond, om onze nationale instellingen te wijzigen?

» Of, in dat geval, de betrekkingen door de traktaten en de grondwet tusschen de twee groote afdeelingen van het Koningrijk gevestigd, tot bevordering van het onderling belang, in vorm of aard, zouden behoo- ren te worden veranderd."

Na zoo veel, als reeds door onderscheidene mijner geachte ambtgenooten te dezen is in het midden gebragt, zal het gewaagd kunnen schijnen, wanneer ik, nog zoo kort onder U Edel Mogenden opgetreden, uwe aandacht bezig houde, met de ontwikkeling van mijne gevoelens, omtrent aangelegenheden van zulk een groot en teeder belang; plichtgevoel echter, als het eenig lid uit onze provincie afgevaardigd, spoort mij aan, ook mijne stem met redenen bekleed, dienaangaande te laten hooren.

Betrekkelijk het eerste punt, ben ik, onder verbetering, van gevoelen, dat de ondervinding de noodzakelijkheid, om onze nationale instellingen te wijzigen, nog *niet* heeft aangetoond, *zelfs niet heeft kunnen aantoonen*.

Vijftien jaren zullen weldra reeds zijn verloopen om de ondervinding hier te raadplegen, maar hoe groot dit tijdsverloop ook moge zijn, voldoende is het niet, om de doelmatigheid eener staatsinrigting met genoegzamen grond te kunnen beoordeelen, daar eene onafgebrokene vrede geene schokken van buiten, en eenerlei toestand van rust en kalmte, de gelegenheid niet heeft opgeleverd, om de noodzakelijkheid van zoodanige wijziging buiten allen twijfel te stellen.

De treurtooneelen die wij thans aanschouwen, kun-

nen mij ook geenszins overtuigen, dat de oorzaak daarvan in onze nationale instellingen gezocht moet worden.

Immers is het er verre af, dat wij gezegd kunnen worden, in staat te zijn, de volle ondervinding nu reeds te kunnen raadplegen, daar men tot hertoe onledig is geweest, met het in werking brengen van die instellingen, en de organisatie van de regterlijke magt zelfs nog niet eens tot stand heeft kunnen worden gebracht.

Bovendien, nog dagelijks en gedurig, vindt 's Konings wijsheid, de gelegenheid, om het ingevoerde te verbeteren. De middelen daartoe gebezigd, behooren al wederom beproefd, en de mogelijkheid van vereenvoudiging getoetst te worden.

Zullen wij nu, Edel Mogende Heeren! den gang van dezen arbeid, die tot nu toe geregeld heeft plaats gehad, plotseling stuiten, om wijzigingen daartestellen, die wederom als zoo vele nieuwe proefnemingen zouden moeten werken? Daardoor blijft de onzekerheid van onzen toestand des te langer voortduren, en worden wij inderdaad, op den weg van volmaking slechts teruggezet.

Maar stellen wij deze overweging eens ter zijde, en raadplegen wij de ondervinding *in zoo ver* wij geacht kunnen worden, die nu reeds verkregen te hebben; dan, Edel Mogende Heeren! kunnen wij niets anders dan, met dankbaar gevoel erkennen, dat onder die instellingen, zoo als zij thans bestaan, Nederland althans *voorspoedig en gelukkig kan zijn*, en wat zou men, rederlijkerwijze, meer verlangen?

Die instellingen mogen al niet volmaakt worden geacht, doch zij hebben zulks dan gemeens met alles wat menscheijk is. Het najagen eener denkbeeldige volmaaktheid voerde, in onzen leeftijd, zoo dikwerf

van het spoor, en ook schijnt dit thans, wederom het geval. Zou ik wijders, voor U Edel Mogenden behoeven te betoogen, dat de morele gezindheid, de goede wil, veelal toereikende is, om datgene, wat in staatkundige instellingen misschien gebrekkig kan worden geacht, wegtenemen, of onschadelijk te maken? en dat het volksgeluk, minder van *vormen* dan van burgerdeugd afhankelijk is? Zoo veel is zeker, onze regten, zoo wel als onze pligten, zijn bij de grondwet, zoo als wij die nu hebben vastgesteld en bezworen, genoegzaam afgebakend, en geloof ik niet, dat in de meer vormelijke bepalingen van dezelve, verandering noodig of nuttig zou zijn, althans, ik zal altijd mijne stem verheffen, tegen elke verandering hier bedoeld, die niet boven alle bedenkingen noodzakelijk wordt bevonden, hoe zeer die dan ook door factiegeest mogt worden ingeroepen, of hoe het oproer die ook moge trachten aftedwingen.

Het tweede vraagstuk zou ik misschien onbeantwoord kunnen laten, en mij tot het reeds aangevoerde gedragen, doch het denkbeeld van *afscheiding* vordert, op zich zelve, onze bijzondere aandacht.

Als ik ingezeten van het voormalig België was, en deze vraag mij voorgesteld werd, dan zou mijn antwoord gereed zijn, dat, door de vereeniging met de Noordelijke gemeenten onder het Stamhuis van Oranje-Nassau, de Belgen eenmaal hadden opgehouden vazallen te zijn van eenen vreemden Landsheer, en rang onder vrije Staatsburgers hadden verkregen, hoe dat *na* en blijkbaar *ten gevolge dier vereeniging*, landbouw, fabrieken, handel en allerlei vertier aldaar, meer en meer hadden toegenomen, dat daardoor een talrijke gelukkigen middelstand, die ware grondslag eener welgeordende Maatschappij, die voorheen niet bestond, niet

alleen nu aanwezig was, maar, met voorspoed en welvaart bekroond, hoe langer hoe meer zich ophief, om van geene andere voordeelen te gewagen, en dat ik dus volkomen verbijsterd zou moeten zijn, om de voorgestelde afscheiding te verlangen.

Maar, de gedane vraag uit het oogpunt beschouwende van een bewoner der Noordelijke Provinciën, vermeen ik te moeten antwoorden, dat, wel is waar, de onderzinking van twee eeuwen geleerd had, dat Noordelijk Nederland zeer wel rijk, voorspoedig, magtig en zelfstandig kan zijn, zonder met België iets gemeens te hebben, of iets van België te behoeven, doch dat dit België, nu eenmaal, *en* krachtens de traktaten, *en* krachtens de grondwet, met de Noordelijke provinciën vereenigd zijnde, met dezelve vereenigd behoorde te blijven omdat een groot gedeelte van dat België, zijne ware belangen inziende, op de voortdurende vereeniging prijs stelt; maar ook omdat, hoe ligt het ook vallen moge, die afscheiding enkel maar te proclameren, de zwarigheden eerst dan in geene geringe mate zich zullen opdoen, wanneer de voorwaarden daarvan moeten geregeld worden, waarvan de tegenwoordige discussie reeds de proeven opleveren, — oneindige botsingen en geschillen zullen daaruit voortvloeijen, en wie zal hier als scheidsman optreden, aan wiens uitspraak men zich zal willen onderwerpen?

Bovendien, hoe volstrekt de afscheiding ook moge plaats kunnen hebben, één punt van overweging moet toch altoos blijven bestaan, vermits dezelfde Dynastie over de beide deelen den scepter voert. Hoe afgescheiden de inwendige huishouding ook wezen moge, de Koning zal toch altijd in buitenlandsche betrekkingen, naar buiten moeten werken, *als Hoofd van het geheel*. Nu kunnen uit die buitenlandsche betrekkingen

voortvloeijen zoodanige gevallen, waarin Hoogstdezelve, het gemeenschappelijk overleg van de Vertegenwoordigers der Natie behoeft.

Is nu de vertegenwoordiging gesplitst, zoo als de afscheiding dit zal moeten mede brengen, dan vraag ik, in welke moeilijke positie de Souverein zal geraken, als de Vertegenwoordigers in het Zuiden, eens een geheel tegenovergestelden weg uit willen als die van het Noorden en omgekeerd? Zou het betoog behoeven, dat hieruit botsingen ontstaan kunnen, verderfelijk voor de nationale belangen?

Wel is waar, er zijn meer voorbeelden in Europa, dat één en dezelfde Souverein den scepter zwaait over volken, niet door dezelve wetten geregeerd, doch hierop valt aan te merken, dat er alsdan *of* verschil van natien bestaat, *of* dat een land als *wingewest* beschouwd wordt, *of* onder bescherming gesteld is, maar in geen geval heeft zulks plaats, of er bestaat één principaal Rijk, dat de kern uitmaakt van de Monarchie, dat eenen overwegenden invloed uitoefent, of in staat zou zijn uit te oefenen; terwijl dan de Staat, welke eene bijzondere wetgeving bezit, meer te beschouwen is als een aanhangsel of bijvoegsel; althans, in geen geval, als zelfstandig, in de rij der Mogendheden optreedt; geene nadeelen zijn, dan ook van zulk een staat van zaken te verwachten.

Maar, Edel Mogende Heeren! hoe eenig en geheel zonder voorbeeld zou hier het geval zijn, ten aanzien van België en Noord-Nederland, daar bijna twee gelijke deelen van een Rijk, tegen over elkander zouden gesteld worden! Ik kan mij niet verbeelden, dat dit anders zou mogelijk zijn, dan in eene vijandelijke houding.

Ik zal over dit alles niet verder uitweiden, maar eindig met den wensch, dat wij orde en wetten weldra

hersteld mogen zien, dat in de straf, welke de misdaad op de hielen volgt, de onschuldige en welgezinde burger bewaard moge blijven, dat zij, welke tot de ergerlijkste tooneelen van oproer, plundering, brandstichting en wetteloosheid hebben medegewerkt, onverschillig van welken rang of betrekking ook, niet uit het oog worden verloren, en dat wij in alle omstandigheden, waarin het Vaderland bedreigd mogt worden, op onzen post kloekmoedig en getrouw te roer blijven staan, gedachtig aan de spreuk van Ons Koninklijk Stamhuis:
Gerust in het midden der golven.

Dan, Edel Mogende Heeren! het spreekt van zelve, dat deze mijne wijze van beschouwing, geheel en al afhankelijk is van zoodanige hooge politieke beweegredenen, welke geheel buiten onzen gezigtskring liggen, en welke de Koning, als het overzigt hebbende over het geheel, alleen in staat zal zijn te beoordeelen; terwijl wij het aan den voorzorg van Zijne Majesteit behooren over te laten, om, te dezer zake, aan ons zoodanige voorstellen te doen, als Hoogstdezelve, in Zijne wijsheid, zal vermeenen te behooren.

NOTAS ingeleverd in de afdeelingen door leden der tweede kamer, die hunne gevoelens bij de beraadslagingen over de Koninklijke boodschap van den 13den September, niet nader ontwikkeld hebben.

1.

NOTA VAN JONKHEER VAN SUCHTELEN TOT DE HAERE.

Hoe gaarne ik ook over de zoo gewigtige punten door de Koninklijke boodschap van den 13den dezer aan de beraadslaging der Staten Generaal onderworpen, mijne gedachten uiten en kenbaar maken wil, ben ik nogtans van oordeel, dat er, voor alsnog, onmogelijkheid bestaat over deze zoo belangrijke vragen te kunnen beraadslagen, en dezelve immers zoo lang dienden te worden gestaakt, tot tijd en wijle hieromtrent een grondig onderzoek bij een wettig en erkend gezag kon geschieden, ten einde, met kalmte en bedaardheid, het nuttige en wenschelijke na te kunnen gaan en de gegrondheid dier klagten te onderzoeken en te overwegen waartoe de onmogelijkheid bestaat, zoo lang het oproer in de provincien woedt, van waar de kreeten zijn uitgegaan, klagten het daglicht zien, en 's Konings wettig gezag niet alleen miskend, veel minder geëerbiedigd maar in tegendeel openlijk geschonden en vertrapt wordt,

en een muitziek gemeen, aangevuurd en opgestoot door slechte, nietswaardige volksmenners en meinedigen, zich plaatsende op de zetels, met verguizing en vertreding van alle wettig gezag, moord, brand, plundering en alle gruwelen doende plegen. Zoo lang, zeg ik, die staat duurt, houde ik het daarvoor, dat er onmogelijkheid bestaat, deze zoo gewigtige punten van afscheiding of wijzigingen in de bestaande nationale instellingen der groote afdeelingen van het Koninkrijk gevestigd, in overweging te kunnen worden genomen; terwijl de waardigheid des Troons, de eer der Natie, en het wettig gezag gebiedend vorderen, dat die gewesten, alwaar deze zoo onordelijke gebeurtenissen gepleegd zijn en het daglicht zien, ten allerspoedigste tot rede worden gebracht, het oproer gedempt en het wettig gezag hersteld worde.

Zijnde ik al verder van oordeel, dat Z. M. zoude dienen eerbiedig verzocht te worden om, zoo spoedig mogelijk, zoodanige efficacieuse maatregelen daar te stellen en te gebruiken als Hoogstdezelve in Zijne wijsheid zal vermeenen te behooren. Ik voege hierbij mijnen wensch, dat, daar het masker schijnt opgeheven, de volkmenners en meinedigen, nu niet alleen worden kenbaar gemaakt, maar anderen ten les en voorbeeld, een welverdiende straf moge worden toegediend, en ondergaan.

Terwijl ik in consideratie geve of het niet noodig zijn zoude Zijne Majesteit eerbiedig te verzoeken, aan deze Kamer eenige inlichting te willen geven, aangaande eene oproeping den 6den September dezes jaars door ettelijke leden der Tweede Kamer van de Staten-Generaal te Brussel geschied; en wel of deze uitschrijving op wettig gezag door Zijne Majesteit geschied, en het voor grondwettig gehouden kan worden.

Den 15^{den} September 1830.

2.

NOTE DU BARON DE LIEDEL DE WELL.

Quant à la première question , le soussigné observe , qu'il n'est point assez convaincu de la nécessité de changer ou de modifier nos institutions nationales : il pense que , du moment qu'elles auront eu leur entière exécution , elles présenteront toutes les garanties qu'on peut raisonnablement désirer pour assurer l'indépendance du royaume , les droits de la couronne , les intérêts du peuple , et la prospérité générale.

Quant à la deuxième question , il observe que , si contre son attente , les chambres , de commun accord avec le Roi , se décidaient à effectuer des changemens dans la forme ou la nature des relations établies par les traités et la loi fondamentale entre les deux grandes divisions du royaume , et qu'une séparation en fût le résultat , il serait juste de laisser aux provinces le choix de la partie du royaume à laquelle elles voudraient appartenir.

3.

NOTE DE MONSIEUR MARÉCHAL.

Dans mon ame et ma conscience , je déclare que , par une expérience de douze ans , je me suis convaincu que l'union intime et la fusion des intérêts communs qui devaient avoir lieu entre les deux grandes divisions du

royaume , selon le vœu de l'un des articles du traité de Londres qui a servi de base à son établissement , ne s'opéreront point ; et les événemens déplorables du moment ne me paraissent même plus lui laisser le moindre jour.

A l'appui de mon opinion , j'en appelle aux discussions qui chaque année ont eu lieu dans le sein de l'assemblée des États-Généraux.

Trop souvent , les députés du nord et ceux du midi , se sont trouvés dans une opposition complète ; ce qui convenait à une partie du royaume , était repoussé par l'autre. Dans un semblable état de choses , il y avait impossibilité de faire le bien.

Je pense donc , que , dans l'intérêt de tous , il devient indispensable de modifier nos institutions nationales ; toutefois , en conservant l'intégrité du royaume sous le sceptre de la Dynastie régnante , avec tous les droits et prérogatives que notre pacte fondamental lui attribue.

Pour expliquer ma pensée , je dis pour exemple , que ces modifications pourraient s'appliquer à un système d'organisation d'administration intérieure , judiciaire et financière , en ce qui concerne ces deux premiers points , qui soit propre à chacune des deux grandes divisions du royaume , et même militaire , en ce sens que des régimens seraient formés dans chaque grande division , d'individus nés ou appartenans à la même grande division.

Cette déclaration renferme une réponse aux deux questions proposées ; et les traités n'ont rien qui s'oppose à ce que la nation règle ses relations et ses rapports pour l'intérieur , de la manière qu'elle le juge le plus convenable à ses intérêts.

Sa Majesté ayant demandé que les représentans de la nation lui fassent connaître une opinion franche et

loyale sur ces questions, je crois pour mon compte avoir répondu à son attente par la déclaration qui précède.

4.

NOTE DU BARON D'ANÉTHAN.

Je croirais manquer à mes sermens, à ce que je dois à ma patrie, si je ne répondais *affirmativement* aux deux questions qui nous ont été adressées par notre auguste Roi dans son message du 13 Septembre dernier. En effet, comment deux peuples de mœurs, de caractère, de langage et d'intérêts différens, pourraient-ils vivre sous les mêmes institutions? N'a-t-on pas vu, dans la discussion d'un grand nombre de lois, les deux grandes divisions du royaume se dessiner parfaitement? N'a-t-on pas vu accepter avec joie par l'une des parties, ce qui était repoussé par l'autre? Dans ce différend chacun avait raison de son côté, parce que, ce qui augmentait la prospérité et le bien-être du premier, nuisait au second et causait sa ruine. Si j'étais même moins persuadé que je ne le suis, du bien-être qui résultera pour le royaume, en général, de quelques changemens dans ses institutions, je répondrais encore *oui* aux deux questions qui nous sont proposées, parce que j'ai l'intime conviction que cette seule déclaration de l'assemblée des députés de la nation, en faisant naître l'espoir d'un mieux dans le cœur de nos compatriotes égarés, contribuera puissamment à les ramener à la tranquillité et au régime légal.

5.

NOTE DE MONSIEUR DOMALIUS THIERRY.

1°. *Si l'expérience a prouvé la nécessité de modifier les institutions nationales ?*

Certes, il serait étonnant qu'une expérience de quinze années ne nous eut pas *prouvé* la nécessité de *modifier* quelque-une de nos institutions nationales. La question étant posée d'une manière si absolue, je réponds *oui*.

En principe, je ne suis pas pour les changemens de constitution, quand toutefois on en a une passable, (et je trouve la nôtre au moins telle) je désire qu'on s'y attache, qu'on l'exécute franchement, que chacun dans sa sphère s'emploie à son exécution, et je n'aime pas à risquer pour la nation, d'en avoir une plus mauvaise ou moins bonne, que rien ne me garantit qu'on exécutera, expliquera et aimera mieux; au contraire tout cela serait à recommencer.

Notre loi fondamentale, comme elle est et non pas telle qu'elle est exécutée, je distingue, a déjà pour moi un grand préjugé en sa faveur; elle a gagné l'attachement de la très-grande majorité de la nation; elle est comprise par une grande majorité de citoyens; cette majorité depuis nombre d'années s'y est franchement ralliée de toute part; j'en atteste le constant attachement des provinces du Nord et les nombreuses réclamations pour obtenir son exécution venues du Midi, réclamations dans lesquelles, moi, je persiste. Enfin, elle a produit un esprit public national, vrai patriotisme, qui peut sans doute s'exalter, s'exaspérer, s'égarer comme tous les sentimens de l'homme; mais, sans lequel il n'y a point d'état fort.

Et quoique notre pacte social, par son article 229,

donne un heureux moyen de toucher à nos institutions nationales sans l'ébranler; quoique je sente la nécessité de changer certains réglemens *provinciaux* et *locaux*, lesquels en vertu de l'article 7 de la loi fondamentale sont actuellement *censés en faire partie*; quoiqu'enfin, je conçoive combien il serait avantageux et désirable d'expliquer d'une manière à les rendre incontestables, des dispositions, lesquelles, sans aucun doute pour moi, se trouvent dans la loi fondamentale, mais qui sont encore souvent controversées, telles entr'autres que l'existence de la responsabilité ministérielle et la faculté de pouvoir établir le jugement par jurés; cependant, je ne crois pas le moment favorable à la discussion de changemens au pacte social: ce qu'on aurait désiré et prescrit, dans des momens d'irritation et de division, l'on pourrait mutuellement, et je le crains, le reprouver et en gémir quand le calme des *passions* serait arrivé.

J'ai examiné la première question en elle-même et d'après mes principes; ainsi je considérerai la seconde.

2°. *Si dans ce cas les relations établies par les traités et la loi fondamentale entre les deux grandes divisions du royaume, devraient, dans l'intérêt commun, changer de forme et de nature?*

Certes encore, il peut être *dans l'intérêt commun* que cette *relation établie par*, ou en invoquant *les traités et la loi fondamentale change*, soit *de forme*, soit *de nature*; la question comme elle est posée, englobe, me semble-t-il, une infinité de cas que je ne puis pas prévoir; des circonstances impérieuses pourraient rendre tel changement absolument nécessaire; qui, cependant, serait nuisible aux intérêts matériels des deux parties du royaume; alors pourtant il serait *dans l'intérêt commun*

de les exécuter; je réponds donc affirmativement à cette deuxième question , comme à la première.

En principe, j'ai toujours pensé avec bien d'autres , qu'il était extrêmement avantageux pour un pays d'être, autant que possible , le propre consommateur de ses produits, d'appliquer ses capitaux chez soi-même, et d'être le plus éloigné possible de lignes de douanes , sans cependant être d'une trop grande étendue et sans avoir cette grande importance politique, qui ne profite trop souvent qu'à l'ambition; sous ces rapports, j'ai toujours cru que le beau royaume des Pays-Bas , était des plus favorablement composés , pour devenir un des plus florissans , si pas le plus florissant état de l'Europe; et, malgré les froissemens de la réunion d'intérêts qui paraissaient diamétralement opposés , peut-être, parce qu'ils étaient trop exigeant, l'exemple de notre prospérité croissante, prouve que l'union n'était pas désastreuse.

Il me semble impossible, que celui qui considère de bonne foi et sans passion , d'un côté, le Nord avec ses nombreux ports , sa navigation étendue et ses capitaux, pour ainsi dire, surabondant, le Nord , presque dénué de produits territoriaux , en comparaison de ses besoins et condamné à une industrie de fabrication peu étendue par le haut prix de sa main-d'œuvre , d'un autre côté le Midi avec une infinité de divers produits , territoriaux industriels et agricoles , offrant tant d'occasions encore à l'application avantageuse des capitaux; il est impossible , dis-je, de considérer ces différentes parties du royaume, liées par leurs rivières , comme par des besoins réciproques, sans se dire, sous les rapports industriels et commerciaux, sous les rapports des intérêts matériels , c'est-à-dire, sous les rapports qui fondent la richesse des nations, et qui après tout, font le plus le bonheur des

peuples , ces différentes parties sont faites pour être unies en un seul et même état.

Si donc l'on me demande : *est-il dans l'intérêt commun d'avoir une séparation complète*, jusqu'à ce qu'on m'ait prouvé qu'elle est inévitable, je réponds, *non*.

J'ajouterai qu'il est indispensable pour le maintien de l'union, qu'on écarte enfin les principaux motifs qui ont fait désirer la séparation par quelques provinces. En tête de ces motifs, je mettrai l'imposition dans les provinces méridionales de la langue dite nationale, et comme dans l'armée , organisée comme elle est actuellement , cette langue y est indispensable , j'appuie l'opinion que vient d'émettre Monsieur Maréchal , pour qu'une armée wallonne soit formée , seul moyen de détruire un ferment de discorde et un élément de faiblesse indélébile qui se feront toujours sentir au jour du danger ; une armée wallonne serait peut être l'armée la plus dévouée du monde, car nulle ne serait dans une situation plus favorable ; l'expérience des siècles a d'ailleurs prouvé la fidélité des régimens entièrement wallons et la difficulté d'attacher les wallons à des régimens commandés et administrés dans une langue qui n'est pas la leur.

6.

NOTE DU BARON VAN DEN BROUCKE DE TERBECQ.

Le désir de Sa Majesté est que les députés s'expliquent avec calme et franchise ; en conséquence, le soussigné a l'honneur de dire en réponse au message Royal qui nous occupe, qu'il estime qu'il est nécessaire de modifier les institutions nationales, et qu'il envisage le vœu émis, dans plusieurs provinces, de séparer les deux grandes divisions du royaume, sous des conditions

justes et raisonnables, comme un moyen sûr de faire cesser les maux qui affligent la nation, d'éviter pour l'avenir de nouveaux froissemens entre le Nord et le Midi, et de resserrer ainsi les liens qui unissent le peuple Belge au Roi et à Son Auguste famille.

7.

NOTE DE MONSIEUR DE SASSE D'YSSELT.

Quant à la première question, le soussigné est d'avis, que, du moment que les institutions nationales auront reçu leur complément par l'organisation judiciaire, et que, par un aveu formel, la responsabilité des ministres sera reconnue comme la conséquence nécessaire, elles présenteront tout ce qui est raisonnablement possible pour assurer l'indépendance du royaume, les droits de la couronne, les libertés du peuple et la prospérité générale.

Quant à la seconde question, il observe que si, contre son attente, les chambres, de commun accord avec le Roi, se décidaient à faire un changement dans les relations établies par les traités et la loi fondamentale entre les différentes parties de l'état, et qu'une séparation en fût le résultat, il serait juste, équitable et politique de laisser aux provinces respectives, le droit et la faculté de s'adjoindre à telle autre division du royaume, selon que leur position topographique et leurs intérêts soit matériels, soit moraux, le rendraient désirable.

8.

NOTE DE MONSIEUR SANDELIN.

Le soussigné, pénétré de l'importance des points devant faire l'objet des mûres et sérieuses délibérations des États-Généraux de ce royaume, par suite du message Royal du 13 de ce mois, croit devoir, en acquit de son mandat et de sa conscience, rédiger la présente note, contenant son opinion sur les deux questions proposées par ledit message.

Sur la première question : « si l'expérience a prouvé la nécessité de modifier les institutions nationales, » il pense que l'examen de cette question, tant pour ce qui concerne l'exposé de la nature des modifications qui pourraient être proposées, que pour les mesures à prendre pour leur ~~discussion~~ ^{régle} ~~légale~~, ne devrait avoir lieu que lorsque les troubles qui affligent la patrie seront apaisés. Procéder autrement, ce serait, d'après son avis, vouloir édifier sur un volcan, ce serait prouver que la sédition est un moyen légal de résistance, se serait favoriser des projets de bouleversement dont l'étendue ne peut être méconnue, ouvrir la porte enfin à une immensité de prétentions exagérées, qui, redoublant l'état d'agitation actuel, opposeraient des obstacles insurmontables à ce que le but salutaire que l'on se propose, puisse être atteint, et pourraient donner lieu à des calamités non moins désastreuses que celles de cette malheureuse époque, en procurant à la malveillance de nouvelles armes et de nouveaux moyens d'étendre sa trop funeste influence sur tous les points de ce royaume. D'après ces considérations, il conviendrait donc, que l'empire des lois ait repris son autorité, que l'ordre légal soit rétabli, que les passions aient eu le tems de se calmer, avant qu'il puisse y avoir lieu à

aborder la discussion et la solution d'une aussi importante question, et qu'en conséquence il conviendrait de supplier respectueusement Sa Majesté, de l'ajourner jusqu'à vers l'époque de la clôture de la session prochaine, époque trop rapprochée pour entraîner des inconvénients et suffisamment éloignée pour permettre de prendre les mesures nécessaires au rétablissement de l'ordre.

Par ce moyen l'ordre des sessions ne serait point dans le cas d'être interverti, la nation aurait le tems de s'éclairer sur ses véritables intérêts, et le calme et l'amour de l'ordre remplaçant l'effervescence et la passion, permettraient alors de discuter d'aussi grands intérêts, avec la maturité, avec la sagesse sans lesquelles il est impossible d'en apprécier la grave importance ainsi que les conséquences, que les décisions à intervenir doivent avoir sur la prospérité future du royaume.

Sur la seconde question, relative à l'émission d'un vœu sur le changement de forme ou de nature entre les relations établies entre les deux grandes divisions du royaume :

Le soussigné, pour ce qui concerne la demande d'une séparation des provinces désignées par les qualifications de Nord et de Midi, la considère, par les conséquences inévitables que cette séparation entraînerait avec elle, quelles que soient les illusions dont on puisse se flatter, comme désastreuse sous les rapports politiques, et destructrice de tout état de prospérité pour les provinces du Midi.

Il repousse conséquemment une demande dont le résultat nécessaire est la ruine totale de ces provinces, d'établir pour l'avenir une barrière insurmontable à toute union, à toutes relations fraternelles entre les habitants des deux divisions et de préparer enfin l'envahissement

des provinces du midi ou nécessiter le fléau d'une guerre générale pour les en préserver.

Pour tous les cas , le soussigné croit devoir répondre négativement à cette seconde question.

9.

NOTA VAN DE HEEREN

J. OP DEN HOOFF , DEDEL , A. A. VAN BOELENS ,
BACKER , H. J. DIJCKMEESTER EN G. CLIFFORD.

De ondergeteekenden zijn van meening , wat aangaat de eerste der voorgestelde vragen , dat , indien er eene vereeniging tusschen de twee groote afdeelingen van het Rijk zoude moeten blijven bestaan , eene wijziging der nationale instellingen hun niet wenschelijk zoude voorkomen.

Zij gronden deze hunne meening in de eerste plaats daarop , dat de ondervinding hiervan , *in dat geval* , de noodzakelijkheid niet heeft aangetoond.

Maar zij gelooven bovendien , dat ook dan , wanneer onze nationale instellingen eenige wijzigingen zouden behoeven , het op dit oogenblik de tijd niet is om zich daarmede bezig te houden , en zulks niet alleen , dewijl die wijzigingen met bedaardheid en kalmte zouden behooren te worden overwogen ; iets waartoe de tegenwoordige tijdsomstandigheden niet geschikt zijn , maar ook vooral , dewijl men in sommige plaatsen des Rijks met vorderingen , daartoe betrekkelijk , is opgetreden , waarop , ook dan zelfs wanneer zij regtmatig en billijk waren , uit hoofde der wijze waarop zij gedaan zijn ,

niet zouden kunnen worden acht gegeven zonder de rust en orde en het gezag der wetten in dit Koninkrijk duurzaam in de waagschaal te stellen.

Zoo lang het oproer dat in sommige plaatsen des Rijks is uitgebarsten , niet heeft opgehouden , de rust en orde niet zijn hersteld , en men niet overal tot gehoorzaamheid aan de wetten is teruggekeerd , zou er , naar de meening der ondergeteekenden , zelfs in de vooronderstelling dat eene wijziging onzer nationale instellingen noodzakelijk ware , daaraan niet kunnen gedacht worden.

Wat betreft de tweede vraag , het daarstellen eener afscheiding tusschen de twee groote afdeelingen van het Rijk , — eene afscheiding die zij echter niet eenvoudig als eene wijziging der nationale instellingen , maar veel eer als eene vernietiging van het bestaande Staats-verdrag beschouwen , zoo verklaren de ondergeteekenden dat het hoofddenkbeeld eener *geheele* en *volkomene* afscheiding hun wenschelijk voorkomt ; — dat zij echter , alvorens zich daarover meer bepaald te kunnen uitlaten , van de Regering zouden verlangen te vernemen of de inzichten der staatkunde van Europa daarmede in eenige overeenkomst zijn , en of er mogelijkheid bestaat om de traktaten , waarbij eene volkomene en innige vereeniging is bedongen , eene verandering te doen ondergaan , en welke alsdan de inrigting zoude zijn , om het doel , bij die traktaten beoogd , te bereiken , alsmede welke de wijze en de voorwaarden zouden wezen waarop deze afscheiding zoude plaats hebben.

10.

NOTE DE MESSIEURS :

LE BARON DE SECUS, PASCAL D'ONYN ET LE
CHEV. DE MELOTTE D'ENVOZ.

1ère *Question*. Je crois qu'il faut commencer par modifier les lois portées en exécution de la loi fondamentale; spécialement celles sur l'organisation judiciaire et les gardes bourgeoises; établir, par une loi, la liberté de l'instruction publique et la responsabilité des ministres, et examiner ensuite plus mûrement, si quelques changemens aux articles même de la loi fondamentale sont devenu nécessaires.

2ème *Question*. Je pense que, d'après les événemens, il n'y a plus à espérer de pouvoir établir une union entre les deux grandes divisions du royaume, en conséquence, pour la prospérité du royaume entier et de chacune de ses parties, je crois qu'une séparation administrative et judiciaire est devenue nécessaire à l'existence même du royaume, et qu'il faut qu'elle soit établie sur des bases justes et équitables, qui laissent à chacune des deux grandes divisions du royaume, les moyens de développer les élémens de prospérité qu'elles renferment pour l'intérêt commun.

BLADWIJZER.

Voorafpraak.

Verslag van het verhandelde in de buitengewone Vergadering der Staten-Generaal, geopend te 's Gravenhage, den 13den September 1830, en gesloten den 1sten October daaraanvolgende.

Opening der Vergadering	Bladz.	I
Koninklijke boodschap van den 13den September 1830.....	„	V
Verkiezing van den Voorzitter.....	„	VI
Benoeming van de Presidenten en Vice-Presidenten der Sectien.....	„	VII
Voorstel van den Heer <i>Donker Curtius</i>	„	VIII
Werkzaamheden van de Commissie tot de redactie van een ontwerp van adres aan den Koning.....	„	IX
Benoeming eener Commissie voor de petitiën.....	„	XIII
Voorstel van den Heer <i>van Sytsama</i>	„	XIII
Beraadslagingen over het adres.....	„	XV
Conferentien met den Minister van Binnenlandsche Zaken en voorloopige beraadslagingen over de Koninklijke boodschap van den 13den September.....	„	XXX
Beraadslaging in Comité-Generaal over de boodschap van den 13den September.....	„	LXIV
Intrekking van het voorstel van den heer <i>Donker Curtius</i>	„	LXV
Verwerping van het voorstel van den heer <i>van Sytsama</i>	„	LXVI
Sluiting van de buitengewone vergadering der Staten-Generaal.....	„	LXVI
Staat van de stemming in de Tweede Kamer der Staten-Generaal, op de twee vraagpunten, in de orde waarin de leden gestemd hebben.....	„	LXIX
Staat aanwijzende de stemmen van de afgevaardigden uit de afzonderlijke provincien op de twee vragen.....	„	LXXIII
Staat der stemming in de Eerste Kamer der Staten-Generaal over de twee vraagpunten.....	„	LXXXII

Versameling van de adviſſen, uitgebragt betrekkelijk de Koninklijke boodſchap van den 13den September 1830.

I.	Advijs van Mr. Cats, Ez.....	Bladz.	1
II.	" " den Heer Corver Hoof.....	"	5
III.	" " " " van Dam van Isselt.....	"	13
IV.	" " " " Angilles	"	16
V.	" " " " Mr. Byleveld.....	"	20
VI.	" " " " Jonkh. van Alphen.....	"	27
VII.	" " " " van de Kasteels.....	"	39
VIII.	" " " " Baron van Sytzama.....	"	43
IX.	" " " " Surlet de Chokier.....	"	45
X.	" " " " van Foreest.....	"	52
XI.	" " " " Hofstede	"	55 en 258
XII.	" " " " Mr. Lusac.....	"	56
XIII.	" " " " Baron van Utenhove van Heemstede.....	"	84
XIV.	" " " " Jonkh. Mr. G. G. Clifford..	"	86
XV.	" " " " Tammo Syphens.....	"	100
XVI.	" " " " Mr. Van Asch van Wyck...	"	107
XVII.	" " " " Baron van Lynden.....	"	117
XVIII.	" " " " Fallon.....	"	120
XIX.	" " " " Frets.....	"	123
XX.	" " " " Baron Collot d'Escury van Heinenoord.....	"	131
XXI.	" " " " op den Hooff.....	"	140
XXII.	" " " " Mr. Boddaert.....	"	145
XXIII.	" " " " Mr. Luyben.....	"	147
XXIV.	" " " " de Moor.....	"	162
XXV.	" " " " van Wickevoort Crommelin..	"	169
XXVI.	" " " " van Alberda van Blommersma..	"	171
XXVII.	" " " " Repelaer van Molenaarsgraaf	"	174
XXVIII.	" " " " Gselhand Dellafaille.....	"	176
XXIX.	" " " " Jonkh. Lycklama à Nijeholt..	"	187
XXX.	" " " " Fabri-Longrée.....	"	189
XXXI.	" " " " Mr. Hinlopen.....	"	194
XXXII.	" " " " Boëyé.....	"	197

XXXIII.	Advijs van den Heer <i>Dyckmeester</i>	„	192
XXXIV.	„ „ „ „ <i>Reyphins</i>	„	202
XXXV.	„ „ „ „ <i>Derouck</i>	„	203
XXXVI.	„ „ „ „ <i>Donker Curtius</i>	„	206
XXXVII.	„ „ „ „ <i>van Reenen</i>	„	209
XXXVIII.	„ „ „ „ <i>van Genechten</i>	„	212
XXXIX.	„ „ „ „ <i>Jonkh. Beelaerts van Blok-</i> <i>land</i>	„	213
XL.	„ „ „ „ <i>Baron van Welderen Ren-</i> <i>gers</i>	„	219
XLI.	„ „ „ „ <i>Mr. van Boelens</i>	„	221
XLII.	„ „ „ „ <i>Pescators</i>	„	226
XLIII.	„ „ „ „ <i>van Velsen</i>	„	227
XLIV.	„ „ „ „ <i>Jonkh. de Jonge</i>	„	229
XLV.	„ „ „ „ <i>Weerts</i>	„	243
XLVI.	„ „ „ „ <i>Cogels</i>	„	246
XLVII.	„ „ „ „ <i>Graaf de Celles</i>	„	247
XLVIII.	„ „ „ „ <i>de Brouckere</i>	„	248
XLIX.	„ „ „ „ <i>le Hon</i>	„	253
L.	„ „ „ „ <i>Taintenier</i>	„	255
LI.	<i>Explications de Monsieur Cogels</i>	„	257
1.	<i>Nota van Jonkheer van Suchtelen tot de Haere</i>	„	266
2.	<i>Note du Baron de Liedel de Well</i>	„	268
3.	<i>Note de Monsieur Maréchal</i>	„	268
4.	<i>Note du Baron d'Anéthan</i>	„	270
5.	<i>Note de Monsieur d'Omatius Thierry</i>	„	271
6.	<i>Note du Baron van den Broucke de Terbecque</i>	„	274
7.	<i>Note de Monsieur de Sasse d'Ysselst</i>	„	275
8.	<i>Note de Monsieur Sandelin</i>	„	276
9.	<i>Nota van de Heeren J. op den Hooff, Dedel, A. A. van</i> <i>Boelens, Backer, H. J. Dyckmeester en G. Clifford</i>	„	278
10.	<i>Note de Messieurs le Baron de Sécus, Paschal d'Onyn et</i> <i>le Chev. de Melotte d'Envos</i>	„	280

